Ahmet Refet: Lugat-ı tarihiye
ve coğrafiye 1. c.

لغات تاریخیه و جغرافیه

وقوعات مشهوره و غریبه‌نك كیفیات مهمه‌سنی و برر صورتله كسب اشتهار
ایدن ذوات واقوام و بلدانك احوال تاریخیه‌سنی ومؤلفات ومخترعات ایله
آثار سائره‌نك اصحاب و مواقع و ازماننی جامعدر

حروف هجا ترتیبی اوزره

جلد ١

ا

اشبو برنجی جلد ا حرفنه مخصوصدر

مرتب و صاحب امتیازی دیوان محاسبات اعضاسندن
احمد رفعت افندی

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله

استانبول

باب عالی جوارنده ابو السعود جاده‌سنده ٧٢ نومرولی
(محمود) بك‌ك مطبعه‌سنده طبع اولندی

١٢٩٩

مقدمه

بدیع الدهور والاکوان تقـدست ذاته عن الشبیه و النقصان حضرتلرینه حمد بی‌پایان وعلت غائیهٔ خلقت جهان اولان نبی آخر الزمان حضرتلرینه صلاة فراوان تقدیمندن ونخبهٔ امالی ترقیٔ معارفه مصروف اولان پادشاهمز غازی سلطان (عبد الحمید) خان ثانی افندمز حضرتلرینك توافر عمر واقبال وتزاید شوکت‌واجلال تاجداریلری ادعیهٔ مفروضه‌سنی ادا ووتیمندن صکره اشبو (لغات تاریخیه وجغرافیه‌یی) مع‌العجز ترتیبه باشلایوب اشبو بیك ایکیوز طقسـان طقوز سنهٔ هجریه‌سی اواخرنده اکماله موفق اولدم بونده زمان آدم علیه السلامدن شمدی‌یه قدر جریان ایدن وقوعات‌مشهوره وغریبه‌نك کیفیات مهمه‌سی وبرر صورتله کسب اشتهـار ایدن ذوات واقوام وبلدانك احوال تاریخیه‌سی وبعض آثارك اصحاب ومواقع وازمانی حروف هجا ترتیبی اوزره مندرج اولدیغنـدن مراجعت بیوره‌جق ذوات کرامك ممنون اوله‌جقلرینی وتصادف ایده‌جکلری خطا ونقصانمزی تصحیح واکماله همت بیوره‌جقلرینی امید ایدرم.

(اخطار)

اشبو لغات تاریخیه وجغرافیه هرکلمه‌نك ابتداکی حروف اربعه‌سی اوزرینه ترتیب اولنوب ماعداسیله ایکی کلمهٔ اره‌سنده اولان الف لاملر ترتیبه ادخال اولنمامشدر وابتدای خلقت آدم علیه‌السلامدن میلادعیسی علیه‌السلامه دکین کچن مدت وقوعاتیچون تاریخ خلقت ومیلاددن هجرت نبویه علیه اکمل التحیه‌یه دکین کچن مدت وقوعاتیچون تاریخ میلاد و اندن صکره‌سیچون هم تاریخ میلاد و هم تاریخ هجرت کوسترلمش و تاریخ خلقته (خ) وتاریخ میلاده (م) وتاریخ هجرته (هـ) اشارتلری ترقیم اولنمشدر.

ومنه الهدایة والتوفیق

بسم الله الرحمن الرحيم

حرف الف

﴿ ائمه ﴾ — دين مبينی اقامه ايله خليفهٔ رسول الله و امام المسلمين عنواننه نائل اولان جناب (ابوبكر الصديق) و (عمر الفاروق) و (عثمان ذی النورين) و (علی المرتضی) رضوان الله تعالی عليهم اجمعين حضراتنه چار يار گزين وخلفاء راشدين ديدكلری كبی ائمهٔ اربعه دخی ديرلر.
امامتی جناب علی المرتضی و اولاد كرامنه منحصر طوتانلردن (اثنی عشريه) دنيلان فرقه اصحابی (امام علی) و مخدوم عاليلری (حسن و حسين) و (زين العابدين علی بن حسين) و (محمد الباقر بن زين العابدين) و (جعفر الصادق بن محمد الباقر) و (موسی الكاظم بن جعفر الصادق) و (علی الرضا بن موسی الكاظم) و (محمد الجواد بن علی الرضا) و (علی الهادی بن محمد الجواد) و حسن العسكری بن علی الهادی) و (محمد المهدی بن حسن العسكری) رضوان الله عليهم اجمعين حضراتنه (ائمهٔ اثنی عشر) ديوب بونلردن ايلروسنه گتمزلر. و (اسماعيليه) دنيلان فرقه اصحابی جعفر الصادق حضرتلرينه قدر اثنی عشريه ايله برابر كيدوب اندن صكره امام موسی الكاظم حضرتلرينك يرينه بيوك برادری (اسماعيل) واندن صكره (محمد المكتوم بن اسماعيل) واندن صكره (جعفر المصدق بن محمد المكتوم) واندن صكره (محمد الحبيب بن جعفر المصدق) و اندن صكره (عبيد الله المهدی بن

محمد الحبيب) حضراتنی امام طانورلر. و (رزامیه) فرقه‌سی دخی امامت جناب علی المرتضادن اوغلی (محمد الحنفیه) یه واندن اوغلی (ابی هاشم) ه واندن وصیت ایله (علی بن عبدالله بن عباس) ه واندن (محمد بن علی) یه واندن ینه وصیت ایله اوغلی (ابراهیم) ه انتقال ایتدی دیرلر. اشبو ابراهیم خلفای عباسیه‌نك برنجیسی اولان (سفاح) ك قرنداشیدر ابامسلم خراسانی خلق ابتدا بوكا بیعت ایتدیرمشیدی.

اعتقاد كلمه‌سنده اسماعیلیه ورزامیه فرقه‌لرینه وسائرلرینك اسملرینه دخی مراجعت بیوریله.

مجتهد فی الدین اولان امام (ابو حنیفه) و(محمد الشافعی) و(مالك بن انس) و (احمد بن حنبل) حضراتنه دخی (ائمهٔ اربعه) دیرلر.

§

﴿ آئوژرت ﴾ — لاژیت حكمدارلرندن یعنی ملوك بطالمهٔ مصریه‌دن برذاتك اسمیدر بونك كندو قزیله ازدواجندن حاصل اولان اوغلی (فیلوپاتور) (۵۳۷۲ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایكیوز یكرمی ایكی سنه مقدمنده باباسنی بغیر حق اعدام ایدرك تخته اوتوردقدن صكره سلطنتنی تأمین ایچون والده‌سنی وتزوج ایتدیكی قز قرنداشنی دخی اعدام وزیر حمایه‌سنده یشایان یهودیلری فوق الغایه ازعاج ایلدیكندن ظالم وغدار نامنی الدی وعاقبت كندوسیده ایتدیكنی بولدی.

§

﴿ آئول ﴾ — اسكی یونانیلرك روزكار آلهی اعتقاد ایتدكلری شخص موهومك اسمیدر. جماهیر یونانیه‌دن (ایتاكی) حكمداری (اولیس) بونك بر بیوك خشنودیتنی قزانوب ترووا محاربه‌سندن عودت ایدركن هدیه اوله‌رق بر قاچ طلوم روزكارینی آلدیغی و دكزه آچلدقدن صكره سفینه‌ده بولنانلر بیلیه‌رك طلوملری آچدقلری كبی برفورتنه چیقوب اولیسك سفینه‌سندن ماعداسنی غرق ایتدیكی خرافات یونانیه‌دندر.

§

﴿ آئیون ﴾ — سیروز نهرینك بحره منصب اولدیغی محل جوارنده

اسکی برشهرك اسمیدر میلاددن مقدم آتنه‌لولرله محاربه‌ایدن برعجم قوماندانك بوشهرده مغلوب اولوب دشمنه تسلیم اولمامق ایچون اولاد وعیال ومال ومنالیله کندوسنی آتشده احراق وامحا ونامنی عالمده ابقا ایلدیکی تواریخده مقیددر.

§

﴿ آب ﴾ — لسان عبرانی و سریانیده ماه اغستوسدر لکن عبرانیلر وسریانیلر ابتدای سنه‌یی (تسری) یعنی تشرین اول اعتبار ایتدکلرندن انلره کوره اغستوس یاخود (آب‌قریه) اون‌برنجی وتاریخ شمسیٔ فرنکی حسابنجه ابتدای سنه کانون ثانی اولدیغندن سکزنجی وتاریخ رومی حسابنجه یعنی اسکی رومالیلرجه مارتدن اعتباراً التنجی آی صایلور. (اغستوس) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله.

نصاری اقانیم ثلثه‌دن اقنوم اوله (آب) دیرلر مرادلری پدرمعناسنه اولان ابدر وهمزه‌نك مدی لغت سریانی‌یه اتباعاً سائر پدرلردن تمییز ایچوندر. (آب حیاة) بعض اقواله کوره حضر والیاس علیهما السلامك ظلماتده ایچوب الی‌یوم القیام برحیات اولدقلری صودر واصطلاحات صوفیه‌ده حضر بسط قلبدن کنایه اولدیغی کبی آب حیاة دخی علم لدن معناسنه برمثالدر (آب حیوان) و (آب حضر) دخی دینور وبعضاً عشق آلهیدن دخی کنایه اولور.

ابن بطوطة قولنجه چینده (سیر) نامیله معروف اولان بر نهره (آب‌حیاة) دخی دیرلر ایمش و بونهرك منبعی خان بالق شهری جوارنده‌کی میمون طاغلری و بحره منصب اولدیغی محل زیتون قصبه‌سی ایمش.

(آب زلال) ایرانده شستر قصبه‌سی جوارنده بر نهردر و صویی غایت خفیف ولطیف وصغوق اولدیغیچون بونامی المشدر یونانیلر بونهره مقدما (اولیوس) دیرلر ایدی.

(آب روان) یاخود چشمهٔ روان طبرستانده برطاغدن نبعان ایدن صودر بعض ایرانیلرك اعتقادینه کوره برآدم بوصویك منبعنه سسلنور ایسه درحال کسیلور واوآدم اورادن کتمدکجه آقماز ایمش.

(آب خورشید) اسکی شمس پرست علماسی لسانجـه حیاة دیمکدر زیرا بونلر تجلی روحی فیض شمسدن عبارت زعم ایدرلر ایدی.

§

﴿ آباء ﴾ — حکما عناصره امهات دیدکلری کبی افلاك وانجمه دخی (آباء) دیرلر وبو تسمیـه ایله علویات وسفلیاتك علیت ومعلولیت طریقیـله یکدیکرینه ارتباطنی مسئله‌سنه قوت ویرمك استرلر واقعا متکلمین دخی اشبو ارتباطی انکار ایتمزلر لکن تعلیله‌ده قائل اولمزلر.

سـیارات سبعه‌یی ارباب و مدبرات عالم اعتقاد ایدن یاخـود مدبرات عالم دیدکلری روحانیلرك واسطهٔ تدبیر وتأثیری ظن ایلیان ارباب‌عزایم وخواص دخی سیارات مذکوره‌یه (آباء) وعناصره امهات دیرلر.

نصـاری حوارییونه یتشمش اولان ودین (عیسی) علیه السـلامی مباحثه ومکاتبه ایله نشر ایدن رسوللره وایکنجی‌عصر میلادیدن اون‌اوچنجی‌عصر میلادی‌یه قدر کلیسانك رأیی اوزره عامل وخادم‌اولان بیولك پاپاسلره (آباء) تعبیر ایدرلر.

§

﴿ آباد ﴾ — خرابك ضدی معمور معناسنه‌در انك ایچون هندسـتانك بعض شهرلرینه (الله آباد) (احمدآباد) (جلال آباد) تسمیه اولندی مکهٔ مکرمه‌یه دخی (آباد) دیانلر واردر.

درسعادتده‌کی کاغدخانه مسیره‌سنه سعد آباد تسمیه‌سی صحیح دکلدر صحیحی (سعید آباد) در زیرا کاغدخانه‌یی وچاغلیانلری صـدر اسبق سعید پاشـا (١٧٤٠ م و ١١٥٣ ه) تاریخنده‌فرانسه‌ده کوردیکی (ورسای) چاغلیانلرینه تقلیداً یاپدیرمش وانك نامنه نسبتله شهرت بولمش ایدی.

§

﴿ آبار ﴾ — آوار کله‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ آبازه ﴾ — یاخود (آبازیا) قافقاسیه‌نك جهت جنوبیسنده و قره دکز ایله قوبان نهری آره‌سـنده مسکون بر قبیله‌نك یاخود او قبیله‌نك ساکن

اولدیغی اراضینك اسمیدر. بونلرك بطون چرآکسه‌دن معدود اولدقلرنده شبهه یوغیسه‌ده لسان وعادات واخلاقلری بشقه‌در ابازه‌لر اراضیٔ مذکوره‌نك جنوب وشمال جهتلرنده بیوك وکوچك نامله ایکی‌یه تقسیم اولنورلر باشلیجه شهرلری (صخوم) و (چامچیرا) و (کاکره) و (پیچوندا) در ونفوس ذکور موجوده‌لری بعدالهجرة قرق اللی بیك راده‌سنده‌در.

بونلر دردنجی عصر میلادیده‌اول حوالی‌خلقیله برابرروما دولتی حمایه‌سندن قورتیلوب (١٨٢٩ م و ١٢٤٥ ه) تاریخنه قدر کاه کندو حاللرنده وکاه کرجستان ودولت عثمانیه وایرانیه حمایه‌لرنده یشادیلر ایسه‌ده هیچ بروقت روسیه‌نك مداخلات و تهدیداتندن قورتیله مدیلر و بر چوغی (١٨٨٤ م و ١٢٩٤ ه) تاریخلرنده ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایدوب قالانلری روسیه حمایه‌سنی قبوله‌مجبور اولدیلر.

روسیه‌لیلر ابازه ممالکنه (ابخازیا) دیرلر ویونانیلر (آخای) تعبیر ایدرلر.

§

﴿ آبازه محمد پاشا ﴾ — وزرای دولت علیه‌دن مشهور بر ذاتدر. بو ذات ارضروم والیسی ایکن درسعادتده ینکیچریلرك سلطان (عثمان خان) حضرتلرینی شهید ایتدکلرینی خبرآلدیغی کبی اوراده بولنان ینکیچریلری کاملا قتل وقلعه‌طوبجیلرینی طرد ایدوب شهید مشارالیهك قاننی دعوا ایچون استانبوله کیده‌جکنی اعلان ایلدی وباشنه طوپلادیغی عساکر کثیره ایله انقره‌یه طوغری یوریدی ودرسعادتدن اخذ وازاله‌سنه مأموراً اعزام اولنان جغاله زاده محمود پاشادخی برچوق ینکیچری واناطولی‌عسکر یله انقره‌ده‌قارشولیوب درسعادته هجومنی منع ایلدیسه‌ده اخذ وازاله‌سنه موفق اوله‌مدی وایکی سنه صکره یعنی (١٦٢٢ م و ١٠٣٢ ه) تاریخنده قیصریه‌ده قصوری عفو اولنوب بو صورتله جمعیتی طاغیدلدی.

(آبازه حسن پاشا) دیاربکر والیسی ایکن مغایر عبودیت حال وحرکتده بولندیغندن (١٦٤٩ م و ١٠٥٩ ه) تاریخنده اوزرینه عسکر کوندریلوب اخذ واعدام اولنمشدر. بوذات مقدما ترکمان ویوده‌سی ایکن دخی برقاچ کره دولت علیه‌یه عصیان ایتمشیدی.

§

﴿ اباضیه ﴾ — خوارجدن بر فرقهٔ باطله اصحابنك اسمیدر. رئیسلری طرابلس غرب بر بریلرندن (عبداه بن اباض المری) ایدی بونلر (١٥٣ ﻫ) تاریخنده افریقیه ولایتنه هجوم وخلیفه منصور طرفندن والی بولنان ذاتی مغلوب وپریشان ایتدکدن صکره جمعیتلری بیوبوب اوچ شعبه یه منقسم اولدیلر بو شعبه لردن یالکز (ابوحاتم) اداره سنده اولان بر شعبه ده سکسان بیك سواری وار ایدی (ابوعاد) و (ابوقره) شعبه لری دخی بشقه . اعتقاد کلمه سنده ٤٧ فرقه یه نظر بیوریله .

§

﴿ ابامسلم ﴾ — اسمی (عبد الرحمن) مولدی (خراسان) تاریخ وفاتی (٧٥٤ م و ١٣٧ ﻫ) — دولت امویه یی محو ودولت عباسیه یی تشکیله سبب اولان ذاتدر بو ذات احادناسدن ایکن (مرو) شهرنده ساکن اولاد عباسدن امام ابراهیمك نقباسنه انتساب ایدرك انلر طرفندن قرا وقصباتی طولاشوب اهالی یی امام مومی الیهه بیعت ایچون تشویقه مأمور اولدی وایفای مأموریت ایتمکده ایکن ملوك امویه دن مروان الحماری کیفیتی خبر آلوب مأمور مخصوص ارسالیله امام مومی الیهی اعدام ایتدیردیسه ده ابامسلمی ایشندن آلیقویه مدی وابامسلم درحال دعوتی متوفای مومی الیهك حیره ده مختفی بولنان برادری (ابو العباس سفاح) نامنه چوریوب وطوپلادیغی عساکر کلیه ایله خراسانی اوروب مروان الحماری طرفندن اوتوران والی یی قاچیردی واول اثناده (سفاح) دخی حیره دن انباره کاوب هرکس بیعت ایتدی وابامسلمك اردوسی (زاب) نهری جوارنده شام عسکرینی بوزدی ومروان الحماری شام شریفه واورادە دخی طوره میوب دها کیرولره فرار ایلدیکندن (سفاح) (٧٤٩ م و ١٣٢ ﻫ) تاریخنده سلطنتنی اعلان ایلدی .

ابا مسلم بوخدمتنه مکافات اولمق اوزره خراسان والیلکنی احراز ایلمشسه ده بش سنه دن زیاده معمر اولمامش وعاقبت خلیفه منصورك سیف غدریله اعدام اولنوب غوغای جهاندن قورتلمشدر . (ابو العباس و مروان) کلمه لرینه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ آپامینونداس ﴾ — یونانستانده (تب) یاخود (تیوه) جمهوری

قدما واركاندن بر مشهور جنرالدر. بولنديغی محاربه‌لرده هیچ مغلوبیت كورمیان اشبو قهرمان (٣٤٧٢ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایكیبك یوز یكرمی ایكی سنه مقدمنده اسپارت جمهوریله ایتدیكی محاربه‌ده بر آغر یاره آلدیغندن قومانداپی بر اغوب سودیكی ضابطانی جادرینه جلب ومظفریت كندو طرفلرنده واقع اولدیغنی بالتحقیق اظهار ممنونیت ایتدكدنصكره قارشوسنده آصیلی اولان قالقان وقلیجنه اشارت ایدرك (بن شمدی‌یه قدر شوسلاحلرم سایه‌سنده اصلا مغلوب اولمقسزین كیده‌یورم بوكون بنم آخر عمرم ظن اولنمسون زیرا شرف واقبالم بوكون احتمال تغیردن قورتیله‌جق یعنی نامم قهرمانلقله قاله‌جقدر اشته سزه تیوه‌یی مظفر واسپارتی مقهور ومدمر براغیورم‌بونلر بنم نام وشجاعتمی ابداً اونوتدیرمزلر) دیوب واولادی اولمدیغنه تأسفله بر آه چكوب آخرته كتدی.

بو قهرمان همان بالجمله فضائلی جامع ووطن وملتنه فوق الغایه محب اولدیغی وهر كسك خشنودیتنی قزاندیغی حالده ینه غرض ونفسانیتدن قورتیله‌مامش ومقدما وقوعبولان بر محاربه‌یی نیچون درت آی قدر اوزاتدك دیو اعدامنه حكم اولنمش وكوجله یقایی قورتاره‌بیلمش ایدی.

§

﴿آبان بن سعید بن العاص﴾ رضی‌الله‌تعالی‌عنه — شجعان اصحاب كرامدندر (٦٣٤ م و ١٣ ه) تاریخنده شام فتحنده نیجه قهرمانلقلر اجرا ایتدكدنصكره بر مسموم اوق اصابتیله یاره‌لندیغندن قرنداشلری اردوكاهه كتوروب باشندن عمامه‌سنی چیقارمق استدكلرنده آنی چیقارمین زیرا روحك دخی برابر چیقمسی مقرردر دیدی ودكله‌میوب چیقاردقلری كبی كوزلرینی سمایه دیكه‌رك وپرمغیله شهادت كتوره‌رك و (هذا ما وعد الرحمن وصدق المرسلون) ایت كریمه‌سنی تلاوت ایلیه‌رك تسلیم روح ایلدی وزوجه‌سی مشارالیهك بو صورتله شهادتنی خبرآلدیغی كبی ذاتاً پك مشهوره كمانكش اولدیغندن میدان محاربه‌یه چیقوب خیلی اعدا تلفیله اخذ ثاره موفق اولدی.

§

﴿آبان بن عثمان﴾ بن عفان الاموی — مدینه منوره فقهاسندندر

ملوك امويه‌دن (عبد الملك) بن مروان بونی (٦٩٥ م و ٧٦ هـ) تاریخنده مدینهٔ منوره والیسی تعیین ایتمش واون سنه صکره عزل اولمش ایدی .

§

﴿ آبان بن عبدالحمید ﴾ — مشاهیر شعرای عربدندر ومبدأ خلق وامر دنیا حقنده بر کوزل قصیده‌سی وعلم منطقدن (ذات الحلل) نامنده بر منظومه‌سی وبر امکه حقنده برچوق مدحیه‌سی واردر و (کلیله ودمنه) کتابنی منظوماً شو صورتده تحریر ایلمشدر .

(هذا کتاب ادب ومحنه)
(وهو الذی یدعی کلیله ودمنه)
(فیه احتیالات وفیه رشد)
(وهو کتاب وضعته الهند) الی نهایه

§

﴿ ابجد ﴾ — مبتدیلره حروف هجایی تعلیمدن صکره ترکیباتی اوکرتمك ایچون وضع اولنمش سکز عدد کلمه‌در . بعضیلری بونلری فنیکه لیلرك یاخود عبرانیلرك حروفی ظن ایتدیلر وبعضیلری ابجده اخذ ایتدی وهوزه رکوب ایتدی وحطی‌یه طوردی وکلمنه سویلدی وسعفصه چابك اوکرندی وقرشته عالم اولدی وثخذه حافظ اولدی وضظغه کامل اولدی معناسنی ویردیلر وبعضیلری دخی (ابجد) ابو جادك غلطیدر وابو جاد (شعیب) علیه السلامك امتی اولان اصحاب (ایکه) رؤساسندن بری وهوز وسعفص وقرشت رفقاسی وکلمن جمله‌سنك رئیسی ایدی حتی یوم ظله‌ده امت مرقومه هلاك اولدیغی زمان مرقوم کلمن دخی هلاك اولدیغندن قزی

کلمن قد هد رکنی   سید القوم اتا هم
هلکه وسط المحله   الحتف ناراً وسط ظله

جعلت ناراً علیهم
دار هم کالمضمحله

مرثیه‌سنی سویلدی دیدیلر . ووفق مراقلیلری دخی یکرمی سکز حرفدن عبارت اولان اشبو ابجد حروفنی عجیب برصورتده ترکیب واستعمال ایدرلر شویله که حروف مذکوره‌یی دردر دردر (ابجد) (هوزح) (طیکل) (منسع) (فصقر) (شتثخ) (ذضظغ) برلشدیروب وهر برینی بر کوکبه یعنی ابجد حرفلرینی زحله وهوزج حرفلرینی مشتری‌یه و طیکل حرفلرینی مریخه ومنسع حرفلرینی شمسه وفصقر حرفلرینی زهره‌یه وشتثخ حرفلرینی عطارده وذضظغ حرفلرینی قمره نسبت ایدوب برنجی حرفلرینی عناصر اربعه‌دن ناری وایکنجی حرفلرینی هوائی واوچنجی حرفلرینی مائی ودردنجی حرفلرینی خاکی طانورلر وقواعد مخصوصه‌لری اوزره وفقلرنده وعزیمتلرنده قوللانورلر .

اسلافك حروف عربیه‌یی ذکر اولنان رؤسا یاخود ملوك مدین اسملرینك حروفی عددنجه وضع و ترتیب ایتدیکی و بعد زمان (ثخذ) و (ضظغ) حرفلری دخی بولنوب تردیف اولندیغی واشبو حروف اخیره‌یه (روادف) اطلاق ایدلدیکی دخی بعض کتابلرده کورلمشدر .

§

﴿ ابدال ﴾ — مصالح عبادده تصرف ایچون من عندالله مظهر خلافت اولان ذوات کرامك اسمیدر بونلر قرقی شام شریفده واوتوزی اقطار سائره‌ده اولمق اوزره یتمش نفردن عبارت اولوب دائما امر خدا ایله معامله ایدرلر وایچلرندن بری وفات ایتدکده یرینه صلحای امتدن برینی انتخاب ایلرلر ایمش (ان ابدال امتی لم یدخلوا الجنة بالاعمال بل دخلو ها برحمة الله وسخاوة الانفس وسلامة الصدور والرحمة للمسلمین) حدیث شریفی ذوات مشارالیهمك حال و شانلرینی پك کوزل بیلدیرمش اولدیغندن بشقه تعریفه حاجت یوقدر .

(٩٦٢ م و ٣٥١ هـ) تاریخنده مقتولاً وفات ایدن ابو الطیب عبد الواحد بن علینك فن لغتده تألیف ایتدیکی کتاب دخی (ابدال) نامنده ایدی .

§

﴿ ابدال مراد ﴾ — (اورخان غازی) حضرتلریله بروسه فتحنده بولنان اعزهٔ کرامدندر وتربه‌سی بروسه‌ده شاهق جبلده شهره ناظر بر محلده‌در .

بو ذات عالیقدرك بر بحث اوزرینه قزل قور آتشی یموق ایچنه قویوب مظنهٔ کرامدن (دوغلی بابا) حضرتلرینه کوندردیکی وتربه‌سنك موقعی مسیرکاه اولمق حسبیله کلنلردن بر سرخوش مشار الیهك صندوقه‌سی اوزرینه بندیکی جهتله طاغدن آشاغی آتیلوب نعشی بروسه اووه‌سنده بولندیغی بروسه‌جه متواتردر .

§

﴿ ابدال موسی ﴾ — اورخان غازی حضرتلریله بروسه فتحنده بولنان اولیاء اللهدن بر مبارك ذاتدر وتربه‌سی بروسه شهری ایچنده مشهور بر زیارتکاهدر وکرامات علیه‌لرندن اوله‌رق حال حیاتنده کیمش اولدیغی قرمزی پابوجی حالا تربه‌سنده بوکون دیکلمش کبی طورمقده‌در .

§

﴿ اباکادابرا ﴾ — مجهول المعنی برلفظ سریانیدر . وقتیله بونی زیرده ترتیب اوزره یازوب حما خسته‌لکنه او غریانلرك بوینه آصارلر وشفا مأمولیله طقوز کون طوردیردقدنصکره قبل طلوع الشمس چیقاروب شرق جانبنه آقان بر صویه اتارلر ایدی .

ا ب ر ا ك ا د ا ب ر ا
ا ب ر ا ك ا د ا ب ر
ا ب ر ا ك ا د ا ب
ا ب ر ا ك ا د ا
ا ب ر ا ك ا د
ا ب ر ا ك ا
ا ب ر ا ك
ا ب ر ا
ا ب ر
ا ب
ا

﴿ ابراهيم خليل الله ﴾ — اولوالعزم پيغمبران ذيشاندندر (٣٤٧٢ خ) تاريخنده يعنى ميلادك ايكى بيك يوز يكرمى ايكى سنه مقدمنده ارض كلدانده واقع اورفه شهرى جوارنده (كوثا) نام محلده دنيايه كلدى وسنى يتمشه بالغ اولدقده من طرف اله مأمور اولديغى اوزره اهالى يى دين حقه دعوته وپرستش ايتدكلرى اجرام سماويه نك مخلوقيتنى و اله عظيم الشان حضرتلرينك وحدانيت و كبرياسنى بيان وتفهيمه باشلادى واهالى كوردكلرى بونجه معجزات باهره ونصايح جليله يه قارشو مشاراليهك الحادينه حكم ايدرك كيفيتى نمروده خبر ويروب آلدقلرى مساعده اوزرينه آتشه آتمق استديلر سه ده نار بعناية اله مبدل كلزار اولديغندن موفق اوله مديلر وحضرت (ابراهيم) دخى آرتق اورالرده طور ميوب اولاد وعيال ودرتيوزدن متجاوز خدمه ومنسوباتيله (حران) قصبه سنه هجرت و پدرى (تارح) ك وفاتنه دكين اوراده اقامت ايلدى واندن برقاچ سنه صكره قحط مناسبتيله مصره كيدوب بنه ارض كنعانه كلدى ويكنى (لوط) عليه السلامى (سدوم) نواحيسنه كوندروب كندوسى (مامبرى) صحراسنده (حبرون) نام محلده قالدى ومتعلقاتى بيننده منعقد مقاوله يى تخطر وتطهر ايچون امر ختانى اجرا بيوردى و (٣٥٥٨ خ) تاريخنده يعنى ميلادك ايكبيك اوتوز التى سنه مقدمنده جاريه سى هاجردن حضرت (اسماعيل) ومؤخراً زوجه سى جناب ساره دن عقيم اولديغى حالده حضرت (اسحق) عليهما السلام دنيايه كلدى وحضرت ساره هاجرى قسقانوب تبعيدينى مراد واصرار ايلديكندن حضرت ابراهيم ناچار هاجر ايله اوغلى حضرت اسماعيلى كوتوروب مكهٔ مكرمه نك اولديغى محله براقدى وبرمدت صكره كورمك ايچون كيدوب برلكده كعبهٔ مكرمه يى ياپدى و (٣٦٤٧ خ) تاريخنده يعنى ميلادك بيك طقوز يوز قرق يدى سنه مقدمنده يوز يتمش بش ياشنده اولديغى حالده وفات ايدوب خليل الرحمانده واقع مغاره يه دفن اولندى.

حضرت ابراهيم عليه السلامك سلسلهٔ نسبى طقوز بطنده (ارفخشد) بن سامه واصل اولور و كندوسى اوچ قومك جدى صاييلور برنجيسى مخدوم عاليلرى حضرت (اسحق) ك اوغلى حضرت (يعقوب) عليه السلامدن تشعب

ایدن (بنی اسرائیل) ایکنجیسی مخدوم عالیلری حضرت (اسماعیل) علیه السلامك مكهٔ مکرمه ده (جرهم) قبیله‌سندن آلدیغی قزدن تولدوتشعب ایدن (عرب مستعربه) اوچنجیسی اخیراً قبائل ترکدن آلدیغی قطورا نام قزدن تولد وتشعب ایدن (مادیلر) درکه حضرت ابراهیم حیاتنده بونلری یعنی قطورادن اولان اولادینی اموال کثیره اعطاسیله شرق طرفنه کوندرمشیدی.

(اورفه) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله.

§

﴿ ابرهیم بن ادهم ﴾ کنیه‌سی (ابواسحق) مولدی (بلخ) تاریخ وفاتی (۷۷۸ م و ۱۶۲ ه) — مشارالیه بلخ ابنای ملوکندن اولدیغی حالده ترك آرزوی سلطنتله زمرهٔ اولیای کرامه داخل اولمش برذات ستوده سماتدر. آوده طاوشان قوغالار ایکن یاخود غایت مکلف بریتاق ایچنده یاتوب زمرهٔ صالحینه التحاقك طریقنی دوشینور ایکن هدایت الهیه ایریشوب ارشاد بیورلدیغندن همان عیال ومنالنی ترك ایدرك راه حقه سلوك ایلدی وبراز مدت بلخ طاغلرنده انزوا وطقوز سنه نیشابورده برمغاره‌ده عبادات وطاعاتله تحصیل رضا ایلدکدن صکره مكهٔ مکرمه یه کلدی وامام باقر وامثالی ذوات کرام ایله کوزشدی وبرآرالق تدارك طیب ایچون شام شریفده باغ بکجیلکی ایتدی والك صکره لازقیه‌ده وفات ایدوب (جبلهٔ ادهمی) دنیلان محله دفن اولندی. رحمة اه علیه

حضرت مشارالیهك بلخده رحم مادرده براقدیغی مخدومی بیویوب پدرینی کورمك آرزوسیله ووالده‌سی وبرچوق خدم وحشمیله مكهٔ مکرمه یه کلمشیدی بابا اوغل بربرینی هیچ کورمدیکی حالده حضرت ابراهیم اثنای طوافده چوجغی طانیوب مریدلرینه اه اعلم بوچوجق بنم اوغلم اولمق کرکدر زیرا کوکلم پك زیاده میل ایتدی دیمسیله مریدلر کیدوب چوجغی کتوردیلر وچوجق باباسنی کوردیکی کبی فوق الغایه برمسرتله ایاقلرینی تقبیل ایتدکدن صکره یانه اوتوردی وارتق اوکسوزلکه تحمل ایده‌میه‌رك والده‌سیله برابر کلدیکنی وبرلکده عودت رجاسنده اولدیغنی کمال سوز وکداز ایله سویلدیسه‌ده

پدرندن مأمولی کبی التفـات وجواب آله‌مدی وآره‌دن براز مدت کچدکدن صکره ابراهیم بن ادهم حضرتلری کمال حزن ایله اللرینی قالدیروب (ای خالق انس وجان حالم سکا عیاندر بوچوجق کوکلده بریر طوته‌جق اولورایسه عاقبتم خسراندر سـندن امیدم لطف واحسـاندر) دیو دعا ایتـدیکی کبی چوجق رحمت رحمانه واصل اولدی. دیکر برروایته کوره ابراهیم بن ادهم حضرتلری بلخده دنیـایه کلیوب والده‌سی ادای حج ایچون مکهٔ مکرمه‌یه کلدیکی زمان دنیایه کتورمش واثنـای طوافده (یاربی بوچوجغی زمرهٔ صالحینه الحاق ایله) دیو دعا ایتمشدر.

§

﴿ ابراهیم بن ثابت ﴾ — کنیه‌سی (ابواسحق) مولدی (بغداد) تاریخ وفاتی (٩٧٩ م و ٣٦٩ هـ) مشارالیه زمانـنك شیخ الشیوخی ایدی محبلرندن بری نصیحت طلب ایلدکده ازلده سنك ایچون قونیلان نسنه‌یی اختیار سکا معارضهٔ وقتدن خیرلودر وصـکره پشیمان اوله‌جغك ایشی ایشلمك بیله‌رك ضرری قبولدر بیوردی.

§

﴿ ابراهیم الحلبی ﴾ — علمای ذوی الاحترامندر شام شریفده ومصرده علم تفسیر وحدیث وفقهی تحصیل وتکمیل ایتدکدن صکره درسعادته کلوب سلطان محمد جامع شریفنه خطیب اولدی ومنیة المصلی اوزرینه ایکی شرح یازدی و (ملتقی الابحر) و (طبقات الحنفیه) کبی خیلی کتاب تألیف ایتدی الیوم مشهور اولان کتاب الحلبی منیة المصلینك شرح صغیریدر. بوذات دائما خانه‌سـنده عبادات وتألیفات ایله مشغول اولوب کمسه ایله کوروشمز وجامع شریفه کیدرکن راست کلنلره مرحبادن بشـقه سوز سویلمز ایدی. سنی طقسـانی متجاوز اولدیغی حالده (١٥٤٩ م و ٩٥٦ هـ) تاریخنده وفات ایدوب ادرنه قپوسی خارجنه دفع اولنمشدر.

راغب پاشـا خواجه‌سی دیمکله مشهور مصنفیندن (سـیر جلبی) مؤلفی مصطفی الحلبی بشقه‌در.

§

﴿ ابراهيم حقى ﴾ — فضلاى مشايخ كرامدندر بوذات ارضروم سنجاغى داخلنده (حسن قلعه) نام قصبه‌ده دنيايه كلوب سعرد قضاسنده (تلو) قريه‌سنده ارشاد عباد ايله مشغول اولان مشايخ قادريه‌دن عاشق باباه شيخ (اسماعيل) افندى حضرتلرينه انتساب وانلرك همتلريله علوم ظاهره وباطنه‌يى تحصيل ايلدى وشيخ مشار اليهك وفاتندن صكره يرينه خليفه اولدى وفضل وكمالنى تأليفنه موفق اولديغى (معرفتنامه) سيله عالمه كوستردى. وفاتى (١٧٧٢ م و١١٨٦ ه) تاريخنده وقبرى قريهٔ مذكوره‌ده واقع زاويه‌سى خطيره‌سنده‌در.

§

﴿ ابراهيم بن داود القَصار ﴾ — كنيه‌سى (ابو اسحق) مسقط رأسى (رقه) تاريخ وفاتى (٩٣٧ م و ٣٢٦ ه) مشار اليه سادات صوفيه‌دن جنيد اقرانى بربير فانى اولديغى حالده شام شريفده قصارلق ايله كچينوب كسه‌يه حالنى سويلز ودائما فقرا ودرويشان ايله برلشوب ماعدا كسه‌لره كورشمز ايدى . محبلرندن برذاتك سؤالنه جواباً (قيمت كل انسان بقدر همته فان كان همته الدنيا فلاقيمة له وان كانت همته رضى اه عنه فلايمكن الاستدراك قيمته وبالوقوف عليها) بيورمشدر. اوچنجى عصر هجريده كلان (حمدون القصار) ودردنجى عصر هجريده كلان (عبد اه القصار) دخى مشايخ صوفيه‌نك اولولرندن ايدى.

§

﴿ ابراهيم الدُسُوقى ﴾ — كرامات ظاهره ومقامات فاخره اصحابندن برمبارك ذاتدروطريقت عليهٔ (دسوقيه) نك پيريدروقرشى الاصلدر مريدلرينه دائما وعظ ونصيحت ايدوب متشرع ونظيف وعفيف اولميانلر اولادم دخى اولسه بندن دكلدر بيورر ايدى.

(١٢٣٥ م و ٦٣٣ ه) تاريخنده دنيايه كلوب (٦٧٦ ه) تاريخنده وفات ايتمشدر.

§

﴿ ابراهيم الكورانى ﴾ — سادات نقشبنديه‌دندر. وعلم تصريفدن (تكميل التعريف) نامنده بركتابى وفن عروضدن قصيرينك شرح اندليسيه‌سنه

برشرحی وعوامل جرجانیه‌یه برشرح مکملی واردر. وصغیر وکبیر تألیفاتی یوزه بالغ اولمشدر. تاریخ وفاتی (١٦٨٩ م و ١١٠١ ھ)

§

﴿ ابراهیم التیمی ﴾ — کبار اولیاء اللهدندر. بوذات بیت مکرم حضورنده ذکر وتسبیحه مشغول ایکن کندوسنه حضر علیه السلام واسطه‌سیله (مسبعات عشره) اهدا بیورلدی ورؤیاسنده علیه الصلاة والسلام افندمزی کوروب مسبعات عشره‌نك خواصنی سؤال ایتمکله ادعیهٔ سائره‌یه رجحانی امرینی آلدی.

§

﴿ ابراهیم الزیاب ﴾ — کبار اولیاء اللهدندر . برکون برجنازه ایله کیدنلرك زیاده‌سیله آغلامقده اولدقلرینی کوردکده (بهی کندی عاقبتندن خبردار اولمیان آدملر بو میت ملك الموتی کورمك واولوم آجیسنی طاتمق وسؤ خاتمه‌دن امین اولمق کبی اوچ داهیهٔ عظیمه‌دن قورتلمشدر سز انك ایچون آغلیه‌جغکزه کندوکز ایچون اغلایك دیدی وبو کلام چوق کمسه‌یه تأثیر ایدوب باعث صلاحلری اولدی.

§

﴿ ابراهیم خان ﴾ بن سلطان احمد اول — دولت عثمانیه‌ده اون سکزنجی پادشاهدر وولادتی (١٦١٥م و ١٠٢٤ ھ) جلوسی (١٦٣٩ م و ١٠٤٩ ھ) وفاتی (١٦٤٨ م و ١٠٥٨ ھ) تاریخنده‌در . مشار الیه حضرتلرینك زمان سلطنتلرنده کرید فتحنه مباشرت وحانیه ورسمو قلعه‌لری استیلا اولندی وقندیه وآزاق قلعه‌لری تحت محاصره‌یه آلندی وقزاقلر دولت علیه حمایه‌سنی قبول ایتدی لکن مرکز سلطنتده اولان بعض معاملات اهالی‌یه ظلم وغدر صورتنده کوروندیکندن سوز ایاغه دوشدی ویکیچریلر ایله معتبران علما واهالی فاتح جامع شریفنه طوپلانوب صدر اعظم احمد پاشانك ازاله‌سنی رکاب همایونه عرض ایتدکلری حالده برتأثیرینی کوره‌مدکلرندن ایشی جبره بندیردیلر وپاشای مومی الیهی کیزلندیکی یردن اخراج واعدام ایتدکدنصکره سلطان (ابراهیم) حضرتلرینی دخی خلع ایدرك یرینه یدی یاشنده اوغلی سلطان (محمد خان)ی چیقاردیلر وبر قاچ کون صکره طرفدارلرینك بعض

تشبثاتنی حس ایتدکلرندن بیچاره سلطان (ابراهیم) حضرتلرینی دخی دار نعیمه کوندردیلر وسرای همایونه زیادەجه چاتمش وامور دولته قارشمقده بولنمش اولان جنجی خواجه‌یی میخالیجه کوندروب اورادە اولدیردیلر .

§

﴿ ابراهیم بن اَغْلَب ﴾ — اغلبیلرك برنجی حکمداریدر بوذات خلفای عباسیه‌دن (هارون الرشید) زمانده یعنی (٨٠٠ م و ١٨٤ ﻫ) تاریخنده نیم استقلال ایله افریقیه والیلکنه تعیین اولنوب اخلافی مغربده بنی اغلب نامیله یوز اون اوچ سنه سلطنت سورمش وایچلرندن بعضیسی نفوذینی تونس ومصره قدر یورتمش وبعد الانقراض ملکلری فاطمیلره چکمشدر .

§

﴿ ابراهیم پاشا ﴾ — فاتح اکری سلطان محمدخان حضرتلرینك وزرای عظامندندر . بوذات ابتدا بوسنه‌دن دوشیرمه اوله‌رق کلوب اندرون همایونه قبول اولنمش و اورادە فن فروسیت و سلحشوری وسائره تحصیل و بر طاقم مراتب قطع ایدرك رتبهٔ وزارتی احراز ایتمش و مصر والیسی ایکن عصیان ایدن درزی طائفه‌سنی قهر وتنکیله صرف مقدور و غیرت ایلدیکندن استانبوله چاغریلوب (٣٠٠٠٠٠) آلتون مهر ایله عایشه سلطان تزویج اولنمشدر . مومی الیه (١٥٩٤ م و ١٠٠٣ ﻫ) تاریخنده رکاب همایون قائممقامی وبرسنه صکره صدر اعظم اولدی واکری سفرنده ملازم رکاب پادشاهی اولوب روز فیروز فتحده التفاته نائلیتی مأمول ایکن شیخ الاسلام خواجه سعدالدین افندینك سوقیله بلاایجاب عزل اولنوب قرق کون صکره خرمنلی نام موقعده تکرار نصب اولندی و (١٥٩٩ م و ١٠٠٦ ﻫ) تاریخنده تاتار خان ماجراسی اوزرینه ینه عزل اولوب برسنه صکره بتکرار مقام صدارته کتورلدی وسنهٔ مزبوره‌ده سرعسکرلك عنوانی دخی اخذ ایدرك مجارستانك ایچرولرینه قدر یوریوب اعدایه فوق الغایه دهشت ویردی واردوی همایونی هیچ بروقتده کورلمامش صورتده اموال غزا ایله مالامال ایتدی . مومی الیه (١٦٠٠ م و ١٠٠٩ ﻫ) تاریخنده لوجفه حصارینی وقانیژه قلعه‌سنی فتح ایدرك بلغراد مشتاسنه عودت ایتدکده زهر وسمت عدم اولمش ونعشی استانبوله کتوریله‌رك شهزاده جامع شریفی حرمنه دفن اولنمشدر .

مومی الیه بش سنه امتداد ایدن زمان صدارتنده صدق حسن وانواع مظفریته مظهر یتله کسب ممدوحیت ایتمش ایسه ده چندان ادخار امواله حریص اولمدیغندن جامع ومدرسه کبی بر اثر یاپوب براغه مامشدر.

§

﴿ براهیم پاشا ﴾ بن خلیل پاشا — سلطان (بایزید) وزراسندندر وایکی سنه دن عبارت اولان زمان صدارتنده (اینه بختی) محار باتیله مشغول اولوب (١٤٩٩ م و ٩٠٥ ﻫ) تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. اوزون چارشو باشنده ووالده خانی آرقه سنده واقع جامع شریف ایله سراجخانه باشنده کی چفته حمامی بو ذات یاپدیردی.

§

﴿ ابراهیم پاشا ﴾ — سلطان (سلیمان خان اول) وزراسندن برمشهور ذاتدر. بوذاتك روم ایلی بکلربکیلکی انضمامیله مقام صدارته کتورلمسی مصر والیسی احمد پاشانك حسد و نوعما عصیان و خیانتنه سبب اولدیغندن ابراهیم پاشا کیدوب مصر امورینه نظام ویردی و عودتنده سلطان سلیمان حضرتلری سوار اولدیغی قدرغه یه واروب مراسم خوش امدی اجراسیله ومؤخراً یاپیلان دوکونه بالذات تشریف ایله التفات بیوردی ومشهور (مهاج) سفرنده سردار اوله رق (وارادین) وامثالی برچوق قلعه لری فتح ایتدی ودرسعادته عودتنی متعاقب اناطولیده عصیان ایدن (قلندراوغلی) و (وقابض ملحد) و (قره قاضی) نام اشقیانك اوزرلرینه کیدوب انلرکدخی غائله لرینی بتوردیکی جهتله سردارلق عنوانی احسان بیورلدی وشهزادکانك سورختانلری اثناده سلطان سلیمان حضرتلری پاشای مومی الیهه خطاباً (ابراهیم سنك دوکونکمی مکلف ایدی یوخسه بنکیمی) بیوردقده بنم دوکونم دها مکلف ایدی دیمسیله پادشاه مفنعلانه اویله ایسه اثبات ایتملیسك بیورمسنه جواباً اوت بنم دوکونمه ذات شاهانه لری کبی برقهرمان زمان تشریف وتلطیف بیورمشدر مدعامی اثباته بوندن بیوك برهانمی اولور دیدکده پادشاه فوق الغایه ممنون و محظوظ اولدی و (١٥٣٠ م و ٩٣٧ ﻫ) تاریخنده وقوعبولان المانیا محاربه سنده مشهود اولان خدمات مقبوله سنه مکافاة اوسك قربنده واقع نمچه وبوغراد قلعه لری تملیك بیورلدی واوچ سنه صکره بغداد

سفرینه کیدرکن وانی وتبریزی آلدی وداٸما حرمت ایتدیکی وبابام دیدیکی دفتردار اسکندر چلبی‌یی بغـداد پازارنده صلب ایتدی وبوسفرکی موفقیتی اوزرینه دخی طرف‌شاهانه‌دن (سرعسکرسلطان) عنوانی احسان بیورلدی. مرویدرکه برکیجـه سلطان سلیمان حضرتلری رؤیاسنده اسکندر چلبی‌یی برالنده قایش ودیکر النده برمقرمه اولدیغی وجهه‌سی‌نوره مستغرق بولندیغی حالده کورر وسلطان مشار الیهه خطاباً بهی ظالم بونجه خـدمات مقبوله‌می نسیان وبرمفسدك سوزینه اعتمـاد ایدرك بنی نیچون اولدورتدك دیو اوزرینه یوریمسـیله مشار الیه فریاد ایدرك اویانوب کمال تأثرله مغـدوریتنی اکلار واللرینی قالدیروب (آلهی ابراهیم بو بیکناهی بکا نصل اولدورتدك ایسـه سنده یلنه وارمقسزین جزاکی بوله‌سك) دیو بددعا ایدر و حقیقة برسنه‌یه وارمقسزین یعـنی (١٥٣٥ م و ٩٤٢ ھ) تاریخنده ابراهیم پاشا دخی اعدام اولنوب غلطـه‌ده واقع جان فدا تکیه‌سی قربنـه دفن اولنور. دولت علیه‌ده پاشای مومی الیه‌کبی شرف واستقلال قزانمش هیچ بروزیر کلمامشدر.

§

﴿ ابراهیم پاشا ﴾ — سلطان احمدثالث زماننده اون‌ایکی‌سنه صدارت ایتمش ونائل صهریت اولمش برذاتدر سلطان مشار الیه حضرتلری ایران سفرینه کیتمك اوزره برقاچ دفعه حاضرلنوب ینه تأخیر ایلدیکندن هرکس بوتأخیری ابراهیم پاشـادن بیله‌رك صـدر اعظم پادشاهمزی تنبرورلکه آلیشدیردی دیمکه باشلامشلر ایدی آره‌دن چوق کچمکسزین ایرانلیلرك تبریز وهمدان وکرمان ولایاتنی استردادی خبری درسعادته منعکس اولدیغی‌کبی یکیچریلر قول کتخداسی ارنود (موصلی) وضابطاندن پاطورنه (خلیل)ك تشویقیله اپاقلنوب سرای‌همایونه هجوم وپاشای مومی الیهی طلبده اصرار ایلدیلر. ونصیحتله فلانله دفعلری ممکن اوله‌مدیغندن پاشای مومی الیهی ایچروده احناق ایدرك آلای کوشکندن سوقاغه آتدیلر. ویکیچریلر پاشانك جسدینی پاره پاره ایدرك‌سوقاقلرده‌سورکلدکلرینه قناعت ایتمیوب ادبسزلکی آرتردقلرندن سلطان مشـار الیه حضرتلری دخی استعفـایه مجبور اولدی. وقعهٔ مذکوره (١٧٣٠ م و١١٤٣ ھ) تاریخنده وقوعبولمش وپاشای مومی‌الیه

شهزاده جامعی قارشوسنده و درکلر آره‌سنده یاپدیردیغی جامع شریف ودار الحدیث خطیره‌سنه دفن اولنمشدر.

بعض مورخین پاشای مومی الیهك نفس وهواسنه مغلوبیت وسفاهتنی بردرجه‌یه قدر تصدیق ایده‌یورلر ایسه‌ده ایران سفرینی تأخیره موافقتی و محاربات سائره‌یه نهایت ویرمسنی بطائت و قباحت عد ایتمیورلر و بلکه امتداد ایدن محاربات ایله قوای دولته عارض اولان ضعف وفتورك ازاله‌سیچون برتدبیر حسنه صاییورلر. هرنه حال ایسه بونك بویله سفاهتله شهرت بولمسنه (١١٣٢ ه) تاریخنده ذات شاهانه‌یه چراغان بغچه سنده ویردیکی ضیافت وکاغدخانه‌یی تنظیم ایچون ایتدیکی مصرف سبب اولمشدر. زیرا اولوقته قدر امثالی کورلمیان اشبو بغچه تزییناتنی خلق چوق کوردی‌واندن صکره رجال دولت وکبرای ملت بغچه ودائره تزییناتنه قالقیشوب بعض سفها دخی ایشی افراط درجه‌سنه واردردی وبردانه لاله صوغانك بشبیك غروشه آلتوب صاتلدیغی ایشیدلدی.

رمضان شریفده چفته مناره‌لرده ماهیه قورلمسی دخی پاشای مومی الیه زماننده احداث اولنمشدر.

پاشای مومی الیهك اعدامندنصکره کاغدخانه دره‌سی سواحلنده انك تشویقیله یاپلمش اولان صیفیه‌لرك احراقیچون استانبول قاضیسی افندینك اعلام ویرمسی وصکره مرحمة هدمنه قرار ویرلمسی دخی وقوعات غریبه دندر.

§

﴿ ابراهیم پاشا ﴾ — مصر والیسی محمد علی پاشانك اوغلی وسرعسکریدر (١٨١٨ م و ١٢٣٤ ه) تاریخنده حجاز و حرمین الشریفین وحوالیسنی تهدید ایدن معهود وهابیلری اورالردن دفع ایتمك شرطیله عهده‌سنه حجاز وحرمین الشریفین والیلکی توجیه بیورلدیغندن مصردن برمکمل اردو ایله کیدوب وهابیلری پریشان ودرعیه‌یه قدر تعقیب ایدرك رئیسلری (عبداه) بن مسعودی ودرت نفر اوغللریله بعض منسوباتنی اخذ ومصر واسطه‌سیله درسعادته ارسال ایلدی و (١٨٢٥ م و ١٢٤١ ه) تاریخنده مصر دونناسیله موره سفرینه کلوب مسولنك محاصره‌سنده دولت علیه دونناسنه براز یاردم ایتدیسه‌ده قپودان دریا بولنان خسرو پاشا ایله مصر والیسی محمد علی

پاشانك بربرلرینه اولان خصومت قدیمه‌سی جدی اعانه‌یه میدان براقدی وایکی‌سنه صكره وقوعبولان (ناوارین) وقعه‌سنده دونتماسی دولت علیه دونتماسیله برابر محترق اولدیغندن ابراهیم پاشا عساکر بریه‌سنی آلوب مصره عودت ایلدی و (١٨٣٢ م و ١٢٤٨ ه) تاریخنده پدری طرفندن دولت علیه علیهنه سوق اولندیغندن كیدوب عكا وانطاكیه قلعه‌لرینی وشام‌شریفی آلدی وحمصده حسین‌پاشاار دوسنی وقونیه‌ده سردار اكرم رشیدپاشااردوسنی بوزوب رشیدپاشایی اسیر ایتدكدنصكره كوتاهیه‌یه قدر كلدی و (١٨٣٩ م و ١٢٥٥ ه) تاریخنده (نزیب) محاربه‌سنی قزانوب سردار اكرم حافظ‌پاشایی دخی‌طوتدی و (١٨٤٨ م و ١٨٦٥ ه) تاریخنده‌پدرینك‌شعورینه خلل كلمك جهتیله حسب الوراثه مصر والیسی اولدیسه‌ده یتمش بركوندن زیاده معمر اوله‌مدی.

§

﴿ ابراهیم الموصلی ﴾ — خلفای عباسیه‌دن (مهدی) و (هارون الرشید) زمانلرنده موسیقی شناسلقله كسب اشتهار ایتمش برذاتدر اكثر اوقاتده مشار الیهما بونی حضورینه چاغیروب غنی واشعار وصحبتیله تلذذ ایدرلر ویك چوق عطیه‌لر وجاریه‌لر ویررلر ایدی بركون قوناغنك قپولرینی سدوهیچ بركمسه‌نك قبول اولنمامسنی تنبیه ایدرك ایچروده جاریه‌لریله اكلنور وكندی‌زوقیچون چالوب چاغیرر ایكن اوطه‌سنه برمشكل شیخ كیرر وابراهیم تعجب‌ایدرك كیم اولدیغنی ونره‌دن كلدیكنی ونصل كیردیكنی سؤال ایلدكده شیخ بنم نره‌دن كیردیكم سكا لازم دكل قپوجیلرده‌ده قصور یوق بن شیطانم واستدیكم یردن كیرمكه مأذونم سزك غناده شهرتكزی ایشتدیكم ایچون كلدم‌لطف ایدوب برازشی‌اوقورسه‌كز ممنون‌اولورم دیر وابراهیم كمال دهشتله عودینی النه آلوب بعض ابیات اوقودقدنصكره شیطان دخی عودی آلوب برچوق نغمات اجرا ایدر و سن بو مقامی ایشتمامشسكدر بوكا (ماهور) دیرلر بوندن‌صكره سندخی اوقویه بیلورسك دیوب كوزدن نهان اولور (ابراهیمك) بوحكایه‌یی هارون الرشیدی اكلندیرمك ایچون اویدورمش‌اولسی دخی‌مأمولدر. عراق طرفنده مشهوراولان (ابراهیمی)

مقامی بونکدر ووفاتی (٨٠٣ م و ١٨٨ ه) تاریخندەدر. اوغلی اسحق موصلی دخی شعر وغناده پدرندن اشاغی دکل ایدی.

§

﴿ ابراهیم بك ﴾ — مصر کولنلری رؤساسندن بر مشهور ذاتدر مومی الیه چرکسی الاصل اولدیغی حالده مصرده تحصیل نفوذ واعتبار ایدرك رؤسای سائرەیی حکمی آلتنه آلدی و بر آرەلق اقرانندن مراد بکك رقابتیله اعتباردن دوشدیسەده آرەدن چوق چکمکسزین ینه اعادەیه موفق اولدی وفرانسزلر مصره هجوم ایتدیکی زمان (عریش) اوەسنده مدافعه ایدرك کولنلرك شجاعتنی کوستردی لکن بعض اسبابه مبنی صوکنی کتورەمدیکی جهتله محاربۂ اخیرەیی جنرال (قلوبر) قزاندی.
(١٨٠٥ م و ١٢٢٠ ه) تاریخنده مصر والیلکنی استحصال ایدن محمدعلی پاشا سائر کولنلرله برابر بونك دخی نفوذینی کسر وتهدید ایدرك (نوبه) یه قدر قاچرمش و (١٨١٥ م و ١٢٣١ ه) تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر.

§

﴿ ابرخوس ﴾ — قدمای علمای هیئتدن برذاتدرومسقط رأسی ردوس اولوب میلاددن ١٢٨ سنه مقدم وفات ایتمشدر. ساعات لیل ونهاری وشمس وقمرك حرکات مختلفه سیله بونلرك وسیارات سائرەنك ارضدن بعدلری موازنه سنی ابتدا میدانه چیقاران بودر واشبو بعدلری تعیین ایچون برآلت ایجاد ایتمش وکندوسندن صکره التی یوز سنەلك خسوف وکسوفك اوقاتنی خبر ویرمشدر وبوفنه وفنون سائرەیه دائر خیلی آثاری واردر.

§

﴿ ابروق ﴾ — دیار رومده برمحلك اسمیدر ابوبکر هروینك افادەسنه کوره بوراسی غایت عجیب واسلام وخرستیان طرفلرندن مشترکاً زیارت وحرمت اولنور برمحل ایمش مومی الیه بن دخی کتدم وبرطاغ اتکنده واقع حصار قپوسندن ایچرو کیروب یرالتندن کیدرك برواسع محله چیقدم اوراده برکول واطرافنده چفتچی خانەلری وبرمسجد وبرکلیسا ومتعدد مغارەلر ودرونلرنده آدم اسکلیتلری وار ایدی وکیمسنك وجودنده مزراق وقلیج یارەسی وکیمسنك نقصان اعضاسی کورینور وبعضیسی

دیواره طیانمش ایاق اوزری طورر وبعضیسی اوتورر وبرقادین چوجغنه مه ویرر واوتوران برچوجغك ایاقلرتده خنا حس اولنور ایدی مکر روملر بونلری کندولرندن اولمق اوزره اعتقاد ایدرلر ومسلمانلر حضرت عمر رضی‌اه عنه زماننده‌کی غازیلردن ظن ایلرلر وجله‌سنك صبراً وفات ایتدکلرینه ذاهب اولورلر ایمش دیدی.

محل من بورك حرکت ارض یاخود وولقان سببیله باتمش برحفرهٔ جسیمه ایدوکی اکلاشیله‌یور ایسه‌ده نه‌ده اولدیغی بیلنه‌میور واقعا قونیه ایله اقسرای آراسنده واقع اسبکشان ناحیه‌سنده (ابروق) نامنده برقریه وبو قریه‌نك جوارنده برکول واثار عتیقه وار ایسه‌ده او یله مغاره‌لر واسکلیتلر اولدیغی ایشیدلمامشدر ومع‌مافیه مرور زمان ایله سد وغیب اولدیغی دخی مستبعد دکلدر.

§

﴿ اَبرَهَه ﴾ — ملوك تبابعه‌دن مشهور (ذوالقرنین صعب) ك اوغلی وسلطنتده خلفیدر یمن چوللرنده یوجیلر یولنی شاشیرمامق وسفره کیدوب عودت ایدرکن یولی بولمق ایچون طاش دیرکلر دیکدیردیکندن (ذوالمنار) لقبیله شهرت بولمش ایدی بونك زمان سلطنتی میلاددن بیك طقسان درت سنه مقدم تخمین اولنیور لکن تاریخلرده کوریلان (ابرهةالرایش) دخی بومیدر بشقه‌میدر بیلنه‌میور.

§

﴿ اَبرَهَةُ الاَشرَم ﴾ یاخود (ابرهه بن صباح الاشرم) — یمن پادشاهلرندن برذاتدر یمنده وقوعبولان بربیوك اختلالی باصدیرمق ایچون زیر حمایه‌سنده اولدیغی حبش نجاشیسندن بالاستمداد یتمش بیك عسکر کتوردوب ایشنی کوردیسه‌ده عساکر مرقومه‌نك قوماندانی اولان (ارباط) ایله آره‌لرینه برودت کیردیکندن اسکی راحتنی بوله‌مدی وبرمعارضه اثناسنده ارباط بونك یوزینی ییرتدیغندن نامی (ابرهةالاشرم) قالدی ومؤخراً ارباط کوله‌لری واسطه‌سیله قتل اولندیغی جهتله ابرهه رقابتدن قورتلدیسه‌ده نجاشی اشبو قتل ماده‌سنی ابرهه‌دن بیله‌رك کلیتلو عسکر ایله واروب انی دخی قتل ویمنی خراب ایده‌جکنه وقفاسنی قیروب قاننی ایچه‌جکنه

يمين ايتديكندن ايش دها زياده مشكلاته دوشدی . وابرهه درحال ارباطك قفاسنی برمقدار طپراق وقان وبرچوق هديه‌لر ايله نجاشی‌يه كوندروب برائت ذمتنی بيان واسترحام ايلديكندن قصوری عفو ويمن حكومتنده ابقا اولندی. اشبو ابرهه صنعاده نجاشينك نامنه برجسيم كايسا ياپديروب (قليس) تسميه اتمش وبوندن بويله اهالیٔ حجازك كعبهٔ مكرمه زيارتنی براغوب اشبو كليساىی زيارت ايتملرينی وهرسنه مكه‌ده قوريلان پنايرك صنعاده قورلمسنی امر ايلمش ايدی . بوامر اهالیٔ مكرمه‌يه پك آغر كاوب اجرا ايده‌مدكلرندن وايچلرندن برقاچ جسور صنعايه كيدوب كايسای مذكوری تلويث وتحقير ايلدكلرندن ابرهه حدتلنوب كعبه‌نك هدم ومحوينی واهالیٔ مرقومه‌نك تأديبنی قوردی و (٥٧٠ م) تاريخنده كليتلو عسكر واون اوچ عدد معلم فيل ايله مكه اوزرينه يوريدی . وبرقاچ محلده‌مقابله ايدن قبائله غلبه ايدرك مكه صحراسنه ايندی . وعليه الصلاة والسلام افندمزك جدی وقبيلهٔ قريشك رئيسی اولان (عبدالمطلب) كعبهٔ مكرمه‌نك محافظه‌سنی جناب حقه براغوب اهالی ايله طاغلره چكلدی . وابرهه فيللرينی عسكرينك اوكنه قاته‌رق ايچرو هجوم ايدركن من طرف‌اه ظهور ايدن ابابيل حجارهٔ سجيل ايله مقابله ايلديكندن مضمحل وپريشان اولدی . وابرهه فرار ايتمك استديسه‌ده يولی بوله‌مديغندن يد اسارتنده اولان (نفيل المكی) دن دلالت رجا ايدوب (اين المفر والاله الطالب . والاشرم المغلوب ليس الغالب) جوابنی آلدی . وعقيبنده اكا دخی برطاش طوقنمغله بلاسنی بولدی . بوطاشلر قنغی بردشمنه طوقنيور ايسه درحال وجودنده چيچك علتی كبی براثر حاصل اولور . وانك سرايتيله برقاچ دقيقه ظرفنده دوشر اولور ايدی.

ابن خلدونك افاده‌سنه كوره (٧٩٦ م و ١٨٠ هـ) تاريخنده كلان بر يمن ملكنك لقبی دخی (ابرهه) ايمش.

§

﴿ ابريم ﴾ — نوبه‌ده نيل شرقی ساحلنده واصواندن يوزيكرمی ميل بعد مسافه‌ده برناحيهٔ صغيره‌در . بوراسی دولت عليه‌نك طوغريدن طوغری‌يه تحت اداره‌سنده ايكن بر (ساليانه) يعنی مركز لوا ايدی . وفراعنه

زماندن قالمش اولان قلعه‌سی غایت متین وحوالیسی منیع وامین اولدیغندن وقتیله شدید جزایه مستحق اولنلری بورایه کوندررلر ایدی شمدی هواسی غایت وخیمدر و اهالیسی ایکی اوچ بیکدن زیاده دکلدر. نام عتیق (بریمس) یاخود (بروا).

§

﴿ اپسالون ﴾ یاخود (ابیشالوم) — حضرت (داود) علیه السلامك اوغلیدر (امنون) نامنده بر قرنداشنی قتل وفرار ایلدیکندن پدری ارقه‌سندن عسکر کوندروب افرایم طاغنده اوزون صاچلری اغاچ داللرینه طولاشدیغی حالده طوتدیردی وبر روایتده تعقیبنه مأمور اولان (موأب) ك النده کندو حربه‌سیله قتل اولندی.

قدس شریفك جنوب شرقیسنده وادئ یهوشافاطده الیوم موجود اولان برخراب ومرتفع تربه‌یه (اپسالون) تربه‌سی دیرلر ایسه‌ده قنغی اپسالونك تربه‌سی اولدیغی معلوم دکلدر.

§

﴿ اپشیر پاشا ﴾ — دولت عثمانیه وزراسندندر بوذات والی بولندیغی یرلرده برقاچ دفعه عصیان ایدوب ینه عفو اولنمش وبعض خصوصدن طولایی یکیچریلرك عداوتنی قزانمش ایدی (١٦٥٣ م و ١٠٦٤ هـ) تاریخنده صدارته تعیین اولندیغی کبی اولکندن زیاده عظمت پیدا وشام شریفدن درسعادته کلنجه‌یه قدر یوللرده تصادف ایتدیکی سرسریلری محروم اولدقلری تیمارلرینی اعاده وعدیله جلب وقپو خلقنه علاوه ایدرك جمعیتنی فرق اللی بیکه ابلاغ ایلدیکندن درسعادتده بولنان رجال دولت ویکیچریلر قوجو نغمه‌ونیتی نه‌ایدوکنی دوشونمکه باشلادیلر وغایت آغر حرکت ایتمسندن وبرآن اول تشریفلری مقتضیدر دیو یازدقلری کاغدلره هیچ برجواب ویرمیوب استغنی بوزمدیغندن عادتا قورقدیلر ونهایت کلوب مقامنه اوتوردیغنك ایکنجی آینده یکیچریلر صدر سابق مرادپاشانك تحریکیله حاضرلدقلری فتنه‌یی او یاندیروب ابشیر پاشایی و طرفداری اولان شیخ الاسلام (ابوسعید) افندی‌یی استه‌میز دیدیلر وپك چوق غلغله وشماتله پاشای مومی الیهی قتل وابوسعید افندی‌یی نفی ایتدیروب مراد پاشایی مقام صدارته

اوتورتدیلر ویدی آی صکره سپاهیلرله برابر ینه ایاقلنوب آت میداننـدن اون‌سکز کشینك اعـدامیچون سرای همـایونه خبر کوندردیلر وعاقبت بوسوزلرینی دخی یوریدوب اندن‌صکره طاغلدیلر. اشبو اون‌سکز کشینك ایچنده حرم همایوندن بعض کسه‌لر ودار السعاده اغاسی دخی وار ایدی.

§

﴿ آبغار ﴾ — اوزروان کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ اَبَقاخان ﴾ — یاخود (آباقا خان) — معهود هلاکونك اوغلیدر (١٢٦٤ م و ٦٦٣ ھ) تاریخنده پدرینك وفاتیله تخته جلوس ایتدیکی کبی فن انشاده مهارتی مشهور ومسلم اولان (شمس الدین جوین)ی وزیر اعظم یاپدی وعدل وحقانیتی التزام ایدرك پدرینـك مظالم وتعدیاتنی اپیجه اونوتدیردی وصاحب الادوار (عبدالمؤمن) وخطاط مشهور (یاقوت المستعصمی) کبی ارباب معارف وادبایی جلب وحقلرنده حرمت ورعایت ایتدیکندن اطرافدن پك چوق علما وفضلا کلوب مستغرق لطف واحسانی اولدی.

§

﴿ آپل ﴾ — یونانستانك الـك اسکی رسامرندندر مرقوم (٥٢٦٠خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیـوز اوتوز درت سـنه مقدمنده شهرت بولوب ماکیدونیـا حکمداری اسکندر رومینك دائره‌سـنده امرار وقت ایلدی وحکمدار مومی الیهـك و (افرودیتی) نك رسملرینی یاپوب اخلافنه یادکار براقدی. اشبو رسملر شمدی مفقوددر.

§

﴿ ابن ابی الاَصبَع ﴾ العداوانی — کنیـه‌سی ابو بکر زکی الدین . مسـقط رأسی مصر تاریخ وفاتی (١٢٥٦ م و ٦٥٤ ھ) ـ بو ذات فن شعر وانشـا وادبده زمانك امامی ایدی فنون مذکوره‌یه دائر خیـلی تصنیفاتی واردر وفن بدیعدن (تحریر التحبیر) و (بدیع القرأن) و(الجواهر والسوانح) نام کتابلر جملهٔ تألیفاتندر.

اشعارندن بری .

من يذم الــدنيا بظــلم فانى
بطريق الانصاف اتنى عليها
وعــظتنا بكل شئ لــنوانا
حين جادت بالوعظ من مصطفيها
نصحتنا فلم نزالنصح نصحا
حين ابدت لاهلها مالديها الى اخره

§

﴿ ابن ابى داود ﴾ — دولت عباسـيه ده وخليفـه مأمون ومعتصم وواثق ومتـوكل زمانلرنده قاضى القضاة رتبه‌سـنى احراز ايتمش بر ذاتدر وبونك امور سياسيه وتدابير ملكيه ده مهارتنه وعلم وفضل وبلاغتنه ديه‌جك يوغيسه ده صكره‌دن طريق اعـتزاله سلوك ايله خلفاى مشاراليهمى اضلال ايتمسى وميدانه بر خلق قرأن مسئله‌سى چيقاروب ملت اسلاميه‌يى تفرقه‌يه دوشورمسى وبو اغورده نيجه بيك صلحاى اهل سنتى تحقير واعدام ايلمسى بادئ قدح و مذمتى اولمشدر . بو خائن قرأن كريم مخلوقـدر ديميانلرى رسماً حضورينه جلب وهر بريني بر صـورتده تحقير ايتـديكى صره‌ده ائمهٔ اربعهٔ ديندن (احمد بن حنبل) حضرتلرينى دخى كتوردوب جانلر طيانمز درجـه‌ده ضرب وازعاج ايتمش وسبب موتى اولمشـدر (احمد بن حنبـل كلمه‌سنه نظربيوريله) بر دفعه حضورينه علمادن الى باغلى بر پير كتوردكلرنده اكا دخى خلق قرأن ورؤيت مسئله‌لرنده اعتقـاد باطلنى تكليف ايدوب پير دخى بو سزك ديديككز مسـئله‌لرى حضرت پيغمبر بيلـوبده امتنه خـبر ويرمامشمى ابتدا بو سؤاله جواب رجا ايدرم ديدكده ابن ابى داود پيغمبران كرامه جهل اسنادى جائز اوله‌ميه‌جغندن ناچار بيلور ايدى ديدى وپير دخى مادامكه بيلور ايدى نيچون امتنه خبر ويرمدى ديمسـيله ابن ابى داود حبط اولدى وخليفه كوله‌رك مجلسدن قالقدى كتدى وپير دخى بر مقدار عطيه احسانيله دفع ايدلدى .

§

﴿ ابن اثیر ﴾ — جزری کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ابن اسرا ﴾ — اسپانیا خاخاملرندن بر عالم یهودیدر بونك علم طب وهیئت وفلسفه وشعر وصرف ونحوده ید طولاسی اولدیغندن مسلمانلر فاضل دیو چاغیررلر ویهودیلر بر مفسد مترجم طانورلر ایدی. کتب دینیهٔ اسرائیلیه‌دن بر کتاب شرح ایتمش وکره‌یه دائر بر رساله قلمه المشدر .

§

﴿ ابن باجة ﴾ المسموم — اندلسده چیقان حکمای اسلامیه‌نك الك صوکیدر قرطبه‌ده دنیایه کلوب بعدالتحصیل فاسه هجرت وابو بکر صحراوی‌یه ویحیی بن یوسف ابن تاشقینه یکرمی سنه وزارت ایتدی و علوم ریاضیه وکلام واخلاقده تألیف ایتدیکی کتابلر بین‌العرب پك زیاده شهرت بولدی. زماننده موجود اولان اطبا وکتاب بونك شهرت واقبالنه حسد ایتدکلرندن (١١٣٨ م و ٥٣٣ ھ) تاریخنده تسمیم ایتمشلردر و (تلاحین) و (کتاب الکیمیا) کبی بر قاچ اثری دها واردر .

§

﴿ ابن بطوطة ﴾ — ادبای امتدن وسیاحین عربدن بر ذاتدر مغربده واقع (طنجه) شهرنده دنیایه کلوب بعدالتحصیل مصر وایران وسوریه ممالکنی ودیار عرب وچین وتاتارستان وهندستانی وبحر محیط هندی جزایرندن بعضیلرینی وافریقا واسپانیا ایچرولرینی کزوب مشهوداتنی تحریر ایتمش وسنی یتمش التی‌یه بالغ اولدیغی حالده (١٣٧٨ م و ٧٨٠) تاریخنده وفات ایلمشدر. بلاد شرقیه‌ده شهرتی شیخ شمس الدین ابوعبدالله ایدی .

§

﴿ ابن بیطار ﴾ — اندلس اطبای مشهوره‌سندندر واسمی عبدالله بن حمیددر. اندلسده واقع (مالقه) شهرنده دنیایه کلوب بعد التحصیل شام شریفه هجرت ایتدی ودیار رومده خیلی سیاحت ایدوب اعتبارینی درجهٔ علیایه چیقاردی وتألیفاتنی اطبایه حجت قاطعه طانتدیردی وحروف هجا ترتیبی اوزره بر تاریخ عمومی یازوب سلطان صلاح الدین

ایوبی‌یه تقدیم ایلدکده مستغرق لطف واحسانی اولدی. هله فن نباتاتده اولان کمالی تصدیقکردهٔ ارباب فندر ووفاتی (١٢٤٨ م و ٦٤٦ ه) تاریخنده‌در و (کتاب الافعال العجیبه والخواص الغریبه) و (جامع الادویة المفرده) و (تذکرهٔ ابن بیطار) جملهٔ آثارندندر.

§

﴿ابن جریر﴾ — صاحب التفسیر امام طبری حضرتلرینک کنیه‌سیدر (امام) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ابن جُرَیج﴾ القرشی الاموی البصری — اسلامده ابتدا کتاب تصنیف ایدن علمای ذوی الاحترامدندر وتفسیر شریفی واحادیث نبویه‌یی جامع کتابی پك معتبردر امام جعفر صادق وامام ابو حنیفه رحمهم الله حضراتیله ملاقات ومصاحبت ایتدی ومکهٔ مکرمه‌ده خیلی زمان امرار وقت ایدوب (٧٩١ م و ١٤٤ یاخود ١٤٩ ه) تاریخنده آخرته انتقال ایلدی. شعرای عربدن بر (ابن جریج) دها واردر واسمی علیدر.

§

﴿ابن حاجب﴾ — مشاهیر علمای عربدندر واسمی عثمان. کنیه‌سی ابو عمرو مسقط رأسی صعید مصردر. پدری ملوك ایوبیهٔ مصریه‌دن امیر عزالدینك حاجبی اولدیغی حالده کندوسی کنج یاشنده تحصیل علومه هوس ایدرك از وقت ایچنده اکالنه موفق اولمش وخیلی زمان قاهره‌ده فاضلیه مدرسه‌سنده وبر مدت شام شریفده جامع امویه‌ده تدریس ایله اشتغال ایدرك علامه عنوان جلیل الشاننی قزانمشدر. علم تصریفدن (کافیه) و (شافیه) وعلم اصولدن (منتها) کتابلرینی بو ذات تألیف ایتدی وشاکردلرینك اثنای مصاحبتده وقوعبولان سؤاللرینه ویردیکی جوابلر مؤخراً تدوین اولنه‌رق (امالئ ابن حاجب) تسمیه اولندی بو کتاب هر فنی ومتنوع مسائلی جامع بر اثر جلیل اولدیغندن بین العلماء مشهور ومعتبردر ولسان عربیده مستعمل اولان مؤنث سماعیلری نظماً بیان ایتمشدر وبونلردن بشقه دها پك چوق تألیفاتی واردر. مشارالیهك کنج یاشنده

سياسة قتل اولنديغى روايت اولنيور ايسه‌ده يتمش ياشنده ايكن (١٢٤٨ م و٦٤٦ ه) تاريخنده اسكندريه‌ده خسته‌لنوب وفات ايلديكى دها موثوقدر.

§

﴿ ابن حجر العسقلانى ﴾ الشافعى — مشاهير علماى عربدندر واسمى احمد بن على بن محمددر مومى اليه مصر قاهره‌دن نشأت وبعد التحصيل شام شريف وحجاز ممالكنه عزيمت ايدوب اورالرده خيلى زمان علم حديث مطالعه وتدريسيله مشغول وبين العلما والاكابر مظهر احترام وقبول اولدى وتأليفات جليله‌سى غاية الغايه معتبر طوتلدى. (فتح البارى فى شرح البخارى) نام كتاب مستطاب جملهٔ تأليفاتندندر ويتمش طقوز ياشنده اولديغى حالده (١٤٤٨ م و ٨٥٢ ه) تاريخنده وفات ايتمشدر. مذهب شافعيدن فتاوى صاحبى (ابن حجر الهيثمى) بشقه‌در.

§

﴿ ابن خزيمة ﴾ الحافظ — مشاهير فقهأ شافعيه‌دندر واسمى ابو بكر بن محمد ومسقط رأسى نيشابوردر. علم فقه وحديثده عصرينك فريدى وعلماى عراقك قرة العينى ايدى (فقه حديث) كتابى اوچ جلد اوزرينه‌در ويوز قرقدن متجاوز تأليفاتى واردر ووفاتى (٩٢٣ م و ٣١١ ه) تاريخنده‌در.

§

﴿ ابن خلدون ﴾ — فن تاريخده ابداع ايلديكى مسلك بهين ايله شهرتشعار برفاضل ذوى الاعتباردر بو ذات تونسده دنيايه كلوب فاس واندلسده بعض علوم نافعه تحصيل ايتدكدن وبيوك وكوچك برقاچ مأموريت ويردكدنصكره مصره هجرت ايلدى ومصر حكمدارى سلطان (برقوق) پك كوزل قبول ومالكى قاضيلكنى توجيه ايلديكندن برمدت دخى بوخدمتده وسلطان مشار اليهك مشاورى مقامنده بولندى و (١٤٠٠ م و ٨٠٣ ه) تاريخنده سلطان مشار ايله برابر تيمورلنكك اوزرينه كيدوب شام شريفده تيمورلنكه اسير دوشدى وهرنقدر تيمورلنكك دخى مظهر التفاتى اوله‌رق يانندن آيرلمامق استديسه‌ده بو التفات ابن خلدونك ايشنه الويرمديكندن برتقريب مصره قاچوب ينه اولكى كبى بيوك وكوزل مأموريتلره كيردى. فاضل

مومی الیهك ترتیب ایلدیکی تاریخ (١٨٦٧ م و ١٣٨٤ ﻫ) تاریخنده مصرده یدی جلد اوزرینه طبع اولنمش وموسیو (دوسلان) دخی فرانسزجه ترجمه‌سنی طبع ایتدیرمشدر. ابن خلدونك اسمی عبد الرحمن بن محمددر وتاریخ وفاتی (١٤٠٥ م و ٨٠٨ ﻫ) در.

§

﴿ ابن خلکان ﴾ — مورخین مشهوره‌دندر واسمی احمد شمس الدین بن محمددر. بوذات اربیلده دنیایه کلوب خیلی زمان موصل وحلب وشام طرفلرنده تحصیل علومدن صکره مصرده ومؤخراً سوریه‌ده برمدت قاضیلك و صکره مدرسلك ایتدی. بونك (ابن خلکان) نامیله معروف اولان (وفیات الاعیان) نام تاریخ نفیسی (١٦٧٦ م و ١٠٨٧ ﻫ) تاریخنده ردوسی زاده محمد افندی معرفتیله عربجه‌دن ترکجه‌یه ترجمه اولنمشدر.

§

﴿ ابن دقیق ﴾ — محدثین کرامدندر واسمی محمد بن علی ولقبی تقی الدیندر. بوذات اسانیدن مجرد واحکامه متعلق متون احادیث نبویه‌یی جمع ایدرك (المام فی حدیث الاحکام) نامنده برکتاب تألیف ایتدیسه‌ده اکمالنه موفق اوله‌مدی. کتاب مزبور نقصانیله برابر بین العلماء مقبول ومعتبردر ووفاتی (١٣٠٢ م و ٧٠٢ ﻫ) تاریخنده‌در.

§

﴿ ابن الرشید ﴾ — (ابو الولید) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ ابن زیدون ﴾ احمد بن عبداه بن غالب بن زیدون المخزومی — مشاهیر ادبای عربدندر اندلسده واقع قرطبه شهرنده دنیایه کلوب بعد التحصیل اندلس طوائف ملوکندن ابن الحزم بن جهوره کاتب اسرار وندیم خاص اولدی وبعده حسادك سعایتیله حبس اولنوب برمدت زندانده قالدی وشفاعت واسترحامله خلاص ممکن اوله‌میه‌جغنی اکلادقده برتقریب قاچوب اشبیلیه حکمدارینه التجا واوراده رتبهٔ وزارتی احراز ایلدی وفصاحت وظرافتی ونظم ونثرده بلاغتی جهتیله (بحتریٔ المغرب) عنوانی

آلدی. مرتب دیوانی ورسائل کثیرەسی واردر ووزیر ابوعامرہ یازدیغی رساله پك مشهور وبین الادبا معتبردر چونکه ابوعامر بونك علاقه ومشاعره ایتدیکی (ولادة) نامنده برقز ایله الفته قالقشدیغندن بورساله‌انلری بربرندن تبرید وقزی کندو طرفنه جلب ایچون قزك آغزندن یازلمش ایدی مؤخراً رسالهٔ مذکوره (ابن نباتة المصری) معرفتیله شرح ایدیلوب (سرح العیون) تسمیه اولنمش وبوشرح (١٨٦٢ م و ١٢٧٨ ھ) تاریخنده مصرمطبعه‌سنده طبع ایدلمشدر

ابن زیدون رسالهٔ مذکوره‌یه شویله بدأ ایدر

اما بعد ایها المصاب بعقله. المورط بجهله. البین سقطه. الفاحش غلطه. العاثر فی زیل اغتراره. الاعمی عن شمس نهاره. الساقط سقوط الذباب علی الشراب. المتهافت تهافت الفراش فی الشهاب. فان العجب اکذب. و معرفة المرء نفسه اصوب. وانك راسلتنی مستهدیاً من صلتی ماصفرت منه ایدی امثالك. متصدیاً من خلتی لماقرعت دونه انوف اشکالك. مرسلاً خلیلتك مرتاده. مستعملاً عشیقتك قواده. کاذباً نفسك انك ستنزل عنها الی. وتخلف بعدها علی. الی آخره

ابن زیدون التمش طقوز یاشنده اولدیغی حالده اشبیلیه‌ده (١٠٧٠ م و ٤٦٣ھ) تاریخنده وفات ایتمشدر.

§

﴿ابن سراقه﴾ ابو عبداه محیی الدین محمد بن محمد الانصاری — فقهاء مالکیه‌دن وفضلای امتدن برادیب لبیبدر اندلسده واقع شاطبه‌ده دنیایه کلوب قاهره‌ده (١٢٦٣ م و ٦٦٢ ھ) تاریخنده وطقسان یاشنده وفات ایلدی.

بو بیت انکدر

الی کم امنی النفس مالا تناله
فیذهب عمری و الامانی لاتقضی
وقدمرلی خمس وعشرون حجةً
ولم ارض فیها عیشتی فتی ارضی

واعلم انی والثلاثون مدتی
وخیر مغانی اللهو او سعهار کضا
فما ذاعسی فی هذه الخمس ارتجی
ووجدی الی اوب من العشر قد افضی

§

﴿ ابن سکیت ﴾ یعقوب بن اسحق — علماء لغتندندر خلفای عباسیه‌دن متوکل بونك ثناسنی ایشیدوب حضورینه جلب واعتقاد واقتدارینی تجربه ایچون (بنم ایکی اوغلم سکا حضرت حسن وحسین رضی‌اه عنهمادن‌ـو کیلیمیدر) دیو سؤال ایتدکده (ابن سکیت) واه العظیم امام علی کرم‌اه وجهه ورضی اه عنه حضرتلرینك خادمی اولان (قنبر) بیله بکا سندن سوکیلیدر دیمسیله متوکل غضبه کلوب بیچاره‌یی لسانی ارقه‌سندن چکه‌رك اعدام ایتدیردی . ابن سکیتك (اصطلاح المنطق) یاخود (اصلاح المنطق) نامنده برکتابی واردر ووفاتی (٨٥٨ م و٢٤٤ ه) تاریخنده‌در .

دیکر روایته کوره (ابن سکیت) خلیفه متوکلك اوغلی معتز ایله مؤیدك خواجه‌سی ایدی متوکلك ذکر اولنان سؤالنه جواب اولمق اوزره حضرت حسن وحسین رضی‌اه عنهمایی ثنا ایدوب معتز ایله مؤیددن بحث ایتمدیکیچون متوکل قارننه باصدیروب خانه‌سنه کوندردی وایرتسی کون خانه‌سنده وفات ایلدی .

§

﴿ ابن سیرین ﴾ محمد — بصره علماسندن وفقهاء تابعیندندر پدری انس بن مالك حضرتلرینك غلامی ایدی برخاتوندن اوتوز ارکك واون برقز اولادی دنیایه کلوب یالکز عبداه نامنده براوغلی معمر اولمشدر وتعبیر رؤیاده مهارتی علوم سائره‌ده اولان مهارتندن اشاغی دکلدر وحسن بصری حضرتلریله کوریشوب (٧٢٨ م و ١١٠ ه) تاریخنده وفات ایتمشدر .

§

﴿ ابن سینا ﴾ — حکمای اسلامیه‌دندر (ابوعلی) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ابن شُرَیح ﴾ — ائمهٔ شافعیه دندر ومسقط رأسی اولان بغدادده (باز اشهب) لقبیله شهرت بولوب (٩١٨ م و ٣٠٦ هـ) تاریخنده وفات ایلمشدر.

مومی الیه شیرازده قاضی ایکن پك چوق تألیفاته موفق اولدی و مدت حیاتنده تألیف ایتدیکی کتابلرك عددینی درتیوزه ابلاغ ایتدی. ابتدا باب مناظره یی کشاد و طالبه تعلیم و افاده طریقنی ارائه ایدن بودر. دائما مذهب شافعیه یی مذاهب سائره اوزرینه ترجیحله اوغراشور ایدی.

§

﴿ ابن صَمه ﴾ — کبار اولیاء اللهدندر. مشار الیه بر کون ساکن اولدیغی (رقه) قصبه سنده نفسیله محاسبه ایدرکن سننك التمشه یتمش اولدیغی وبو قدر سنه نك ایامی یکرمی بربیك بشیوزه واردیغی وهر کون ایچون یالکز برکناه حساب اولنسه ایشك نه لره وارهجغنی واوکناهلرك عذاب وعقابنه نصل تحمل ایده جکنی دوشینوب وبر صیحه اوروب تسلیم روح ایلدی.

§

﴿ ابن طباطبا ﴾ — امام حسین بن علی المرتضی رضی الله عنه احفادندندر. کوفه اهالیسنك والی ولایت حسن بن سهل علیهنده بعض تشبثاتنی حس ایدرك (ابو السرایا السری) نامنده برشخص ایله رقه دن خروجه قرار ویردی و (٨١٤ م و ١٩٩ هـ) تاریخنده کلیتلو عسکر ایله کلوب کوفه یی استیلا ایتدی وحسن بن سهلك کوندردیکی اون بیك سواری یی کوفه لیلرله برابر بوزدی وصکره ابو السرایا ابن طباطبانك کوفه لیلر طرفندن حسن قبولنی چکه مدیکندن واخذ اولنان غنائم ایچون بینلرنده بعض مرتبه قیل وقال تحدث ایلدیکندن بیچاره یی مسموماً اعدام ایدوب یرینه ینه احفاد جناب حسیندن محمد بن محمد نامنده برچوجغی قودی.

شعرای عراقدن ابو حسن بن محمدك لقبی دخی (طباطبا) در بوذاتك اصفهانده پك چوق شهرتی وار ایدی والیوم احفاد واعقابی ذکا وفطانتله مشهوردر وایچلرندن پك چوق علما کلمشدر ووفاتی (٩٣٣ م و ٣٢٢ هـ) تاریخنده در.

§

﴿ابن عباس﴾ رضی اه عنه — صحابی بن الصحابی بن عم رسول اللهدر واسمی عبداه ومسقط رأسی مکهٔ مکرمه در. علیه الصلاة والسلام افندمز حق مشارالیهده (اللهم فقهه فی الدین) دیو دعا بیوردقلرندن فضـل وکمالی درجهٔ علیایه واصل اولوب (حبرالامة) عنوانتی آلدی واقطار وامصاردن کلان طلبهٔ علوم حضراتنی نیجه زمان تدریس وبو صـورتله علوم جلیلهٔ اسلامیه‌نك قسم اعظمنی نشره موفق اولدی و (ابن مسعود) رضی اه عنه حضرتلری دخی مشارالیه حقنده نعم ترجمان القرآن بیوردی. مشارالیه حضرتلری یتمش بر یاشنده ایکن (٦٨٧ م و ٦٨ ﻫ) تاریخنده وفات ایلشدر.

§

﴿ابن عبدون﴾ محمد بن عبـد المجید الفهری — وزرای ملوك بنی افطسدن وادبای عربدندر. شعر وکتابت ومعانیٔ حدیث وفنون سائره‌ده زمانـك فریدی ایدی قلائد العقیانده پك چوق ثناسی وبعض آثاری کورلمشدر وملوك بنی افطس حقنـده سویلدیکی قصـیدهٔ رائیـه‌سی معانیٔ کثـیره‌یی واحوال ملوك سائره‌یی جامع بر نوع تاریخ اولدیغندن شایان مطالعه‌در ووفاتی (١١٢٦ م و ٥٢٠ ﻫ) تاریخنده‌در.

قصیدهٔ مذکوره‌یه شویله بدأ ایدر

الـدهر یفجع بعـد العین بالاثر
فما البکاء علی الاشباح والصور

انهـاك انهـاك لا آلوك معـذرة
عن نومة بین ناب اللیث والظفر

فلا یغرنك من دینـاك نومتهـا
فما صناعة عینیها سـوی السهر

تسر بالشیٔ لکن کی تغربه
کالایم ثارالی الجانی من الزهر

تصنیفات واشعار کثیره صاحبی دیکر (ابن عبدون) دخی زمانی ادباسندن ایدی

بونك ابوحنيفه قولی اوزره محرر اولان (كتاب الاعتلال)ی وطقسان جزئی شامل بولنان (كتاب الاحتجاج)ی آثار مرغوبه‌دندر ووفاتی (٩١١ م و ٢٩٩ ه) تاریخنده‌در .

§

﴿ ابن عساكر ﴾ — ثقة الدين كلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ابن عطا ﴾ — كبار مشایخ صوفیه‌دندر واسمی احمد كنیه‌سی ابو العباس مسقط رأسی بغداددر مشار اليه حضرت (جنید)ك شرف صحبتيله واصل سرمنزل مقصود اولمشدی وقرآن كريمی زبان اشارت اتله تفسير ابتدی وغايت نازك وظريف وعلوم ظاهره وباطنه‌یی جامع برمرد عفيف اولديغندن چوق شاكرد يتشديردی . حلاج منصور حضرتلرينك اعدامی كونی مشار اليهك لهنده سوز سویلدیكندن (٩٢١ م و ٣٠٩ ه) تاریخنده وزير حامدك امريله ديشلری سوكيله‌رك واوديشلری برر برر باشنه قاقيله‌رق اعدام اولنمشدر . (رحمة الله عليه) .

فحوليندن تاج الدين ابو الفضلك كنيه‌سی دخی (ابن عطا) در وبوذات دخی حكايات صالحينی جامع عطائيه ناميله بر كتاب يازمش و (١٣٠٩ م و ٧٠٩ ه) تاریخنده وفات ايتمشدر .

§

﴿ ابن علقمی ﴾ مؤيد الدين محمد — خلفای عباسيه‌دن مستعصم باللهك وزير اعظميدر . بونك علم ودرايت وفطانتنه بر ديه‌جك اولمديغی كبی شيطنت وخيانتنه دخی نهايت يوغيدی وكندوسی رافضی المذهب اولديغندن دائما سنيلرك عليهنده بولنور وروافضی حمايه وسنيلر اوزرينه تحريص ايدر وبوخصوصدن طولايی بالدفعات ظهور ايدن اختلاللرده سنيلرك روافضه غلبه‌سندن ناشی انلره وولی نعمتی اولان مستعصمه ديش بيلر ايدی بناء عليه نفوذ سلطنتك شيعيلره انتقالی چاره‌سنی دوشونه‌رك كندوسی بالاستقلال والی اولمق شرطيله ممالك عراقيه‌نك ايران ملكی هلاكويه تسليمنه قرار ويروب كيفيتی خفياً مومی اليهه اشعار وبوبابده تسهيلات كوستره‌جكنی وعد

ایلدی وهلا کو دخی مع الممنونیة ایکیوز بیك عسکر ایله کلوب بر از محاربه‌دن صکره بغداد خارجنه اردوسنی قوردی وابن علقمی خلیفه مستعصمه هلاکو ایله مصالحه ممکندر رخصتکز اولور ایسه کیدر برچاره‌سنی بولورم دیه‌رك کیدوب بر بشاشت فوق‌العاده ایله کلدی وهلاکونك مرادی سزك قزیکزی اوغلنه عقددن عبارت ایمش انشاالله عقددن صکره مصالحه‌یی دخی یپارز دیمسیله بیچاره مستعصم ایناوب موافقت ایلدی وابن علقمی درحال وکلا وامرای دولتی طوپلایوب نکاح ایچون هلاکونك اردوگاهنه کوتوردی وهلاکو دخی خائن مرقوم ایله اوجه قرارلشدیردیغی وجهله نکاحه بدل جمله‌سنك جاننه قییوب عسکریله برابر بغداده کیردی وقرق کون قتل عام ایدوب اشراف بغدادك کافه‌سنی قلیجدن کچوردی. بو وقعه (١٢٥٨ م و ٦٥٦ ﻫ) تاریخنده وقوعبولمش ویالکز بغداد درونده اوچیوز بیك کشینك قانی دوکولمش وقوجه دولت عباسیه منقرض اولوب سلطنت مغوللره کچمشدر وخائن مرقوم دخی مأمولی کبی والیلکه نائل اوله‌میوب وبقیة السیوف بیچارکانك انکسار ودشنامندن سوقاغه چیقه‌میوب بر قاچ آی ظرفنده وغم وغصه ایچنده کبرمش کتمشدر.

§

﴿ابن عیسی﴾ — ارباب معارفدن بر ذاتدر سلطان (سلیم خان) ثانی حضرتلری شهزاده‌لکی آوانده صاروخانده ایکن بونی وطن اصلیسی اولان اقحصاردن جلب وعلوم ونصایحندن استفاده بیورر ایدی حتی مشارالیه حضرتلرینه اداب ملوکه متعلق ومقامات اولیاء وتوجه وتأثیرات وریاضات وخواص اسما واصول وفق کبی علومی جامع اون فصل اوزرینه و (نوریه) نامیله بر کتاب تصنیف واهدا ایتمشدر. ابن عیسانك علم وفق وخواصده فوق‌الغایه مهارتی وبر مسلك مخصوصی وار ایدی.

§

﴿ابن عبدالبر﴾ — اندلس فحول علماسندندر واسمی یوسف لقبی جمال‌الدین مسقط رأسی قرطبه‌در. بوذات عصرینك علامه‌سی اولدیغی حالده زمان کندویه خیانت ایتدیکندن (معتضدبالله)ك یاننده عسرتله وقت کچوردی

(الانتفا للمذاهب الثلاثه) و (الانصاف فيما بين العلماء من الاختلاف) و (جامع العبر) و (الدرر فى اختصار المغازى والسير) و (التغطأ بحديث الموطأ) و (كتاب الاستيعاب فى اسمأ الصحابة) وامثالى يكرمى برعددتأليفاتى واردر وبونلرك ايچندن (الكافى فى فروع المالكيه) نام كتابى اون بش جلددر ووفاتى (١٠٧٠ م و ٤٦٣ هـ) تاريخندهدر •

§

﴿ ابن الفارض ﴾ — كبار اولياء اللهدندر و مسقط رأسى مصر اسمى عمر كنيهسى ابو حفصدر • بوذات عاليقدرك درجهٔ كمالى حقايق علوم دينيه و معارف يقينيهيى و احوال سير سلوكى جامع اولان و يديوز اللى بيتدن عبارت بولنان قصيدهٔ تائيهسندن اكلاشيلور مشاراليه بوقصيدهٔ شريفهيى تكميل ايتدكدنصكره عالم معناده عليه الصلاة والسلام افندمزه تقديم ايتدى وانلر دخى ممنون اولهرق (نظم السلوك) تسميه بيوردى ويا ابن الفارض سنك انتسابك كيمهدر ديو سؤالرينه بنم انتسابم بنى سعدهدر جوابنى ويردكده عليه الصلاةوالسلام افندمز (لابل انت منى ونسبك متصل بى) بيوردى •

قصيدهٔ مذكورهيه شويله بدأ ايدر

بيت

سقتنى حميا الحب راحته مقلتى
وكاسى محيا من عن الحسن جلت

بوندن بشقه بر قصيدهٔ تائيهٔ صغراسى وبرده مكمل ومرتب ديوانى واردر وبالادهبيان اولنان قصيدهٔ تائيهٔ كبراسنه مولاناعبدالرحمن جامى حضرتلرينك فارسى العباره يازديغى شرح بين المتصوفين غايت مقبول ومعتبردر وداود قيصرى وفرغانى حضراتنك يازدقلرى شرحلر دخى مكمل اولوب فرغانينك شرحى طبع اولنمشدر •

مصر اهاليسى (ابن الفارض) حضرتلرينك پك چوق كراماتنى كوردى

و (١٢٣٤ م و ٦٣٢ ﻫ) تاریخنده وفات ایتدکده ظهور ایدن عجایبات هرکسی حیرتده قودی .

§

﴿ ابن القاص ﴾ — فقهأ شافعیه دندر ومسقط رأسی طبریه اسمی احمد کنیه سی ابو العباسدر . مشارالیه علم شریفی بغدادده ابن شریحدن تحصیل ایدوب قاضیلك ایله طبرستانه کتدی واوراده خیلی زمان نشر وتألیفاتله مشغول اولدی و (٩٤٦ م و ٣٣٥ ﻫ) تاریخنده طرسوسده وعظ ونصیحت وجناب پروردکارك عظمت وکبریاسندن بحث وحکایت ایدرکن ظهور ایدن وجد واستغراق اثناسنده یره دوشوب وفات ایلدی . فروع فقهیه دن (تلخیص) ومذهب شافعی اوزره (ادب القاضی) و (کتاب المواقیت) وفروع شافعیه دن (مفتاح) کبی خیلی تألیفاتی واردر .

§

﴿ ابن قَضیبُ البان ﴾ — بونامله شهر تشعار اولان ذوات کرامك الـُ معروفی (عبداه بن سید محمد) الحجازیدر وبونك معروفیتی دخی علیه الصلاة والسلام افندمزك ثناسی حقنده یاپمش اولدیغی قصیدهٔ مشهوره دندر ووفاتی (١٥٩٧ م و ١٠٠٦ ﻫ) تاریخنده در .

قصیدهٔ مذکوره یه شویله باشلار

بیت

اهـلاً بنشر من مهب زرود
احیـا فؤاد العـاشق المنجود

وروی شذا خبر العتیق فتجرت
منه عیون الدمع فوق خدودی

ونمـا فنم لنـا باسرار الهوی
من حیث منزلة الظبـاء الغیـد

تلك المعاهد جادها صوب الحیا
و سری النسیم بظلها الممدود

§

﴿ ابن كمال ﴾ — شمس الدين كلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ابن ماجه ﴾ — علمای عراقدن و محدثین کرامدندر ومولدی قزوین اسمی حافظ محمد کنیه‌سی ابو عبداه در. احادیث نبویه تحقیق و تحریریچون بغداد و بصره و کوفه ومکه ومدینه وشام و (ری) ممالکنی طولاشوب دین مبینه پك بیوك خدمت ایتدی و کتب سته‌دن (سنن ابن ماجه) نامیله معروف اولان کتاب مستطابی وبر تفسیر وبر تاریخ یازدی و التمش درت یاشنده اولدیغی حالده (٨٨٦م و ٢٧٣هـ) تاریخنده وفات ایتدی.

§

﴿ ابن مقنع ﴾ — رؤسای زنادقه‌دندر ومسقط رأسی (مرو) اسمی عبداللهدر . مرقوم مجوسی ایکن علم و حکمتله شهرت بولوب صکره اسلامه کلدی لکن عقلی علمنه مغلوب اولدیغندن زندقه والحاددن قورتیله‌مدی وابا مسلم وفات ایتدکدنصکره اکا موضوع اولان روح اصلی بنم جسدیمه حلول ایتمشدر شمدی الوهیت بنده‌در دیه‌رك بر طاقم جهلایی باشنه طوپلایوب خراسانده مبیضه مذهبنی میدانه چیقاردی وبصره والیسی مرقومك بو هذیانلرینی وجمعیتنی خبر آلدقده ذاتاً ایتدیکی استهزالردن طولایی مغبر الخاطر اولدیغندن (٧٧٥م و ١٥٩هـ) تاریخنده خلیفه منصورك مساعده‌سیله عسکر کوندروب جمعیتنی طاغتدی وکندوسنی طوتوب اللرینی وایاقلرینی قطع وتنور ایچنده احراقله اعدام ایلدی یاخود ابن مقنع اله کچه‌جکنی اکلادقده اولاد وعیالیله کندوسنی آتشده یاقدی.

چاه نخشب صاحبی (ابن مقنع) دخی بو حریف اولمق کرکدر کویا طاشکند ایله سمرقند آره‌سنده واقع (نخشب) نام قصبه جوارنده بر قیو حفر ایدوب سحر ویاشعبده بازی ایله درونندن ضیای قمره مشابه برضیا ظهور ایتدیرمش و بوضیا قیونك ایکی فرسخ قدر اطرافنه منتشر اولمش ایدی دیرلر بو حکایه شاعرله بر سرمایه‌در. کلیله ودمنه کتابنی فارسیدن عربی‌یه ترجمه ایدن بودر.

§

﴿ ابن ملك ﴾ — فحولین علمادندر واسمی عزالدین وپدرینك اسمی

عبداللطيفدر . بو ذات آدین اوغلی محمد بکه برمدت خواجه‌لك ایدوب او اثناده نشردن و تصنیفاتدن دخی کیرو قالمدی و (مجمع البحرین) و (مشارق الانوار) و علم اصولدن (منار الانوار) اوزرینه شرحلر یازدی . علوم حکمیه یه واقف وسوء اعتقاد ایله متهم اولان (ابن ملك) دخی بونك قرنداشیدر و اولکی ابن ملکك قبری تیره‌ده‌در .

§

﴿ ابن النجیم ﴾ — اشباه کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ابو اسحق ﴾ کارزونی — مشایخ صوفیه‌دندر واسمی ابراهیم بن شهریاردر . بو ذات علیه الصلاة والسلام افندمزی عالم معناده کوروب تصوفدن سؤال ایتدیکمده (التصوف ترك الدعاوی و کتمان المعانی) بیوردی وتوحیددن سؤال ایتدیکمده (کل ماهجس ببالك او خطرفی خیالك فالله سبحانه بخلاف ذلك التوحید ان تنزهه عن الشك والشرك والتعطیل) بیوردی دیدی و مریدلرینك بر سؤالنه (عقلك ادناسی دنیایی و اعلاسی ذات حقدن غیرك فکرینی ترکدر جوابنی ویردی تاریخ وفاتی (١٠٣٤م و٤٢٦هـ) در .

§

﴿ ابو اسحق ﴾ — نیشابور علماسندن وفقهای شافعیه‌دندر واسمی ابراهیم بن محمددر . بوذات عالیقدرك علم اصول و کلامده شهرتی افاقی طوتمش اولدیغندن زمانی علماسنك اکثریسی کلورلر وعلوم مذکوره‌دن درس آلورلر ایدی . عبارات کتب کلامیه آره‌سنده مسطور اولان (استاد) لفظندن مراد بو ذاتدر واصول دین ورد ملحدین حقنده بش جلدی جامع (جامع حلی) نامنده بر کتابی واردر ووفاتی (١٠٢٧ م و ٤١٨ هـ) تاریخنده‌در .

§

﴿ ابو اسحق ﴾ فیروز آبادی — بغداد علماسندن وفقهاء شافعیه‌دندر واسمی ابراهیم بن علی‌در . مشارالیه بغداده نظام الملك مدرسه‌سنده مدرس ایکن پك چوق عالم یتشدیردی وخیلی کتاب تألیف ایتدی و فضل وکمالنی هرکسه تصدیق ایتدیره‌رك (شیخ الاسلام) عنواننی الدی . (کتاب المهذب)

و (كتاب التنبيه) واصول فقهدن (كتاب اللمع شرحی) وعلم خلافدن (كتاب نكت) وعلم جدلدن (كتاب المعونه) بونكدر وخطيب عراقی كتاب المهذبی اوزرینه اون جلدی جامع بر كوزل شرح یازمشدر.

§

﴿ ابو الاسود الدؤلی ﴾ الكنانی — تابعیندندر امام علی كرم الله وجهه ورضی الله عنه حضرتلرینك اشارتیله علم نحوی بوذات وضع وترتیب ایلدی سببنی شو صورتده بیان ایدرلركه ابو الاسود قزینی كورمك ایچون بصره یه عزیمت ایدوب اثنای مصاحبتده قزی (یا ابت ما اشد الحر) دیدی و لفظ اشدی رفعله سویلدیكی ایچون باباسی اك حرارتلی وقت قنغی وقتدر دیو سؤال ایدییور ظنیله (شهر الناجر) یعنی تموز آیدر دیدی وقزی خیر مرادم سندن سؤال دكل سكا خبر ویرمكدر دیمسیله ابو الاسود اعرابده خطاسی اولدیغنی اكلایوب عودتنده حضرت علی یه افاده وبو خطالر اعجامله اختلاطدن ایلرو كلدیكنی وزمان اوزادقچه لسان عرب الدن كیده جكنی بیان ایلدكده حضرت علی تصدیق و (انح یا ابا الاسود) بیوردی وابو الاسود اشارت جلیله لری اوزره (ان الكلام كله لایخرج عن اسم وفعل وحرف جاء لمعنی) كلامنی بر صحیفه یه یازدی. بو كلام امام سیبویهك كتابنك ابتداسیدر وابو الاسود (٦٨٨ م و ٦٩ ﻫ) تاریخنده وفات ایتمشدر.

§

﴿ ابو البقاء ﴾ — بغداد علماسندندر ومولدی بغداد اسمی عبد الله بن حسیندر. مشار الیه ایكی كوزی اعما اولدیغی حالده كیجه كوندز تعلیم وتدریسدن خالی اولمز وبغداد وحوالیسندن و اوزاق ویقین مملكتلردن كلان طلبه نك كثرتی مناسبتیله درسنده اوتوره جق یر بولنمز ایدی و برفندن كتاب تألیفنه مباشرت ایده جكی زمان اوفنه متعلق اولان كتابلری یاننه كتوردوب دیلدیكنی برشاكردینه اوقودیر واندن اقتباس ویاخود معارضه ایتدیكی معنالری سویلر وموجود اولان شاكردانی یازوب بر كتاب پیدا ایدی.

(اعراب الحدیث) و (اعراب القرآن) و (شرح الایضاح لابی علی)

و (شرح اللمع) و (كتاب اللباب فى النجوم) و (شرح المفصل للزمخشرى) و شرح مقامات الحريريه) وامثالى پك چوق تأليفاتى واردر ووفاتى (١٢١٩ م و ٦١٦ هـ) تاريخندهدر.

§

﴿ابو بكر الصديق﴾ رضى اه عنه — خلفاى راشدين حضراتنك برنجيسيدر واسم عاليلرى عبداه بن عثمان القريشى كنيهلرى ابن قحافة مولد سنيهلرى مكهٔ مكرمهدر. پادشاه زينتسراى كنج تجريد وشهنشاه دولتسزاى كنج تفريد اولان حضرت مشار اليه قبل الاسلام دخى علم تاريخ و تحقيق نسب عرب و تعبير رؤياده ماهر بروجود جليل القدر ايدى صكره اسلامه كلان رجالك برنجيلكى شرفنه و عنوان معالى ارتسام يار غارىيه و (انت عتيق من النار) بشارت سنيهسنه دخى نائل اولدى وهجرت نبويهنك طقوزنجى سنهسنده جانب سنى الجوانب نبويدن عهدهسنه امارة الحاج توجيه بيورلدى وبوسنه مكهده سورهٔ (براءة) قرائت اولنهرق تجديد عهود اجرا ايدلدى وحضرت پيغمبر افندمز ارتحال داربقا بيورديغى كون حضرت عمر رضىاه عنه كمال اسف وجلال واستغراقندن ناشى ياموٴمنين حضرت محمد سمايه رفع بيورلدى هركيم فوت اولدى دير ايسه شو قلنجمله اعدام ايدرم ديديكنى متعاقب حضرت ابو بكر الصديق (وما محمد الا رسول قد خلت من قبله الرسل افان مات اوقتل انقلبتم على اعقابكم) الى آخره آيت كريمهسنى اوقوديغى كبى حضرت عمر كلامندن رجوع وتصديق بيوردى وحضرت ابو بكرك خلافتى جزئى براختلافدن صكره جمله مؤمنين طرفندن قبول ورسم بيعت اجرا اولندى وزمانده تنبى ايدن اسود عنسى ومسيلمة اليمامى وسجاح وطليحة الاسدى وامثالى مفسدلروهنوز ذهنلرنده اسلام تقرر ايتميان وزكات اموالى ويرمامك ايچون بعض منافقين طرفندن تشويق اولنوب ارتداد ايتمك استيان بدوى جاهللر حرباً تأديب واصلاح اولندى و (٦٣٣ م و ١٢ هـ) تاريخنده وقوعبولان مشهور (يرموك) محاربهسى قزانلدى واوراق پريشان اوزرنده محرر اولان قرآن كريم جمع وتدوين ايدلدى. حضرت ابو بكر الصديق حضرت فخر كائناتدن ايكى ياش كوچك اولديغى والتمش اوچ ياشنده

بولنديغی حالده هجرت نبويه‌نك اون اوچنجی سنه‌سنده مسموماً وفات ايتمش و كيجه روضهٔ مطهره داخلنه دفن اولنمشدر. بعضيلر تسميم ايدن بر يهودی ايدی ديرلر و بعضيلر تسميم اولنمدی يكرمی بش كون قدر حما علتندن ياتوب اندن وفات ايلدی ديديلر هرنه حال‌ايسه حضرت مشاراليه شمس تابان احمديدن پرتوشار اولان ضيای فضيلت و ثباتك مظهر جليل القدری ايدی.

عقيب خلافت سنيه‌لرنده اوقوديغی خطبه‌نك بر فقره‌سی شويله‌در (والله ما كنت حريصاً علی الامارة يوماً وليلة قط ولا كنت فيها راغباً و لاسألتها الله قط فی‌سر وعلانيته ومالی فی‌الامارة من راحة).

وفات ايدركن صوك كلاملری شودر (توفنی مسلماً والحقنی بالصالحين). اسود ومسيلمة ويرموك كلمه‌لرينه دخی مراجعت بيوريله.

§

﴿ ابوبكر ﴾ — شيراز اتابكلرندن محبوب القلوب برذاتدر مدت سلطنتی اولان‌اوتوز سكزسنه ظرفنده‌هراموريني ميزان‌عدل وحقانيته‌تطبيقا اجرا ايلديكندن هركس خشنود وراضی اولدی واطرافدن كلوب‌ممالك فارسه طوپلنان‌ارباب هنرومعارفك جيب‌وكيسه‌لری‌لطف واحسانله‌طولدی و (١٢٦٣ م و ٦٦٢ ﻫ) تاريخنده وفاتنه بای وكدا اغلاميان قالمدی. شيخ سعدی مرحوم كلستانني بونك نامنه يازمشدر.

§

﴿ ابوبكرالباقلانی ﴾ — باقلانی كلمه‌سنه نظر بيوريله.

§

﴿ ابوبكر البيهقی ﴾ — بيهقی كلمه‌سنه نظر بيوريله.

§

﴿ ابوبكر رازی الجصاص ﴾ — امام كلمه‌سنه نظر بيوريله.

§

﴿ ابوبكر رازی الحكيم ﴾ — طب ايله حكمتی جمع ايتمش بر وجود نادرالامثالدر بوذات كنجلكنده مسقط رأسی اولان ريده شاز چالار

تغنی ایدرایدی صکره صقال ایله بیق آره‌سندن چیقان صدا صفا ویرمز دیه‌رك انی راغوب تحصیل علومه هوس ایتدی و برآره‌لق ری مارستانه ومؤخراً مکتفی زماننده بغداد خسته‌خانه‌سنه مدیر اولدی و اکمال علوم ومعارف ایچون شام ومصر واندلسه کتدی وخیلی زمان صکره بغداده عودت وکسب شهرت ایدوب چوق کمسه‌لره درس ویردی وخیلی کتاب تألیف ایتدی. اوتوزجلدی جامع اولان (کتاب الحاوی) واون جلدی جامع اولان (کتاب المنصوری) و (کتاب الجامع) و (کتاب الاعصاب) و (مختصر منطق ارسطو) و (کتاب السداسیات) و (کتاب سیرت الخلفاء) وعلم طبدن یکرمی التی باب اوزرینه (کتاب الفاخر) بو نکدر وچیچك وقزامق علتلریچون یازدیغی رساله اوروپا لسانه ترجمه اولنمشدر.

خسته‌یه اغدیه ایله علاج ممکن اولدیغی حالده ادویه ایله علاج ایتمك وادویهٔ مفرده ایله علاج ممکن اولدیغی حالده ادویهٔ مرکبه ایله علاج ایتمك مناسب دکلدر دیرایدی.

ابو بکر رازی تألیف ایتدیکی اثبات صناعت الکیمیا کتابنی صالح بن منصور السامانی‌یه تقدیم ایلدیکی زمان صالح کتاب مذکورده مندرج صنایعك فعلا اثباتنی امر وابو بکر دخی اورته‌یه برچوق مشکلات قویوب نهایت مقتدر اوله‌میه‌جغنی بیان ایلدیکندن ضرب ودفع ایلدی وبوضربدن بیچاره‌نك کوزلرینه صو ایندی.

مشاهیر ادبادن برذات ابو بکر رازی‌یه خلق سنك اوچ فنده مهارتکی ادعا ایده‌یور حالبوکه بن اوفنلرده سنی جاهل بوله‌یورم برنجیسی اکرسن علم کیمیاده ماهر اولیدك زوجه‌ك اون التون ایچون حبس اولنمزدی ایکنجیسی اکرسن علم نجومه واقف اولیدك هرزمان طالعك معکوس اولمزدی اوچنجیسی اکرسن علم طبه مالك اولیدك کوزلریکه علاج ایدرایدك دیدی. وفاتی (٩٢٣ م و ٣١١ ﻫ) تاریخنده‌در.

§

﴿ ابو بکر الرواق ﴾ — کبار مشایخ صوفیه‌دندر ومسقط رأسی (ترمد) اسمی محمد بن عمردر. مشارالیهك علوم ظاهره و باطنه‌ده کمالی وکتب سماویه‌نك کافه‌سنه وقوفی وشعر وانشاده مهارتی تصدیق کردهٔ

خواص وعوام ایدی. ابو القاسم الحکیم اکر جناب مصطفادن صکره صلی الله علیه وسلم پیغمبر کلمك جائز اولیدی علم وحکمتی وخلایقه شفقتی وعدل ومرحمتی مناسبتیله (ابوبکر الرواق) کلوردی بیورمشدر. بردفعه احوال جمعیت انسانیه‌یی تعریف واوچ صنفه تقسیم ایتدکدنصکره اکر امرا صنفنه فساد کیررسه رعیه‌نك کسبی فاسد اولور واکر علما صنفنه فساد کیررسه ورزش شریعت واطاعت فاسد اولور واکر فقرا ودرویشان صنفنه فساد کیررسه طبایع ناس فاسد اولور وامرانك فسادی ظلمله وعلمانك فسادی طمع ایله وفقرا ودرویشانك فسادی ریا ایله وقوعبولوردیدی. بوذات مسند صاحبی ابو عیسای ترمذینك طایی زاده‌سیدر وبر مکمل دیوانی واردر ووفاتی (٨٥٤ م و ٢٤٠ ﻫ) تاریخنده‌در.

§

﴿ ابوبکر سوسی ﴾ — کبار مشایخ صوفیه‌دندر واسمی محمد بن ابراهیمدر. شام شریفده رمله قصبه‌سنده ارشاد عباد ایله مشغول ایکن اره‌صره برمغنی اولسه‌ده بزه بعض ابیات اوقوسه‌دیر ایدی بر کیجه احباسندن بری لطیفه اوله‌رق شوجوارده برمغنی وار لکن نوجوان ومطربدر اکر آرزو بیوریلور ایسه جلب ایده‌لم دیدکده شیخ کتورك دیمسیله مطرب مرقومی سرخوش اولدیغی حالده کتوردیلر واوغلان شیخك حضورنده. القوم اخوان صدق نسب . من المودة لم یعدل به سبب . تراضعوا درة الصهباء بینهم . واوجبوا الرضیع الکأس مایجب . بیتلرینی اوقومسیله مجلسده اولنلر خوش حال اولدیلرسه‌ده صکره اوغلانك باشی دونوب شیخك سجاده سنه غثیان ایتمسی اوزرینه فنا حالده صیقلدیلر واوغلانی شیخك امریله سجاده‌یه صاروب بر کناره قودیلر اوغلان صباحلین آییلوب اخشامکی حال ورزالتنه وضرب وتکدیره بدل وقوعبولان عفو واغماضه واقف اولدیغی کبی همان شیخك ایاقلرینه قپانوب توبه وانابت ایلدی واز وقت ایچنده زمرهٔ صالحینه داخل ومقصود حقیقی‌یه واصل اولدی. شیخ مشار الیهك وفاتی (٩٩٦ م و ٣٨٦ ﻫ) تاریخنده‌در.

§

﴿ ابو بکرشبلی ﴾ — کبار اولیاء اللهدندر ومسقط رأسی بغداد اسمی جعفر بن یونس در . بو ذات عالیقدرك پدری خلیفه نك حاجبی یعنی چاوش باشیسی اولدیغی حالده کندوسی شیخ الشیوخ حضرت (جنید) ه انتساب ایدوب انك حسن نظر و توجهیله واصل سر منزل مقصود اولدی و حضرت جنید بونك حقنده (هر قومك بر تاجی واردر بزم قومزك تاجی دخی شبلیدر) بیوردی . حضرت شبلی بر کون پازاردن کچرکن بر آدمك اون خیار بر اقچه یه دیو باغیره رق خیار صاتدیغنی ایشتدکده خیارك اونی بر اقچه یه اولنجه شرارك حال وقیمتی نیجه اولور دیه رك ارقه سنده دونوب مریدلرینه الیکزده کی سرمایهٔ وقته رعایت ایدیکز زیرا یارین الیکزده قاله جق اودر و ابدی انکله صحبت ایتسه کز کرکدر دیدی .

حضرت شبلینك آداب شریعت مطهره یه اعتناسی فوق الغایه ایدی و دائما (مضی زمن والناس یستشفعون لی فهل لی الی لیلی الغداة دلیل) بیتنی اوقور ایدی .

سکسان یدی یاشنده اولدیغی حالده (٩٤٥ م و ٣٣٤ ھ) تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر و اصلی مصرلی اولدیغی دخی مرویدر .

§

﴿ ابو بکر طرسوسی ﴾ — کبار مشایخ صوفیه دندر و اسمی علی بن احمد در . مشار الیه مکهٔ مکرمه ده مدت مدیده مجاورت و کمال اتقا ایله تدارك زاد آخرته همت و هرکسه حسن توجه ونصیحت ایلدیکیچون (طاووس الحرمین) عنوان شریفنه نائل و (٩٨٤ م و ٣٧٤ ھ) تاریخنده رحمت رحمانه واصل اولمشدر .

§

﴿ ابو بکر بن العربی ﴾ — مشاهیر علمای عربدندر ومولدی اندلس اسمی محمد بن عبدالله در . بو ذات ابتدا اندلسده وصکره مصر واسکندریه وشام ومکهٔ مکرمه ده تحصیل علوم ایدوب اشبیلیه ده قاضی اولدی و ادیب و ثاقب الذهن وصاحب العهد بر ذات اولدیغیچون هرکسك حسن

توجهنی قزاندی و اشبیلیه اوزرینـه کندو مالندن برسور بنا ایتدی ومؤخراً قاضیلکدن اعراض ودقایق علومه حصر افکار ایدرك مرتبه‌سنی درجهٔ عال العاله چیقاردی ویك چوق کتاب تألیف ایلـدی. (کتاب القبس فی شرح موطأ مالك بن انس) و (ترتیب المسالك فی شرح موطأ مالك) و (انوار الفجر) و (احکام القرأن) و (عارضة الاحوزی) و (مراقی الزلف) و (کتـاب الخلافیـات) و (نواهی الدواهی) و (سراج المریدین) و (قانون التأویل) ویکرمی جلدی جامع (کتـاب الانصاف فی مسائل الخلاف) بونلردر و بونلردن بشقه یکرمی اوتوز جلد کتابی دها واردر ویتمش یاشنده‌اولدیغی حالده فاسده وفاتی (١١٤٨ م و ٥٤٣ ه) تاریخنده در.

§

﴿ابوبکرالواسطی﴾ الفرغانی — مشایخ صوفیه‌دندر. بودخی حضرت جنیدك قدمای اصحـابندن ایدی. احوال مریدانی بکنمیوب (سادات صوفیه‌نك وقتیله بر طاقم اشارات جلیله‌سی وار ایدی صکره بو اشـارات حرکاته وحرکات دخی کیده‌رك یالکز حسراته مبدل اولدی) بیورمشدر. تاریخ وفاتی (٩٢٣ م و ٣٢٠ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ابو بکر المطوعی﴾— قدمای صلحای امتدندر وغایت کنج ایکن مجاهدهٔ نفسه باشلایوب یکرمی درت سـاعتده قرق بیك اخلاص شریف تلاوتنی معتـاد ایتدیکی متواتردر. و (ابو بکر بن العباس) نام مجاهد دخی قرق سـنه دوشکه کیروب یاتمـامش وابداً اوجاع وآلامدن شـکایت ایتمامش وکوزینك برینه کلان مسافری زوجه‌سی بیله یکرمی سنه صکره اکلایه بیلمشدر.

§

﴿ابوالتراب نخشبی﴾ — سـادات صوفیه‌دندر ومسقط رأسی خراسان اسمی عسـکردر. بو ذات فتوت وزهد وتوکل صـاحبی جلیل القـدر بر ذات ایدی. بر دفعه اوچیوز قدر درویشله بادیه‌یه چیقدقده ایکی درویشدن ماعداسی مجاهده‌سـنه تحمل ایده‌میوب عودته

مجبور اولدی و بر دفعه دخی بادیه‌ده نماز قیلارکن سام روزکاری طوقینوب وفات ایلدکده جنازه‌سی تمام بر سنه اياق اوزری قالدی. وفاتی (۸۵۹م و۲٤٥ھ) تاریخنده‌در.

§

﴿ ابو التمام ﴾ الطائی — شعرای عربدندر و اسمی حبیب بن اوس‌در. بو ذات فن شعرده امام وروایت اشعار جاهلیه‌ده سند ومعتمد علیه ایدی بونك (کتاب‌الحماسه) سنی مطالعه بیوران ذات درجهٔ فضل وکمالنی اکلایه بیلور دیوان مخصوصی و (اختیارات من شعر الشعراء ومدح‌الخلفاء) نام کتابی ووزرادن ابو دلف‌العجلی‌یه انشاد ایلدیکی قصیده‌سی دخی شایان مطالعه‌در و شعرای جاهلیه‌دن برچوق ذواتك نطقلرینی جامع اولان (فحول الشعراء) نام کتابی انتقه حکمنده‌در. تاریخ وفاتی (٧٤٥ م و ۲۳۱ ھ)

مومی‌الیه ابو دلف ایچون یازدیغی قصیده‌یه شویله باشلار

بیت

اذا افتخرت یوماً تمیم بقوسها
وزادت علی ما وطدت من مناقب

فانتم بذی قار امالت سیوفکم
عروش الذین استرهنوا قوس حاجب

محاسن من مجد متی تقرنوا بها
محاسن اقوام تکن کالمعایب

§

﴿ ابو الثنا ﴾ — مفسرین کرامدندر (شمس الدین) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ ابوجرجه ﴾ — مصر علیاده بنی سویفك جنوب غربیسنده ویمش کیلومترو بعدنده اون‌ایکبیك نفوسی‌جامع برقصبه‌در (۱۷۹۹ م و۱۲۱٤ ھ) تاریخنده فرانسزلر ایله مصرلیلر بو قصبه جوارنده بر بیوك محاربه یاپدیلر.

§

﴿ابوجعفر﴾ المنصور — خلفای عباسیه دندر و جلوسی (٧٥٤ م و ١٣٧ ﻫ) و وفاتی (٧٧٥ م و ١٥٩ ﻫ) تاریخنده در . مشارالیه برادری سفاحك وفاتیله انبارده تخته جلوس ایدوب عمیسنك سلطنت دعواسنی وعلویلرك اختلالات واقعه‌سنی بتوردکدن صکره دولت عباسیه‌یی تشکیله سبب مستقل اولان خراسان والیسی (ابا مسلم) ی بردسیسه ایله کتوردوب بر قاچ کون تعظیم وتکریمدن صکره اعدام ایلدی و (زورا) یعنی بغداد شهرینی یاپدیروب پای تختنی ابتدا هاشمیه‌یه ومؤخراً بغداده قالدیردی ویونانیلرك اوزرینه اعلان حرب ایدرك آسیای صغراده والجزیره وایرانده ایجه فتوحاته نائل اولدی لکن اندلس حکومت اسلامیه‌سی شمدی یه قدر دولت عباسیه‌یه تابع ایکن بونك زماننده الدن چیقدی . ابو جعفرك سلطنت عباسیه‌یی تقدیر ایچون صرف ایتدیکی همته وعلوم عالیه وکتابت حقنده کوستردیکی رغبته و بو جهتله سلطنت اسلامیه‌نك ترقیاتنه دیه‌جك یوغیسه‌ده امام اعظم رحمه الله حضرتلرینه ایتدیکی ظلم ایله ابامسلم حقنده وقوعبولان غدری اونودیلور شیلردن دکلدر ودوکدیکی قان پك زیاده وانصافك خارجنده‌در زیرا مدت سلطنتی اولان یکرمی ایکی سنه ظرفنده محاربات‌ده تلف اولنلردن بشقه اوله‌رق یالکز خلقی صیندیرمق ایچون الی باغلی اعدام ایلدیکی اسلامك مقداری التی یوز بیکه بالغ اولدی دیرلر . مکهٔ مکرمه جوارنده بر محلده وفات ایتمشدر . ابو جعفر غایت حسابی وممسك برذات اولوب هر حسابی (دانق) ه قدر تدقیق عادتی اولدیغندن (منصور دوانق لقبیله دخی تلقیب اولنمشدر .

§

﴿ابوجعفر﴾ المجذوم — کبار اولیاء اللهدندر بو ذات زماننك غوث اعظمی اولدیغی حالده علت جذام ایله مستور اولدیغندن کمسه واقف اوله‌مز ایدی حتی برکون کبار مشایخ صوفیه دن ابوالحسن الدراج حج شریفه کیدرکن رفقاسندن آیریلوب یالکز باشنه قادسیه‌یه واردقده ابو جعفر المجذومه تصادف ایتدی وذاتاً الفتی اولمدیغی حالده یا ابا الحسن اکر حج شریفه کیده‌یور ایسك برابر کیده‌لم دیدکده ابوالحسن

علت معهودەسنه واختیارلغنه بناء رد ایتمسیله ابو جعفر (الله ضعیف ایچون قوی بی تعجبه دوشورمکه مقتدردر) دیدی وابوالحسن اندن صکره هرقنغی قوناغه واردیسه ابوجعفری اوراده بولدی و بوصورتله بالدفعات کوردیکی کراماتی اوزرینه یاننه واروب یوزینی کوزینی یرلره سورەرك قصورینك عفوینی رجا واسترحام ایلدی واندن صکره مکهٔ مکرمەده دخی برقاچ کره تصادف ودعا نیاز ایلدکده بن دعا اتمام سن دعا ایت بن آمین خوان اولورم دیمسی اوزرینه ابو الحسن ایکیسی دنیاده وبری آخرتده حاصل اولمق اوزره اوچ دعا ایتدی ودنیاجه اولان مراداتی حاصل اولدیغنه نظراً آخرتجه اولان مرادینك دخی بعنایة الله حاصل اولەجغنده شبهه قالمدی

§

﴿ابوجهل﴾ — قبیلهٔ قریشك مشایخ معدودەسندندر واسمی عمرو بن هشامدر وزمان جاهلیتده کنیەسی ابو الحکم اولدیغی حالده علیه الصلواة والسلام افندمز ایتدیکی خباثت وخیانتلره بناء (ابو جهل) تسمیه بیورمشدر زیرا شرفظهور ایدن اسلامه قارشو فساداتده خذلهٔ سائرەدن بر قاچ فرسخ ایلرو کیتمش ایدی نهایت هجرت نبویەنك ایکنجی سنەسنده وقوعبولان بدر غزاسنده (ابن عمرو ابن الجموح) و (ابن عفراء الانصاری) حضراتی یدلریله قتل و (ابن مسعود) معرفتیله قفاسی کوکدەسندن فك اولندی وعلیه الصلاة والسلام افندمز قتل اولندیغنی کورنجه (بحمد الله امت مرحومەنك فرعونی دخی قتل اولندی) بیوردی . خبیث مرقوم قتل اولندیغی زمان یتمش یاشنده ایدی .

§

﴿ابوحامد﴾ — کبار مشایخ صوفیەدندر ومسقط رأسی بلخ اسمی احمد شهرتی حضرویەدر . بو ذات عالیقدر بر مدت خراسانده توطن ایدوب ابراهیم بن ادهم وحاتم اصم کبی ذوات کرام حضراتیله کورشدی وپك بیوك مقامه واصل اولدی حتی ابو حفص حداد حضرتلری مشارالیهی پك چوق ثنا ایدوب صدق احوال وهمتده ابو

حامددن اولو بر کمسه کورمدم بیورمشدر ∙ بر کون بر کمسه ابوحامددن وصیت طلب ایتدکده (امت نفسك حتی تحییها) دیدی و (یول واضح وحق ظاهر وقرأن واخبار واثار مشهود ومسموع ایکن بوتحیرندر بوکا کورلکدن بشقه نه معنا و یریلور) بیوردی ∙ وفاتی (٨٥٤م و ٢٤٠ ھ) تاریخنده وقبری بلخده‌در ∙

§

﴿ ابوحامد ﴾ — علمای متقدمیندندر ومسقط رأسی (اسفرائن) اسمی احمد بن محمددر و (التعلیقیة الکبری فی الفروع) کتابنی بو ذات یازمش و (١٠١٥ م و ٤٠٦ ھ) تاریخنده وفات ایتمشدر ∙ شافعی المذهب ایدی ∙

§

﴿ ابو حسن الاشعری ﴾ — ائمهٔ دیندندر وکبار اصحاب کرامدن ابو موسی الاشعری حضرتلرینك اولادندندر. مذهب حنفیه اصحابنك اعتقادده امامی ابو منصور ماتریدی حضرتلری اولدیغی کبی خراسان وعراق وشام واقطار سائره‌ده اولان شافعی ومالکی وحنبلیلرك اعتقادده امامی دخی بو ذاتدر و بونکله ابو منصور ماتریدی آره‌سنده اولان اختلاف تکوین وایمان مقلد مسئله‌لری کبی قرق عدد مسائل اعتقادیه‌دن عبارتدر و وفاتی (٩٣٥ م و ٣٢٤ ھ) تاریخنده در ∙

§

﴿ ابوحسن الخرقانی ﴾ — کملین اولیاء اللهدندر ومسقط رأسی خرقان اسمی علی بن جعفردر. مشار الیه طریق اویسی اوزره متوفی شیخ ابو یزید بسطامی حضرتلرینك روحانیت علیه لرندن استفاضه ایدرك واصل مرتبهٔ کمال اولمش ومقام جلیل غوثیته ایرمشدر ∙ دائما مریدانسه کوکلرك روشنی آنده خلق اولمیاندر وعملرك یکرکی آنده مخلوق فکری اولمیاندر ونعمتلرك اطیبی جهد ایله حاصل اولاندر ورفیقلرك خیرلوسی زندکانیسی حقله اولاندر بیورر ایدی بر کون کندو مجاهداتندن بحث ایتدیکی صره‌ده قرق ییلدر نفسم بر ایچم صغوق صو یاخود بر اکشی عیران استدیکی حالده ویرمدم و قرق ییلدر جناب حق

کوکله نظر ایدوب کندوسندن بشقه سنی کورمدی بیور مشدر . وفاتی (١٠٣٣ م و ٤٢٥ ﻫ) تاریخنده در .

§

﴿ ابو حسن الهروی ﴾ علی — سیاحین شرقیه دندر . بو ذات ممالك شرقیه و غربیه دن بعضیلرینی کشت و کذار ایدرك کوردیکی احوال و وقوعاتی (کتاب الاشارات فی معرفة الزیارات) نام کتابنه یازدی و (١٢١٤ م و ٦١١ ﻫ) تاریخنده وفات ایلدی . (خطیب الهروی) نام کتاب دخی بونکدر .

§

﴿ ابو حسین البصری ﴾ — ائمهٔ معتزله دندر واسمی محمد بن علی الطیب در . مذهب معتزله اوزره علم کلامده ید طولاسی وار ایدی (تصفح الادلة) و (کتاب الامامة) و (شرح اصول الخمسه) و (غرر الادلة) وامثالی خیلی کتاب یازدی و بغداده (١٠٤٤ م و ٤٣٦ ﻫ) تاریخنده وفات ایلدی .

§

﴿ ابو حفص حداد ﴾ — کبار اولیاء اللهدندر و مسقط رأسی نیشابور اسمی عمر بن سلمه در . مشار الیه اهل ملامتك شیخ بزرکواری ایدی ارباب کمال بوعالمده حکمت جناب جنیده و وجود شاه کرمانی‌یه وحیرت عشق ابو یزیده واخلاق اشبو ابو حفص حداده ویرلدی دیمشلر در . بو ذات هر بار مریدلرینه افعال واقوال واحوالنی میزان کتاب الله وسنته اورمیانلر نفسنی اتهام ایده مز وارنلر دن عداولنه مز ادب ظاهری ادب باطنینك عنوانیدر بیورر وغایت مؤدب اولان مرید-لرینی قارشوسنده ایاق اوزری وال باغلی طور دیروب ملوکانه بر هیئت تشکیل ایدر ایدی . وفاتی (٨٧٧ م و ٢٦٤ ﻫ) تاریخنده در .

§

﴿ ابو حنیفه ﴾ — ائمهٔ اربعه حضراتنك برنجیسیدر ومسقط رأس عالیلری کوفه اسمی نعمان بن ثابت در و نسب سعادتلری نوشیروان عادله موصولدر . حضرت مشار الیه ابتدای حالنده اختیار انزوا

و نشر و تدریس ایله اکتفا بیوروب صکره عالم معناده شرفصادر اولان امر و فرمان جناب نبوی موجب عالیسی اوزره اجتهاده باشلادی وعلم و عرفان وکمالی هر طرفه منتشر اولدیغندن درسنه پك چوق منتهی ذوات کلدی وابراهیم بن ادهم و بشر حافی و داود طائی وامام محمد وزفر وحسن و عبد الله بن المبارك کبی ذاتلر یتشدیردی وایچلرندن یتمش عددی اجتهاده مقتدر اولدی • خلیفه ابو جعفر المنصور ابتدالری بو ذات عالیقدره فوق الغایه حرمت ورعایت ایدوب برآره لق بغداد انشاآتنه ناظر تعیین ایتدیسه ده مؤخراً تکلیف ایتدیکی قاضی القضاة منصبنی قبول ایتمدیکندن وامامت بحثنده سویلدیکی طوغری جوابی اکری آلدیغندن ویاخود عهدلرنده طورمیان موصل اهالیسنی اورمق ایچون مساغ شرعی اولمدیغنی سویلدیکندن حدتلنوب زندانه آتدی وکونده اون قامچی آرتیره رق هر کون ضرب اولنمسنی امر ایتدی وقامچینك عددی یوزه بالغ اولدقده پك چوق بکا ایدوب یتمش یاشنده اولدیغی حالده متأثراً وفات ایلدی (٧٦٧ م و ١٥٠ ه) مشار الیه حضرتلری بوندن اول بنی امیه حکومتی زماننده یعنی یزید بن عمرو بن هبره نك کوفه والیلکنده تکلیف اولنان کوفه قاضیلکنی دخی قبول ایتمدیکندن ضرب اولنمش ایدی • جنازه سنده اللی بیك کشی بولندیغی متواتراً ثابتدر • بعد العشاء صباحه قدر نوافل قیلارلر وهر یکرمی درت ساعتده برکره قرآن کریمی ختم ایدرلر وکیجه لری خشیة اللهدن اغلادیجه قومشولری آجیرلر ایدی • برکوی مرحومك (نور الاخیار) نام کتابنده (ابو هریره) حضرتلرندن روایةً حضرت پیغمبر افندمزك اوچ دفعه (ان فی امتی رجلاً اسمه نعمان وکنیته ابو حنیفه هو سراج امتی) بیوردیغی و ینه انس بن مالك حضرتلرندن روایةً افندمزك (سیأتی من بعدی رجل یقال له النعمان ابن ثابت ویکنی بابی حنیفه لیحیین الله تعالی سنتی علی یدلیه) بیوردیغی یازمشدر •

§

﴿ ابو حنیفة الدینوری ﴾ احمد بن داود — قدمای ریاضیوندن بر ادیب ذیشاندر علم هندسه ونجوم و لغت ونحو ونباتات وتاریخ

وحساب ومنطقده زمانﻨﻚ فريدى ايدى . بر تفسير شريفى و (اصلاح المنطق) نامنده بر كتابى وجواهر العلم نامنده بر تاريخى و جبر و مقابله ده بر رساله سى وار در و ركن الـدين بن بو يه ايچون بر زيج و (٨٤٩ م و ٢٣٥ ﻫ) تاريخنده اصفهانده بر رصـد خانه ياپمشـدر و (كتاب الفصاحة) و (كتاب لحن العامه) و (كتاب الوصايا) دخى بونك جمله تأليفاتندندر و وفاتى (٨٩٤ م و ٢٨١ ياخود ٢٩٠ ﻫ) تاريخنده در .

§

﴿ ابو حور ﴾ ياخود ابو قير) — اسكندريه نك جانب شرقيسنده اون يدى كيلو مترو بعـدنده وسـاحل بحرده بر قصبه در ليمانى كوزل ومضبوطدر حواليسنده اولان خرابه ده خيلى آنتيقه بولنور وخانه لرى بر چوق قيالر آره سنده كورينور . (١٧٩٨ م و ١٢١٣ ﻫ) تاريخنده فرانسز جنرالى بوناپارت عسـاكر وفيره ايله ابتدا بوليمانه كلوب مصرى استيلا ايلدى ومتعاقباً انكليزلرك اميرال (نلسون) قوماندانسنده اولان دونمـاسى كلوب ليمـان مذكورده يتان اون يدى قطعه فرانسـه حرب سفاينى ياقدى و بر سـنه صكره بشبيك فرانسز عسـكرى اون بشبيك عثمانلى عسكرينى بوزوب قوماندان كوسه مصطفى پاشايى اوچ بيك كشيله اسير ايتدى لكن فرانسزلركده بر قاچ بيكى وايكى جنرالى تلف اولدى ايرتسى سنه انكليزلرك اسقوچيالى (آبرو قرومپى) نام جنرال قوماندانسنده اولان عسكرى ليمان مذكورى فرانسزلردن حرباً قورتاردى وفرانسزلر آرتق اوحواليده طوره ميوب بتون بتون رجعته مجبور اولدى .

§

﴿ ابو حيان ﴾ — اثير الدين كلمه سنه نظر بيوريله .

§

﴿ ابو الخير — كبار اولياء اللهدندر و مقسط رأسى تينات اسمى جاددر . مشار اليه صاغ الى مقطوع اولديغى حالـده سنبل اوروب انكله تعيش ايدر وهركس نصل اوردیكنه تعجب ايلر و بعضيلرى الى واركبى كورر ايدى . بونك پك بيوك بر ذات صـاحب الكرامات اولديغنه ارسلانلر ايله موانستندن بيوك دليل اوله مز . بركون كندوسندن

ارسلانلر ایله موانستی کیفیتی سؤال اولندقده اوت کلبلرك بعضیسی بعضیسیله موانست ایده بیلور بیوردی بوکا (ابو الخیر تیناتی الاقطع) دخی دیرلر اصلی غلامدر و (تینات) مصره اون فرسخ مسافه ده برقریه در ووفاتی (٩٥١ م و ٣٤٠ ه) تاریخنده در.

§

﴿ابو داود﴾ — ائمهٔ حدیثدندر واسمی سلیمان بن اشعثدر. کتب سته نك اوچنجیسی اولان (سنن ابی داود) نام کتاب مستطابی بو ذات عالیقدر تألیف ایتدی و (٨٨٨ م و ٢٧٥ ه) تاریخنده وفات ایلدی.

§

﴿ابو الدرداء﴾ — متعینان اصحاب کرامدندر واسم عالیلری (عویمر) در مشار الیه عاقل و حکیم بر ذات ستوده سمات اولدیغی جهتله حضرت پیغمبر افندمزك (عویمر حکیم امتی) قول جلیلیله ثنای والارینه مظهر اولدی وفضل وفقاهتی مناسبتیله شام شریفك فتحنده اورایه قاضی نصب بیورلدی. زوجهٔ محترمه لری (ام الدرداء) حضرتلری دخی قانتات صحابیاتدندر وحضرت پیغمبر افندمزدن وزوجی مشار الیهدن خیلی حدیث شریف روایت ایتمشدر.

§

﴿ابو الرجاء﴾ مختار — مصنفیندندر. (فرائض الزاهری) نام کتاب مستطابی بو ذات تألیف ایدوب (١٢٥٩ م و ٦٥٨ ه) تاریخنده وفات ایلدی. بر روایتده اسمی احمد بن ابو الرجا وتاریخ وفاتی (٣٣٣ ه) دیرلر ایسه ده بو قول صحیح دکلدر بونك دخی بر بشقه ذات اولمسی مأمول اولنور.

§

﴿ابو الریحان﴾ — معارفندان عصردندر ومسقط رأسی خوارزم اسمی محمد در. بونك علم نجوم و تاریخ وسائره ده اقتداری فوق الغایه ایدی مومی الیه (الآثار الباقیه عن قرون الخالیه) نام کتابی یازوب (٩٤٢ م و ٣٣٢ ه) یاخود (٤٣٠ ه) تاریخنده وفات ایلمشدر.

§

﴿ابو زید﴾ سعید بن اوس — کعب بن الخزرج الانصاری سلاله‌سندن برادیب ذیشاندر. مشار الیه علوم ادبیه و غریبه ولغاتده وفن تاریخ ونبات وسائره‌ده مشهور وروایاتده معتمد علیه برذات ایدی (کتاب القوس والترس) و (کتاب الابل) و (کتاب خلق الانسان) و (کتاب المطر) و (کتاب المیاه) و (کتاب اللغات) و (کتاب النوادر) و (کتاب الجمع والتثنیه) و (کتاب اللبن) و (کتاب الفرق) و (کتاب القضیب) و امثالی پك چوق تألیفاتی واردر و وفاتی (۸۳۰ م و ۲۱۵ ھ) تاریخنده‌در.

§

﴿ابو السعود العمادی﴾ احمد افندی — سلطان سلیمان اول وسلطان سلیم ثانی زمانلرنده اوتوز سنه شیخ الاسلاملق ایتمش برفاضل ذیشاندر وتفسیر شریفیله تألیفنه موفق اولدیغی فتاوای شریفه مقبول خواص و عوامدر مشار الیهك برحفیدی وفات ایتمکله غایت متألم اولمش و یاربی بوندن صکره بکا بوکبی برالم دها ویرمه دیو دعا ایتمشیدی حقیقةً دعاسی قبول اولدیغنه بناء بردها اویله برالم کورمدی ونهایت (۱۵۷٤ م و ۹۸۲ ھ) تاریخنده وفات ایدوب ایوب الانصاریده قیماجیلر باشنده انشاسنه موفق اولدیغی مکتب شریف خطیره‌سنه دفن اولندی. رجال حلوتیه‌دن ومظنهٔ کرامدن قدسی (ابو السعود) افندی دخی ایوبده صفهٔ مخصوصنده مدفوندر.

§

﴿ابو السعود﴾ — کبار مشایخ صوفیه دندر. بو ذات فتوحات مکیه ده محرر اولدیغی اوزره امام الوقت ایدی برکون دجله کنارندن کچر ایکن خاطرینه عجبا بو صویك ایچنده دخی جناب حقه عبادت ایدر قول وارمیدر دیو کلدیکی آنده صو ایکی شق اولوب ایچندن برآدم چیقدی و بن فی الاصل (تکریت) دنیم و بو صویك ایچنده عبادت ایتمکده یم دیدی. فصوصده ابو السعودك مریدلرینه بش ییلدنبرو جناب حق بکا ملکنده تصرفه اجازت ویردی بن قبول ایتمدم انی کندوسنه براقدم دیدیکی

محرر در . مشایخ کرامدن بر ذات مشار الیهك قبری جوارندن چکرکن کوکلنه نره یه کیده یورسك کل بنی زیارت ایله دیو براشارت کلور واو ذات دخی کیدوب زیارتیله منبسط وخوش حال اولدقدنصکره ابو السعودك قبری اولدیغنی اوکرنور وتعجب ایلر . ابو السعودك عجیب بر طریقه سی وار ایدی جناب حقدن هرنه که ظهور ایدر ایسه انی رد اتمز وهیچ برکمسه دن نسنه استه مز وغایت مکلف لباس کیر وملوکانه طعام ایدر ایدی حتی برکون بر درویش مشار الیهك باشنده برقاچ بیك غروشلق برشال کوروب تعجب ایلدکده شیخ درویشك خاطره سنه واقف اوله رق بز بونی کندو لکمزدن صارمادق استر ایسك آل صاتاقچه سنی درویشلره صرف ایت دیدی و درویش دخی ممنوناً شالی آلوب پازارده صاتدقدن برساعت صکره کلوب شالی ینه شیخك باشنده کوردی و بتون بتون مراقه دوشه رك پازاره عزیمتله شالك نه اولدیغنی صاتدیغی آدمدن سؤال ایتدکده سن کتدکدنصکره بر تجار کلدی و برمقدار تجارت اعطاسیله شالی آلدی کوتوردی دیدی و درویش بالاطراف تحقیقاته کیریشوب تجار مرقومك بوشالی بر فورتنه دن ساحل سلامته واصل اولان سفینه سیچون نذر اوله رق شیخ مشار الیهه ویردیکنی وصکره پازارده کوروب ضرورته مبنی صاتلدی ظنیله مبایعه و ینه شیخ مشار الیهه تقدیم ایلدیکنی اوکرندی وخاطره سندن رجوع ایدرك تائب ومستغفر اولدی .

§

﴿ ابو سعید الخدری ﴾ — فقهاء اصحاب کرامدندر واصحابدن مالك بن سنان حضرتلرینك اوغلیدر اون بش یاشنده ایکن بنی مصطلق غزاسنه کتدی وعلیه الصلاة والسلام افندمزدن بیك یوز یتمش حدیث شریف روایت ایتدی و (٦٨٣ م و ٦٤ یاخود ٧٤ هـ) تاریخنده وفات ایلدی . مشار الیه حضرتلرینك مرقدی درسعادتده ایوان سرای داخلنده قریه جامع شریفی حوالیسنده ایسه ده بعضیلری مشکوکدر دیرلر .

§

﴿ ابوسعید الحراز ﴾ — اعاظم مشایخ صوفیه دندر و مسقط رأسی بغداد . اسمی احمد بن عیسی در . ارباب طریقتکمال شرف واتقاسنه

بناء (قرالصوفیه) دیرلر وجناب حقدن وحضرت پیغمبردن صکره سید العارفین بودر دیو قدرینی اعلا ایلرلر ایدی . طریقت صوفیه ده بقا وفنادن بحث ایدنلرك امامیدر وحضرت جنید دن بیوکدر . برکسه جهد ایله حقه ایریشمکه چالیشور ایسه بیهوده زحمت چکمش اولور و برکسه جهدسز حقه ایریشورم دیر ایسه قوری دعوا ایلمش اولور بیورر وحق طلبله بولنمز اما انی ینه طالب بولور معناسنی مراد ایدر ایدی . وفاتی (٨٩٩ م و ٢٨٦ ھ) تاریخنده در .

§

﴿ ابوسعید ﴾ بن ابو الخیر — کبار مشایخ صوفیه دندر و مسقط رأسی (سرخس) اسمی فضل الله در . سلطان عالم حقیقت وجمال پیران طریقت ومشرف القلوب وکریم الاسلوب بر ذات ستوده سمات ایدی وزمانك شیخلری کاملاً بوندن اخذ فیض ایدرلر وپك چوق کراماتنی کوررلر وصحبت علیه لریله مستفید اولورلر ایدی . برکون احباسندن برینك خسته اولدیغنی خبر ویردکلرنده کاغد قلم امر ایدوب شو بیتلری یازدی وامریله کوتوروب خسته نك بوینه آصدقلرنده خسته درحال صحت بولوب یتاغندن قالقدی ذکر اولنان بیتلرله ممالك عراقیه ده الیوم استشفاء اولنور . پك چوق ذوات شرحلر یازمشلردر و شیخ خواجه عبید الله نقشبندی حضرتلرینك دخی برکوزل شرحی واردر . (بیت) حورا بنظارهٔ نکارم صف زد . رضوان ز تعجب کف خود برکف زد . یك خال سیه برآن رخان مطرف زد . ابدال ز بیم جنك در مصحف زد . حضرت مشار الیه وفاتنه قریب شو بیتلری یازوب جنازه سی کیدرکن اوکنده اوقونمسنی امر ایتدی (بیت) خوبتر اندر جهان از ین چه بود کار . دوست بر دوست رفت و یار بر یار . آن همه اندوه بود وین همه شادی . وان همه کفتار بود وین همه کردار . وفاتی (١٠٤٨ م و ٤٤٠ ھ) تاریخنده در .

§

﴿ ابو سعید بهادر ﴾ — ملوك ایلخانیه دندر وجلوسی (١٣١٨ م و ٧١٨ ھ) وفاتی (١٣٣٥ م و ٧٣٦ ھ) تاریخنده در بونك زماننده

امور دولت برطاقم نا اهل خلوصکاران النه چکمش وندما وسرای قادینلری نفوذ سلطنتی استعماله کندو ایشلرینی ترویجه آلشمش و وکلا وکبرا ومعتبران اهالی بیننه اختلاف دوشمش اولدیغندن خلقی (ارپا) خان زماننده نتیجهٔ طبیعیه کندینی کوستردی یعنی دولت ایلخانیه منقرض اولدی وممالك ایرانیه طوائف ملوك هیئتنه کیروب اکثریسی دولت جلاریهٔ ایرانیه النه چکدی. اشبو ملوك ایلخانیه سلالهٔ جنکیزیه دن ایدی. (ایلخان) کلمه سنه نظر بیوریله.

§

﴿ابوسعید بهادر﴾ — هندستانده واقع (ماسور) یاخود (مایسور) قطعه سی حکمدارلرندندر (۱۷۸۲ م و ۱۱۹۷ ﻫ) تاریخنده پدری حیدر علینك وفاتیله جلوس ایتدکده ذاتاً انکلیزلره خصومتی اولدیغندن محاربه یه طوتیشوب اکرچه ایلك محاربه یی واو سایه ده شاه‌عالمك (نائب السلطان) عنوانی قزاندیسه ده بر قاچ سنه صکره هند راجه لرندن برینك اوزرینه آچدیغی محاربه یی انکلیزلرك آنلره ایتدیکی معاونت سببیله غیب ایتدیکندن و پای تختی تحت محاصره یه آلندیغندن فائده سز عظمتلری براغوب مصالحه یه رغبت کوستردی وانکلیزلره یتمش بش ملیون تضمینات وممالکنك نصفنی اعطا ایله (۱۷۹۲ م و ۱۲۰۷ ﻫ) تاریخنده یقایی قورتاروب یدی سنه سلطنت سوردی واندن صکره انکلیزلر برهجوم دها ایدوب قصور ممالکنی دخی آلدی و بیچاره سلاح بدست اوله رق وفات ایلدی.

§

﴿ابوشیر﴾ یاخود (بندر بوشیر) — بصره کورفزینك ساحل شمالیسنده وایران دولتی اداره سنده بر معمور وتجارتکاه شهردر و بر کوزل لیمانی واردر لکن کیروب چیقمسی صعوبتلی اولدیغندن بحر یونجه معتبر دکلدر. بوراسنی انکلیزلر (۱۸۵٦ م و ۱۲۸۳ ﻫ) تاریخنده ضبط ایدوب بر سنه صکره پارسده عقد اولنان قونفرانس قراریله ینه اعاده ایلدیلر. شهرمز بورده شمدیلر ده اون بشبیك نفوس تخمین اولنمقده‌در.

§

﴿ابو طالب﴾ بن عبدالمطلب — اعمام نبویدندر وامام علی کرم الله

وجهه ورضی الله عنه حضرتلرینك پدر یدر. حضرت پیغمبر افندمز كوچك اولدیغی حالده جدلری عبد المطلب وفات ایدركن مشار الیه حضرتلرینك محافظه سنی اشبو بیوك اوغلی ابو طالبه سپارش ایتمش وانلر دخی حقیقةً پك كوزل خدمت وصیانت ایلمشدر حتی علیه الصلاة والسلام افندمز اظهار دعوت بیوروب خلق اوزرینه هجوم ایتدیكی زمان ابو طالب یتیشوب تمام قوتیله منع ایلدی. بعثتك یكرمنجی سنه سنده یعنی هجرتك اوچ سنه مقدمنده ابو طالب وفات ایدركن علیه الصلاة والسلام افندمز یاننده بولندی وموما الیهك دوداغنی دپره ته رك اسلامی قبول ایلدیكنی حضرت عباس سویلمسیله (الحمد لله الذی هداك یاعم) بیوردی بو قوله مخالفت ایدنلرده واردر. ابو طالب سكسان سنه معمراولدی دیرلر.

§

﴿ابو العباس السفاح﴾ — خلفای عباسیه‌نك برنجیسیدر واسمی عبدالله بن محمد بن علی بن عبدالله بن (عباس رضی الله عنه) در و ابتدای جلوسی (٧٤٩ م و ١٣٢ ﻫ) وفاتی (٧٦٣ م و ١٣٦ ﻫ) تاریخنده‌در. ابا مسلم خراسانی عراق اهالیسنی ابتدا بونك برادری ابراهیمه بیعت ایچون دعوت ایدوب ملوك امویه‌نك صوك حكمداری اولان مروان الحماری مرقوم ابراهیمی قتل ایتدكدن صكره دعوتی اشبو (ابو العباس السفاح) اوزرینه چویردی و (زاب) محاربه‌سنی قزانوب شامی استیلا ایتدیكی كبی بونی حیره‌دن انباره كتوردوب تختە اقعاد وسلطنت عباسیه‌یی اعلان ایلدی. ابو العباس مدت سلطنتی اولان درت سنه ظرفنده بر كوزل ایش كورمك شویله طورسون مغلوب اولان رجال امویه‌یی ضیافت بهانه‌سیله سراینه چاغیروب جمله‌سنی بردن سفره باشنده اعدام ایلدیكیچون الی یوم القیام بد نام اولمش و بو وقعه‌دن صكره كندوسیده چوق معمر اوله‌میوب اوتوز ایكی یاشنده چیچك علتندن كورله‌مش كیتمشدر. عباسیه وابامسلم ومروان كلمه‌لرینه دخی نظر بیوریله.

§

﴿ابو العباس﴾ آلاملی — كملین اولیاء اللهدندر واسمی احمد بن محمد

وشهرتی قصاب‌زاده‌در٠ مشارالیه حضرتلری زمانك غوث اعظمی ایدی وهر طرفدن مشایخ کرام کلوب توجهات سنیه‌لریله مستفیض اولورلر واصول دینده ودقایق توحیدده اولان مشکللرینی عرض ایدرك حضرت شیخك هیچ اوقویوب یازمسی اولمدیغی حالده جوابنی الورلر ایدی ٠ بر کون بر درویش کلوب کرامت استدکده (اولادم سکا شو کرامت یتشمزمیکه الله تعالی وتقدس حضرتلری بنم کبی بر امی قصاب اوغلنه بو قدر نعمت احسان ایتمش و بونجه عالم وفاضلی شرق وغربدن التونلر خرج ایده‌رك کتوردوب نائل مرام ایتمکده بولنمش) بیوردی٠ بر دفعه دخی کرمانشاه امیری یاغمور یاغمق ایچون دعا نیاز ایلدکده برالما کوندردی والما کرمانشاهه واردیغی کبی یاغمور باشلادی مشار الیه حضرتلری دائما مریدلرینه وقت کیمیادر صاقنوب ضایع ایتمیه‌سکز دیو تنبیه ایدر ایدی٠ وفاتی (١٠٤٠ م و ٤٣٢ ھ) تاریخنده‌در٠ بهاء الدین آملی بشقه٠

§

﴿ابو عبدالله﴾ — اندلس علماسندندر ومسقط رأسی قرطبه٠ اسمی محمددر٠ بونك علم فقه وحدیثده ید طولاسی وار ایدی و(فقه الحسن البصری) نامنده یازدیغی یدی جلد کتابی بین العلماء پك زیاده مقبول ومعتبر اولدی٠

(فقه الزهری) دخی بونکدر ووفاتی (٩٥٩ م و٣٤٨ ھ) تاریخنده‌در٠

§

﴿ابوعبدالله﴾ — فضلای مشایخ کرامدندر ومسقط رأسی رودبار٠ اسمی احمد بن عطاردر٠ مومی الیهك طریقهٔ جلیلهٔ صوفیه‌ده کمالی علم حدیث وقرائتده اولان کمالندن اشاغی دکل ایدی٠ بردفعه احباسیله صحبت ایدرکن (التصوف ترك التکلف واستعمال التطرق وحذف التشرف) بیورمشدر٠ وفاتی (٩٧٩ م و ٣٦٩ھ) تاریخنده وقبری صور قضاسنده توطن ایلدیکی موقعده‌در٠

§

﴿ابوعبدالله﴾ — اندلس علماسندندر ومسقط رأسی غرناطه٠

اسمی محمددر. بو ذات عصرینك علامه‌سی ایدی. و بین الناس (لسان المتکلمین عنوانیله مشهور ایدی. (کتاب التعریف) و (اشارة الی اداب الوزارة) و (دیوان لسان الدین) و (هدارالکنایات فی تراجم الادباءبالمغرب) بونلردر و بونلردن بشقه دها بر چوق تألیفاتیو (احاطه فی تاریخ غرناطه) نامنده التی جلدی جامع بر تاریخی واردر.

§

﴿ابو عبیده﴾ بن جراح — اصحاب کرامدن وعشرهٔ مبشره‌دندر و مسقط رأسی مکهٔ مکرمه اسمی عامر بن عبداللهدر. بو ذات فرسان اصحاب کرامدن ایدی و هجرت نبویه‌نك اون سکزنجی سنه سنه قدر وقوعبولان غزواتك همان کافه‌سنده بولندی ورایت اسلامیه ابتدا بونك یدینه تودیع قلندی وپك چوق خدمت وغیرت ایتدیکندن وکریم‌الخلق وغیر متعصب وحلیم وعاقل ومدبر اولدیغندن علیه‌الصلاة والسلام افندمز (امین الامة) تسمیه بیوردی. بوذات روم دیارنده حسن شمائل وصدق مقال ایله شهرت بولدیغندن شام مصالحه‌سنده روملر بونی استمشلر ایدی کیدوب یاپدیغی مصالحه الیوم اورو پالولر نزدنده معتبر ومستحسندر. مشارالیه حضرتلری (٦٣٩ م و ١٨ ه) تاریخنده محاربه‌یه کیدرکن رمله ایله بیت المقدس اراسنده بر قریه‌ده ظهور ایدن طاعوندن اجتناب ایدن عسکرینه تسلیت و یرمك ایچون بر یوکسك یره چیقوب (ایها الناس ان هذا الوجع رحمة من ربکم ودعوة من نبیکم وموت الصالحین قبلکم وان ابی عبیده یسأل الله ان یقسم له منه حظه) الی اخره خطبه‌سنی قرائت وتمام ایتدیکی آنده طاعون اصابتیله رحلت ایلدی.

§

﴿ابو عبیده﴾ بن مسعود ـ شجعان اصحاب کرامدندر هجرت نبویه‌نك اون دردنجی سنه‌سنده حضرت عمر رضی الله عنه طرفندن (حیره) فتحنه کوندرلمشیدی رفاقتنده اولان عساکر اسلامیه ایله (زاب) نهرینك اوته یقه‌سنه کچوب اعدا ایله محاربه‌یه طوتشدقده عساکر اسلامیه‌نك اتلری اعدانك فیللرندن اورکدیکی جهتله بوزغونلق

وقوعبولدی   وقهرمان مشار الیه فیللردن برینك اوزرینـه یوریوب خرطومنه قلیج چالمسیله فیل مشار الیهی التنه الەرق شـهید ایلدیکندن عسـکر بتون بتون رجعته مجبوریت کوردی   واوجـه قورلمش اولان کپری امید رجعتی قطع ایچـون مشار الیه طرفندن کسدیرلمش بولندیغندن عساکر اسلامیەنك همان اکثریسی غریق لجهٔ رحمت ونائل رتبهٔ شهادت اولدی .

§

﴿ ابو عریش ﴾ — یمن ولایتی داخلنده وبحر احمر سـاحلنه یقین محلده و (لحیه) اسکلەسـنك جهت شمالیسـنده وسکسان طقوز کیلومترو بعدنده بر شهردر   بو شهر وقتیـله صنعا وشرفای مکه حکومتلری بیننده واقع اولان کوچك بر حکومتك مرکزی ایدی .   غزه ایله مصرارەسنده اولان عریش بشقەدر   (عریش) کلمەسنه نظر بیوریله .

§

﴿ ابو العلاء ﴾ المعری احمد بن عبدالله — ادبای امتدندر .   بونك علم شعر ومعانی و بیانده اولان مهارتی وقوهٔ حافظەسی همان امثالسز کبی اولوب بعض کسەلر اعتقادنده شبهه ایدرلر   و بعضیلری حسـن ظن ایلرلرایدی .   مومی الیه کشی نفسی ایچون حیوانی ذبح وازعاج ووجودینی افنا ایتمك لایق دکلـدر دیەرك قرق بش سنه حیوان اتی یمامشدر و حال صباوتندنبرو ایکی کوزی اعما اولدیغی حالده هرقنغی برکتابدن اولورایسه اولسون یکرمی صحیفه قدر محلی حضورنده بردفعه قرائت اولنسه درحال حفظ ایدوب بر یاکلشسز اوقودیغی چوق کره تجربه اولنمشدر .   بونی برکره شیوعبولان شهرتنه بناء بغداده جلب ایتمشلرایدی   یولده کیدرکن رفاقتنده بولنـان تاتار (افندی اغاج التنـدن کچەیورز باشنی آزاجق اشـاغی الك) دیمسیله ابو العلاء باشنی اکوب اوموقعه نشان قودی   و بر قاچ آی صکره عودت ایدرکن او موقعـه کلدکـده همان باشنی اشـاغی اکوب رفقاسنی حیرتده براقدی .

بر دفعه دخی قیون صـاتان اوچ کردك جامع شریفده شرکت حسـابندن طولایی منازعه ایتدکلرینی ابو العلاء اوزاقدن دکلەیوب عربجەدن ماعدا

بر لسانه واقف اولمدیغی حالـده کردجه اولان سـوزلرینی بللر وکردلر دعوالرینی بینـلرنده فصل ایده‌میوب محکمـه‌یه کیتدکلرنده حاکم افنـدی برینك اقرارینـه شاهد استر وکردلر دخی بولندیغمز محلـده اوچزدن ماعدا کمسه یوغیدی فقط شو قیافتده بر اعمـا کنارده نماز قیلمقـده ایدی دیملریله حاکم ابو العـلاء اولدیغنی حس ایدرك چاغیروب بونلر اوراده بربرلرینه نه دیدیلر دیو سـؤال ایلدکده ابوالعلاء بن بونلرك لسـاننی بیلم فقط شـو صدانك صاحبی شویله سـویلدی واو بری بویله دیدی دیه‌رك جمله‌سـنك افاده‌سنی تقریر ایلر و او تقریری ترجمه اولنـه‌رق کردلرك افاده‌سـی میدانه چیقار وایجـاب شرعیسی اجرا اولنـور • وفاتی (١٠٥٧ م و ٤٤٩ ه) تاریخنده‌در وخیلی تصنیفاتی و بر دیوانی واردر

§

﴿ ابو علی ﴾ — کبارمشایخ صـوفیه‌دندر ومسقط رأسی رودبار اسمی احمد بن محمددر • بو ذات سـلالهٔ کسرادن بروزیر زاده ایدی برکون بغدادده حضرت جنیدك مریدلریله صحبت ایتدیکی محله اوغرایوب کلمات حقیقت ایاتنی استماع ایتمسیله درونده عشق وطریقت علیهٔ صوفیه‌یه محبت حاصل اولدیغنـدن درحال جمیع وارینی ترکلـه کلوب حضرت شیخه مرید اولدی وازوقت ایچنده علوم ظاهره و باطنه‌یی تماماً تحصیل ایدرك امام و سـیدالقوم عنواننی الدی و بعـده مصره هجرت ایدرك اوراده پك چوق ذوات یتشدیردی . (فضل المقال علی الفعـال منقصة وفضل الفعال علی المقال مکرمة) و (علامت اعراض اه عن العبد ان یشغله بمالا ینفعه) کلمات حکمت ایاتی مریدلرینه ویردیکی نصایح جمله‌سـندندر• تاریخ وفاتی (٩٣٢ م و ٣٢١)

§

﴿ ابو علی سینا ﴾ — حکمای اسلامیه‌دندر ومسقط رأسی بخارا اسمی حسین بن عبد اه بن سینادر• مومی الیه اون التی یاشنه قدر علوم طبیعیه وریاضیه وطبیه ومنطق وسائره‌یی تحصیل ایدرك علم طبی تدریسه باشلادی وبر بچق سنه ظرفنده جمیع کتب فلسفه‌یی مطالعه و (ارسطو) نك مسلکی

اوزره کتابلر تأليف ایدوب مومی الیهك اونودلمش اولان اقتدارینی میدانه چیقاردی واندن صکره علوم آلیه یی بلااستناد تحصیل ایدوب سنی اون سکزه واردقده شهرتی عالمی طوتدی ووقوعبولان دعوتلر اوزرینه (جرجان) و (ری) و (قزوین) ممالکنه کیدوب اورالرده بر مدت ارام ایتدکدنصکره (همدان)ه واردی وملك (شمس الدولة) یه مصاحب وبعده وزیر اولدی واثنای وزارتنده کوندزلری مصالح عباد و کیجه‌لری تدریس طلاب ایله اشتغال ایدرك پك چوق عالم یتشدیردی وملك مشار الیهك وفاتندن صکره امیر (علاء الدولة) نك دعوتنه مبنی اصفهانه عزیمت واوراده بر مکمل رصدخانه وآلات رصدیه تدارکنه همت ایلدی ونهایت حظوظات شهوانیه یه ابتلادن ناشی عارض اولان فقردم وقولنج وصرعه علتلرندن قورتیله‌میوب اللی سکز یاشنده اولدیغی حالده همداندن آخرته کتدی .

استاذ مومی الیهك شو قیصه عمری تحصیل علوم وسیاحت وعلل وسقامتله کچدیکی حالده علوم شریفه یه اولان همت وغیرتی حیرت افزای عقولدر وبو غیرت وهمتی سایه سنده کندوسنی حکمتده ارسطوطبده بقراططانتدیرمش وشیخ الرئیس عنواننی آلمشدر . مومی الیه اجسام عالمك حدوثی بابنده ارسطو وابو النصر فارابی رأینه تابع اوله‌رق (افلاکك ذاتی وصفاتی وشکلی قدیمدر وحرکات واوضاعنك هر بریسی حادث ومسبوق بالاخردر وحرکاتنك اولی ونهایتی یوقدر یعنی بنوعها قدیم وبشکلها حادثدر) دیدی . وفاتی (١٠٣٥ و ٤٢٧ ه) تاریخنده‌در .

زیرده محرر اولان تألیفاتندن قانون طبی (ژارار غرمون) معرفتیله لاتینجه یه وسائر بعض کتابلری فرانسزجه یه ترجمه اولنمش ومنطق (١٦٥٨م و١٠٦٩ه) تاریخنده پارسده موقع انتشاره چیقارلمش ومشهور قصیدهٔ روحیه‌سنه شیخ الوزرا سامی پاشا مرحوم بر کوزل شرح یازمشدر .

(راوند) و (خیارشنبه) و (تمرهندی) ابو علی سینانك کشف ایتدیکی ادویه‌دندر .

ابوعلی سینانك تحقیق اولنه بیلان تألیفاتی شونلردر:

عدد	جلد	
١	١	تفسیر بعض سور قرأنیه
١	١	احادیث نبویه
٤	٤	کتاب المبدأ والمعاد
١	٢	کتاب البر والاثم
١	٢٠	کتاب الانصاف
١	٣	کتاب النجاة
١	١	قانون الطب
١	٢٢	لواحق الشفاء
١	٢٢	لواحق الانصاف
١	٢٠	الحصول والمحصول
١٠٦	١٠٦	منطق طب نجوم شعر انشا وسائرهدن
١١٩	٢٠٢	یکون

§

﴿ ابو علی فارمدی ﴾ — مشایخ ذوالاحترامدندر ومسقط رأسی (طوس) اسمی فضل بن محمددر. مشارالیه خراسانك شیخ الشیوخی وکندو نامنه نسبتله معروف اولان طریقك مؤسسی ایدی. ابتدا شیخ ابو سعید حضرتلرندن صکره شیخ ابو القاسم کرکانی حضرتلرندن اخذ فیض ایتمشلر وخواجه یوسف همدانی حضرتلرینی خلیفه تعیین بیورمشلردر. وفاتی (١٠٨٤ م و ٤٧٧ ﻫ) تاریخندهدر.

§

﴿ ابو علی مرغینانی ﴾ — برهان الدین کلمهسنه نظر بیوریله.

§

﴿ ابوعلی بن الهیثم ﴾ — علمای فن هیئت وهندسهدن بر معروف ذاتدر (٩٨٠ م و ٣٧٠ ﻫ) تاریخنده بصرهده دنیایه کلوب خلیفهٔ مصر حاکم بامراه زماننده شهرت بولدی. کوزك کورمسی واشیانك کورنمسی کیفیاتنی بیلدیرر یدی جلدی جامع اولان کتابی لاتینجهیه ترجمه اولنهرق بازلده طبع

اولنمشدر و (کتاب الارصـاد الکلیه) و (کتاب المسـاحة) دخی بونك ایسه‌ده اوروپالیلرك خبر ویردیکی (فجر وشفق) کتـابی ممالك شرقیـه‌ده کورلمامشدر. اشـعه‌نك عینه انکسارینی وزجاجك توسع و تقلسنی ابتدا بولان بودر وفاتی (١٠٣٨ م و ٤٣٠ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ابو عمرو﴾ — قراء سبعه‌دندر و مسـقط رأسی بصره اسمی عماردر. بو ذات علوم عربیه وفنون ادبیه وسائره‌ده فریدالعصر ایدی. اصمعی کبی بر ذات ابو عمرودن بیك مسئله صوردم جمله‌سنك دلائل وحجتیله جوابنی آلدم دیدی هله قرائت قرآن کریمده امام اولدیغنه شبهه یوقدر زیرا تحقیقاتده اولدرجه ایلرو کتدیکه فصحای عربدن استماع ایلدیکی کلماتك کافه‌سنی ضبط وتحریر ایلدیکندن خانه‌سی سقفنه قدر کتاب ایله طولدی وفاتی (٧٧٠ م و ١٥٤ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ابو الغیث﴾ — اعزهٔ کرامدندر و مسقط رأسی تونس شهرتی (قشاش) در. بوذات خیلی زمان عریان اوله‌رق تونس طاغلرنده کزوب صکره قصبه‌یه ایندی و برطاقم کرامات ارائه ومهدیلك دعوا ایلدیکندن خلق باشـنه طوپلاندیسه‌ده حکومت ایلروسـنه میدان ویرمدی ومؤخراً بر مقدار ضرورته وصکره غنا وینه ضرورته دوچار اوله‌رق نهایت غناوثروتده قرار قیلدی وبر قاچ سنه ظرفنده اوتوز ایکی مسجد وزاویه وبونلره جسیم وقفلر یاپدیردی وبو زاویه‌لرده اوتوران وکلوب کچن بر قاچ یوز بیقدرت درویشانه هر اخشام وصباح طعام چیقارتدی وعاجزلرینه بر مقدار خرجلق ویرلمسـنی امر ایتدی وهرکیم بر کتاب کوتوروب صاته‌جغنی ایما ایتمش اولسه درحال قیمتنك برقاچ مثلنی ویروب المق عادتی اولـدیغندن کتبخانه‌سی صحاف چارشـوسنه دوندی ویالکز بیك عـدد (بخاریٔ شریف) جمع اولدی عزیز مومی الیهك علوم ظاهره وباطنه‌یه دخی وقوفی وبعض کراماتی وکاه بکاه عالم غیبدن اخبـاری مرویدر وفاتی (١٦٢١ م و ١٠٣١ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ابو الفتح الشهرستانی﴾ محمد بن عبدالکریم — علمای کلامدندر دائما مذهب اشعری اوزره تکلم ایدر وکثیر الحفظ ولطیف البحث برذات اولدیغندن بغداد اهالیسی وعظ ونصیحتنی استماعه پك چوق رغبت ایلرایدی (نهایة الاقدام فی علم الکلام) و (کتاب الملل والنحل) و (المناهج) و (کتاب المضارعة) و (تلخیص الاقسام) و (کتاب غایة المرام) و (کتاب دقایق الاوهام) و (کتاب الارشاد الی عقائد العباد) و (کتاب المبداء والمعاد) و امثالی خیلی تألیفاتی واردر. بغدادده اوچ سنه اوتوردقدن صکره شهرستانه کیدوب اوراده (١١٥٣ م و٥٤٨ ﻫ) تاریخنده وفات ایتمشدر.

§

﴿ابو الفدی﴾ الدمشقی — مصنفیندندر. و اسمی اسماعیل مخلصی عمادالدیندر. بو ذات اصول اسلامدن اولان کتب عشره احادیثنی سندلریله جمع ایدوب (جامع المسانید) نامنده بر کتاب یازدی و (١٢٩٤ م و٦٩٤ ﻫ) تاریخنده وفات ایلدی.

§

﴿ابو الفدی﴾ الدمشقی — ارباب شجاعت ومعرفتدن بر بیوك ذاتدر واصلی سلالهٔ ملوك ایوبیه دندر. شجاعتی سایه سنده حما والیلکنه نائل اولوب صکره بالاستقلال ادارهٔ ولایته دخی موفق اولدی. وفن کتابتده فوق الغایه مهارتی اولدیغندن مختصر بر تاریخ وجغرافیه قلمه آلدی. بو کتابلر (١٧٦٦ م و١١٨٠ ﻫ) تاریخنده عربجه دن لاتنجه یه ترجمه اولنمشدر ووفاتی (١٣٣١ م و٧٣٢ ﻫ) تاریخنده در. اشبو ایکی ابو الفدی نك بر ذات اولمسی دخی مأمول اولنیور.

§

﴿ابو الفرج﴾ محمد البغدادی — مصنفیندندر. بونك (استذکار فی فقه الشافعی) نام کتابی بین العلماء مشهور ایسه ده غایت بلیغ ومختصر اولدیغندن هر منتهی ایچون استفاده میسر دکلدر. وفاتی (١٠٥٦ م و٤٤٨ ﻫ) تاریخنده در.

§

﴿ ابو الفرج ﴾ الاصفهانی — اعیان ادبادن برذاتدر وفن محاضراتدن (کتاب الاغانی) و (کتاب القیان) و (کتاب الاماء الشواعر) و (دعوة الاطباء) و (مجرد الاغانی) و (کتاب الدیارات) و (کتاب التعدیل والانتصاف فی مأثر العرب) کبی اللی التمش قدر تألیفی واردر ووفاتی (٩٦٦ م و ٣٥٦ ﻫ) تاریخنده در کندوسی حکم بن ابی العاص سلاله سندن اولدیغی حالده بغدادده مذهب شیعه اوزره شهرت بولمش ایدی.

§

﴿ ابوالفرج ﴾ الجوزی البغدادی — اسمی عبدالرحمن لقبی جمال الدین فقهاء حنبلیه دندر علم تفسیر وحدیث وطب وتاریخ وسائرهده مهارتی توصیف کنجایش ناپذیر دهان تعبیر ومقدار تألیفاتی بیان و تعریف حقیقةً برامر عسیر اولدیغی کبی علم باطنده دخی کمالی مصدق انام ایدی کلستان صاحبی شیخ سعدی مرحوم بوندن اخذ فیض ایلدی وفاتی (١٢٠٠ م و ٥٩٧ ﻫ) تاریخنده در. فاضل مشارالیه حقنده دها زیاده معلومات استحصالنه ارزومند اولنلر جمال الدین کلمه سنه نظر بیورسونلر.

§

﴿ ابو الفرج ﴾ — مورخین عربدندر ملاطیه ده برفقیر خرستیانك اوغلی ایکن تحصیل ایتدیکی علوم ریاضیه و فلسفه و سائره سایه سنده حلبك یعقوبیه باش پاپاسلغنه نائل اولدی ولسان عربی وسریانی ویونانی یی دخی تحصیل ایدرك سوریه لسان قدیمی اوزره برتاریخ عمومی و (کتاب الاحداق) و (مناجات الحکمة) وامثالی برقاچ کتاب یازدی و(١٢٨٦م و٦٨٥ ﻫ) تاریخنده وفات ایلدی. تاریخ مذکور مؤخراً لاتینجه یه ترجمه اولنمشدر.

§

﴿ ابو الفضل ﴾ سرخسی — کبار اولیاء اللهدندر واسمی محمد بن حسن در. خلیفه سی (ابو سعید) حضرتلری نوقت برقبض درونه اوغراسه مریدلریله برابر مشار الیهك قبرینه کیدوب منبسط اولور

ومريدلرينه ايچكزدن قنغيكز بجه كتمك مراد ايدرسه كلسون بوذات عاليقدرى زيارت ايتسون دير و (معدن شاديست اين معدن جود وكرم. قبلهٔ ماروى يار قبلهٔ هركس حرم) بيتنى اوقور ايدى. حضرت مشار اليهك پك چوق كراماتى كورلمشدر وبردفعه هوادن اشاغى اينوب براغاجه قونديغنى اوراده بولنان برشخص كوروب تعجب ايتدكده شيخ نيچون تعجب ايدرسك يوقسه سنده بويله اوچقمى استرسك ديدكده شخص مرقوم استرم ديمسيله شيخ اشته استديكك ايچون اليكه كيرمز ديوب كندو اوچمسى استكيله اولمديغنى افاده ايلدى.

حضرت مشار اليه بر كون بغچه‌لر آره‌سندن كچركن كمال انبساطله (خدايا برسنه‌دنبرو براقچه و يرمدككه صاچمى تراش ايده‌يم دوستلره بويله‌مى ايدرلر) ديديكى آنده قارشوسنده اولان براغاج التون كسلدى وشيخ بوحالى كوردكده (ياربنا سكا انبساطله برشئ سويلك جائز اولميور) ديوب يولنه كتدى. اثناى وعظ ونصيحتده مريدلرينه ماضى كچدى تدارك اولنمز ومستقبله انتظار كركز همان معتبر اولان حالدر وحال ايسه صفت عبوديتدر وحقيقت عبوديت ايكيدر بريسى جناب حقه افتقار ايله ديكرى عليه الصلاة والسلام افندمزه حسن اقتدا ايله‌در وبونلرده نفس ايچون نصيب وراحت يوقدر بيوررايدى. وفاتى (تخميناً ١٠٠٩ م و. ٤٠٠ ه) تاريخنده‌در.

§

﴿ ابو الفضل عياض ﴾ — اندلس علماسندندر ومسقط رأسى غرناطه اسمى سليمان بن موسى‌در. بوذات علم فقه وحديث وسائره‌ده زمانك فريدى ايدى (الشفاء فى تعريف حقوق المصطفى) و (الاعلام فى حدود الاحكام) و (الجامع التاريخ) و (مشارق الانوار على صحاح الاثار) بونكدر و بونلردن بشقه اون درت تأليفى دها واردر و مراكشده وفاتى (١١٤٨ م و ٥٤٣ ه) تاريخنده‌در.

§

﴿ ابو الفضل ﴾ — ملوك هنديه وزراسندن برفاضل ذاتدر بتون ممالك هنديه‌يى زير حمايه‌سنه آلمش اولان مشهور جلال الدين اكبر بونى كندوسنه

وزرالوزرا تعیین ایتدی وبودخی خیلی زمان مصالح هندیه‌یی کوزل اداره ایدوب ولی نعمتنك قدروشانی درجهٔ علیایه چیقاردی . تأسیسات ملکیه وامور عدلیه ومحافظهٔ سلطنت حقنده تحریر ایتدیکی (آکبر نامه) پك معتبر برکتابدر وبوکتاب (۱۷۸۳ م و ۱۱۹۸ هـ) تاریخنده قالکوته‌ده اوچ جلد اوله‌رق طبع ونشر اولنمشدر . ابو الفضلك اعدامی جلال الدین اکبرك وفاتی سنه‌سنده وقوعبولدی .

§

﴿ ابو القاسم ﴾ — اطبای عربدندر ومولدی اندلسده مدینة لزهرا اسمی خلف بن عباسدر . بونك فن طب وجراحیده مهارتی فوق الغایه اولدیغندن لقمان زمان دیرلرایدی (التعریف فی الطب) و (التصریف لمن عجز عن التألیف) وامثالی اوتوز ایکی جلد کتاب تألیف ایتمش واکثریسی مؤخراً لاتنجه‌یه ترجمه اولنه‌رق اوروپاده طبع ونشر اولنمشدر . اشبو ابو القاسمك اوچیوزقرق بش والّی تاریخلرنده اندلس پادشاهی سلطان (عبدالرحمن) ه‌ التجا ایدن قرال (سانشو) یه مداوات ایدیشنه باقیلنجه تاریخ وفاتنك (۱۱۰۷ م و ۵۰۱ هـ) یازیلیشنده سهو اولمق لازم کلور .

§

﴿ ابو القاسم ﴾ الحکیم — کبار مشایخ صوفیه‌دندر ومسقط رأسی سمرقند اسمی اسحق بن محمددر . بوذات دائما الله تعالی وتقدس حضرتلرینه متوجه اولوب اندن غیری‌یه نظر ایتمز وخلق ایله معامله‌سی انجق انلر ایچون اولوب کندو نفسیچون حظ بکلمز ایدی برکون مشایخ کرامدن بربیوك ذات مشار الیهك زیارتنه کلوب امور عبادله مشغول بولدیغندن سجاده‌سنی حوضك اوزرینه سروب نمازه طوردی ومشار الیه پنجره‌دن کوروب بوسنك یاپدیغك اوغلانجقلر کاریدر معرفت مشغولیت آره‌سنده کوکلنی حقدن آیرمامقدر بیوردی . وفاتی (۹۵۳ م و ۳٤۲ هـ) تاریخنده‌در .

§

﴿ ابوقیر ﴾ — ابوحور کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ابو کرب ﴾ — تبابعهٔ یمندن برمشهور پادشاهدر یمن حکومتی بونك

وفاتندن صكره (بنى كهلان) سلاله‌سنه انتقال ايلدى . كعبهٔ مكرمه‌يه ابتدا كسوه ياپديران بوذات عالى نهاددر .

§

﴿ ابو الليث ﴾ — مفسرين كرامدندر و مسقط رأسى سمرقند اسمى نصر بن محمددر . بوذات علم فقهده فريد العصر ايدى (بوستان العارفين) وفقهه دائر (نوازل) نام كتابلر ايله درت جلدى جامع تفسير شريف جمله‌ٔ تأليفاتندندر ووفاتى (٩٩٣ م و ٣٨٣ ﻫ) تاريخنده‌در .

§

﴿ آپوللونى ﴾ — سوزه بولى قصبه‌سنك نام عتيقيدر بوراسى وقتيله اسكى يونانيلرك آله آلالهة اعتقاد ايتدكلرى آپولونه منسوب ايدى .

§

﴿ آپولون ﴾ — شمس پرست اولان اسكى يونانيلرك آله الا لهة وحاكم ضياء وصنايع اعتقاد ايتدكلرى شخص موهومك اسميدر بونك يونانستانده دلفى شهرنده برعبادتخانه‌سى وردوس ليمانى آغزنده ودرسعادتده چنبرلى طاش اوزرنده برر جسيم هيكلى وار ايدى . آپولونك زير حمايه‌سنده ياخود خدمتنده (موسه) نامنده طقوز عدد (پرى قزى) اولديغى وبو پريلرك مقرى موره‌شبه جزيره‌سنده واقع (ماتاپان) طاغلرينك الك يوكسك محلى ايدوكى خرافات يونانيه‌دندر . (شارس) و (چنبرلى طاش) كلمه‌لرينه دخى مراجعت بيوريله .

§

﴿ ابو لهب ﴾ — اعمام جناب پيغمبريدندر . افندمزك تشكراً جاريه آزاد ودايه تعيين ايتمش ايدى لكن صكره اسلامى قبول ايتميوب كفر اوزرينه مصر اولديغندن مقهور اولدى و حضرت (عباس) ك زوجه‌سى (ام الفضل) دن يديكى طياغك تأثيريله مبتلا اولديغى (عدسه) علتندن آخرته كتدى و بر قاچ كون يانسه كمسه وارمامغله قوقوب اوحالده دفن ايدلدى .

§

﴿ ابو محمد الجريرى ﴾ احمد — مشايخ صوفيه‌دندر وحضرت

(جنید) لك خواص اصحابندندر حضرت جنید وفات ایتدکدنصکره یرینه بوذات خلیفه اولدی· قرامطه طائفهٔ باغیه‌سی بغدادی محاصره ایتدکاری زمان اهالی زیاده‌سیله صیقیلوب مشار الیهدن دفعلریچون دعا نیاز ایتدکلرنده بن دعا ایتدم لکن جناب حق بن دیلدیکمی بیارم دیو فرمان بیوردیغندن صبر وسکوته مجبور اولدم سزلك دخی صبریکز لازم کلور زیرا شمدی دعا وقتی دکل تسلیم ورضا وقتیدر دعا بلانك نزول وظهورندن اول اولور بیوردی·

مشارالیه (٩٢٤ م و ٣١٢ ھ) تاریخنده محاصرهٔ مذکوره اثناسنده صوسزلقدن وفات ایتمشدر

§

﴿ ابومحمدعلی ﴾ القرطبی — اندلس علمای فخامندندر وشهرتی ابن الحزم در . بوذات زمانك افضل فضلاسندن ایدی (مداوات النفوس) و (الفصل بین اهل الاهواء والنحل) و (کتاب التقریب) و (الرد علی فرق التقلید) بونلکدر و بونلردن بشقه اون ایکی تألیفی دها واردر ووفاتی (١٠٦٣ م و ٤٥٦ ھ) تاریخنده در ·

§

﴿ ابو محمد مسلمة ﴾ — مجریطی کلمه سنه نظر بیوریله ·

§

﴿ ابومحمد المکی ﴾ القیروانی — مغرب علماسندندر وشهرتی (ابن ابی طالب الحموش) در· بوذات اندلسده واقع قرطبه شهرنده دائما تدریس وتألیف ایله مشغول ایدی · (الایجاز فی ناسخ القران ومنسوخه) و (الایضاح فی ناسخ القرأن ومنسوخه) و (الهدایة الی جذع النهایة) و (الانتصاف) و (الریاض) بونکدر و بونلردن بشقه یکرمی یدی تألیفی دهاواردر ووفاتی (١٠٤٥ م و ٤٣٧ ھ) تاریخنده در ·

§

﴿ ابومدین ﴾ المغربی — کبار اولیاء اللهدندر واسمی شعیب در· توحید و توکلده مشایخ صوفیه نك امامی ایدی (محیی الدین العربی) حضرتلری کبی پك چوق ذوات کرام بو ذات عالیقدرك همت وصحبتیله

واصل مرام اولمشدر. خلقك اللرینی تبرك قصدیله مشارالیهه سوروب اویدکلرینی مشایخ کرامدن بعضیلری کوروب نفسکزده بوندن بر اثر فخر حس بیوریله یورمی دیو سؤال ایتدکلرنده بنم حالم حجر الاسوده مشابهدر بونجه انبیاء واولیاء انی تقبیل ایدرلر انك حجریتی ذره قدر تغیر ایتمز جوابنی ویردی. برذات شیطانی رؤیاسنده کوروب ابومدین ایله نصلسك دیو سؤال ایتدکده شیطان بنم انی اضلاله سعیم کلابك دریایه تبولی کبیدر دیدی بوفقره شیخ اکبر حضرتلرینك فتوحاتنده مسطوردر. ابو مدین حضرتلرینك بردفعه کفار الینه اسیر دوشوب سفینه یه آتلدیغی وهواده مساعد روزکار وار ایکن سفینه نك حرکتدن قالدیغی وسفینه قپودانی کیفیتی اکلایوب سائر اسرای اسلامیه ایله برابر سبیلنی تخلیه ایتدیکی مشهور ومتواتردر ووفاتی (١١٩٣ م و ٥٨٩ هـ) تاریخنده در.

§

﴿ابومعشر﴾ جعفر بن محمد — فضلای عصردندر ومولدی (بلخ) شهرتی قاضی در. بونك علم حدیث ورمل ونجوم وسائرهده شهرتی فوق العاده ایدی. اثنای سیاحتنده ملوك اعجامدن بری بونك نجومده اولان مهارتنی تحقیق وحضورینه جلب ایدوب بنم مقربلرمدن بری فرار ایتدی نره ده اولدیغنی بیله میورم اکر شونك نره ده اولدیغنی فناً تحقیق ایده بیلور ایسك سکا زیاده سیله اکرام ایدرم دیدی وموما الیه دخی بوله جغنی تعهد وحساب ایدرك نهایت برمشکل محلده یعنی برقان دریاسی اوزرنده اولدیغنی متحیرانه سویلدی ومؤخراً ملك فراری مرقومك عفوینی اعلان وجلب ایله نره ده ایدوکنی سؤال ایلدکده قاضی ابومعشرك مهارتی معلوم اولدیغندن بوله مامق ایچون برتکنه یه قان طولدیروب اوزرینه اوتوردم ایدی دیدی. وبردفعه دخی بلخ پادشاهنك غایت قیمتدار بریوزوکی غیب اولمغله ابو معشری چاغیروب یوزوکی چالانك کیم اولدیغنی نجوم قوتیله بولمسنی امر اتمسی اوزرینه ابو معشر فناً یاپیله جق شیئ یاپدقدنصکره پادشاهم سزك یوزوککزی حق تعالی حضرتلری اخذ بیورمش دیمسیله پادشاه ووکلاسی کولوشرلر وعادتا سن برشیئ بیلیورسك دیرلر ومؤخراً یوزوك پادشاهك آره صره اوقودیغی مصحف شریفك یپراقلری آره سندن

یاخود محفظه سی ایچنده چیقمغله ابومعشرك علم نجومده اولان مهارتنی تصدیق واحسان ایلرلر. (کتاب الالوف) و (کتاب المدخل) و (کتاب المذاکرات) بونکدر و صرعه علتندن وفاتی (٨٨٥ م و ٢٧٢ ﻫ) تاریخندهدر.

§

﴿ ابو منصور ﴾ ماتریدی — ماوراء النهرده ودیار رومده وسائر بعض اقطارده اولان اهل سنتك اعتقادده امامیدر واسمی محمد بن محمددر. بوذات علم فقه وکلامده زمانك اك اعلمی اولدیغندن (امام المتکلمین) دیرلر ایدی حدیث واصول وفروعده سندلری شیخ (ابی نصر العیاض) حضرتلریدر وانلرده (ابو بکر جرجانی) دن وانلرده (محمد بن حسن الشیبانی) دن وانلرده (امام الاعظم) حضرتلرندن آلمشلردر ومذهب ماتریدیه ایله مذهب اشعریه بیننده اولان فرق (ابوالحسن) کلمه سنده محرردر. ابو منصور حضرتلرینك درجۀ کمال وهمتلری تألیف بیوردقلری (مأخذ الشرایع) و (تأویلات اهل السنة) نام کتابلردن اکلاشیلور. وفاتی (٩٤٤ م و ٣٣٣ ﻫ) تاریخنده در.

§

﴿ ابو موسی الأشعری ﴾ — فقهاء اصحاب کرامدندر. بوذات زمان سعادتده عدن وزبید وسواحل یمن ولایاتنه عامل یعنی والی تعیین بیورلدی وحضرت عمر زماننده کوفه و بصره والیلکیله کیدوب اهواز واصفهانی فتح ایتدی وصفین محاربه سی عقیبنده شام طرفندن عمرو بن العاص حکم تعیین اولندیغی کبی حضرت علی طرفندن دخی اشبو ابو موسی حضرتلری تعیین بیورلدی. اسلامده هجرتدن اعتباراً تاریخ وضعی بوذاتك اخطاریله بالمذاکره قرارلشدیرلمشدر ووفاتی (٦٦٢ م و ٤٢ یاخود ٥١ ﻫ) تاریخنده وقوعبولمشدر. مشار الیه کیجه لری صباحه قدر اویومیوب احیا ایدر و (معاذ بن جبل) حضرتلری دخی براز اویودقدنصکره قالقوب صباحه قدر عبادات وطاعاتده بولنور ایدی افضلیت بونك قنغیسنده اولدیغی بالمناسبه علیه الصلاة والسلام

افندمزه عرض ایتدکلرنده (معاذ) سندن افقهدر بیورمشلر واو یخونك وجود انسان ایچون برغدای مخصوص ایدوکنی اکلاتمشلردر .

§

﴿ ابوالنجیب سهروردی ﴾ — کبار اولیاء اللهدندر واسمی عبد القادر لقبی ضیاء الدیندر . بوذاتك نسب شریفی اون ایکی واسطه ایله (ابو بکر الصدیق) رضی الله عنه حضرتلرینه وطریقتده نسبتی (امام غزالی) حضرتلرینه منتهی اولور واکثر طرق علیه اصحابنك سلسلهٔ نسبتلری بوکا ایریشور پك بیوك وظاهر و باطنی معمور برذات ایدی و پك چوق فاضل وعابد یتشدیردی ومتعدد کتابلر تألیف ایتدی . برکون قصاب دکاننك اوکندن یچرکن آصیلی اولان قیونه تعجبله نظر ایدوب بوقیون بن مذبوح دکلم مردهیم دیور بیوردقده قصابك انکاره مجالی قالمیوب مرده ایدوکنی تصدیق وشیخك دامننی بالتقبیل عفوینی استرحام ایلدی . وفاتی (١١٦٧ م و ٥٦٣ ھ) تاریخنده در .

§

﴿ ابوالولید ﴾ سلیمان — اندلس علماسندندر علم حدیث وفقه وسائرهده فرید العصر برذات ستوده سمات ایدی . (احکام الفصول فی احکام الاصول) و (التعلیل والتجرید فیمن روی عن البخاری فی الصحیح) و (التسدید الی معرفة التوحید) و (کتاب الاشارة فی اصول الفقه) وامثالی اون یدی عدد کتابی واردر و بونلرك ایچنده (شرح الموطأ) یکرمی و (ایماء فی الفلسفه) بش جلدی جامعدر ووفاتی (١٠٨١ م و ٤٧٤ ھ) تاریخنده در .

§

﴿ ابوالولید ﴾ محمد بن الرشد — حکمای عربدندر ومسقط رأسی اندلسده واقع قرطبه شهریدر . بوذاتك علوم حکمیهدن بشقه علم طبده دخی مهارت کاملهسی وار ایدی و بو علمده استادی اولان حکیم (زووار) دن دها ایلرو کیدوب علم مذکورك عملیاتندن زیاده نظریاتنه اعتنا ایتدی وحکمای یونانیهدن ارسطونك کتاب الکون والفسادینی عربجه یه ترجمه

و (شرح الارجوزة فی الطب) و (التهافة رداً علی تهافة الغزالی) و (خلیجهٔ طب) نامليله مشهور اولان کتابلری تألیف ایلدی خلیجهٔ طب سکز جلدی جامعدر. مومی الیه برآره‌لق مراکشه کیدوب تحت موحدیده بولنان ذاتك فوق الغایه مظهر قبولی اولدیغندن اوراده یرلشدی و بعضاً امور حکومتده دخی استخدام اولندی. کتب مزبوره دن (کتاب الکونی) ١٥٩٥ م و ١٠٠٤ ه تاریخنده وطبه دائر اولان سائر کتابلری (١٤٨٤ م و ٨٨٩ ه) تاریخنده لاتینجه یه ترجمه اولنه رق اوروپاده طبع ونشر اولنمشدر. ابو الولیدك وفاتی (١١٩٨ م و ٥٩٥ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ابوهریره﴾ رضی الله عنه — اصحاب صفه دندر ومولدی یمن اسمی عبدالرحمن در. غایت لطیفه کو و منشرح برذات ایدی وحفظنده بشبیك التی یوز التمش بش حدیث شریف وار ایدی. کدی یی پك چوق سودیکندن بوکینه یی علیه الصلاة والسلام افندمز قویمش ومشار الیه الی اخر العمر بوکینه ایله افتخار اتمشدر. بر دفعه علیه الصلاة والسلام افندمزك بکا احسان واعطا بیوردیغی معلومات ایکی نوعدر برینی خلقه اعلان ودیکرینی کتم ایدرم اکر اوکتم ایتدیکمی سزه سویلیه جك اولور ایسه م بنی قتل ایدرسکز بیوردی. مشار الیه بروقت مدینهٔ منوره ده بیت الماله عائد خرمالقلرك حراستنه مأمور اولمشیدی او اثناده شیطانی اوچ دفعه خرما چالار ایکن یقالار وشیطان ایکی دفعه سنده بر صورتده تملقله یقایی قورتارر ایسه ده اوچنجیسنده قورتاره مز ونهایت بنم شرمدن خلاصك طریقنی سکا اوکردیر ایسه م براغورمیسك دیوب (ابوهریره) دخی موافقت اتمسیله (آیة الکرسی) اوقویان بنم شرمدن خلاص اولور دیر وابو هریره شیطانی براغوب کیفیتی علیه الصلاة والسلام افندمزه بیان ایتدکده (آیة الکرسی) نك شر شیطاندن محافظه سنی تصدیق بیوررر.

§

﴿ابوالهول﴾ — اسکی مصرلیلرك فراست آلهه‌سی اعتقاد ایتدکلری شخص موهومك صورت مثالیه‌سی اوله‌رق یاپدقلری هیکللرك اسمیدر. بو

هیکللر باشی و کوکسی کنج قزه واشاغیسی ارسلانه مشابه اوله‌رق قیچی اوستنه اوتورمش صورتده یاپیلور ایدی بونلر الیوم مصر علیاده اسکی (تب) شهری خرابه‌سی جوارنده و یول اوزرنده والک بیوکی ایکنجی اهرامک جهت شرقیسنده ونصفی قوم ایچنده کورلمکده‌در اشبو بیوک ابوالهول یرلی بر قیا او یله‌رق یاپلدیغی جهتله پك بیوك و یردن باشنه قدر ارتفاعی یکرمی سکز متر ودر. یونانستانده واقع دیکر (تب) شهر عتیقنده دخی ابو الهول هیکللری موجود اولوب بونلرك فضله اوله‌رق برر قنادلری واردر.

اشبو ابو الهوللرك وقتیله دلفی طریقی اوزرنده طوروب یولجیلره بیلمجه صوردقلری و بیلمجه‌یی حل ایده‌میانلری دکزه آتدقلری وحل اولندیغی حالده کندولر آتلدقلری خرافات یونانیه‌دندر.

§

﴿ ابویزید بسطامی ﴾ — کبار اولیاء اللهدندر واسمی طیفور بن عیسی‌در وطریقتده نسبت علیه‌لری بش واسطه ایله (ابو بکر الصدیق) رضی الله عنه حضرتلرینه موصولدر. بوذات عالیقدر عشقده استغراقی وعبادات وطاعاتده مجاهده‌یی اول درجه‌یه واردیرمش ایدیکه نماز قیلارکن جناب حقك هیبت وجلالندن وشریعت مطهره‌یه تعظیمندن ناشی کوکسنك کمکلری قاغشدار ایدی. حال احتضارنده (آلهی ماذکرتك الا عن غفلة و ما خدمتك الا عن فترة) بیوروب تسلیم روح ایتمشدر. مخلصلرندن بری مشار الیهی رؤیاسنده کوروب حالکز نیجه‌در دیو سؤال ایتدکده بکا نه کتوردك دیو سؤال ایتدیلر بن دخی بر درویش بر پادشاهك قپوسنه کلدیکی وقت نه کتوردك دیمزلر بلکه نه استرسك دیرلر دیدم اندن صکره بر سؤال وقوعبولمدی بحمدالله نعم آلهیه ایله متلذذم بیوردی. حال استغراقده بن خیمه‌یی عرشك برابرنده قوردم دیمش اولدیغنی روایت ایدرلر ایسه‌ده صحیح دکلدر. ارتحاللری (٨٧٤ م و٢٦١ یاخود ٢٣٤ ﻫ) تاریخنده‌در وتربهٔ شریفه‌لری حلب ملحقاتندن عمق اوه‌سنده‌در.

§

﴿ ابو یزید ﴾ — مغرب شیخلرندن برطوپال حریفدر بو حریف (۹٤۳ م و ۳۳۲ ه) تاریخنده شیخلکی شاهلغه تحویل آرزوسنه دوشه‌رك مریدلرندن وطولاشوب اغفال ایتدیکی قرا وقصبات اهالیسندن باشنه طوپلادیغی حشرات ایله قیروان ورقه شهرلرینی اوروب ایشنی ایچه یولنه قویدیسه‌ده ملوك فاطمیه‌دن سلطان منصور ایلروسنه میدان ویرمدی واوزرینه عسکر سوق ایدرك تاریخ مذکوردن درت سنه صکره اخذ و بر تیمور قفس درونده میمونلرله حبس واعدام ایلدی . بو خبیث باشنده اولان عسکری تحریص ایچون کافهٔ منهیاتی و اسلامك قتلنی ومالارینك مصادره‌سنی مباح قلمش ایدی .

§

﴿ ابو یوسف ﴾ — ائمهٔ حنفیه‌دندر ومولدی کوفه اسمی یعقوب بن ابراهیمدر . مشار الیه ابتدای تحصیلنده زیاده‌سیله ضرورت ایچنده بولندیغندن والده‌سی درسنی ترك ایدوب بر صنعته سلوك ایتمسنی تنبیه واجبار ایدر وخواجه‌سی اولان امام اعظم حضرتلری درسنی ترك ایتمامك ایچون اعانه بیورر ایدی تکمیل علوم ایدوب بغداده هجرت ایلدکده بالجمله بغداد علماسی نزدنده مشار بالبنان وآز وقت ایچنده قاضی القضاة رتبهٔ رفیعه‌سیله کامران اولدی . برکون امرادن بر معتبر ذاتك شهادتنی رد ایتدیکندن او ذات کیدوب خلیفه هارون الرشیده شکایت ایلدی هارون الرشید دخی ابو یوسفی چاغیروب شهادتنك ردی سببنی سؤال ایلدکده (بونك دائما حضوریکزده بن سزك قوللکزم دیدیکنی ایشیدییورم اکر بو کلامنده صادق ایسه قولك شهادتی مشروع دکلدر واکر کاذب ایسه کاذبك دخی شهادتی مسموع دکلدر انك ایچون رد ایتدم) جوابنی ویردی . التمش طقوز سنه معمر اولدقدن صکره وفاتی (۷۹۸ م و ۱۸۲ ه) تاریخنده‌در .

§

﴿ ابهر ﴾ — قزوین ایله همدان آره‌سنده واقع نواحئ جبلیه‌دن برناحیه‌در و عجملر بیننده (آوهر) دیمکله مشهوردر اصفهانده

دخی بو نامده بر کوچك قصبه واردر . بورالردن پك چوق علما ظهوره کلدی حتی ایساغوجی صاحبی اثیرالدین دخی ابهریدر .

§

﴿ آپه نین ﴾ — ایتالیاده بر سلسلهٔ جبالك اسمیدر . بو طاغ ایتالیا شبه جزیره‌سنك طولیله کیدوب (قاسپنو) ده آلب طاغلرندن آیریله‌رق (جنوه) کورفزینك اطرافنده‌کی نصف دائره‌یی وسجلیاده واقع (آتنا) طاغنی تشکیل ایدر . مشهور (وزو) طاغیله اطرافنده بولنان جبال وولقانیه سلسلهٔ مذکوره‌نك جهت جنوبیسنده واقعدر . واوچبیك درتیوز متردن عبارت اولان اك یوکسك محلی (اتنا) ده‌در . بوطاغلر وقتیله قطاع طریق وفراریلره مقر ایدی شمدیده بوش دکلدر .

§

﴿ آبیار ﴾ — مصر سفلاده بر قضا مرکزیدر .

§

﴿ آپیدوس ﴾ — آق دکز بوغازنده نعره برونی دیدکلری محلده وقتیله موجود وشمدی خراب ومفقود بر شهردر .

§

﴿ آپیروس ﴾ یاخود (اپیر) — غرباً یونان دکزی، وایللیریا وشرقاً (تسالونیا) ایله محدود اولان وارنودلغك جهت جنوبیسندن عبارت بولنان قطعه‌نك اسمیدر . بوراسی (۱٦۷ م) تاریخنده روما دولتنه انتقال ایدوب (۱۳۳۵ م و ۷۳٦ ﻫ) تاریخنده دولت عثمانیه‌یه کچدی و بر مدت تحت حمایه‌ده بولندیسه‌ده پرنسی اولان اسکندربك استقلال داعیه‌سنه دوشدیکندن بر قاچ دفعه تربیه ایدیلوب نهایت (۱٤٦۷ م و ۸۷۲ ﻫ) تاریخنده حرباً اخذ وطوغریدن طوغری‌یه اداره اولنان ممالك صره‌سنه ادخال اولندی . آپیروسك نصفی الیوم یانیه ولایتی دیمکدر .

§

﴿ آپیس ﴾ — اسکی مصرلیلرك معبود اعتقاد ایتدکلری ودائما

بولنديروب تقديسه مجبور اولدقلرى بر اوكوزك اسميدر . بو اوكوزك اناسى صاعقه‌دن هلاك اولمش اولملسى وتوكى كاملاً سياه اولوب النك اورته‌سنده مثلث الشكل بر بياضى وصرتنده قرتال قوشى رسمنده بر اشارتى و بو ينك التنده كوچك بوجك كبى وصاغ طرفنده هلال قمر كبى علامتلرى بولنمسى شرط ايمش و بو اوكوز مصرليلره يكرمى بش سنه حاشا تكريلق ايدكدن صكره مطنطن آلاى ايله كوتور يلوب نيله آتيلور ويرينه بشقه‌سى تدارك اولنور ايمش . بو اوكوز حريفلر قره‌كيك وآتمجه كبى بعض حيواناتى دخى تقديس ايدرلر ايدى .

(منه ويس) دخى مصرليلرك بر مقدس اوكوزى ايدى لكن بو اوكوزك وجودى اولميوب يالكز بر هيكلى موجود و بو هيكل شمسك صورت مثاليه‌سى اولمق اوزره معروف ايدى .

§

﴿ آپسترون ﴾ — بحر حزرك جهت غربيسنده و (باقو) سنجاغى داخلنده بر شبه جزيره‌در اشبو شبه جزيره‌نك نصفى آسيا ممالكندن ونصف ديكرى اوروپاى روسى اراضيسندن معدوددر . باقو كلمه‌سنه دخى نظر بيوريله .

§

﴿ اتابك ﴾ — اون برنجى واون‌ايكنجى عصرلرده عراق وايرانده صدر دولت مقامنده بولنان سركردكان اتراكك عنوانيدر . بو عنوان مقدما تاتار اوبه باشيلرينه ويريلور ايدى . آتابك عنوانته نائل اولان سركردكان وولاتك بعضيسى استقلال اوزره حكومت سورديسه‌ده هيچ بريسى سلطان عنوانته نائل اوله‌مدى . درت سلاله‌يه منحصر اولان حكومات اتابكيه‌نك برنجيسى (عماد الدين زنكى) معرفتيله تشكل ايدوب (١١٢٧ م و ٥٢١ ﻫ) تاريخندن اعتباراً يوزطقوز سنه پايدار اولان موصل اتابكلرى وايكنجيسى (سنغر بن مودود) معرفتيله تشكل ايدوب (١١٤٧ م و ٥٤٢ ﻫ) تاريخندن اعتباراً يوزقرق اوچ‌سنه پايدار اولان شيراز اتابكلرى واوچنجيسى (غلام شمس الدين) معرفتيله تشكل ايدوب (١١٦٠ م و ٥٥٥ ﻫ) تاريخندن اعتباراً التمش يدى سنه دوام ايدن (ازربايجان

اتابکلری ودردنجیسی (١١٧٤ م و ٥٧٠ هـ) تاریخندن اعتباراً (حرم آبادده) یوز قرق التی سنه حکومت سورن لرستان صغیر اتابکلریدر . اتابك (بك بابا) دیمك .

§

﴿ آتریا ﴾ — یونانستانده مقدماتشکیل اولنمش برجمعیت ملیه واخوه در بو جمعیت ابتدا معارفك ترقیسی ایچون باشلایوب خیلی مدت اوروپانك تحسین وآفرینني ومعاونت کلیهٔ نقدیه سني قزاندیسه ده (١٧٩٨ م و١٢١٣ هـ) تاریخنده دولت علیه یه کوچمش اولان شاعر (ریعاس) ك تشویقیله بر بشقه رنك آلدی یعنی ملتك محکومیتدن نجاتی اسبابني تهیئه یه مأمور بر هیئت سیاسیهٔ خفیه حالنه کیردی واون التی سنه بوصورتله ایفای وظیفه وتحصیل استعداد ایدوب مؤخراً بسارابیایه نقل وتوسیع اولندی ویدی سنه قدر اورادن دولت علیه علیهنه ایتدیکی نشریات وافسادات سایه سنده ظهوره کلان اختلال کرمی پیدا ایدرك ایش کرکی کبی علولندکدن و تپه دلنلی علی پاشا موسمسز اعدام اولندقدن صکره بتون بتون میدانه چیقوب حکمني اجرایه باشلادی عاقبت یونانستانك دولت علیه الندن چیقمسنه سبب اولدی .

§

﴿ آتنه ﴾ — یونان دولتنك (پوتیا) سنجاغی داخلنده پای تختی اولان شهردر . بوشهر یکرمی برطول شرقی ایله اوتوز یدی عرض شمالیده وساحلدن سکز کیلو مترو کیروده واقع اولوب مقدما نفوسی سکسان بیك راده سنده ایکن شمدی اسکله سی حکمنده اولان (پیره) قصبه سیله برابر اللی بیکدن زیاده دکلدر . اتنه جوارندن جریان ایدن (کفیسوس) یاخود (آریدان) و (ایلیسوس) نهرلری اورالرك باعث حیاتی اولدیغندن وقتیله بونلرك برینی آلههٔ یونانیه دن (پا) نك چشمه سی اعتقاد ایدرلر ایدی . (٤٠١٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك بشیوز سکسان یاخود بیك التی یوز قرق ایکی سنه مقدمنده مصردن (سقروپ) نامنده برسرکرده نك برچوق مهاجرلرله یونانستان اراضیسنده اتنه جوارینه هجرت ایتدیکی واتنه نك اولدیغی محلده اون ایکی عدد کوچك شهرلر بنا ایلدیکی تواریخده مقید ایسه ده بوشهرلری برلشدیروب اصل اتنه شهرینی بنا ایدن

ذات تاریخ مذکوردن ایکیوز التمش درت سنه صکره حکمدار اولان (تزه) در واشبو تزه نك زمان حکومتندن اون طقوزنجی عصر میلادی‌یه قدر آتنه نك اداره‌سنجه وقوعیافته اولان انقلابات زیرده کوسترلمشدر •

اتنه‌نك انقلاباتی

تاریخ خلقت	میلاددن مقدم	
٤٢٧٨	١٣١٦	حکمدار تزه‌نك ابتدای تأسیسی
٤٥٢٦	١٠٦٨	دائمی ارخونلرك ابتداسی
٤٨٤٠	٠٧٥٤	اون سنه لك ارخونلرك ابتداسی
٥٠٣٣	٠٥٦١	متغلبین اداره‌سی
٥٢٥٦	٣٣٨	ماکیدونیالیلره انتقالی
٥٤٤٨	١٤٦	روماللوره انتقالی
تاریخ هجرت	تاریخ میلاد	
٠٨٦٢	١٤٥٧	دولت علیه‌یه انتقالی
١٢٤٥	١٨٢٩	ابتدای استقلالی

§

﴿آتوسا﴾ — فرس حکمداری مشهور کیخسروك قزیدر • بوقز ابتدا ارکك قرنداشی لهراسبك ومؤخراً دیکر قرنداشی یاخود ساخته قرنداشی سمیر دیسك ودها صکره سمیردیسه خلف اولان برنجی دارانك زوجه‌سی اولوب بونلردن سرخس یاخود سخسار و ارابیل نامنده ایکی اولادی اولمش وسرخس (٥١٠٩ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز سکسان بش سنه مقدمنده پدری دارانك یرینه چکمشدر • مجوس آیيننده قزیله وقز قرنداشیله تزوج جائز ایمش •

§

﴿آتوود﴾ — حکمت طبیعیه علماسندندر ومسقط رأسی انکلتره تاریخ وفاتی (١٨٠٧ م و ١٢٢٢ هـ) در • بو ذات انکلتره ده قامبریج دارالفنونده برمشهور خواجه ایدی • حرکات دوریه ومستقیمه یه

وقواعد حكميه وطبيعيهٔ سائره یه دائر ایکی عدد رساله‌سی واردر و بونلرك برینه چالار ساعتلرك کفچه‌لری حرکاتنه دائر بعض مسائل درج اتمش وحکمت طبیعیه درسلرنده اجسامك سقوطی قانونلرینی حساب اتمك اوزره برماکنه ایجاد ایلمشدر. بوماکنه ایکی بچق مترو ارتفاعنده اخشابدن معمول برستونك رأسنه وضع اولنور و اوزرینه فانوس بچوریلور بیوجك معدنی بردائره‌سی وابره‌سی واجسام ثقیله تعلیق اولنه جق غایت اینجه ایپلکی وثانیه‌لی ساعتی ومقیاسی واردر بوآلت مومی الیهك نامیله مشهوردر.

§

﴿ آتیال ﴾ یاخود (آتیال) — (٥٣٥٢ خ) تاریخندن (٥٤٦٥ خ) تاریخنه یعنی میلادك یوزیکرمی طقوز سنه مقدمنه قدر برغمه ده حکومت ایدن اوچ حکمدارك اسمی یاخود عنوانیدر. بونلرك برنجیسی معارفپرور برذات اولدیغندن ایکیوز بیك کتابی جامع اولان مشهور (پرغام) کتبخانه سنی یاپدیردی. وایکنجیسی ذوق و صفایه مائل اولدیغندن امور حکومتی ندماسی یدینه ویردی. واوچنجیسی هرنقدر ابتدالری براز ایش کوردیسه ده صکره‌لری ایشی کوجی براغوب باغچه وانلغه باشلادیغیچون تبعه سی نظرندن دوشدی. وکندوسی دخی سوءحال وحیثیتنی اکلایوب مجنون کبی سراینك برکوشه سنده ماتم اثوابیله وقتنی بچوردی والك صکره ملکنی وفاتندنصکره تصرف اتمك اوزره روما دولتنه ترك ایدرك تبعه سی حقنده اولان کین وغرضنی اجرایه موفق اولدی.

§

﴿ آتیشست ﴾ یاخود (اوتیشست) — اوتیش کلمه سنه نظربیوریله.

§

﴿ آتیکی ﴾ یاخود (اتاکی) — اتنه‌نك نام عتیقیدر (اتنه) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ آتیل ﴾ یاخود (آتل) — آسیاده برجسیم نهردر. بونهر اورال طاغلرندن طوپلانوب و (ایاتقه) و (قزان) و (صماره) اراضیسنی اسقا ایدرك کلوب (اژدرهان) شهرینك جهت شمالیسندن بحر

حزره انصباب ایتمکده در طولی اوچبیك بشیوز کیلو مترودر .
بونهره اسکی زمانده (را) دیرلر ایدی شمدی (وولغا)

§

﴿آتیللا﴾ — هون طائفه سنك رئیسی وحکمداریدر بو ذات
(٤٣٤ م) تاریخنده برادریله بالاشتراك ریاست مذکوره‌یی درعهده وروما
غرب دولتیله عقد ایتدیکی معاهده‌یی برمدت محافظه ایتدکدنصکره برادرینی
دفع ومعاهدهٔ مذکوره‌یی فسخ وجرمانلرله اتفاق ایدرك روما شرق
ایمپراطوری ممالکنه هجوم و (تراسیا) قطعه سنی بحر سیاهه قدر استیلا
ایلدیکندن ایمپراطور کنج تئودوس سنوی ایکیبك یوز التون ویرمك
شرطیله مصالحه‌یه مجبور اولدی (٤٥١ م) تاریخنده دخی بشیوز بیك
عسکر ایله غرب ایمپراطوری ممالکنه یوریوب و (استراز بورغ)
و (مج) شهرلرینی آلوب پارسه طیاندی ایسه‌ده ایمپراطور مشار الیه
(و یزیغوت) و (بورغون) و (فرانق) و (ساقسون) طائفه لریله
بالاتفاق مقابله و (شالون) ده غلبه ایتدیکندن آتیللا اوچیوز بیك تلفاتله
کیرویه دوندی وحدتندن ایتالیانك بعض شهرلرینی ومشهور (اکیله) شهر
جسیمنی یغما واحراق ایلدی . آتیللا بلای آلهی لقبیله افتخار ایدر
و یازدیغی فرمانلره بولقبی قورایدی . (٤٥٣ م) تاریخنده مرکز حکومتی
اولان (پانونی) ده تأهل ایدوب کوکیی کیردیکی کیجه زیاده‌جه شراب
ایچدیکندن چاتلامش وخلفی اولان برقاچ اولادی بربرلرینه دوشه‌رك
پدرلرینك شوکتنی ضایع ایتمشدر .

§

﴿آتین باتور﴾ — ترانسیلوانیا دوقه سیدر . (١٥٧٥ م و ٩٨٣ ه)
تاریخنده زیر حمایه سنده اولدیغی اوستریا ایمپراطوری مقسیملیانه کوجنوب
دولت علیه‌یه التجا وحمایه سنی قبول ایلدیکندن دولت علیه برمقدار
عسکر کوندردی ومومی الیه عساکر مرقومه‌یی کندو عسکریله
برلشدیره‌رك ایمپراطور مشار الیهی فنا حالده مغلوب و پریشان ایتدی
و بوخدمتنه مکافاةً طرف دولت علیه‌دن لهستان قراللغی توجیه بیورلدی .
بوذات دولت علیه‌نك پك چوق خدماتنده بولنمش و برقاچ دفعه دولت علیه

نامنه اوستریالولر وروسیه لولر ایله محاربه ایتمش و (١٥٨٦ م و ٩٩٥ هـ) تاریخنده وفات ایلمشدر. یرینه کچن اوغلی (قریستوف) سرسام واحمق برآدم اولدیغندن اوستریالولرك دسایسنه آلدانوب دولت علیه حمایه سنی ترك ایلدی.

§

﴿آتین بوجقای﴾ — بودخی ترانسیلوانیا دوقه سی ایدی (١٦٠٥ م و ١٠١٤ هـ) تاریخنده زیر حمایه سنده اولدیغی اوستریا دولتندن آیریلوب دولت علیه حمایه سنی قبول ودولت علیه طرفندن ویریلان عساکر معاونه ایله اوستریا ممالکنه هجوم ایدرك (دارات) و (توقای) و (قاشه) و (ایوار) قلعه لرینی آلدی و برچوق مجار بکلریله اردوی همایونه کلوب خلعت فاخره کیدی و تریاکی حسن پاشا مومی الیهك اخطاریله کیدوب نقاط مهمه ده اولان قلعه و پلانغه لری ضبط ایلدی و (١٦١٣ م و ١٠٢٢ هـ) تاریخنده وفات ایلدکده ترانسیلوانیا اهالیسی ایکی طرف اولوب برطرفی دولت علیه حمایه سنده قالمسنی ودیکر طرفی کالاول اوستریا حمایه سنه کچمسنی استه مکده و بربرلریله مجادله ایتمکده ایکن مقدما دولت علیه یه دخالت ایدن (بتلن قابور) نام پرنس برطاقم عسکر واسکندر پاشا ایله کوندریلوب حرباً اقعاد اولندیغی کبی ایکی طرف دخی اطاعته مجبور اولدی وتسکین هیجان ایچون اهالی یه بعض امتیازلر ویرلدی.

§

﴿آتیین﴾ — انکلتره قرالیچه سی اولان صغیره ماتیلدك وصیٔ منصوبی ایکن (٥٣٠ م) تاریخنده مرقومه یی تختندن ایندیروب سلطنتی غصب ایدن ذاتدر. بونك غدر و ظلمی مشهور ایدی وزماننده تحصیل مأمورلری کتدکلری قرا وقصبات اهالیسنی سیف ایله تهدید ایدرلر وپاره آله مدقلری صورتده قریه وقصبه لرینی یقارلر کیدرلر ایدی. مومی الیه بو حال اوزره اون طقوز سنه سلطنت سوروب وفات ایلدکده حکومت قرالیه (نورمانه) خاندانی الندن چیقوب (آنژو) خاندانه کچمشدر.

§

﴿آثار شعریه﴾ — حکمت طبیعیه ده اینجه بوریلر درونده وقاپلرك

سطوح جناحیه‌لری طولنجه مایعاتك سطحلرینك ترفع و یاخود تنزل ایتمسی خاصه‌سنه دنیلور مثلا اینجه برشیشه بوری صو یه باتیرلسه درونه کیرن صویك سطحی خارجنده اولان صویك سطحندن یوکسك اولدیغی مشاهده اولنور اکر بو بوری جیوه‌یه باتیریلورسه بالعکس درونه کیرن جیوه سطحنك خارجنده بولنان جیوه‌نك سطحندن آلچاق اولدیغی کوریلور وشو تجربه‌لر قطرلری مختلف بوریلرله اجرا اولنورسه ترفع و یاتنزل ایدن مایع ستوننك طولی شیشه بوریلرك قطرلریله معکوساً متناسب اولدیغی اکلاشیلور وآثارشعریه سطحلرك انحناسی حسبیله دفع وجذب اثری حصوله کتورر مثلا منطاردن معمول ایکی یووارلق برصو یه وضع اولنوب سطحلری اصلادلدقده بربرندن بعیدجه اولدقجه بینلرنده برکونه تأثر حاصل اولمازسه‌ده آثارشعریه مناسبتیله ترفع ویاتنزل ایدن سطحلر بربرینی قطع ایده‌جك درجه‌ده تقریب اولنجه مذکور یوارلقلر شدتله بر برینی جذب ایدرلر و بالعکس چامساقزی‌ایله بالمومندن یاپیلان ایکی یوارلقدن بری اصلادیلور ودیکری اصلادلمز ایسه بروجه مشروح صویه وضع وبربرینه تقریب اولندقده بربرینی شدتله دفع ایدرلر.

§

《 اثر 》 — فنون حکمیه اربابی نزدنده غایت‌رقیق وغیرموزون وکافهٔ موجوداتی محیط برماده‌یه اطلاق اولنور. طبیعیوندن بعضیلرینك قولنجه (ضیا) و (الکتریق) بونك اهتزازندن حصوله کلرایمش. هندسهٔ رسمیه‌ده برمستوینك سطح ارتسام‌ایله فصل مشترکنه دخی (اثر) تعبیر ایدیلور.

§

《 آثور 》 — سام بن نوح علیه السلامك دردنجی اوغلیدر. بوذات حین تفرقده قبیله سی خلقیله بغدادك اوسط طرفلرینه کیدوب توطن ایلدیسه ده برزمان صکره بابل اراضیسنده ساکن اولان حامیلر بونلری استثقاله ونزاع وجداله قالقشدقلرندن (٢٩٥٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکبیك التی یوز قرق یاخود ایکبیك طقوز یوز اون درت سنه مقدمنده دجله کنارینه ودها یوقاریلره چکلمکه مجبور اولدی رموصل

جوارنده مشهور (نینوه) شهر بنی بنا و برنجی آثور دولتنی تشکیل ایدوب بالاستقلال حکومته باشلادی . اشبو برنجی آثور دولتنی تشکیل ایدن سامك اوغلی اولمیوب آنك ینه او نامده براوغلی یاخود حفیدی اولمق احتمالیده واردر . وشهر مزبوره نینوه نامی صکره دن و یرلمشدر . (نینوس) و (آثوریا) کلملرینه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ اثوریا ﴾ — شرقاً کردستان وشمالاً حربوت ودیار بکر وغرباً الجزیره وجنوباً بابل اراضیسیله محدود اولان و بعضاً بابل والجزیره دخی داخل بولنان اراضیٔ وسیعه نك اسمیدر . بو اراضینك جهت جنوبیسنده سامیلر ساکن ایکن (٤٢٩٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك اوچیوز سنه مقدمنده (بلوس) نامنده برذات سامیلری طرد ایدرك برنجی اثور دولتنی تجدید وتوسیع ایلدی و یکرمی بش سنه صکره جلوس ایدن اوغلی (نینوس) دخی پای تختنی توسیع وتزیین ایدوب (نینوه) نامنی و یردی وبابل حکومتنی اورته دن قالدیروب (باقتریان) و (مدیا) و (ارمنستان) ولایاتنی تحت حمایه سنه آلدی . مومی الیهك تجدید ایلدیکی اشبو برنجی آثور دولتی (٤٨٠٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك یدییوز سکسان سکز سنه مقدمنده بابل والیسی (بله زیس) ایله (مدیا) والیسی (ارپاکسس) لك عصیان وغلبه‌سیله منقرض اولوب بله زیس شرق وجنوب جهتلرنده ایکنجی آثور دولتنی وارپاکسس مدیا دولتنی تشکیل اتمشدر .

(٤٨٨٨ خ) تاریخنده آثوریا حکمداری اولان (سناخریب) دخی مدیا وارمنستان وسوریه ممالکنی وممالك یهودیه ومصریه یی استرداد واستیلا ایلدی واخلافی خیلی ایشلر کوردیسه ده (٤٩٨٨ خ) تاریخنده بابل حکمداری بولنان (نابوپولاصر) ایله مدیا والیسی برنجی (سیئازار) متبوع مفخملری (سارداناپال) علیهنه قیام ایدرك سرعسکرلری مشهور ایکنجی (بخت نصر) معرفتیله بیچاره یی مغلوب ونینوه یی یغما وتخریب ایتدکلرندن قوجه ایکنجی آثور دولتی دخی محو و برباد اولدی .

ومتعاقباً مرقوم بخت نصر پدری شیئازارك فراغیله بابل وآثوریا حکمدارلغنه چیقدی و (٥٠٣٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بشیوز التمش

سنه مقدمنده مديا حكمدارلغنى احراز ايدن مشهور كيخسرو دخى يكرمى ايكى سنه ظرفنده بابل وآثوريا وليديا ونينوه حكومتلرينى كاملاً محو وملكلرينى ضبط ايدوب عمومنه بردن (فرس دولتى) نامنى ويردى . كيخسروك تشكيل ايلديكى اشبو فرس دولتى تواريخ شرقيه‌ده دولت (كيانيه) ناميله مشهور ومتعارفدر .

§

﴿ آثور اطه‌لرى ﴾ — بحر محيط اطلاسيده و پورتكيز دولتى زير اداره‌سنده اون عدد جزاير صغيره‌نك اسميدر ومركز اداره‌لرى (ترسيرا) اطه‌سنده واقع (انقره) شهريدر . بونلرك جمله‌سنده ايكيوز التمش بشبيك بشيوز نفوس تخمين اولنيور . جزاير مذكوره‌دن (پيق) اطه‌سنده سكز بيك قدم ارتفاعنده اولان رطاغده‌كى وولقان شايان تماشادر .

بو اطه‌لرى (١٠٤١ م و ٤٣٢ ﻫ) تاريخنده اندلس عربلرى و (١٤٢٠ م و ٨٢٣ ﻫ) تاريخنده پورتكيز سياحلرى كشف اتمشلر ايدى بو اطه‌لرده پك چوق آتمجه قوشى اولديغندن و پورتكيزلر آتمجه قوشنه (آثوروس) ديدكلرندن عموم اطه‌لره (آثور اطه‌لرى) نامنى و يرمشلردر . (اطلانتيت) كلمه سنه دخى نظر بيوريله .

§

﴿ اثيرالدين ﴾ ابوحيان — اندلس علماسندندر ومسقط رأسى غرناطه اسمى محمد بن يوسف در . بو ذات مصرده شيخ نحاة ومدرسۀ منصوريه‌ده شيخ المحدثين وعلوم عربيه ولغتده رئيس العلما اولوب عمرينى تدريس وتصنيف ايله كچوردى . (البحر المحيط فى التفسير) و (البراجلى والنظر الخفى فى التفسير) و (كتاب الاعلام باركان الاسلام) و (التقريب) و (خلاصة التبيان فى المعانى والبيان) و (اتحاف الاديب) و (الاسفار) و (شرح لكتاب سيبويه) و (كتاب التجريد لاحكام سيبويه) بونلكدر و بونلردن بشقه قرق التى عدد تأليفاتى دهاواردر .

شوراسى غريبدركه بوذات هيچ تركجه بيلديكى حالده آنى دخى مصرده تحصيل ايدوب قواعد تركيه‌يى جامع برقاچ كتاب تأليف ايتدى . و برينى

(الادراك للسان الاتراك) تسميه ايلدى . وفاتى (١٣٤٤ م و ٧٤٥ ﻫ) تاريخنده در .

اثير الدين اخستكئ فرغانى واثير الدين اومانى دخى زمانلرى شعراى بنامندن ايديلر .

§

﴿ اثيرالدين ﴾ — (ايساغوجى) كلمه سنه نظر بيوريله

§

﴿ اجتماع ﴾ — علم هيئتده هرقنغى بر كوكبك شمس وسطده بولنمق شرطيله كرهٔ ارض ايله بر استقامتده بولنمسنه اجتماع دنيلور . واجتماع وقوعنده كرهٔ ارض اوزرنده بولنان راصد شمس ايله كوكب مذكورى بر استقامتده كورر . بوكا محاق دخى ديرلر زيرا اولوقت صفحهٔ قمرى كاملا مظلم كوررلر .

§

﴿ اجرام سماويه ﴾ — جو سماده محور عالم اطرافنده هيئت مجموعه لريله وبرحركت عموميهٔ منتظمه ايله شرقدن غربه طوغرى دور ايتمكده اولان وبينلرنده كى ابعادى وكندو وضعيتلرينى محافظه ايليان ثوابته وطلوع وغروب وابعاد واوضاعى مختلف اولان وحركات يوميه وانتقاليه لرى محسوس ومرئى بولنان سياراته (اجرام سماويه) ديرلر . نجوم ثوابت عددجه نامتناهى وا كثريسى آلتسز غيرمرئيدر ونجوم سياره دن شمدى يه قدر كشف اولنه بيلان ايكيوز برعددى مضبوط ومرصود وكافه سى آلتله مشهوددر .

(ثوابت) كلمه سنه دخى نظر بيوريله .

§

﴿ اجسام ﴾ — خارجده وجودى مرئى ومحسوس اولان شيلره اطلاق اولنور . بونلردن بعضيلرى حس وحركتدن عارى و فقط قوانين حكميه احكامنه تابع و بعضيلريده ذو حيات اولوب دوام حياتلرى ايچون بر چوق اعضايى حاويدر وحس و حركتدن عارى اولنلره (اجسام غير عضويه) و ذو حيات اولنلره (اجسام عضويه) دينلمشدر اجسام

غیر عضویه معدنیاتی و اجسام عضویه حیوانات و نباتاتی شاملدر و بو اوچی بشقه بشقه فن اولمقله برابر جمله‌سنه موالید ثلثه تعبیر اولنمشدر. موالید ثلثهٔ مذکوره‌دن اجسام معدنیه قابل تجزیه اولدیغی حالده (بسیطه) و (مرکبه) نامریله ایکی‌یه منقسم اولدیغی کبی اجزای مترکبه‌لرینك قوهٔ ارتباطیه‌لرینك صور مختلفه‌سنه نظراً اشبو ایکی قسمك هر بری دخی اجسام (صلبیه) و (مائیه) و (هوائیه) دنیله‌رك اوچ قسمه تفریق اولنور. عملیات کیمیویه ایله تحلیللری و کندیلرندن بر جسم دیگر استحصالی ممکن اولمیان آلتون وگموش وقورشون کبی اجسام بسیطه‌یه (عناصر) ویا (اجسام عنصریه) و یاخود (اجسام مفرده) دیرلر وتحلیللری وکندیلرندن بر جسم دیگر استحصالی ممکن اولان صو وشاب وکهرچله مثللو اجسامه (اجسام مرکبه) تعبیر ایدرلر بونلرك جمله‌سنك خواص طبیعیه و کیمیویه وحسیه‌لریله بینلرنده اولان مناسبات و امتزاجات کتب حکمیه و کیمیویه‌ده مفصل ومشروحدر بوحالده اوته‌دنبرو معروف اولان عناصر اربعه‌نك اجسام عنصریه‌دن اولمدیغی فوق العاده ترقی ایتمش اولان اصول تحلیل ایله واصل مرتبهٔ ثبوت اولمش واصل اجسام عنصریه اطلاقنه سزا اولان اجسام مفرده ارباب فن طرفلرندن التمش التی عدده قدر ابلاغ اولنمشدر.

علم هندسه‌ده اجسام ابعاد ثلثه یعنی طول وعرض وعمق صاحبی اولان شیئه دینور وجسمك متحیز اولدیغی مکان محدوده (حجم) یاخود جسم تعلیمی تسمیه اولنور و خطوط منحنیه احاطه‌سندن حاصل اولان اجسامه (اجسام مستویه و خطوط منحنیه احاطه‌سندن حاصل اولان اجسامه اجسام منحنیته السطوح) تعبیر ایدیلور.

§

﴿ اجنادین ﴾ — دمشقك جهت جنوبیسنده واقع رمله ایله ارض فلسطین آره‌سنده بیت جبرین جوارنده برصحرانك اسمیدر. هجرت نبویه‌نك اون اوچنجی سنه سنده و یرموك محاربه‌سی عقیبنده بوراده اسلامك روملر ایله بر بیوك محاربه‌سی وقوعبولدی. بومحاربه عمرو بن العاص اردوسنه معاونت ایچون خالد بن ولید قومانداسیله کوندریلان

بشبيك قدر عساكر اسلاميه يه يوز بيك قدر روم عسكرينك تصادف ومحاصره‌سی مناسبتيله ظهوره كلمش وبعناية الله تعالى عساكر اسلاميه غلبه ايلمشدر .

§

﴿آچه اووه سی﴾ — آق دكز بوغازينك ساحل غربيسنی تشكيل ايدن مثلث الشكل شبه جزيره‌نك اسميدر . بوراسنی وقتيله (آچه بك) فتح ايلديكندن انك نامنه نسبتله شهرت بولدی . كليبولی وسد البحر وكليد البحر قلعه لری و بولاير استحكاماتی ونمازكاه وچنلك ومجيديه وغلطه طابيه‌لری ومايدوس قصبه سی بو اراضينك سواحلنده در

§

﴿آچه﴾ — بحر محيط كبيرده وصوماتره جزيره سنك شمال غربيسنده برحكومت مستقلهٔ اسلاميه در ومقر اداره سی آچين نهری اوزرنده قازقلر اوستنه بنا اولنمش سكز اون بيك خانه يی جامع (قيره‌طون) شهريدر . بوندن ايكيوز اللی سنه مقدم يعنی بيك قرق تاريخ هجريسنده آچه حكومتی صوماتره جزيره سنك همان نصفنه قريب محله حكم ايدر ايكن شمدی ربعنه تنزل ايتدی وفلنكلولر بو اثناده حكومت مذكوره‌نك بتون بتون محوينه قالقشدی . آچه اهاليسی عصر سابعده مكهٔ مكرمه‌دن كيدن برعالمك همتيله اسلامه كلمش وعصر تاسعده يعنی سلطان سليم خان اول زماننده دولت عليه حمايه سنی قبول ايتدكلرندن طرف دولت عليه‌دن برطاقم يكيچری عسكری وطوپ وسنجاق كوندرلمشدر .

آچه‌لولر اوزون بويلی متناسب الاعضا جسور وجنكاور آدملردر ومملكتلرنده اولان التون وكوش معدنلرندن خيليجه تجارتلری واردر .

§

﴿اجيبت﴾ — مصرك اوروپاجه مشهور اولان نامی . (مصر) كلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿احد﴾ — مدينهٔ منوره‌نك جهت جنوبيسنده و بر ايكی ساعت

بعدنده بر قرمزی طاغك اسميدر بو طاغ عليه الصلوة والسلام افندمز طرفندن مظهر مدح وثنا اولمشدر.

هجرت نبويه نك اوچنجی سنه سنده رئيس قريش (ابوسفيان) اوجله وقوعبولان بدر غزاسنده كورديكی مغلوبيتك اجيسنی چيقارمق ايچون اوچ بيك كشی ايله جبل مذكور جوارينه كلوب اسلام ايله محاربه ايتدی واسلام ابتدا غالب ايكن وقوعبولان بر خطايه مبنی مغلوب اوله رق يتمش نفر شهيد ويردی. عليه الصلوة والسلام افندمزك عميسی حضرت (حمزه) رضی الله عنه دخی بو محاربه ده شهيد اولمش ومشجعهٔ اعدادن بر قاری شهيد مشار اليهك جكرينی چيقاروب ديشيله چيكنه مش وحضرت پيغمبر افندمزك سن سعادتلری قيريلوب وجه سعادتلری طرمالنمشدر.

§

﴿احسا﴾ ياخود (حسا) — جزيرة العربك جهت شرقيسنده وبصره كورفزينك جانب غربيسنده واقع نجد قطعه سنك اقسام ثلثه سندن بريدر. بوقسمه (بحرين) و(قسطر) و(جبرين) اراضيسی داخل اولديغی حالده بعضاً (بحرين) ولايتی دخی ديرلر. اشبو ولايت وسيعه يه خيلی زماندنبرو اهميت ويرلمديكی حالده (١٨٦٨ م و ١٢٨٥ ه) تاريخنده بغداد واليسی بولنان مدحت پاشا خاكپای شاهانه دن الديغی امر اوزرينه خفيف بر قوت ايله كيدوب اهاليسنی تحت اطاعته الدی وقضا ونواحيسنه مأمورلر تعيين وممكن مرتبه نظامه ربط ايتدی. بوكا بعضاً (لحسا) دخی ديرلر. اليوم مركز اداره سی (هفوف) شهری اولوب اسكله سی حكمنده اولان (قطيف) و(نفود) و(مبرز) و(قاسم) و (الرياض) بلاد مشهوره سندندر.

§

﴿احقاف﴾ — يمن ولايتنك جهت شرقيسنده وحضرموت ولايتنك شمال غربيسنده برقطعه در بو قطعه نك اكثر اراضيسی چول وقومصال اولديغندن بونامله شهرت بولمش وقرآن كريمده ذكر بيورلمشدر. عربلر شمدی (بحرالصافی) ديرلر و(خبيثه) و(وسوا) قصبه لرينی بوقطعه نك بلاد مشهوره سندن عدايدرلر. اطلسلرايسه (نجران) قصبه سنی

احقافك برمعروف بلده‌سی اولمق اوزره کوسترمکده‌درلر (هود) نبی علیه السلامك قبرشریفی بوراده‌در . عرب بائده‌دن عاد اولی قبیله‌سی وقتیله بوراده توطن ایتدی وشداد جنتنی بوراده یاپدیروب بوراده بادصرصرله منقرض اولدی . جامع الفتاوی صاحبی امام ابی القاسم بن یوسف السمرقندینك دخی احقاف نامنده برکتابی واردر . وموی الیهك وفاتی (۱۱۶۰ م و ۵۵٦ ﻫ) تاریخنده‌در .

§

﴿ احمد الرفاعی ﴾ ابوالعباس — رتبهٔ جلیلهٔ غوثیتی ایکی دفعه احراز ایدرك (ابوالعلمین) عنوانی آلمش بر ولیٔ ذیشاندر . بوذات امام (موسی الکاظم) حضرتلرینك سلالهٔ طاهره‌سندن اولدیغی حالده بطایحده (ام عبیده) نام قریه‌ده ساکن اولور وطریقت علیه‌ده کمالی هرطرفه منتشر اولدیغندن اطراف ممالك وعشایردن عاشقان ومریدان کلور انتساب ایدرایدی لکن فوق الغایه چوغالمش اولان اشبو مریدلرك ایچندن برچوغی آتشه کیرمك یلان وعقرب یمك کبی ملاعبه هوسیله یاکلش یوله صاپدیغندن اومقوله‌لر حضرت شیخك حسن نظر وتوجهنه نائل اوله‌مدی . جناب ملك المنان بوذات عالیقدره پك چوق نعم جلیلهٔ خوارق العاده عنایت واحسان بیورمش ایدی حتی بردفعه خواص مریدانندن بری دوزخدن نجات فرمانی نیاز وحضرت شیخه رابطه ایله دعا ایلدکده سمادن بربیاض کاغد دوشدی وکاغدی حضرت شیخك حضورینه کتوردکلرنده دها کیفیت افاده اولنمقسزین حضرت شیخ سجده‌یه واروب (الحمد لله الذی ارانی عتق اصحابی من النار فی الدنیا قبل الآخرة) بیوردی . بوکبی دها پك چوق کراماتی کورلمشدر . کندولری غایت حلیم ونازك وصابر وجهور الصوت برذات ایدی نمازه قالقه‌جغی وقت اتکنده برکدی اویومش اولسه اوکدی‌یی اویاندیرمامق ایچون اتکنی کسوب بعد اداء الصلاة ینه دیکر وسنك وبوجك کبی موذیاتی اولدرمز ایدی . مشار الیهك سلاله‌سندن اولدیغنی ادعا ایدنلر قرنداشی اولاد واحفادندندر ووفاتی (۱۱۸۲م و ۵۷۸ ﻫ) تاریخنده وقبری قریهٔ مذکوره جوارنده‌در . طریقت کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله .

§

《 احمد البدوی 》 — سادات کرامدن ومشایخ ذوی الاحترامدندر .
(۱۲۷٦ م و ٦۷٥ هـ) تاریخنـده وفات ایدوب مصرده (طنطه) نام محله
دفن اولندی . طریقت کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

《 احمد بن محمد بن الحنبل 》 الشیبانی — ائمهٔ اربعـه نك
دردنجیسیدر وحق عالیلرنده (حجة بين الله وبين عبيده فى ارضه) دینلمش
برفاضل نادرالوجوددر . بوذات پك چوق کتاب تألیف ایتدی وامام
ابوقرلید احمد بن ابی الرجا کبی ذوات یتشدیردی واوچیوز بیکدن متجاوز
حدیث شریف حفظ ایلدی . کتب احادیثدن (مسـند احمد بن حنبل)
جملهٔ اثار جلیله‌لرندندر .
خلفای عباسیه‌دن معتصم زمانده وزیر ابن ابی داودك میدانه چیقاردیغی
خلق قرآن مسئله‌سندن طولایی مشار الیه دخی حضور خلیفه‌یه کتوریلوب -
قرآن کریمك مخلوقیتنی اقرار تکلیف اولندقده قبول واقرار ایتمدیکندن اللری
باغلنوب مبارك دریلری یاریلنجه‌یه قدر ضرب اولندی وبرنجی قامچیده
(بسم الله) ایکنجیسنده (لاحول ولاقوة الابالله) اوچنجیســنده (القرآن
كلام الله غير مخلوق) دیدی ودردنجیسندن (قل لن يصيبنا الاما كتب الله لنا)
ایت کریمه‌سـنی اوقودی ومحضـا کرامات علیـه‌لرندن اوله‌رق اللری
چوزلدیکنـدن درحال براغلدیسـه‌ده اثر ضربدن حاصـل اولان ضعف
وسقامدن قورتیله‌میوب یتمش یدی یاشنده اولدیغی حالده (۸٥٥ م و ۲٤۱ هـ)
تاریخنده وفات ایلدی . مشار الیهك جنازه‌سنه بغداده رجالدن سکز یوز
بیك ونسـادن التمش بیك کشی حاضر اولمش ویهود ونصارا ومجوسدن
یکرمی بیك کشی اسلامه کلمشدر .

§

《 احمد البخاری 》 — سادات کرامدن ومشایخ نقشبندیه‌دن بربیوك
ذاتدر . شیخ آلهی حضرتلری بخارادن دیار رومه عودت ایدرکن حضرت
مشار الیه دخی اولاد وعیال واملاکنی بخاراده ترك ایدرك برلکده تشریف
وسما وقصبه‌سنده شیخ مشـار الیه حضرتلریله اقامت وبرقاچ سـنه سلوك

بیوردی وبراره‌لق حج شریفه کیدوب ینه عودت ایلدی وشیخ آلهی حضرتلری روم ایلنه هجرت واوراده وفات ایلدیکندن حضرت مشار الیه دخی درسعادتده فاتح جامع شریفی جوارنده الیوم تربهٔ شریفه‌لری اولان محلده اقامت وارشاد عباده همت بیوردی • بوذاتك پك چوق کراماتی کورلمشدر حتی وفاتنده غسل اولنور ایکن اوچ دفعه کوزلرینی آچوب غساله‌نظر بیوردقلرینی وقبره ایندیریلوب یاتیرلدقده همان قبله‌دن یکا صاغ طرفلری اوزرینه دوندیکنی حاضر بولنان حفاظ ومریداندن جم الغفیر کوروب برآغزدن صلاة وسلام کتوردیکی مشهور ومتواتردر ویتمش اوچ یاشنده اولدیغی حالده وفاتی (۱۵۱٦ م و ۹۲۲ ھ) تاریخنده‌در •

§

﴿ احمد خان ﴾ اول — دولت عثمانیه‌ده اون‌دردنجی پادشاهدر وسلطان محمد خان ثالث حضرتلرینك اوغلی وسلطان عثمان ثانی حضرتلرینك پدریدر وولادتی (۱۵۸۹ م و ۹۹۸ھ) وجلوسی (۱٦۰۳ م و ۱۰۱۲ ھ) ووفاتی (۱٦۱٦ م و ۱۰۲٦ ھ) تاریخنده‌در • مشار الیهك ایران شاهی عباس خان ایله ایتدیکی محاربه‌لردن برنتیجه حاصل اوله‌مدیسه‌ده مجار قرالی (رودولف) ایله ایتدیکی محاربه‌لردن ایچه فائده کوردی ومغنیسا وحوالیسنده چوقدنبرو حال عصیانده اولان قلندر اوغلی غائله‌سنی بتوردی واایاصوفیه جوارنده بناسنه مباشرت ایتدیکی جامع شریفك اتمامنه موفق اولدی وروضهٔ مطهره‌یه تبرکاً برلوح زرین کوندردی والحاصل زمان سلطنتی برمعتدل صورتده یچدی •
کنج یاشنده وفاتی معده ضعفندندر • لوح مزبورك اسمی (کوکب دری) ایدی واوزرنده سائر مجوهراتدن بشقه اللی بیك التون قیمتنده بربیوك الماس وار ایدی •

§

﴿ احمد خان ﴾ ثانی — دولت عثمانیه‌ده یکرمی برنجی پادشاهدر وسلطان ابراهیم خان حضرتلرینك اوغلی وسلطان سلیمان خان ثانی حضرتلرینك برادریدر وولادتی (۱٦٤۲م و۱۰۵۲ھ) وجلوسی (۱٦۹۰م و۱۱۰۲ ھ) ووفاتی (۱٦۹٤ م و ۱۱۰٦ ھ) تاریخنده‌در • مشار الیه

حضرتلرینك مدت سلطنتی اولان درت سنه ظرفنده صدر اعظم کوپریلی زاده فاضل مصطفی پاشا بلغراد قلعه‌سنی استرداد ایلدیسه‌ده اوستریا وله ووندیك عساکر متفقه‌سی هرطرفدن ممالك محروسه‌یه هجومی آرتردی واسقلاونیاده واقع (سلانقامین) نام محلده بربیوك محاربه وقوعبوله‌رق ایکی طرفدن لایعد عسکر تلف اولدی و (آرات) و (یانوه) قلعه‌لری الدن چیقوب پاشای مشار الیه جام شهادتی نوش ایتدی وموستار اهالیٔ خرستیانیه‌سی اختلال چیقاروب اسلام وطنداشلرینی طرد ایلدی وساقز جزیره‌سنی وندیك وایتالیا ومالطه سفینه‌لری احراق ایتدکدنصکره دونمای همایون یتیشوب سفاین مذکوره‌یی دفع ایدرك بش التی دانه‌سنی یاقدی والحاصل سلطان مشار الیهك شوقیصه زمانی کاملا اضطراب ایچنده کچدی .

§

﴿ احمد خان ﴾ ثالث — دولت عثمانیه‌ده یکرمی اوچنجی پادشاهدر وسلطان محمد رابع حضرتلرینك اوغلی وسلطان مصطفی خان ثالث حضرتلرینك پدریدر وولادتی (٦٧٢ م و ١٠٨٣ ھ وجلوسی (١٧٠٣ م و ١١١٥ ھ) واستعفاسی (١٧٣٠ م و ١١٤٣ ھ) تاریخنده‌در . مشار الیه حضرتلری تاریخ مذکورده ادرنه وقعه‌سی عقیبنده تخته جلوس ایتدکدنصکره قریملیلر روسیه ایمپراطوری بیوك پترونك مغایر عهد حرکاتندن وقریمه تسلطندن شکایت ایتدکلری حالده باب عالی برشافی جواب ویره‌مدی . واسوج قرالی (قارلوس) پولتاوده روسیه‌یه مغلوب اوله‌رق اوزی والیسی یوسف پاشایه التجا ایلدیکندن قبول ودرت سنه اوراده مسافر ایدلدی وموی الیهك تشویقیله روسیه‌یه اعلان حرب اولنوب (١٧١١ م و ١١٢٣ ھ) تاریخنده بالطه‌جی محمد پاشا روسیه ایمپراطورینی اردوسیله برابر محاصره ایتدی وایمپراطورك امید خلاصی منقطع اولدیغی حالده وقوعبولان استرحامنه بناء بعض شرائطله سبیلی تخلیه اولندیغندن بربیوك فرصت قاچیرلدی وموره وندیکلولردن حرباً آلندی ومصرده کوملنلر بربرلری علیهنه اختلال چیقاروب غلبه ایدن طرف والی‌یی طرد ایلدی وسوریه وجده وحبش ولایاتی والیلکنی زوربالقله آلمش اولان نصوح پاشا وبوراوقده ادبسزلکله قالقیشان ملتجی عباس غائله‌لری حرباً بتورلدی وصدر اعظم دامادعلی پاشا

مشهور (قارلویج) محاربه‌سنی غیب ایدرك كلی تلفات ویردی . وایران دولتندن برقاچ مملكت وقلعه آلندیسه ده عجملرینه استرداد ایلدی . ودرسعادتده (پاطورنه وموصلی) وقعه‌سی ظهوره كله‌رك صدراعظم داماد ابراهیم پاشا اعدام وزوربا یكیچریلره تسلیم اولندقدن صكره سلطان احمدخان حضرتلری دخی استعفا و انزوایه مجبور اولدی . التی آی صكره دار بقایه ارتحال بیورمشدر . (ابراهیم پاشایه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ احمد جلایری ﴾ — عراق حكمدارلرندندر . تیمور لنكك ممالك ایرانیه‌یی استیلایه باشلامسی اوزرینه آذربایجان حكمداری قره یوسف تركمانی اوركوب بغدادده بولنان اشبو احمد جلایری نزدینه فرار ایتمش وتیمورلنك مؤخراً اوراره دخی صارقدیغندن (١٣٩٨ م و ٨٠١ ھ) تاریخنده ایكیسی بردن مصره قاچشیدی مصر حكمداری سلطان (برقوق) ابتدا بونلره حرمت ورعایت ایدوب صكره تیمورلنكك اشعار وطلبنه مبنی چهره‌یی چویردی ومومی الیهما دخی اورادن بروسه‌یه یعنی (یلدیرم بایزید) خان حضرتلرینه التجا ایلدی . وتیمور بونلری یلدیرمدن دخی استدیسه‌ده (اعلم ایها الكلب العقور الموسوم بالتیمور) مقدمه‌سیله جواب رددن بشقه برشیٔ آله‌مدیغندن وكتدكجه كسب اشتداد ایدن مخابرات محاربه‌یی نتیجه‌ویردیكندن وقعهٔ معلومه ظهوره كلدی . وتیمور سلطان بایزید حضرتلرینی بوزوب اسیر ایتدكدن ودفع اولوب كتدكدنصكره قره یوسف ایله احمد جلایری ینه ملكلرینه متصرف اولدیلرسه‌ده چكدكلری زحمت وفلاكتدن متنبه اولمیوب بربرلریله محاربه‌یه قالقشدیلر . و (١٤٠٩ م و ٨١٢ ھ) تاریخنده یاپدقلری محارباتك برنده احمد جلایری اعدام اولندی . (بایزید) كلمه‌سنه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ احمد بن طولون ﴾ — ملوك مصریه‌دندر . مرقوم طولون تركستانده اویغور قبیله‌سندن اولدیغی حالده هجرتك ایكیوز تاریخنده بخارا والیسی (نوح بن اسد) طرفندن كوله اولمق اوزره خلیفه (مأمون) ه اهدا اولندی . واوغلی اشبو احمد سامراده بر تركی جاریه‌دن دنیایه كلوب (٨٦٩ م و ٢٥٦ ھ) تاریخنده خلیفه مهتدی طرفندن مصر والیسی اولان

(ماجور) ه داماد اولدی ومصرده متسلم ایکن قائن پدری وفات ایتدیکی کبی سوریه‌یی دخی جلبله مصرده استقلالنی اعلان ایلدی ونامنه خطبه اوقوتدی وحضرت معاویه‌نك اوزرینه قوجامان برقبه یاپدیرتدی وطرسوس وحما وحمص وحلب وحران بلادینی حرباً آلدی واستانبول ایمپراطوری (٨٨٣ م و ٢٧٠ ه) تاریخنده یوز بیك عسكر كوندروب طرسوسی استردادە چالشدیسه‌ده ممكن اوله‌مدی و بالعكس مغلوب وبرقاچ جنرالی مقتول اولدیغی حالده عسكرینك انجق اونده اوچی تخلیص كریبانه ایده‌بیلدی احمد بن طولونك اخلافی یكرمی اوچ سنه استقلالنی محافظه ایده‌بیلمش وعاقبت ینه مركز خلافتی طانیمغه مجبور اولمشدر.

§

﴿ احمد آبان ﴾ — متبحریندن برذاتدر واصلی اندلسلیدر یوز جلدی جامع برلغت كتابی یازدی وكتاب (سیبویه) اوزرینه برمكمل شرح قلمه آلدی و (٩٩٢ م و ٣٨٢ ه) تاریخنده وفات ایلدی.

§

﴿ احمد آباد ﴾ — هندستانده یتمش طول شرقی ایله یكرمی اوچ عرض شمالیده وبومبای ولایتی داخلنده برشهردر. بو شهر مقدما پك معمور وتجارتگاه ایكن انكلیزلره یكدكدنصكره خراب اولدی وبرقاچ یوزبیك نفوسی یوز اوتوزبیك راده‌سنه ایندی. شهر مذكور (١٤٢٦ م و ٨٣٠ ه) تاریخنده مغول حكمدارلرندن احمد نظام زماننده انشا اولنمش ومشارالیه و اولاد و احفادی اوراده درتیوز سنه حكومت سورمشدر.

§

﴿ احمد بن ابراهیم ﴾ — حكمای عربدندر و مسقط رأسی اندلس كنیه‌سی (ابن الخرار المقتول) در بونك علوم حكمیه وطبیه‌ده پك چوق مهارتی وار ایدی. (الاعتماد فی الادویة المفرده) و (البغیة فی الادویة المركبه) و (رسالة النوم والیقظه) و (زاد المسافر فی الطب) و (طب الفقر) و (نصایح الابرار) جملهٔ تألیفاتندر. و وفاتی (١٠٠٩ م و ٤٠٠ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ احمد پاشا ﴾ کدك احمد پاشا — کدك کلمه‌سنه نظر بیوریله ·

§

﴿ احمد پاشا ﴾ هرسك زاده -- عصر بایزید خان ثانی وسلیم خان ثانیده درت دفعه یدی ییل صدارت ایتمش بر وزیر ذیشاندر· سلطان محمد خان ثانی حضرتلری (۱٤٦۲ م و۸٦۷ ه) تاریخنده نقض عهد ایدن بوسنه پرنسنی تأدیب وملکنی ضبط ایتدیکی صره‌ده هرسك ولایتنی دخی استیلا ایتمش وهرسك پرنسی استفان ملکنه بر دها مالك اوله‌میه‌جغنی اکلادیغندن اوغلنی برچوق هدیه‌لرله خاکپای شاهانه‌یه کوندروب ملکنك نصفنی استرحام ایتمش و ذات شاهانه دخی مومی الیهك حال شیخوختنه حرمةً اوغلنی رهن کبی آلیقویوب ملکنك نصفنی اعاده واحسان بیورمشیدی اشته بوچوجق سرای همایونده خیلی زمان تربیه اولدقدنصکره بالاستحقاق رتبهٔ وزارت وصهریته نائل اولدی وهرسك زاده احمد پاشا نامیله شهرت بولوب آخر عمرینه قدر دولت علیه خدمتنده بولندی· وفاتی (۱۵۱٤ م و ۹۲۰ ه) تاریخنده‌در·

§

﴿ اَحْنَف ﴾ بن قیس — فصحای عربدن وسادات تابعیندندر هرنقدر زمان سعادتده شرف اسلامله مشرف اولدیسه‌ده مدینهٔ منوره‌یه کلوب مجلس نبویده بولنه‌مدیغندن زمرهٔ جلیلهٔ اصحاب کرامه داخل اوله‌مامشدر· بو ذات بنی تمیم قبیلهٔ جسیمه‌سنك رئیسی وعراق والیلرینك ندیم خاصی ایدی غایت عاقل ومدبر وجسور اولدقدن بشقه سویلدیکی سوزلر کاملاً عقل وحکمته موافق ونصیحتی فوق الغایه مؤثر اولدیغندن استدیکی حالده باشنه یوزبیك مسلح آدم جمع ایده‌بیلور ایدی· وفاتی (٦۸٦م و٦۷ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ اخائی ﴾ — یاخود (اخایا) — موره شبه جزیره‌سنك جهت شمالیسنده الیوم (آلیس) دنیلان سنجاغك مرکزیدر· بوراسی وقتیله بر جمهوریت ومقر اداره‌سی (قورینتوس) شهری ایکن (۱٤٦ م) تاریخنده سائر موره ممالکیله برابر حرباً روما دولتنه ومؤخراً وندیك وعثمانلی ویونان دولتلرینه انتقال ایلمشدر·

§

﴿ اخاب ﴾ — ملوك اسرائیلیه‌دندر . (٤٦٧٨ خ) تاریخنده یعنی میلادك طقوز یوز اون التی سنه مقدمنده سامریه ده تختنه جلوس ایتدکدنصکره (صیدون) ملکنك قزی (یزابلی) یی تزوج وانك تشویقیله پتپرستلکی قبول ایدوب بر بعل هیکلی و بر معبد یاپدیردی و بو معبده کیدوب بعله پرستش ایتملریچون یهودیلری صیقشدیردی و مدت سلطنتی اولان اون سکز یاخود یکرمی سنه ظرفنده پتپرستلکی منعه چالیشان پیغمبران عظام وصلحای امتدن بر چوق ذواتی اعدام ایتدیردی لکن کندوسیده بر رفاه کورمه‌دی و سوریه‌لیلرك تعرض و هجومندن کوز آچه‌مدی و الك صکره اظهار ندامت و استغفار ایلدیسه‌ده اه اعلم قرین قبول اوله‌مدی وعاقبت برمحاربه‌ده قتل اولنوب کاپلر قاننی یالادی .

(اخاب بن‌قولایا) یهودا ملکی صدقیا زماننده نبوت دعواسنه قالقشمش بر کاذبدر . بابل حکمداری بخت‌نصر بونی مأسوراً بابله کوندروب ملك صدقیا ایله برابر آتشده یاقدی .

§

﴿ آخاز ﴾ — یاخود (آشاز) آشاز کلمه‌سنه نظر بیوریله

§

﴿ اختلاف منظر ﴾ — فن هیئتده اجرام سماویه رصداتنده راصدك مرکزارضده بولندیغی فرض اولنمق قاعدهٔ عمومیه‌دن اولوب حالبوکه رصدات ارضك سطحنده اجرا اولندیغندن بر کوکب بر کره مرکز ارضدن و بر کره‌ده سطح ارضدن رصد اولدیغنه کوره کوکب مزبورك ارتفاعنده حاصل اولان اختلافه (اختلاف منظر) دیرلر و اختلاف منظر زاویه‌سنك مقدارینی بالحساب تعیین وتقدیر ایدرلر .

§

﴿ آختمار ﴾ — آسیاده وان کولنك ساحل شرقیسنده برکوچك جزیره‌در ودرونده برکوچك قلعه ایله (٦٥٣م) تاریخنده یاپلمش برمناستر واردر . اشبو مناستر (١١١٣ م و٥٠٧ ھ) تاریخنده درت ارمنی پطریقندن برینه مقر اتخاذ اولندی .

§

﴿ اُخدود ﴾ — اصحاب اخدود نجرانده جيريلردن برقومدر . يوسف كلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿ اخسخه ﴾ — كرجستانده واردهانك شماله طوغرى اون بش كيلومترو ايلروسنده بر شهردر . بوراسى مقدما دولت عليه ممالكنده ايكن (١٨٢٨م و١٢٤٤هـ) تاريخنده قسم اعظمى روسيه دولتنه انتقال ايتدى . اخسخه‌نك اراضيسى طاغلق و محصولدار در و اهاليسى (لاز) و (كرجى) و (اتراك) دن عبارت اوله‌رق اوتوز بيك تخمين اولنمقده‌در ودرونده درت بيك قدر خانه و (احديه) نامنده بركوزل جامع شريف واردر . اخسخه‌نك اراضئ متباقيه‌سى دخى (١٨٧٧ م و ١٢٩٤ هـ) تاريخنده قارص واردهان ايله برابر روسيه‌نك يد استيلاسنه دوشدى .

§

﴿ اخشيد ﴾ — تركستانده فرغانه حكمدارلرينه مخصوص برعنواندر . سوريه ورمله واليسى (ابو بكر اخشيد) (٩٣٥ م و ٣٢٤ هـ) تاريخنده مركز خلافتى ضعيف كوره‌رك مصرولايتنى دخى قبضهٔ تصرفنه چكوره‌رك استقلالنى اعلان ايدوب وحكومتنه (حكومت اخشيديه) نامنى ويردى . بوحكومت اوتوز اوچ سنه‌دن زياده پايدار اوله‌مامشدر .

§

﴿ اخلاط ﴾ — وان ولايتنده ووان كولنك شمال غربيسنده وارجيش جوارنده برشهردر . بوشهر شمدى بيك خانه‌دن عبارت ايسه‌ده مقدما پك بيوك ومعمور واستانبول جسامتنده برپاى تخت مشهور ايدى . بوراسى (١٢٢٨ م و ٦٢٦ هـ) تاريخنده جلال الدين ويكرمى سنه صكره عز الدين معرفتلريله تسخير اولنوب برعصر صكره دولت عليه‌يه انتقال ايلدى . اخلاطك صغوغى زياده ايسه‌ده الما وجوزكبى ميوه ومحصولات سائره‌سى چوقدر ودرونده اولان سليمان خان تربه‌سى مشهور زيارتكاهدر . اشبو سليمان خان حال حياتنده روضهٔ مطهره‌يه پك چوق خدمت ايتمش ايدى .

§

﴿ اخلاق علائی ﴾ — تحصیل مكارم اخلاق ایچون حكمت عملیه‌نك اقسامنی مبین تركجه یازلمش بر كوزل كتابدر ومؤلفی ابن الحنائی دیمكله معروف (علی بن امر الله) در . مومی الیه بو كتابی شامده تألیف ایدوب مؤخراً (١٥٧١ م و ٩٧٩ ه) تاریخنده ادرنه‌ده وفات ایلدی .

﴿ تاریخ تألیفی ﴾

لاجرم ختمنه تاریخ انك
اولدی اخلاق علائی احسن

(اخلاق الابرار والنجاة من الاشرار) محمد الغزالی حضرتلرینك اثریدر .

(اخلاق الاتقیا وصفات الاصفیا) (١٥٥٦ م و ٩٦٤ ه) تاریخنده وفات ایدن مظفر بن عثمان البرمكینك اثریدر .

(اخلاق راغب) (١١٠٦ م و ٥٠٠ ه) تاریخنده وفات ایدن ابو القاسم حسین الاصفهانینكدر .

(لامع الاشراق) شیخ جمال الدین اقسرایی حضرتلرینك اثر بركزیده‌سیدر .

(تهذیب الاخلاق) ابو علی سینانك .

(اخلاق فخر الدین) (١٢٠٩ م و ٦٠٦ ه) تاریخنده وفات ایدن شیخ محمد بن عمر الرازینك .

(اخلاق ناصری) (١٢٧٣ م و ٦٧٢ ه) تاریخنده وفات ایدن علامه نصیر الدین طوسینك .

(اخلاق عزیزیه) — روضة الابرار صاحبی قره چلبی زاده شیخ الاسلام عبدالعزیز افندینك .

§

﴿ اخیلر ﴾ — طریق فتوته سلوك وعقد اخوت ایدن بر زمره‌نك عنوانیدر . بونلر اناطولی ایچنده بولنورلر وصوفیلر مسلكنی التزام وحاللرینی اجنبیدن ستر ایدوب دائما عبادات وطاعات وابنای جنسنه امداد

واعانات ايله مشغول اولورلر ايدى لكن صكره ايچلرينه قاريشان برطاقم غرضكار جهلا اشبو اخوت خالصه‌يى اتحاد سياسيه‌يه تحويل واغراض نفسانيه‌لرينى اجرايه وسيله اتخاذ ايدوب وبينلرنده مقرر اولان اشارات وعبارات ايله يكديكرينى طانيه‌رق چوغالوب نهايت انقره وسيواس‌ولاياتنى استيلا وبرمدت طوائف ملوك كبى اوحواليده نفوذلرينى اجرا ايلديلر وبعضيلرى دخى قونيه‌ده قرمان اوغلى حمايه‌سنده بولنديلر ايسه‌ده سلطان مراد اول حضرتلرينك سطوت وجلادتنه طيانه‌ميوب جمله‌سى پريشان اولديلر اخيلردن (حسام الدين انقروى) وطربزونده مدفون دباغلر شيخى (اخى اورن) حضراتى كبى پك بيوك ذوات كلمش ايدى• اشبو اخوت مقدما عربلرده دخى (فتيان) ناميله وار ايمش• (اخيولى) و (اخى چلبى) وامثالىناملر بونلردن قالمه‌در•

§

﴿ آدام ﴾ — لسان عبرانيده ارض معناسنه‌در و (اردن) نهرى اوزرنده صرتان طرفنده برقصبه اسميدر• سرنديب جزيره‌سنده‌كى بيوك طاغه دخى (آدام) ياخود (آدم) ديرلر (آدم) كلمه‌سنه نظر بيوريله•

§

﴿ ادرميد ﴾ — باليكسر سنجاغى داخلنده وباليكسر شهرينك اون‌سكز ساعت جنوبنده وايوالق كورفزى درونده برقضا مركزيدر وملحقاتى اولان (باليه) و (اونيه) و (اورندى) و (ارمود اباد) و (كره‌سون) ناحيه‌لرندن ماعدا نفس ادرميد قصبه‌سنك نفوس ذكورى سكزبيك يديوز تخمين اولنمقده‌در وكر ادرميد بشقه اولوب بونده دخى يدى بيك نفوس ذكور واردر•

§

﴿ ادرنه ﴾ — روم ايلنده واستانبولك شمال‌غربيسنده ويوز يتمش‌يدى كيلومترو بعدنده ومريچ وآرده وطونجه نهرلرينك التقا ايلديكى محلده تخميناً يوزبيك نفوسى جامع برشهر جسيمدر ودرونده اولان سلطان (سليم ثانى) و (سلطان بايزيد ثانى) وسلطان (محمد ثانى) حضراتنك جسيم جامعلرى

وعالی پاشا بازاری واسکی سرای پك مشهوردر وروماتوسلردن قالمه بعض آنتقه‌لری واردر .

ادرنه یونانیلر یدنده ایکن (اراسته) نامیله مشهور ایدی صکره (آدریان) نامنده برایمپراطور توسیع وتزیین ایلدیکندن اکا نسبتله (آندرینوپل) تسمیه اولندی . بورانك فاتحی (١٣٦١ م و ٧٦٣ ھ) تاریخنده سلطان مراد اول حضرتلری طرفندن مأمور اولان غازی (لالا شاهین پاشا) حضرتلریدر بوذات اردوسیله ادرنه جوارینه کلوب درون قلعه‌دن اوزون اوزادی مقاومت اولنه‌جغنی حس ایلدیکندن حیله ایله ضبط طرفنی ترجیح ایتدی ومومی الیهك تدبیریله (حاجی ایل بك) آکسزین اردودن قاچوب ادرنه حصاری التندن پادشاهه کوجنوب فرار والتجا ایلدیکنی سویلدی وبوصورتله ایچرو کیروب وکندوسنی ایناندیروب برطرفك محافظه‌سنی درعهده ایلدی . ومومی الیه تقلیداً دها برچوق فراری کلوب ایچرو قبول اولندیغندن ایچروده بیاغی برفرقه عسکر طوپلاندی وبرکون علی الصباح حصار قپولرینی آچیورملریله عساکر عثمانیه ایچرو کیروب رایات عثمانیه‌یی برجلره رکز ایلدی . ویدی سنه صکره پای تخت عثمانی بروسه‌دن صکره موقتاً پای تخت اتخاذ اولنمش اولان دیمتوقه‌دن ادرنه‌یه نقل اولندی و (١٨٢٩ م و ١٢٤٥ ھ) و (١٨٧٨ م و ١٢٩٥ ھ) تاریخلرنده روسیه بلا محاربه کیروب حسب المعاهده ینه چیقدی و (١٨٧٨ م و ١٢٩٥ ھ) استیلاسی عقیبنده بعض ملحقاتی مختاریت وجهله اداره‌سی تقرروتشکل ایدن روم ایلیٔ شرقی ولایتنه ویرلدی .

ادرنه‌ده جماعتی کثیر برجامعك اسمی (اهمال پاشا) وجوارنده صویی مبذول برچشمه‌نك اسمی (قوری چشمه) در وفاتح ادرنه لالاشاهین پاشانك برکنارده قالان تربه‌سی تعمیره محتاجدر جوامع ومدارس وتکایا ومکاتب وسائره‌سی جمله‌نك معلومی اولدیغیچون تفصیل اولنمامشدر .

§

﴿ آدروماتوم ﴾ — افریقاده‌تونس‌ولایتی‌داخلنده‌واسکی(قرتاجنه)نك جهت جنوبیسنده ویوز اوتوز کیلومترو بعدنده برشهردر . بوشهری‌وقتیله فنیکه‌لیلر یاپدرمش ونیجه زمان صکره خراب اولدیغندن یرینه (حامه)

ياخود (سوسا) شهری بنا اولنمشدر . (٥٥٤٧ خ) تاريخنده يعنى ميلادك قرق يدى سنه مقدمنده روما قيصرى بولنان ذات افريقايى كاملاً تحت انقياده آلمق ايچون بوشهره كلوب محارباته باشلامشيدى .

§

﴿ ادريس ﴾ عليه السلام — پيغمبران عظامدندر وسريانيجه اسم عاليلرى (اخنوخ) در (١١٢٢ خ) تاريخنده يعنى ميلادك درت بيك درتيوز يمش ايكى سنه مقدمنده شيت عليه السلام سلالەسندن دنيايه كلوب اوچيوز قرق بش سنه صكره (ورفعناه مكانا علياً) نص جليلى اوزره رفع بيورلدى . مشار اليه حضرتلرى نبوت وحكمت وخلافتى جمع بيوردقلرندن (مثلث النعمة) عنوانني آلمش وكندولرينه شرف نازل اولان اوتوز صحفده اسرار سماويه وتسخير روحانيات وطبايع اشيا مندرج اولديغى كبى علم كتابت وحساب ورمل واسرار نباتاتك تحقيقنه كافى اشارات دخى موجود اولديغندن اورادن بالاستخراج معلم اول شرفنه نائل اولمشدر . ابتدا امرا وعلما ورعايايى تفريق ووظيفەلرينى تعيين وياپديرديغى قرا وقصاباتده اسكان ايدن واولاد قابيلك نفاق وفسادينه قارشو غزايه مأمور اولان بودر ورفعلرندنصكره مخدوم مكرملرى (متوشلخ) ياخود (ماتوشلخ) خليفه اولمشدر .

§

﴿ ادريس العلوى ﴾ — عباسيلرك امويلره غلبەسى اثناده بوذات دخى طرابلس وتونس طرفلرينه واورادن برچوق مشقتله فاس ديارينه فرار ايدوب اورا اهاليسنك مظهر حسن قبولى اولدى وازوقت ايچنده يعنى (٧٨٨ م و ١٧٢ هـ) تاريخنده (ادارسه) ناميله برحكومت تشكيل ايلدى وهرنقدر كندوسى خليفه منصورك غدريله مسموما وفات ايتديسەده اهالى حكومتى اوغلندن بشقەسنه ويرمدى واخلافى اوچيوز اون طقوز سنه پايدار اولدى .

§

﴿ ادريس بدليسى ﴾ ياخود (تبليسى) — رجال اعجامدندر . بوذات رجال ايرانده آق قيونلى حكومتنده موقع اولديغى حالده شاه اسماعيل فتنەسنده

اورادن صاوشوب دولت عليه‌يه التجا ايلدى ومسلم اولان فضل وكمالنه بناء نزد سلطان (سليم) خانيده پك بيوك برموقع طوتدى وايران حمايه‌سنده اولان قبائل اكراد و اعجامى جلب و تأليفه مأمور اولديغندن كيدوب اكثريسى اكراددن يكرمى بش قدر قبائل جسيمه‌يى دولت عليه حمايه‌سنه آلدى وسلطان بايزيد خان ثانى حضرتلرينك امريله (هشت بهشت) نامنده برتاريخ عثمانى ومذهب روافضى رد ضمننده بركوزل كتاب تأليف ايلدى. ايوب انصارى جوارنده‌كى ادريس كوشكى وچشمه بونك و اوراده‌كى مسجد زوجه‌سى زينب خاتونكدر ووفاتى (١٥١٥ م و ٩٢١ هـ) تاريخنده‌در.

§

﴿ ادريس مختفى ﴾ استانبولى — طريقت عليهٔ بيراميه رجالندن بربيوك ذاتدر. درسعادتده چهارشنبه بازارى جوارنده واقع قوناغنده ارشاد عباداله مشغول اولور وهرصنف باى وكدا ايچون قپوسنى آچيق بولندير ر ايدى بو ذاتك فوق العاده شهرتى اولديغى حالده درويشلرى وقومشولرى بيننده اسمى (على بك) وخارجده (شيخ ادريس) اولديغندن چوق كمسه‌لر ايكيسى برذات اولديغنى بيله‌مزلر وبعضيلرى سوء حالندن بحث ايدوب بعضيلرى كمال وكراماتنى سويلرلر ايدى حتى برطاقم كنديلرينى بيلمزلر (شيخ ادريس براويغونسز آدم ايمش وبرچوق مسلمانلرى اضلال ايده‌يور ايمش) ديدكلرينه وجامعلرده كرسى شيخلرى عن جهل مذمت ايتديكنه بناء جانب مشيختدن خفى وجلى تحريسنه قيام اولنديسه ده شيخ ادريس نامنك صاحبنى بولمق ممكن اوله‌مدى. مشار اليهك قوناغنده قرق التى سنه‌دنبرو كيجه كوندز اللى التمش نفر مريد وزوار موجود اولديغى وقپوسى هركس ايچون آچيق بولنديغى حالده نااهللردن شوصورتله اختفاسى پك بيوك كرامتدر وقطب الزمان اولديغنده شبهه يوقدر خواص اصحابى قرق چشمه‌ده پشتمالجيلر خانى درونده طوقو يجيلق ايله مشغول ومتعيش اولورلر ايدى بعض كتب صوفيه‌ده محرر اولان (خواجه على الرومى الخياط) دخى بوذاتدر ووفاتى (١٦١٥ م و ١٠٢٤ هـ) تاريخنده وقبرى قاسم پاشا اوزرنده‌در.

§

﴿ ادریانی ﴾ — انکلتره اطه‌سنك جهت شمالیسنده برجسیم قلعه‌در. بوقلعه‌یی انکلتره قراللرندن (ادریان) انشا ایتدیردی وجسیم دیوارلرله بربرینه مربوط یکرمی اوچ‌عدد قله ومتعدد طابیه‌لر یاپدیردی.

§

﴿ ادریانیك ﴾ — بحرسفیدده واقع‌وندیك کورفزینك نام دیکریدر وبونام ایتالیاده (پو) نهری منصبنده واقع مشهور (آدریا) شهر شهیرینه نسبتله تسمیه اولنمشدر.

§

﴿ ادفو ﴾ — صعید مصرده ونیلك جانب‌یسارنده وایکی‌میل‌بعدنده برشهردر وشمدی نفوسی ایکی‌بیك راده‌سنده‌در. بوراده پك چوق آثار عتیقه بولنور وبطلیموسك فرعونلر زماننده کی بنالرسمنده یاپدیغی ایکی عدد جسیم بنا کورینور بوبنالرك بیوکی اوچ‌قات‌اولوب هرقاتك‌پنجره‌لری آره‌سنده قبارتمه معبود وقهرمان شکللری واردر وزمیندن سقفنه‌قدر داخله طوغری مائل اولدیغندن سقفنك وسعتی الت قاتنك وسعتندن نقصاندر. وقتیله بوراده علمای اسلامیه‌دن خیلی ذوات یتشدی و (ابوبکر الادفوی) دخی انلردن بری‌ایدی.

§

﴿ آدم ﴾ علیه‌السلام — ابنای بشرك برنجی پدری ونشئهٔ عنصریه‌ده انبیاء کرام علیهم‌الصلوة والسلام حضراتنك اقدمیدر. جناب خالق‌لایزال حضرت آدمی روی ارضده یدقدرتیله بالچقدن خلق وایجاد وجنت اعلایه ادخال بیوردقدن صکره ظاهرده صادراولان زله‌یه وحقیقتده نوع بنی بشرك ظهوری حکمت بالغه‌سنه مبنی دنیایه چیقاردی و حضرت مشارالیه هند شرقیده برمدت نعم جناندن دور وحضور حضرتدن مهجور اولدیغیچون بکا وتضرعله امرار وقت ایدوب علی روایة یوزسنه‌صکره مکهٔ مکرمه اراضیسنه کلدی وامر الهی‌ایله کعبهٔ مکرمه‌یی یاپوب تعلیم ملائکه‌ایله طوافه باشلادی وجنت اعلاده رفیقه‌سی

اولان حضرت (حوا) يی مزدلفـه نام محلده بولەرق مسرور اولدی وبراز مدت صكره عهدوميثاق وقوعبولدی وحرف هيجا واسرار اسماء وسائر معارف آلهيه‌يی جامع اون‌عدد صحف جليله احسان بيورلدی •

حضرت آدم عليه‌السـلامك طقوزيوز اوتوز سـنه‌دن عبارت اولان مدت حياتنده حضرت حوادن بری‌قز ديكری اركك وتوأم اولمق‌اوزره قرق‌نفر اولادی دنيـايه كلمش واولاد واحفاد واحفاد احفادی قرق بيكه بالغ‌اولمش وهابل وقابل وقعهٔ مكروهه‌سنی كورمشدر •

حضرت آدمك قبری ميناده مسجدالخنيفده ياخود جبل ابی قبيسده برمغاره درونده‌در •

خلقت ادم‌ايله ميلاد عيسی عليهما السـلام بيننده كچن زمان حقنده روايتلر پك‌چـوق اولوب بعضيلرينك قولی (تاريخ) كلمه‌سنده كوسـترلديسه‌ده صحيح نظريله باقيله‌مز زيرا هيچ بر يسی برسـند قوی‌يه مستند دكلدر •

(هابل وقابل) كلمه‌لرينه دخی مراجعت‌بيوريله •

نوع‌بنی ادمك اصـلی (ابيض) و (اصفر) و (اسـود) يعنی (قوقاس) و (مغولی) و (زنجی) نامليله اوچه تقسيم اولنديغی حالده نوعلری زيرده كورلديكی اوزره اولمق لازم كلور •

قوقاسی	هند ــ اوروپا جنسی	۱
	عرب نسلی	۱
	قديم اسپانيالولرك نسلی	۱
	فنيانلرك نسلی	۱
	مجار نسلی	۱
مغولی	تاتار نسلی	۱
	چينلولرك‌نسلی	۱
	ملزلر	۱
	آمريقالولرك قسم اعظمی	۱
زنجی	كافرستان اهاليسنك نسلی	۱
	سودان نسلی	۱
	هوتانتو نسلی	۱
	حبش نسلی	۱
	اوقيانوس اطه‌لرينك اهاليسی	۱

تخمينات اخيره اوزره قطعات خمسه ده موجود اولان نوع بنى ادم

۲۳۰,۰۰۰۰۰۰	اسلام
۰۸۰,۰۰۰۰۰۰	اورتودوقس
۲۰۰,۰۰۰۰۰۰	قتولك
۰۶۰,۰۰۰۰۰۰	پروتستان
۰۰٤,۰۰۰۰۰۰	موسوى
۳۶۰,۰۰۰۰۰۰	بودا
۰۰۸,۰۰۰۰۰۰	براهمه
۱۶۰۰۰۰۰۰۰	پت پرست مجوسى وساره
۱۱۰۲۰۰۰۰۰۰	

§

﴿ آدم ﴾ ياخود (آدام) — سرنديب اطه سنده اوچ بيك اوچيوز اوتوزبش مترو ارتفاعنده بر طاغدر بو طاغدن اينن اوچ نهر بتون اطه يى اسقا ايتمكده در • زروه سنده تعليق اولنان بر زنجير واسطه سيله چيقيلور ويوقاروسنده بر بيوك انسان اياغى ايزى كوريلور بو كايرلولر آسياى شرقى معبودى (بودا) نك وخرستيانلر حضرت ادمك اياغى ايزى ديرلر وپك چوق هندليلر كلور زيارت ايدرلر •

اشبو سرنديب اطه سى جوارنده واقع (ماتار) جزيرهٔ صغيره سيله (ميسارام) اطه سى بيننده اولان طاش ييغنتيسى برممرحاصل ايتمش اولديغندن بوممردخى حضرت آدم كوپريسى ناميله مشهوردر •

§

﴿ ادوارس ﴾ — انكلتره قراللرندندر •

فرانسه قرالى شارل بلاولد وفات ايلديكندن يرينه قرابتى مناسبتيله كندو انتخابنى اشبو اوچنجى ادوارس مأمول ايدركن ديكر اقرباسندن دردنجى فليب نامنده برينك انتخاب وتعيين اولنديغنى خبر الديغى كبى دعوايه مباشرت وبوبابده فرانسه سناتوسنى اقناع ايده مديكندن (۱۳۳۸ م و ۸۳۹ هـ) تاريخنده وسائط جبريه يه مراجعت ايدوب مشهور يوزسنه محاربه سنى آچدى • اشبو يوز سنه ظرفنده نوبت نوبت وقوعبولان محارباتده برقاچ مليون آدم تلف اولمش والدكره فرانسزلر حال پريشانى وسفالته دوچار اولەرق حق يرينى بولمشلردر •

§

﴿ آدوم ﴾ — اسحق علیه السلامك اوغلی (عیص) یاخود (عیسو) نك لقبیدر . ادوم لسان عبرانیده قرمزی معناسنه اولدیغندن بو اسم بعضاً اراضی وجباله دخی ویریلور وبناءعلیه (آدومیون) ك یعنی مرقوم عیص اولادینك ارض کنعانده جبل سعیرده ساکن اولدقلری محله دخی (آدوم) دینور ایدی . (سدوم) کلمه سنه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ اده بالی ﴾ — اعزهٔ کرامدندر . سردفتر سلاطین عثمانیان سلطان (عثمان غازی خان) حضرتلری بو ذات عالیقدرك کریمهٔ محترمه سی مالی خاتونی تزوج ایدوب پك چوق دعاسنی آلدی وبیله جك قضاسنك محصولات عشریه سنی مشارالیه ایله مخدومنه وزوجه سنه تخصیص بیوردی . (اده بالی) افندینك مسقط رأسی (قرمان) مدت عمری (۱۲۵) سنه تاریخ وفاتی (۱۳۲۵ م و ۷۲٦ هـ) در .

§

﴿ آده سا ﴾ — سلانیك ولایتی داخلنده واقع (وودینه) قصبه سنك نام عتیقیدر بوراسی مقدما ماکیدونیا قراللرینه پای تخت دخی اولمشیدی .

§

﴿ آده لاید ﴾ — فلمنك جدید جزیرهٔ جسیمه سنك منقسم اولدیغی درت ولایت وسیعه دن برینك مرکز اداره سی اولان شهرك اسمیدر . بو شهر فوق الغایه معمور یتندن کنایه اوله رق (فلمنك جدید لوندیره سی) نامیله مشهوردر .

§

﴿ آراتوستم ﴾ — قدمای جغرافیوندندر ابتدا سطح ارضك بر درجه سنی اولچوب کرهٔ ارضی بهری یوز سکسان مترو اولمق اوزره ایکیوز اللی ایکی بیك طول بولان ومدار شمسك یکرمی اوچ درجه ایله اللی بر دقیقه انحرافنی کشف ایدن وفن جغرافیه یی تدریس ایچون بر خریطهٔ عمومی بیان ورصدخانه تأسیس وکرهٔ مصنعه یی ایجاد ایلیان بودر . بونك علوم ریاضیه وهیئت وحساب وسائره ده مهارت فوق العاده سی اولدیغی کبی علم انشا وشعرده دخی ید طولاسی وار ایدی لکن زماننده قدری بیلنه مدیکندن

عمری ضرورتله پچدی وآخر عمرنده کوزلرینه عماطاری اولدی ونهایت (۵۳۱۸ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیوز یتمش التی سنه مقدمنده سکسان ایکی یاشنده اولدیغی حالده آجلقدن وفات ایلدی .

§

﴿ اراج ﴾ — قسطمونی ولایتنده برقضا مرکزیدر وصرت ومرکوزه ناحیه‌لری ملحقاتندندر واورمانلق ایکی طاغ آره‌سنده اولوب هرهفته پازار قورلمقده در .

§

﴿ آرآرآت ﴾ — روان شهرینك التمش بش کیلومترو جنوب غربیسنده ودرت بیك مترو ارتفاعنده بر طاغك اسمیدر بو نامك ملوك ارامنه‌دن (آرام) ك اوغلی (ارا) یه نسبتله تسمیه اولندیغی بعض تواریخده کورلمشدر . خرستیانلر طوفانده نوح علیه السلامك سفینه‌سی اشبو طاغك اوزرینه ایندی اعتقاد ایدرلر وجوار اهالیسی آغری طاغ دیرلر زروه سنده دائم قار موجود وولقان اغزلری مشهوددر قرآن کریمده ذکر اولندیغی وجهله نوح سفینه‌سنك مستقری جبل جودی اولوب بوایسه دیار بکر ایله موصل بیننده ممتد برطاغدر

§

﴿ آراغوز ﴾ — اسپانیاده یکی قستل ایله (ناوارا) نك جهت غربیسنده و(قتالونیا) نك جانب شرقیسنده واسپانیادولتی اداره‌سنده برولایتك اسمیدر . بوراسی وقتیله پك چوق اللره پچدیکی کبی (۱۰۳۵ م و ۴۲۷ ه) تاریخندن (۱۴۷۶ م) تاریخنه قدر دخی برلی حکمدارلر معرفتیله اداره اولنوب (۱۵۱۶ م و ۹۲۲ ه) تاریخنده بتون اسپانیایه قرال اولان (شارلکن) ك ید ضبطنه پچدی . بو ولایتده اولان اوچ سنجاغك بری مشهور سرقسطه‌درکه اهالیسی غیور وایشکذار اولدقلری حالده کبر وعظمتدن یانلرینه وارلمز .

§

﴿ اراقوسیا ﴾ — اسیاده واقع سجستان قطعه سنك نام یونانیسیدر. سجستان کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ارام ﴾ — ممالك ارمنيه حكمدارلرندندر و (ارامیـان) سلالهٔ حكمرانيسنك برنجيسيدر بوندن اولكى حكمداران (حايق) سلالهسندن ايدى . بوذات تخميناً (٣٧٥٠ خ) تاريخنده يعنى ميلادك بيك سكز يوز قرق درت سنه مقدمنده نائل سلطنت اولوب ملكنى قافقاسيهدن طوروس طاغنه قدر توسيع ايلمش واخلافى شمالاً كرجستان وايمره‌لى وشرقاً كردستان واذربايجان و جنوباً الجزيره و غرباً اناطولى حدودلرينه قدر ايلرولمش ايسه ده صكره لرى ممالك وسيعهٔ مذكوره پك چوق تبدلاته اوغرامشدر شويله كه ٤٧٥٠ خ) تاريخنده يعنى ميلادك سكز يوز قرق درت سنه مقدمنده آثور حكمدارى (سميراميس) لك يد ضبطنه ومؤخراً بر قاچ دفعه ايران و سلوسيد و روما دولتلرى اداره وحمايه‌سنه كيروب (٥٤٠٥ خ) تاريخنده يعنى ميلادك يوز سكسان طقوز سنه مقدمنده ايكى ولايته منقسم اولدى وهربرى ينه ايران وروما وپونت ويونان دولتلرى اداره وحمايه‌لرنده نوبت نوبت دوران ايدوب بعضاً دخى استقلال بولديسه‌ده (١٣٧٣ م و ٧٥٥ ﻫ) تاريخنده تاتارلرك هجوم واستيلاسى دوامنه مساعده اتمدى والك صكره بو مملكتلرك برچوغى ايران و روسيه دولتلرينه وبرازى دخى سلچوقيلره انتقال ايدوب اندن بعضيسى دولت عثمانيه يه چكدى .

§

﴿ ارباكسس ﴾ — ياخود (ارباس) — بوذات برنجى آثور دولتى طرفندن صدرابلق وجهله (مديا) واليسى ايكن (٤٨٠٦ خ) تاريخنده يعنى ميلادك يديوز سكسان سكز سنه مقدمنده دولت مشار اليها حمايه‌سنده اولان بابل واليسى ياخود باش پاپاسى (بيله‌زيس) ايله متبوعلرى عليهنه اتفاق وولى نعمتلرى اولان (ساردانا پال) ى نينوه‌ده مغلوب وپريشان و برنجى آثور دولتنى محو و بى نشان ايتديلر و ممالك آثوريه‌يى بينلرنده تقسيم ايدرك بوعصيانده مشترك اولان سائر حكامه دخى برر پارچه ير ويرديلر . ديكر روايته كوره بووقعه (٤٨٣٥ خ) تاريخنده وقوعبولمشدر .

§

﴿ اربيل ﴾ — موصلك جنوب شرقيسنده وسكسان بش كيلومترو

بعدنده بر شهردر اهالیسی اکثری کرد اولمق اوزره درت بیك تخمین اولنمقده در . اسکندر رومی عجم شاهی دارایی (۵۲٦۳ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اوتوز بر سنه مقدمنده بوراده مغلوب و پریشان ایتدی ومشار الیهك بوغلبه‌سی مبدأ تاریخ اعتبار اولندی.

§

« آرتاقساد » — (اردیش) شهرینك نام عتیقیدر . بوراسی برمدت ملوك ارمنیه‌نك پای تختی ایدی .

§

« ارتسام » — علم هندسه‌ده برنقطه‌دن برمستوی اوزرینه تنزیل اولنان عمودك مذکور مستوی اوزرنده واقع اولان نقطه‌سنه اول نقطه‌نك (مرتسمی) وبرخطدن مستوئ معلومه عمود اوله‌رق مرور ایتدیریلان دیکر برمستوینك مستوئ معلومی قطع ایتدیکی فصل مشترك خطنه دخی خط مز بورك (مرتسمی) ومستوئ عموده (راسمی) و مستوئ معلومه (ارتسامی) تعبیر اولنور هندسیۂ رسمیه‌ده اجسامك بربرینه عمود اولمق اوزره بولنان ارتسام مستویلرنده ترسیم اولنان (مرتسم عمودی) و (مرتسم افقی) سی واسطه‌سیله دعاوی ومسائل حل اولنور . هیئت و جغرافیا فنلرنده دخی کرۂ ارض ایله کرۂ سمانك مسطحاً ارائه‌سنه مخصوص اولان قاعده‌یه ارتسام اصولی دنیلور .

§

« آرتق » — (ایلغازی) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

«ارتماتیق» — لاتینجه علم حساب دیمکدر .

§

« ارجیش » — نفس وان سنجاغنه تابع بر قضا مرکزیدر و (ارارات) طاغنك اتکنده ووان کولنك ساحل شمالیسنده اولدیغندن بر مهم و معتنا نقطه‌در . بوراسنی حبیب مسلمة الفهری حضرتلری (٦٤۵ م و ۲۵ ه) تاریخنده فتح ایتدی و (۹۹۲ م و ۳۸۲ ه) تاریخنده ملك الروم طرفندن محاصره اولندی وسلطان محمد سلجوقی

زماننده ودهاصکره‌لری برقاچ دفعه غارت ایدلدی . ارجیش جوارنده اولان ارجیش طاغی (انتی طوروس) طاغنك برشعبه‌سیدر وقضاسنده یوز یدی قریه واردر .

§

﴿ آرخون ﴾ — اتنه حکومتنی خیلی زمان اداره‌یه مأموراولان هیئت حاکمه‌نك عنوانیدر . اشبو آرخونلق مسندی (٤٥٢٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك التمش سکز سنه مقدمنده اتنه قرالی فداکار (قودروس) ك اوغلی (مدون) ه پدرینك خاطریچون مکافاة اولمق اوزره ایجاد ودائمی صورتله وقید حیاة شرطیله اعطا اولنمش و مرقوم واخلافی اوچیوز اون درت سنه قدر مستقل بالرأی اوله‌رق اداره ایدوب اندن صکره حکومت مذکوره برمدت اون سنه‌ده بر وبرمدت هر سنه تبدل ایدر ارخونلردن مرکب هیئت معرفتلریله اداره قلنمشدر . اشبو آرخونلر رأیلرنده سربست اولدقلری حالده مناصب مهمه‌یه مأمور تعیننده و حرب وصلح وتنظیم قوانین وموازنهٔ اموال خزینه خصوصاتنده آرای اهالی‌یه مراجعته مجبور ایدیلر .

§

﴿ ارداشس ﴾ — ملوك ارمنیه‌نك نامدارلرندندر . بونك زماننده دولت ارامنه برنجی دولتلر صره‌سنه چکوب‌فرس دولتی ایکنجی درجه‌یه اینمش وممالك ارمنیه اولکینك برقاچ مثلی توسع ایلمشدر. مومی‌الیهك ارمنستانده‌کی پای تختندن بشقه ایرانده دخی برپای تختی وار ایدی.

§

﴿ اِردب ﴾ — برنوع مصر کیله‌سیدر لکن مقدار استیعابی هر یرده مساوی دکلدر اسکندریه ده ایکیوز یتمش ایکی و قاهره‌ده یوز یتمش طقوز ورشیدده ایکیوز سکسان التی لتره‌یه بر اردب دیرلر . لتره بر عشر مترو مکعبدن عبارتدر . ویکرمی درت صاع والتی ویبه دخی براردب صاییلور . درت کیله بر ویبه اولور .

§

﴿ اردبیل ﴾ — ایران ممالکندن اولان اذربایجان ولایتنده

وتبريزك جهت شرقيسنده ويوز التمش درت كيلو مترو بعدنده برشهردر . بوشهرك ايچ قلعه‌سی مقدما فرانسزلر معرفتيله ياپلمش و (١٧٢٧ م و ١١٤٠ ﻫ) تاريخنده دولت عليه طرفندن ضبط وينه اعاده اولنمشيدی .
شيخ صفی الدين اردبيلی حضرتلرينك قبری بورادەدر .

§

﴿ اردشير ﴾ اول — فرس حكمدارلرينك كيانيان طبقه‌سندندر . بوذات (٥١٢٩ خ) تاريخنده يعنی ميلادك درتيوز التمش بش سنه مقدمنده تخته جلوس ايتديكی كبی پدری برنجی سرخسك قاتلی ظنيله ايكی برادرينی وعميسنی قتل ايتديروب بلا مزاحم امور سلطنتی اداره‌يه باشلادی ومؤخراً پدرينك قاتلی كندو نديمی اولان خادم اغاسی ايدوكی تحقق ايلديكندن انی دخی قرنداشلرينك ارقه‌سی صره كوندردی ومقدما قدس شريفدن نفی اولنوب بابلده قالان يهوديلری اطلاق وحضرت (عزير) عليه السلام ايله مملكتلرينه اعاده ايلدی . ويونانستانده اعدامنه حكم لاحق اولديغی جهتله مقدما ايرانه فرار والتجا ايدن قهرمان مشهور (ديمستوقلی) يی حضورينه چاغيروب يونان اوزرينه كوندره‌جكی اردويه سرعسكر تعيين ايده‌جكنی افاده ايلدكده مرقوم ديمستوقلی ايرانيلردن كورديكی بونجه لطف وحمايه‌يه قارشو بوقدرجق برتكليفك ردينی مناسب كورمديكی كبی كندو وطنداشلری عليهنه قيامی دخی حوصله‌سنه صيغديره مديغندن كندوسنی اعدام ايتدی و (٥١٤٥ خ) تاريخنده يعنی ميلادك درتيوز قرق طقوز سنه مقدمنده آتنه‌لولره مغلوب اولوب فرس سفاين حربيه‌سنك يونان دكزينه چيقه‌مامسی وايرانيلرك قره دن سواحله نهايت بر ساعت مسافه‌يه قدر انيله بيلمسی كبی آغر برمعاهده‌يی امضاليوب مشهور (مديق) محاربهٔ مديده سنه نهايت ويردی . اردشيرك سلطنتی تمام قرق سنه در ووفاتنده يرينه كوچك اوغلی ايكنجی (دارا) جلوس ايلمشدر . اوروپاليلر بوكا (ارتكسرس) ديرلر .

§

﴿ اردشير ﴾ ثانی — فرس حكمدارلرينك كيانيان طبقه‌سندندر . بوذات (٥١٨٩ خ) تاريخنده يعنی ميلادك درتيوز بش سنه مقدمنده وفات

ایدن پدری ایکنجی دارانك یرینه جلوس ایلدی و کوچك قرنداشی (کیخسرو) اناطولی والیسی اولدیغی حالده سلطنت دعواسنه دوشه‌رك تاریخ مذکوردن اوچ سنه صکره (سارد) ده جمع ایتدیکی یوز بیك عسکر ایله قرنداشنك اوزرینه یوریدیسه ده بابلده ویردیکی بوزغونلقدن بشقه الینه برشی کچمدی وحین رجعتده طوتیلوب اعدام اولندی و ذکر اولنان یوز بیك عسکرك ایچنده اولان یونانیلردن انجق اون بیك نفری قورتیلوب یونانستانه کله بیلدی ٠

اشبو اون بیك نفرك یکرمی آیده نه‌درلو فلاکتلره اوغرایه‌رق عودت ایتدیکی تواریخ یونانیه‌ده مفصلاً مذکوردر ٠

اردشیر قرق التی سنه سلطنت سوردیسه ده آخر عمرنده یتشمش براوغلنی قتل ایتدیردیکندن ودیکر اوغلی خائن (اوخوس) دخی سلطنت کندوسنه قالمق ایچون ایکی قرنداشنك جاننه قیدیغندن بیچاره اختیار اوچ اولادینك آجیسنه تحمل ایده‌میوب (۵۲۳۵ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اللی طقوزسنه مقدمنده وفات ایلدی ویرینه خائن مرقوم کچدی ٠ اردشیرك لقبی (بابل) ایدی ٠

§

﴿ اردشیر ﴾ — فرس حکمدارلرینك دردنجی طبقه‌سنی تشکیل ایدن ملوك ساسانیه‌نك برنجیسیدر ٠ بوذات ملوك فرس حمایه‌سنده مختاریت وجهله اداره‌اولنان (اسطخر) ولایتنه تابع (دارابکرد) سنجاغی امراسندن (ساسان) نامنده بر بهادرك اوغلی ایکن پدرینك وفاتی عقبنده باشنه طوپلانان عساکر کثیره ایله میدانه چیقوب ممالك ایرانیه‌نك ایالات جنوبیه‌سنی استیلا و (۲۳۰ م یاخود ۲۲۸ م) تاریخنده دولت ساسانیه‌یی تشکیل ایلدی و متعاقباً (اردوان) خامسه دخی غلبه ایده‌رك ممالك شمالیه‌یی آلوب دولت اشکانیه‌نك نام ونشاننی اورته‌دن قالدیردی واون اوچ سنه‌دن عبارت اولان مدت سلطنتنده هیچ بر راحت وحضور کوره‌میوب بتون کون محاربات‌ایله مشغول اولدی و (۲۳۳ م) تاریخنده رومایه درتیوز کشیدن مرکب بر هیئت سفارت ارسال ورومالرك آسیادن کاملاً ال چکملرینی رسماً تکلیف ایدوب رومالولر دخی ارائهٔ سیف ایله

جواب قطعی و یرد کلرندن واو اثناده دیکر بر غائله چیقدیغندن سکوته مجبور اولدی .

§

﴿ اَرْدَنْ ﴾ — قدس شریف جوارنده (وادی الشریعه) دید کاری نهرك اسمیدر . حضرت موسی علیه السلام آخر عمرنده وادئ تیهدن اشبو نهره قدر حرباً کلوب (بنی مؤاب) و (بنی عمون) و (عمالقه) قبیله‌لرندن آلدیغی ممالکی بنی اسرائیله توزیع ایلمشیدی . بو نهر جبل لبناندن چیقوب بحر لوطه منصب اولمقده در . بو نام فرانسه‌ده واقع ایکی سلسلهٔ جباله دخی ویرلمش و بو جبال شرقی وغربی نامار یله ایکی یه منقسم بولنمشدر . بلچیقا حدودی اوزرنده بر سنجاغك اسمی دخی (اردن) در . حضرت عیسی علیه السلام نبوتنی اعلاندن اول حضرت یحیی علیه السلامك دلالتیله بونهرده غسل ایتمشیدی .

§

﴿ اردوان ﴾ — یاخود (ارتابان) — فرس پادشاهلرینك اشکانیان طبقه‌سنده بونامده درت پادشاه کلدی بونلردن برنجی اردوان (۵۳۹۶ خ) تاریخنده یعنی میلادك یوز طقسان سکز سنه مقدمنده یونانیلره غلبه ایدرك ارمنستان کبیری آلوب برادری (اغرشاك) ی صدر اب تعیین ایتدی وکوچك ارمنستان و (پونتوس) و (قپا دوقیا) حکمدارلرینك هجوملرینی دفع وخیلی مملکتلرینی ضبط ایدرك برنجی دولتلر صره‌سنه یچدی . وردنجی ویاخود بشنجی اردوان (۵۸۲٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکی یوز اوتوزنجی سنه‌سنده ساسانیلرك هجومیله مغلوب ودولتی منقرض اولدیغندن النده یالکز ارمنستان قالدی . اشکانیلر ارمنستانده سلطنتلرینی یوز طقسان سکز سنه دها محافظه ایده بیلمشلردر .

§

﴿ آرژانتین ﴾ — آمریقای جنوبینك جهت جنوبیسنده و (شیلی) و (پتاغونیا) حکومتلری حدودنده بر بیوك جمهوریتدر بونام اوراده آرژان یعنی کموش نامنده اولان بر نهره نسبتله ویرلمشیدی . بعضاً (ریودیلاپلانه) دخی دیرلر . بورا اهالیسی مقدما اسپانیوللرك تحت

تابعیتنـده ایکن (۱۸۱۱ م و ۱۲۲٦ ه) تاریخنـده اعلان عصیان ایدرك استقلاله نائل اولدیلر . جهوریت مذکوره‌نك مرکز اداره‌سی یوز یتمش یدی بیك نفوسی جامع اولان (بوانوزیر) شهریدر واکثراهالیسی قاتولکدر . وسعت واقتداریچون حکومت کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ارزمیدخت ﴾ — فرس پادشاهلرینك ساسانیان طبقه‌سندن بر کوزل حاکمه‌در . بو خاتون (٦۳۲ م و ۱۱ ه) تاریخنـده وفات ایدن پدری (خسرو پرویز) ك یرینه کچدیسه‌ده سلطنت ساسانیه‌یه اوچ درت سنه‌دنبرو عارض اولان ادبار مناسبتیله مدت مذکوره ظرفنده قادین ارکك خلع وقتل اولنان یدی سکز حکمدارك بریده بو اولدی . مزبوره‌نك اثنای سلطنتنده خراسان والیسی بولنان (فرخ هرمز) بوکا تعشق ایدرك زوجیته قبولنی استرحام ایلدکده مزبوره پادشاهلره ازدواج یاقیشماز فقط بر کیجه وصالمله مسرور اوله‌بیلور دیه‌رك کتوردوب حرم دائره‌سندن آخرته کوندردی مؤخراً مرقومك اوغلی مشهور (رستم) دخی پدرینك قاننی الق ایچون کایتلو عسکر ایله کلوب مزبوره‌یی اخذ وتسمیم ایلدی .

§

﴿ ارزنجان ﴾ — ارضرومك جنوب غربیسنده و یوز اوتوز اوچ کیلومترو بعدنده بر شهردر . بوشهر مقدما حرکت ارضلر مناسبتیله کرکی کبی خراب اولمشسه‌ده عسکری وسائره‌جه اهمیتی حالا باقیدر واهالیسی یدی سکز بیك راده‌سنده‌در .

§

﴿ ارستد ﴾ — حکمای متأخرینـدندر . مسقط رأسی دانیمارقه اولوب قوپنهاقده تحصیل علم ایدرك قوهٔ الکتریقیه‌نك مانیاتیزمو ایله اتحادینی فعلاً تجربه واثبات ایلدیکندن شهرت بولدی و پك چوق مکافاته نائل اولدی . تاریخ فن کیمیایه وقوهٔ الکتریقیه‌یه یعنی مقناطیسلی ابره اوزرینه سیالهٔ الکتریقه‌نك تأثیری تجاریب وکشفیاتنـه دائر تألیفاتی دخی واردر وفاتی (۱۸۵۱ م و ۱۲٦۸ ه) تاریخنده‌در .

§

﴿ارستدوم﴾ — یونانستانده واقع (مسه نیا) قطعه‌سی حکمدارلرندندر مومی الیه (٤٨٥١ خ) تاریخنده یعنی میلادك یدی یوز قرق اوچ یاخود قرق درت سنه مقدمنده قومشوسی اولان اسپارتلولرله آچدیغی محاربه‌ده مغلوب اوله‌جغنی حس ایلدیکندن هاتف غیبه مراجعت ایدوب (قرال فاملیاسندن بر کنج قز قربان ایدیلور ایسه غلبه میسر اوله بیلور) جوابنی الدقده کیفیتی متعلقاتنه خبر ویردی واو یله بر قز بولنمسنی امر ایلدیسه‌ده کمسه قزینی فدایه موافقت ایتمدیکندن سکز اون یاشنده اولان کندو کوزل قزینی بیراملق اثوابلرینی کیمش اولدیغی حالده حضور اهالی یه چیقاره‌رق براز اوخشایوب اغلادقدن صکره ذبح ایلدی لکن ایش هاتف غیبك یعنی پاپاس دوز نبازلرینك دیدیکی کبی چیقمیوب (مسه نیا) لیلر ینه اسپارتلولره مغلوب اولدی مرقوم ارستدوم بر کیجه رؤیاسنده مظلومهٔ مرقومه‌یی دهشتلی بر صورتده کوردیکندن قبری اوزرینه کیدوب بر مدت بکا واظهار ندامت واستعفای قصوردن صکره کندو کندوسنی دخی اوروب قزینك یاننه کیتدی وملتی بیننده بوصورتله ابقای نام ایتدی ؛

یونانیلر بونك اشبو فداکارلغنه قارشو بر حرمت مخصوصه اولمق اوزره آرخونلق مسندینی احداث واوغلنه اعطا ایتمشلردر (آرخون) کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿ارسطو﴾ یاخود (ارستطالیس) — حکمای یونانیه‌دندر . مسقط رأسی ماکیدونیا اولوب حال شبابنده پدرینك دوستی اولان (پروفنوس) دن مقدمات فنونی تحصیل و بر مدت عسکرلك و براز وقت مسك یاغجیلق ایتدکدن صکره آتنه‌یه عزیمت وافلاطونك درسنه یکرمی سنه مداومت و ینه ماکدونیایه عودت ایدوب ماکدونیا قرالی فیلیبك التماسیله اوغلی اسکندره خواجه اولدی وبعده ینه آتنه‌یه کیدوب یکی یاپیلان ومؤخراً مکتب (مشائیون) تسمیه اولنان مکتبك خواجه‌لکنی قبول و بر خیلی مدت علوم حکمیه تدریس ایتدی واسکندرك وفاتندن صکره بر طاقم حسودلرك القا آتیله اتهام اولندیغندن آغریبوزه صاوشوب

برمدت دخی اوراده تدریس ایله مشغول اوله‌رق (۵۲۷۲ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچ یوز یكرمی ایكی سنه مقدمنده وفات ایلدی . مومی الیهك علم حكمت واخلاق وكلام وثروت وحیوانات وتناسل وعلایم السمایه وكون وفساد عالمه واحوال روحه دائر اولان تألیفاتندن اكثریسی موجوددر بونلرده وعلم منطق وفلسفه‌ده اخلافنی كركی كبی تدقیقاته مجبور ایتمشدر . عدم و ماده و صورتك مبداء اشیا اولدیغنه و عالم كون وفساده اولان هرشیٔ عناصر اربعه‌دن ظهور ، كلدیكنه و جناب واجب الوجود بر مركز كبی اولوب جمله‌نك اكا رجوعنه قائل اولور ودائما كزینه‌رك درس و یردیكی ایچون شاكردانه (مشائیون) دینور ایدی . قبری آغریبوزده‌در . اسكندر بوكا پك چوق حرمت ایدر وباعث حیاتم پدرم ایسه‌ده شان وشوكتله سوردیكم حكومت ارسطونك سایهٔ لطف وتربیه‌سنده‌در دیر ایدی .

§

﴿ ارسطوفان ﴾ — شعرای یونانیه‌دندر . بونك علم واشعارینه دیه‌جك یوغیسه‌ده طبیعتی اوته‌كنی بروكنی هجوه غایت مجبور ایدی بر دفعه دخی تیاتروده وكلا ومعتبرانی هجوله رزیل و بتون اهالی‌یی رسوای وخجیل ایلدیكندن كرك مرقومك وكرك سائر شعرانك هجویه یازمسی قطعیاً منع اولندی . وفاتی (۵۱٤۲ خ) تاریخنده یعنی میلادك درت یوز اللی ایكی سنه مقدمنده‌در .

§

﴿ آرسنیق ﴾ — خواص حكمیه‌سنه نظراً معدنیاته مشابه ایسه‌ده مركباتنك فوسفور مركباتنه مماثل اولمسی جهتیله معدنیاتدن معدود دكلدر . بعض محللرده كوكرت ایله ممزوج یعنی صاری ویا قرمزی زرنیخ حالنده و بعضاً معادندن (قوبالت) وحدید ایله ممزوج اوله‌رق بولنور . و بعض میاه معدنیه‌ده دخی اولور وغایت منكسر اولمغله سهولتله سحق اولنور وهواده وصوده ترك اولندیغی حالده مولدالحموضه‌یی جذب ایدر واوچ یوز درجهٔ حرارتده اریمكسزین طیران ایلر و ینار كمور اوزرینه وضع اولنسه بلا اذابه تبخر ایلر و صارمساق قوقوسنه شبیه

بر قوقو و یرر   ومولدالحموضه ایچنده تسخین ایدلسه بالامتزاج یشیل رنکلو برشعله ایله اشتعال ایتمکله (حامض آرسنیق) یعنی صیچان اوتی حصوله کلور   بونك هیچ بر لذتی یوقدر   وصوده حلی ممکن دکلدر وثقلت اضافیه‌سی (٥ : ٧) در .

رصد دور بینلرینی اشبو ارسنیق ایله اعمال ایدرلر.

§

﴿ آرشاق ﴾ — ارمنستان حکمدارلرندندر .   ایران حکمداری ایکنجی شابور ارمنستانی ضبط ایتدیکی زمان مرقومی دخی طوتوب برچوق معتبران ایله زنجیر بند اوله‌رق ایرانه کوتورمش و معتبران مومی الیهمی قازقلیه‌رق اعدام ایدوب مرقوم ارشاقی زندانه آتمش ایدی   بیچاره بر مدت زندانده اوتوروب اجرا اولنان اذا وجفایه تحمل ایده‌مدیکندن (۳۸۱ م) تاریخنده کندو کندوسنی بتوردی   ومرهوناً استانبولده اولان وخرستیانلغی قبول ایدن اوغلی (باب) تخت موروثنه مالك اولمق اوزره برمقدار روم عسکریله ارمنستانه کتدیسه‌ده هنوز خرستیانلغی قبول اتمیان ارمنیلر قبول اتمدیلر ومحاربه ایدر ایسه مدافعه اتمك اوزره بر برلریله عهد و میثاق ایدوب حین محاصره‌ده ذخیره جه مضایقه چکمامك ایچون قاریلرینی قلعه قپولرینه‌و برجلرینه آصدیلر   لکن بوتدبیرلرك هیچ بریسی مرقوم بابك قلعه قپوسندن دخولنی منع ایده‌مدی .   شابورك مرقوم ارشاق وارمنیلر حقنده ایتدیکی ظلم و تعدی خرستیانلغی قبول اتمدکلرندن ایلرو کلمش ایدی

§

﴿ ارشك ﴾ — سلفکیاندن یعنی (سلوسید) دولتی حکمدارلرندن اوچنجی انتی یوخوسك زیرحمایه‌سنده اولان طبرستان ولایتندن (٥٣٣٨ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیوزاللی التی سنه مقدمنده خروج واشکانیان دولتنی تشکیل ایدن ذاتدر .   بوقهرمان طبرستان امراسندن ایدی   تاریخ مذکورده ممالك فرسه هجوم وبلخ وری واصفهان جهتلرینی بعد الاستیلا (دمغان) شهرینی پای تخت اتخاذ ایلدی   وسلوسیدلرك النده قالان بقیهٔ ممالکی دخی آوردهٔ قبضهٔ تسخیر اتمك و یاخود مرقوم انتی یوخوسك

هجوملرینی منع ایلمك ایچون اوغراشه‌رق ایکی سنه سلطنت سوردکدنصکره برمحاربه‌ده هم کندوسی وهم مرقوم انتی یوخوس مقتولاً وفات ایلدیکندن ایکیسیده غوغای جهاندن قورتلدی . فرنکلر بوکا (ارساد) وحکومتنه (ارسانید) دیرلر . اشکانیان کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله

§

﴿آرشمید﴾ — قدمای ریاضیوندندر . بوذات سجلیاده واقع سیراقوز شهرنده دنیایه کلوب بعد البلوغ تحصیل علم آرزوسیله اسکندریه‌یه عزیمت وحکمای مشهوره‌دن (اقلیدس) لك درسنه مداومت ایلدی وفنون ریاضیه وسائره‌ده یدطولا صاحبی اولوب مصرسفلانك نیلدن حاصل اولان بطاقلقلرینی تطهیره موفق اولدی وسجلیایه عودتنده مملکتنی یونانلی (مارسه‌لر) نام قپودان مشهورك تحت محاصره‌سنده بولدیغندن انی دخی معارف سایه‌سنده ایکی سنه اشغال ایلدی شویله‌که دشمن سفینه‌لرینی هوایه قالدیروب ینه دوشورمك اوزره یاپدیغی آلتلر وسفاین مذکوره‌یی حرارت شمسله یاقق ایچون ایجاد ایتدیکی قطع مکافی آینه‌لر واسطه‌سیله قپودان مرقومی عاجز براقدی و اك صکره اعدا غلبه و مملکتی یغما ایدرکن برقاچ یغماجی مرقوم ارشمیدك خانه‌سنه کیروب بیچاره‌یی یازوخانه‌سی اوزرنده اعدام ایتدی . شوراسی غریبدرکه یغماکرلر پرسلاح مرقومك خانه‌سنه کیردکلری زمان مومی الیهی علوم ریاضیه‌دن برمسئله‌نك حلیله مشغول واستیلادن بیخبر بولوب مالنك نره‌ده اولدیغنی سؤال ایتدکلرنده آزاجق صبر ایدك شو مسئله‌یی حل ایده‌یم دیدی . ارشمیدك علوم ریاضیه وهندسیه‌یه دائر کشف ایتدیکی شیلر پك چوق ومهمدر ومانوله‌نك قوتنه دائر وقوعبولان بر مباحثه اثناسنده اگر بن برنقطهٔ استناد بولسه‌م کرهٔ ارضی قالدیرر ایدم دیمشدر .

بر دفعه جامده ایکن مایعاتك کثافتنی اولچمك ایچون بر طریق خاطرینه کلدکده زیاده‌سیله سونجندن چیرچپلاق جامدن سوقاغه اوغرایوب آره‌دیغمی بولدم دیو باغرمغه باشلادی وفاتی (٣٨٢ ٠ خ) تاریخنده‌یعنی میلادك ایکیوز اون ایکی سنه مقدمنده‌در .

§

﴿ آرشيپل ﴾ — بحرسفيدك چناق قلعه‌سی بوغازينه منتهی اولان قسم شرقيسنه مخصوص بر اسمدر بو دكزده (سيقلات) و (ايسپورات) ناملريله متعارف ايكی بيوك طاقم اطه وبرچوق يالكز اطه‌لر واردر واشبو يالكز اطه‌لرك مشهورلری اولان (سالامين) و (آغريبوز) و (سمندرك) اطه‌لری اوروپا قطعه‌سندن و (لمنی) و (سيسام) و (مدللو) و (ساقز) و (ردوس) و (استانكوی) اطه‌لری آسيا قطعه‌سندن معدوددر .

§

﴿ ارض ﴾ — ژئولوژی يعنی طبقات الارض فننك خبر ويرديكی وجهله جوفی نار و اوزری قشر مقامنده انواع معادنك مكمنی اولان تراب واحجار ايله مستور بركره‌در .

اشبو ارض سيارات مشهوره‌دن بری اولديغی حالده شكلاً كره‌يه قريب بر جسم اولوب قطبلرندن مرورايدن محوری اطرافنده تقريباً يكرمی درت ساعت ظرفنده اجرام سماويه‌نك حركات ظاهريه‌لری كبی حركت يوميه‌سنی اجرا ايدر .

ارضك محور دورانيسنك استقامتی محور عالمه منطبق وقطب نقطه‌لری ثابتدر .

ارض دائرهٔ استواسندن اعتباراً شمالی وجنوبی ناملريله ايكی قسمه منقسم اولديغی كبی دائرهٔ مذكوره‌يه عموداولمق اوزره (نصف النهار) دائره‌لرينی وموازی اولمق اوزره دخی (عرض) دائره‌لرينی ومدارينی ومنطقهٔ بروجی حاويدر .

وشكلنده قطبلر طرفنك باصق اولمسی جهتله تام كره اولمامسی نصف النهاردن بر درجه‌لك قوسك طولنك عرضلر تزايد ايتدكجه او نسبتده تزايد ايتديكی يعنی نصف النهار مزبور بردائره اولميوب قطع ناقصه قريب بر منحنی ايدوكی بالمساحه آكلاشلمشدر .

نصف النهار محيطنك طولی قرق مليون مترو اولديغی كبی خط استواده‌كی نصف قطری (٦٣٧٧٠٠٠) مترو وقطبلرده‌كی نصف قطری دخی (٦٣٥٦٠٠٠) مترو اولمغله خط استوا نصف قطريله قطبلر نصف قطری بيننده اولان (٢١٠٠٠) مترو فرقدن ارضك باصقلغی مقدارينك قرق ايكی كيلومترو اولديغی نمايان اولور .

ارض اوزرنده بولنان نقاطدن الك يوكسك نقطه‌نك ارتفاعی سطح بحردن

اعتباراً طقوز بيك مترو وچقورلردن الڭ درينڭ عمقى اوچيوز مترودر و بو مقدار ارتفاع ارضڭ قطر ينه نسبةً هيچ مثابه‌سنده‌در و ارضڭ تكميل سطحى بشيوز اون مليون كيلومترو مربعنده اولوب بوندن اوچيوز سكسان اوچ مليون كيلو مترو مربعى محلى دكزلر قابلامش و باقى يوز يكرمى يدى مليون كيلو مترو مربعى محلى دخى قاره بولنمشدر.

و دكزلرڭ عمق اعظميلرى بحر محيط شماليده اون درت بيك و بحر محيط جنوبيده اون بيك درتيوز و بحز اوقيانوسده يدى بيك مترودر وقوهٔ عن المركز وقوهٔ الى المركز نامليله ايكى قوتى حائز اولوب قوهٔ الى المركز قطبلرده موجود و قوهٔ عن المركز خط استوايه طوغرى متزايد اوله‌رق مشهوددر كتب فقهيه‌دن فتاواى زينيه‌ده كونش غروب ايتدكده نره‌يه كيدر سؤالنه دائما بر قومڭ اوزرندن غروب و ديكر قومڭ اوزرنده طلوع ايدرڭ دور ايدر جوابى ويرلمش وكليات فقهده برى چينده وديكرى اصفهانده اولان ايكى برادرڭ رمضانڭ برنجى كونى وفاتلرى وقوعبولسه قنغيسى قنغيسنڭ ميراثنى آله‌بيلور سؤالنه اختلاف اوقات طلوع حسبيله اصفهانده وفات ايدنه چينده وفات ايدن وارث اولور جوابى اعطا اولنمش اولمغله ارضڭ كرويتى شرعاً دخى ثبوت بولمشدر.

§

﴿ ارضروم ﴾ ياخود (ارزن الروم) — اناطولينڭ جهت شماليسنده و فرات نهرينڭ منبعى جوارنده وقارلى طاغ دنيلان يوكسك طاغڭ اتكنده بر بيوك شهردر. بوشهر (٤١٥ م) تاريخنده ايمپراطور تئودوس معرفتيله انشا اولنوب اون برنجى عصر ميلاديده سلچوقيلر يدينه و (١٥١٧ م و ٩٢٣ ه) تاريخنده دولت عثمانيه يدينه كچدى و (١٧٢٨ م و ١٢٤٤ ه و ١٢٩٣ ه) تاريخنده روسيه ضبط ايدوب ينه اعاده ايلدى.

ارضروم اهاليسى يوز بيكدن متجاوزدر ودرون شهرده اون ايكى جامع شريف اولوب حمام ومكتب وكليسالرى و بازار يرلرى وكاربانسرالرى مكمل ايسه‌ده سوقاقلرى طار وغير منتظمدر وخارج شهرده ويارم ساعت مسافه‌ده واقع (عبدالرحمن غازى) تربه‌سى مشهور بر زيارتكاهدر. اميد برونى كشف اولنمزدن اول ارضروم اوروپا ايله آسيا بيننده بر بيوك تجارتكاه ايدى.

ارضرومده قيشك اك شدتلى وقتنده ميزان الحرارة صفردن اوتوز درجه يه قدر تنزل ايدر . غلطات حفيديده ارضروم رومك الـٔ يوكسك يرى معناسنه (اولان ارزن الروم) دن غلط اولديغى يازلمشـدر . ارضروم شهرينك موقعاً سطح بحردن درتبيك ذراع يوكسك اولمسنه باقيلور ايسه اشبو يازيلشك صحيح اولديغى اكلاشيلور .

§

﴿ ارض كنعان ﴾ — سـوريه نك جهت جنوبيسنده وعكادن غزه يه قدر سكسان كيلو مترو طولنده اولان سواحل ايله كيرولرنده اولان اراضیٔ وسـيعه نك اسميدر بوراسى مقدما كنعان بن حام بن نوح عليه السلامك اون بر اولادينه خيلى زمان وطن اولديغندن بو نامى آلمش ايدى مؤخراً اراضیٔ مذكوره جانب حقدن جناب ابراهيم عليه السلامه وعد بيورلديغيچون بنى اسرائيل (ارض موعود) نامنى ويرديلرسه ده فلسطين قبيله سى كاه بكاه بنى اسرائيلى محكوم ايتمسى مناسـبتيله نام مذكور تدريجـاً اونوديلوب يرينه فلسـطين نامى قائم اولدى وحدود سابقه سى برقاچ دفعه توسع وتناقص ايلدى . (فلسطين) كلمه سنه دخى مراجعت بيوريله .

§

﴿ ارطغرل ﴾ غازى — جد سلاطين عثمانيان سليمان شاه حضرتلرينك اوغلى وسلطان عثمان غازى حضرتلرينك پدريدر . مشاراليه (١٢٢٤ م و ٦٢١ ﻫ) تاريخنـده پدرى ايله ارزنجاندن تركستانه عودت ايدركن اورفه مضافاتندن جعبر قلعه سى جـوارنده پدرى مغروقاً وفات ايلديكندن درتيوز قدر چادر خلقيله قرنداشلرندن آيريلوب ارضرومه كلدى ويدى سـنه ياسين اوه سـنده اقامت ايدوب اندن صكره سلطان علاء الدين سلجوقيدن بر مقدار اراضى التماس ايتمك اوزره قونيه يه عزيمت وسلطان مشار اليهى تاتارلر ايله محارب بولديغندن معيتنده اولان برقاچ يوزسوارى ايله معاونت وتاتارلرى مجبور رجعت ايلدى وبوخـدمتنه مكافاةً قره طـاغ يايلاغى ومؤخراً سكود اراضيسى تمليك واحسان بيورلديغندن (١٢٨١ م و ٦٨٠ ﻫ) تاريخنه قدر بورالرده توطن وفرصت دوشدكجه دولت مشار اليها نامنه روملر ايله محـاربه

ایتدی وتاریخ مذکورده طقسان یاشنده اولدیغی حالده وفات ایلدیکندن یرینه اوغلی سلطان (عثمان غازی) حضرتلری رئیس قبیله اولدی ·

§

﴿ ارغنی ﴾ — اناطولیده فرات نهری اوزرنده ودیاز بکر ولایتی داخلنده بر سنجاق مرکزیدر هواسی براز وخیم ایسه‌ده طاغلرنده کموش معدنی چوقدر ·

§

﴿ آرغولید ﴾ — مورەشبه‌جزیره‌سنده‌بر سنجاق‌اسمیدر و (آرغوس) شهری دخی بو سنجاغك مرکز اداره‌سیدر (قورینت) (ایناکوس) کلمه‌لرینه دخی نظر بیوریله ·

§

﴿ آرغونوث ﴾ — اسکی یونان قبادایلرندن وآتنه زادکانندن مرکب بر هیئت سیاره‌در ·

بو هیئت تسالیا قرالنك اوغلی (ژازون) ك تحت قوماندا‌سنده اللی درت کشیدن عبارت اوله‌رق (پیئوتی) قرالنك‌اوغلنی قتل ایدن قولشیدقرالندن اخذ انتقام ایتمك وبحر سفیدك بوطرف سواحلنی ومرمره دکزیله قره‌دکزك اناطولی قییلرینی طولاشوب استفاده ایلك اوزره غلوصدن یوله‌چیقوب (٤٢٤٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك اوچیوز اللی سنه مقدمنده بعض سواحلی غارت ایدرك باته چیقه سینوبه قدر کتدیلر وقولشید قرالنك پای تختنی برباد وقزینی اسیر ایتدیلر ایسه‌ده قرال مرقومك تعقیبلرینه مأمور ایتدیکی آدملرك‌سرعتله‌ورودندن تخلیص گریبان‌ایده‌میه‌جکلرینی آکلادقلرندن روم ایلی قییسنه چکمکه مجبور اولدیلر وطونه بوغازندن ایچرو کیره‌رك وقایقلر ینی صرتلرینه آله‌رق براً وندیك کورفزینه واورادن دخی هوانك مخالفتی جهتیله اسکندریه‌یه قدر کیدوب کوج حالله تسالیایه عودت ایده بیلدیلر · بونلرك قییلره صوقولمق ایچون طاشیدقلری قایقلر سپت اوزرینه کرلمش او کوز دریسندن ایدی ·

§

﴿ آرغون ﴾ — ملوك ایلخانیه‌دن برذاتك اسمیدر . بونك وزیر

اعظم ایتدیکی بریهودی سلطنت ایلخانیه ده کرکی کبی نفوذ پیدا ایتدکدن صکره خیانتلکله صاپوب فخرالدین کبی برنادر الوجودك اعدامنه سبب اولدی ودها صکره نبوت دیدکاری شیٔ مساعدهٔ بختنه منوطدر دیه رك ملك مزبوری قاندیروب نبوت دعواسنه قالقشدیردی وکعبهٔ مکرمه یه بدل بربنا یاپدیروب هرکسی بجه کیتمکدن منع ایلدی. ملك غافل مزبورك وفاتی (۱۲۹۲ م و ۶۹۲ هـ) تاریخنده در. بالاده محرر اولان ارغونونلرك بندکاری سفینه نك اسمی دخی (ارغون) ایدی.

§

﴿ ارفخشد ﴾ — یاخود (ارپاقساد) — سام بن نوح علیه السلامك برنجی اوغلیدر. بونك منسوباتی ابتدا فرات ودجله نهرلری آره سنه یاییلوب مؤخراً برطاقی ایران اراضیسنه واکثریسی جبل جودی وارمنستان طرفلرینه چکلدی. ارفخشدك شالح وشالحك عابر نامنده بر اوغلی اولوب عابرك دخی قحطان یاخود یقطان وفالغ اسمنده ایکی اوغلی اولمش وقحطانك جرهم نامنده کی ایلك اوغلنه منسوب اولان قبیله دن حضرت اسماعیل علیه السلام مکهٔ مکرمه ده برقز آلدیغنده بناء عرب مستعربه ظهوره کلمشدر. (عرب) کلمه سنه دخی نظر بیوریله. (ارفخشد) رئیس القوم وحصن الکلدانیین دیمکدر.

§

﴿ آرقادیوس ﴾ — استانبول ایمپراطوری بیوك تئودوسك اوغلیدر. بونك برادری روما غرب ایمپراطورلغنه انتخاب اولندیغی اثناده یعنی میلادك اوچیوز طقسان بش سنه مقدمنده بودخی پدرینك یرینه استانبول ایمپراطورلغنه انتخاب اولنمش ایدی لکن بیچاره پك مسکین وقلبرن چیقه رق مصالح دولتی برطاقم قاووق صاللاییجی خلوصکارلر یدینه براقدیغندن وصادق آدملرك طوغری سوزلرینه انفعال عادتی آنلریده سکوته مجبور ایتدیکندن هرکس شکایته باشلادی ونهایت باش مابینجیسی وحرمی دلالتیله خلع وانطاکیه یه نفی اولنوب اوراده اون اوچ سنه سفالت چکدکدنصکره وفات ایلدی.

§

﴿ ارقادیا ﴾ — موره شبه جزیره سنده الیوم موجود اولان بش

سنجاقدن بریدر ومرکز ادارەسی (طراپولیچه) یاخود (تریپولیس) شهریدر • بوشهر اسکی (مانتینا) شهرینك خرابەسی اوزرینه بنا اولنمش ایدی • مورەده کپارسیا کورفزی ساحلنده (ارقادیا) نامنده برشهردها واردر وبو شهر اهالیسنك وقتیله توطن ایتمامش برطاقم کوچبەلردن عبارت ایدوکی تواریخده مسطوردر •

§

《ارقانجل》 — روسیه دولتی حمایەسنده بر پرنسلکك یاخود اوپرنسلکك مرکز ادارەسی اولان شهرك اسمیدر • بوشهر پترسبورغك شمال شرقیسندەویدیوزاللی کیلومترو بعدنده وبحرا بیض ساحلندەاولدیغندن غایت صغوق ایسەده لیمانی غایت کوزلدر وروسیەنك برکوچك ترسانەسی واردر • لیمان مذکور ایام شتاده درت آی بوز طوتار واون طقوز بیك رادەسنده اولان اهالیسی بالق صیدیله تعیش ایدر • پترسبورغ انشا اولنمزدن اول ارقانجل روسیەنك تجارت بحریەسنك برنجی موقعی ایدی •

§

《ارکلی》 — یاخود (هراکلیوس) — اسکی یونانیلرك هرکول نام شخص موهومه نسبتله بعض شهرلره ویردکاری اسمدر • بونلردن ممالك شاهانەده اولنلرك برنجیسی مرمره دکزینك روم ایلی ساحلنده واستانبولك سکسان بش کیلومترو بعدنده اولان (ارکلی) نام دیکر (پرانتوس) قصبەسیدر بوقصبه ماکیدونیا قرالی فلیبك محاصرەسندن یعنی میلادك اوچیوز قرق برسنه مقدمندنبرو خراب برحالده ایسەده سفاین تجاریەنك اوغراق برلیمانی وروم ایلینك ایچه براسکلەسی اولدیغندن مهم ومعتبردر ایکنجیسی قرەدکزك اناطولی ساحلنده واستانبول بوغازینك یوزیتمش کیلومترو بعدنده اولان (ارکلی) نام دیکر (ایر یبولوم) در بوراده پك چوق معدنکوری چیقار واهالیسی سکزاونبیك تخمین اولنور اوچنجیسی قونیەنك جنوب شرقیسنده ویوز اون بش کیلومترو بعدنده اولان والیوم قائممقاملق مرکزی بولنان (ارکلی) در •

ایتالیاده الیوم (پولیقورو) دنیلان قصبەنك نام عتیقی دخی (هراکلەلوقانیه) اولدیغی کبی فرانسەده الیوم (سن ترو پەس) دنیلان قصبەنك وسجلیاده

اولان (مینوا) نك نام عتیق دخی هراکلیوس ایدی . ذکر اولنان هراکله لوقانیه قصبه‌سنده حضرت عیسی علیه السلامدن بیك یدییوزاوتوز برسنه مقدم تاریخلو وپرنج لوحه‌لر اوزرینه محکوك یازولر بولنمشدر .

§

﴿ اِرَم ﴾ — سام بن نوح علیه السلامك بشنجی اوغلیدر . بونك برنجی اوغلی (عوص) عاد اولینك وایکنجی اوغلی (کاثر) قوم ثمودك پدری ایدی دیکر بر قوله کوره (ارم) حضر موت ایله صنعا آره‌سنده عاد اولی حکمدارلرندن شدادك بنا ایتدیکی بلده‌لردن بر بلده‌در یاخود شام شریف و یاخود اسکندریه‌در . (ارم) مؤخراً عاد اولی قبیله‌سنه دخی نام اولدی و خلقی قوت وطول قامت ایله شهرت بولدی بونلره (فالژ) دخی دیرلر . شداد کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ارمناك ﴾ — ایچ ایلده بر قضا مرکزیدر بوراده بر چوق باغچه‌لر صولر واردر واوزومی وبالی اعلادر .

§

﴿ ارمنی ﴾ — ارمنستانده سلطنت سورن برنجی (حایق) سلالهٔ حکمرانیسی منقرض اولدقدنصکره تخمیناً میلاد عیسی علیه السلامك بیك سکزیوز قرق درت سنه مقدمنده (ارمیان) سلاله‌سنی تشکیل ایدن (ارام) ه نسبت اولنان قومدر .

بونلردردنجی یاخود یدنجی عصرده قیصریه پسقپوسی (لیساووریچ غریغوار) واسطه‌سیله خرستیانلغی قبول ایتمشلر ایدی . (ارام) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ آرموریك ﴾ — بریتانیا ونور ماندیانك اسکی اسمیدر .

§

﴿ ارمیاء ﴾ علیه السلام — پیغمبران بنی اسرائیلدندر . بو ذات بابلیلرك تحت حمایه‌سنده یهود حکمداری اولان (یوسیا) و (الیاقیم) و (صدقیا) زمانلرنده قدس شریفده ساکن اولور وهرکسك عهد آلهی‌یی

ترك وبعلره پرستش وزنایی مباح ایتدیکیچون غضب آلهی ظهور ایده‌جکنی وممالك یهودیه بابل ملکی یدیله خراب اوله‌جغنی ومصرلولرك معاونتی ممکن اوله‌میه‌جغنی واستغفار واطاعتدن بشقه چاره اولمدیغنی سویلر کزر ایدی. (٥٠٠٧ خ) تاریخنده یعنی میلادك بشیوز سکسان یدی سنه مقدمنده مرقوم صدقیا اولجه ایتدیکی عهد ویمینك خلافنده حرکتله بابلیلره عصیان ایلدیکندن مشهور ایکنجی (بخت نصر) کلوب اون سکز آی قدس شریفی محاصره ایتدی واثنای محاصره‌ده (ارمیاء) علیه السلام بابلیلره طرفدار ظن اولنه‌رق حبسه وبعده آچلقدن تلف اولمق ایچون برقوری قیویه القا اولنوب عبد الملك نانده برحبشینك اخبار والتماسیله ینه براغلدی ومصرلولرك یهودیلره معاونت وعدی یالکز برلفظدن عبارت قالدیغندن بخت نصر قدس شریفه کیروب کاملاً احراق ویغما ایلدی.

حضرت ارمیانك بخت نصردن حرمت کوردیکی ودیلدیکی کبی حرکته مأذونیت آلدیغی معلوم ایسه‌ده قدس شریفده ترك اولنان التمش کشی ایله برابر قالدیغی یوخسه مصره هجرت ایدنلرله کتدیکی معلوم دکلدر فقط مصره هجرتی اغلب احتمالدر ویوز اللی یاشنده اولدیغی حالده اوراده شهید اولمشدر (٥٠١٠ خ).

اللی ایکی بابی مشتمل اولان سفر مخصوصی وبش بابی مشتمل اولان نیاحاتی زیر توراتده محرردر یهودیلر نیاحات مذکوره‌یی دائما اوقور آغلارلر. حضر علیه السلامك براسمی دخی (ارمیاء) در.

§

﴿ ارنود ﴾ — روم ایلنده شمالا بوسنه وقره‌طاغ اراضیسیله وغرباً اوندیك وشرقاً سلانیك کورفزلریله محدود دولایتده ساکن اولان قومك اسمیدر. ارنودلغك جهت جنو بیسنده واقع (برات) و (تپه‌دلن) و (یانیه) و (ترحاله) قضالرنده ساکن اولنلره طوسقه وجهت شمالیسنده واقع اشقودره وپرزرین واسکوب و (دبره) و (یاقوه) و (ایپك) قضالرنده ساکن اولنلره (کەغه) دیرلر وطوسقه‌لر (لاپ) یاخود (لیاپ) و (ژاپیدی) و (مره‌دیت) و (قله‌منت) وسائره نامل‌یله قبائل متعدده‌یه منقسم اولدیغی کبی (کەغه) لردخی اووه وطاغ قبیله‌لرینه تقسیم اولنورلر والیوم اصول وعادات قدیمه‌لرینی

محافظه ایدرلر وفخذلرینه (فیس) دیرلر. ارنودلرك اصلی اسکی (پلاز)لر و (للز) لر ظن اولینور ایسه ده صحتنه حکم اولنه مز.
ارنودلق مقدما برقاچ دفعه (اپیر) وما کیدونیا وروما شرق ایمپراطورلری حمایه سنه چکوب متعدد پرنسلکه تقسیم اولنمش واو پرنسلردن بری (١٤٣٥ م و ٨٣٩ هـ) تاریخنده دولت علیه حمایه سنی قبول ایدرك اوغلنی رهن طریقیله درسعادته کوندرمش ایدی بوچوجق اسکندر بك نامیله برمدت سرای همایونده تربیه اولدقدن صکره پدرینك وفاتی مناسبتیله طرف دولت علیه دن مملکتنه پرنس تعیین وارسال اولندیسه ده اورایه واردیغی کبی طوری دکشدیردی وبرقاچ دفعه عصیان ایلدیکندن متصرف اولدیغی ارنودلق ضبط اولنوب طوغریدن طوغری اداره اولنان ممالك صره سنه ادخال اولندی. فرنکلر ارنودلغه (البانی) دیرلر البانی (سلت) لسانده طاغ معناسنه اولان البدن مشتقدر. ارنودلر کندیلر ینی (اشکیپتار) وارنودلغی (اسکیپه ری) یاخود اسکیپه نی دیه طانورلر البانی دیمسنی استه مزلر واصلا طانیمزلر اسکندر کلمه سنه دخی نظربیوریله.

§

﴿ آری ﴾ — انسانه نافع اولان بالی وجوده کتورن حیوانجقدر. بوحیوان خرطومیله چیچکلردن الدیغی بالی مسدس الشکل یاپدیغی حجره لره املا ایدر ودشمنی قارنده اولان ایکنه سیله صوقوب ایکنه سنی اوراده براغور برآدمی آری صوقدیغی زمان درحال ایکنه یی چیقارملی یاخود مقراص ایله ایکنه نك خارجنده قالان کوکنی کسوب ایکنه نك کوکنده کی سم ایله مملو کیسه جکدن سمك سرایتنه میدان و یرمامَلی واوزرینه سرکه لی صوده عادی طوزی حل ایدوب انکله یقاملی ونشادر روحلی صو یاخود زیت یاغی طلا سیله آغریسنی کسملیدر.
آریلر اوچ صنفدر بری ارکك دیکری دیشی اوچنجیسی عمله طاقیدر ارکك آریلر سائرلرینه نسبتله قلیل العدد وبیوجك وایکنه سز اولور وبونلر قوغانلرده برایکی ماهدن زیاده طوردیرلمیوب عمله طرفندن هلاك واخراج ایدیلور ودیشی آریلر برقوغانده برقاچ دانه ظهور ایدرایسه بر برینی قیره رق نهایت بریسی قالور وجمله سنه حاکم اولور بوحاکم عمله طاقنك یاپدقلری مسدس

الشكل حجره‌لره هر كون يوز يتمش عدده قدر يمورطه‌لديغى يمورطه‌دن بر دانه‌سنى‌قور ويمورطه‌لر آچيلوب ياوريلر چيقدقده بيويوب برهيئت تشكيل ايدنجه‌يه‌قدر بسيلر واناج آريلره برر ايكيشر ترفيق ايدرك بال‌وپتك اعمالنى اوكرتديرر. عمله آريلر دخى اوچ صنفدر وبرطاقى بال طوپلامق وديكرى حجره‌لرى ياپمق و او برى كتوريلان باللرى حجره‌لره يرلشديرمك ايله مألوفدر.

قوغانلردن زياده بال اخذى مراد اولنديغى حالده قوغانلر كوزلجه حفظ وسائر هوام وحشراتدن محافظه وايجابنده درونى تطهير اولنمق وبرقوغانك آريسى نقصان بولمش ايسه چوغالتمق لازمدر.

اشبو چوغالتمق دخى اوسنه چيقاجق اولان اوغلك حاكمنى يعنى ديشيسنى بولوب تلف ايتمك‌ابله ممكندر بوحاكم قوغانك كيروسنده كندويه مخصوص اولان ممه‌شكلنده‌كى پتك درونده محبوس ايدوكندن بوپتك قطع ايله حاكم مرقوم تلف اولديغى‌حالده جماعتى قوغانك آناج آريلرينه تابع اوله‌جقلرندن قوغان قوت بولور. سكز قوغان ايچون بردونم اراضى كافيدر وجوارنده صو بولنمق لازمدر.

§

﴿ آريا ﴾ — ابتداسندن كاوب بلخ وصغد و ايران اراضيسنى وطن اتخاذ ايدن قبائل يافثيه‌نك ياخودقبائل مذكوره‌يه نسبتله اراضىٔ مرقومه‌نك نام عتيقيدر بو نام مؤخراً مركزى هرات اولان (سجستان) قطعه‌سنه دخى و يرلدى. مقدما (پيشداديان) سلالهٔ حكمرانيسنى تشكيل ايدن اولاد (عيلام) دخى بونلر ظن اولنيور. اريالرك بر بيوك فرقه‌سى (٣١٩٤ خ) تاريخنده يعنى ميلادك ايكبيك درتيوز سنه مقدمنده‌بلاد آثوريه‌يى استيلا و (اريا) ناميله برحكومت‌تشكيل ايدوب ايكيوز سنه‌صكره تورانيلرمعرفتيله منقرض اولديلر اشته‌مجوس مذهبنى عراق عربه كتورن بونلردر وممالك سائره‌يه انتشارلرى (ابراهيم) عليه السلام زماندن صكره‌جه‌در. ايران‌نامى اريادن مأخوذ ومحرف‌اولمق كرك. (ايران) كلمه‌سنه دخى نظر بيوريله.

§

﴿ اريحا ﴾ — فلسطينده اردن نهری اوزرنده اسکی برشهردر. بوشهر وقتیله پك معمور ایدی حضرت عیسی علیه السلام بورایه کلوب براعمانك کوزینی آچدی.
شمدی قرق اللی التمش خانه‌لی بر قریه‌در واوروپالولر بیننده (چریقو) نامیله مشهوردر.

§

﴿ آریوس ﴾ — خرستیان پاپاسلرندندر واصلی اسکندریه‌لیدر. بوذات کتب عقائد نصارایی تدقیق ایدرك (٣٠٠ م) تاریخنده بر مذهب جدید اعلان ایلدی وبو مذهب سائر پاپاسلرك حسابنه موافق کلدیکندن (٣٢٥ م) تاریخنده مومی الیهی ازنیق جمعیت رهبانیه‌سنه کتوروب بر چوق مباحثه‌دن صکره مذهبنی رد وکندوسنی ضرب واناطولی ایچنه طرد ایلدیلر.
بونك اعلان ایتدیکی مذهب جناب حقك خالقیتنی وحضرت عیسی علیه السلامك صفات آلهیه‌یه مظهریتله برابر مخلوقیتنی وروح القدس بر بشقه جوهر ایدوکنی تصدیق اساسلرندن عبارت ایدی. استانبول ایمپراطوری قسطنطین مؤخراً مومی الیهك ذهابنی تصدیق ایدرك اطلاق واسکندریه‌یه عودتنی فرمان ایلدیسه‌ده بیچاره اسکندریه‌ده پاپاسلرك تحقیرینه تحمل ایده‌مدیکندن استانبوله هجرت وبراز صکره مسموماً آخرته رحلت ایلدی. اشبو آریوس مذهبی اولوقت غوتلر ووانداللر وبورغونلر ولومباردلر طرفندن قبول اولنه‌رق (٦٦٠ م و ٤٠ ﻫ) تاریخنه قدر دوام ایتمش وصکره متروك اولوب مؤخراً (اونیتر) و (سوسی ین) ناملریله ینه تجدد ایلمشدر. اعتقاد کلمه‌سنده اون التنجی فرقهٔ خرستیانیه‌یه نظر بیوریله.

§

﴿ آزاد ﴾ — نجبای اصحاب کرامدن فیروز الدیلمی حضرتلرینك عمزاده‌سی اولان صنعا والیسی (شهر) ابن بازان حضرتلرینك زوجهٔ محترمه‌سیدر. اواخر عصر سعادتده دعوای نبوتله یمنده ظهور واکثر ممالك یمنی استیلا ایدن (اسود عنس) نام خبیث والئ مشار الیهی شهید

ایتدکدن صکره زوجه‌سی مشار الیهایی جبراً تزوج ایتمشیدی مؤخرا مرقوم اسودك بر تقریب اخذ واعدامی خصوصنی علیه الصلوة والسلام افندمز انبارده بولنان (ابن عبد یغوثه) فرمان بیوردی واول دخی مشار الیهایه خفیاً آدم کوندروب استعانه و موافقتنی استحصال ایلدکدن صکره بر مقدار فدایی کوندردی و بو فدایلر برکیجه مشارالیهانك تدبیر ودلالتیله اسودك یاتدیغی قصره کیروب خبیثی باغرته باغرته اعدام ایتدیلر . (بازان) و (اسود) کلمه‌لرینه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ اِز باندوت ﴾ یاخود (از باندیت) — اعصار سابقه‌ده دکز خرسزلغی ایدنلره و یریلور بر نام ایدی . فرمانلی حیدود معناسنه ایتالیانجه‌دن مأخوذدر . بعض ممالك عثمانیه‌ده قوتلی وخائن قیافتلی آدملره از باندوت کبی بر حریف دیرلر . ترکجه‌سی (ظپر)

§

﴿ اژدرهان ﴾ — بحر حزرك غرب شمالیسنده وولغا نهرینك بحر مذکوره منصب اولدیغی محلده روسیه دولتنك بر ولایتی مرکزیدر . بو شهر روسیه و بخارا وایران وهندستان تجارلرینك موقع اخذ واعطاسی اولوب اوچ عدد پازارینك بری روسیه‌ودیکری هندستان واوبری ممالك سائره امتعه‌سی اخذ واعطاسنه تخصیص اولنمشدر ولیمانی غایت کوزل ومهمدر واهالیسی قرق بشبیك راده‌سنده ایسه‌ده اکثریسی حال بدویتده‌در . اشبو ولایت برمدت قریم تاتارلرینك مسکنی اوله‌رق خانلق وجهله اداره اولنوب (١٥٥٤ م و ٩٦٢ ه) تاریخنده روسیه‌یه چکدی واون بش سنه صکره دولت علیه طرفندن محاصره اولندیسه‌ده فتحی ممکن اوله‌مدی . (اژدرهان) حاجی ترخانك غلط و ژبازدیدر .

§

﴿ آزر ﴾ — ابراهیم علیه السلامك پدری (تارخ)ك لقبیدر . بولقب کندو صنمنه نسبتله و یرلمش ایدی .

سوق الاهواز ایله (رامهرمز) آره‌سنده واقع برناحیه‌نك اسمی دخی (آزر)در

§

﴿ آزربايجان ﴾ — ايران ممالكنك غرب شماليسنده وروسيه ودولت عليه حدودى اوزرنده بر قطعهٔ جسيمه‌در . ومركز اداره‌سى (تبريز) شهرى اولوب (خوى) و (سلماس) و (اردبيل) و (عجبان) و (مراغه) ممالك مشهوره‌سندندر . بو قطعه‌ده مقدما درت مليونه قريب اهالى موجود ايكن اوغراديغى انقلابات مناسبتيله شمدى بر بچق مليونه تنزل ايلدى .

بوراده پك اعلا تيمور و باقر و طوز معدنلرى واردر وقابليجه‌لرى خسته‌لره نافعدر . آزربايجان (٧٠٦ م و ٨٨ هـ) تاريخنده يداسلاميانه كچدى وسلطان (مراد ثالث) وسلطان (سليم اول) حضراتى طرفندن كركى كبى تهديد و بر قاچ دفعه استيلا اولنديسه‌ده محافظه‌سى ممكن اوله‌مدى . (آزربايجان) نامنك (آتروپاتان) نك غلطى اولديغنى وآتروپاتان اسكندر رومى جنراللرندن بر شخص ايدوكنى بعض مورخين بيان ايده‌يور .

§

﴿ ازقون ﴾ — بين‌النصارى (سن) يعنى عزيز ومحترم عد اولنان كمسه‌لردن بريدر . بوذات سريانيجه يازديغى بر موعظه‌سنده اصحاب كهفك احوالنى بيان ايتدى و (٣٦١ م) تاريخنده وفات ايلدى . اليوم سنه‌ده بركره يورطيسى طوتلقده‌در .

§

﴿ ازميد ﴾ — مرمره دكزينك جهت شرقيسنده ينه بو نامله مشهور كورفزك نهايتنده وساحل بحرده بر سنجاق مركزيدر . بوراسنى (سلطان اورخان) امراسندن اقچه (قوجه) نامنده بر قهرمان مدت مديده محاصره ايتديكيچون سلطان مشار اليه حضرتلرى (١٣٢٧ م و ٧٢٧ هـ) تاريخنده فتح ايتدكده قهرمان مومى اليهك نامنى ويردى . يعنى قوجه ايلى تسميه ايلدى . ازميدك هواسى جوارنده اولان بتاقلقلر مناسبتيله براز آغرجه ايسه‌ده اسكله‌سى غايت ايشلك ومعتبردر و درت بيك خانه‌سى وسكز جامعى ودرت حمامى و بر كوزل چارشوسى وترسانه‌سى واردر واراضيسى محصولدار واورمانلرى زنكين ومعدن صولرى اعلادر واستانبولدن بر شمندوفر ايشلكده‌در .

ازميد (٤٠٣٥ خ) تاريخنده يعنى ميلادك بيك بشيوز اللى طقوز سنه مقدمنده يونانيلرك معرفتيله انشا و (نيقوميديا) تسميه اولندى و (١٢٠٤ م و ٦٠١ هـ) تاريخنده ونديك وفرانسز غاصبلرى استانبول ايمپراطورينه معاونت بهانه‌سيله كلوب استانبولى ضبط ولاتين حكومتى تشكيل ايتدكلرى زمان استانبول هيئت حكومتى ازميده كيدوب اوراده اللى يدى سنه حكومت سوردى وصكره ينه استانبوله كلدى . ديكر روايته كوره هيئت مذكوره اولوقت (ازنيق) ى مقرحكومت اتخاذ ايتمشيدى .

§

﴿ازمير﴾ — بحر سفيدك جانب شرقيسنده وچناق قلعه‌سى بوغازينك جهت شماليسنده اناطولينك مشهور اسكله‌سى وايدين ولايتنك مقر اداره‌سيدر . ازمير شهرنده اوچ عدد كبير و برچوق صغير جوامع ومساجد شريفه و يدى سكز عدد حمام و يكرمى اوتوز مكتب و برقاچ كليسا و بر قشله و متعدد چارشو وفرنكخانه وايدين والا شهره كيدن شمندوفرلرك مركزلرى وساحلنده مكمل بر ريختمى و خسته خانه‌لرى واردر واراضيسى غايت منبت ومحصولداردر وهر درلو حبوبات وميوه وسبزه وافيون و بويا وايپك و پلاموط وزيتون يتيشور وكايتلو قورى اوزوم وانجير چيقار واهاليسى مسافرين ايله برابر ايكى‌يوز بيك تخمين اولنور. ازمير شهرى (٤٥٧٩ خ) تاريخنده يعنى ميلادك بيك اون بش سنه مقدمندن صكره‌جه (ايئونى) اتحادى ممالكندن معدود ايكن ليديلر طرفندن تخريب اولنوب اسكندر رومينك وفاتندن صكره (انتى غون) نام حكمدار معرفتيله اعمار و (ليزيماق) يديله توسيع اولندى ودها صكره (پرغام) وروما حكمدارلرى يدينه و (١٠٨٤ م و ٤٧٧ هـ) تاريخنده سلجوقيلر يدينه چكوب برقاچ دفعه روملر طرفندن استرداد ايدلدى و (١٤٠٢ م و ٨٢٨ هـ) تاريخنده سلطان مراد ثانى ضبط ايتدى .
ازمير اهالئ قديمه‌سنك اياسلوغدن هجرت ايتديكى واسكى ازمير ازميرك اوچ بچق كيلومترو كيروسنده اولوب شمدى نا موجود ايدوكى بعض توار يخده كورلمشدر . ازمير ليماننك طولى اللى وعرضى يكرمى كيلومترودر .

§

« آزناوور » — كورجى قبائلندن (داديان) ياخود (منقريل) دنيلان قبيله‌نك رؤسا ومعتبرانه مخصوص بر عنواندر . بو قبيله خلقى اليوم چوركصو ايله صخوم اراسنده ساكن اولورلر . بونلر مقدما بر قاچ دفعه ايران وقريم ودولت عليه حمايه‌سنده بولنوب الك صكره روسيه حمايه‌سنى قبول ايتديلر . ماردين سنجاغنده بر ناحيه‌نك اسمى دخى (ازناوور) در .

§

« ازنيق » — زبانزدى (چينئ ازنيق) دن غلط اوله‌رق (چينز ليك) در بو شهر بروسه‌نك اللى كيلو مترو شرق شماليسنده ويكى‌شهر سنجاغى داخلنده واهاليسى بشبيك راده‌سنده‌در ومعمولاتى عادى قاليچه وآوانئ ترابيه‌دن عبارتدر . بوراسى وقتيله معمور بر شهر ايدى بر مدت روم ايمپراطورلرينه پاى تخت اولدى . ازنيق سلطان اورخان حضرتلرينك شهزاده‌سى (سليمان چلبى) معرفتيله (١٣٣٠ م و ٧٣١ هـ) تاريخنده فتح اولنمش وسلطان مشار اليه پاى تختنى بورايه نقل ايتمشدر . (اشرف رومى) حضرتلرينك تربهٔ شريفه‌سى ازنيقك برنجى زيارتكاهيدر ازنيق كولنك دوره‌سى يكرمى ايكى ساعت واطرافنده‌كى قريه‌لر يكرمى ايكى عدددر . وقتيله بوراده (اعلا چينى) يپارلر ايدى حتى درسعادتده وبروسه‌ده وسائر محللرده اولان جوامع شريفه ديوارلرنده‌كى چينيلر بتون بورانك معمولاتندندر .

§

« آزوت » — يونانجه (هواء مماتى) معناسنه — بر مادهٔ هوائيدر (١٧٧٥ م و ١١٨٩ هـ) تاريخنده (روترفور) ياخود (لاوازيه) نامنده بر ذات معرفتيله كشف اولندى . بوغاز هواى نسيمى تركيبنده بشده درت نسبتنده بولنمغله انجنده يشاديغمز هوانك بر جزؤ اصليسى ديمك اولور واستحصالى هواى نسيمدن اولديغى جهتله رنك ورايحه و لذتى يوقدر ثقلت اضافيه‌سى (٠,٩٧١٣) مقدارنده اولوب منفرداً اشتعال و تنفسه غير صالح و بناء عليه درونده ذى‌روحك هلاكى وآتشك منطفى اولديغى مثبت وواضحدر . بو هوا على الاكثر بعض متروك قويى و مغاره‌لرله معدن

اوجاقلرنده موجود اولديغندن اويله محلره كيدركن برابر ينار موم كوتورلمز وموم سوينديكى كبى عودت ايدلمزسه موت مقرردر . آزوت حيوانات ونباتاتده دخى بولنور .

§

﴿ آثه نور ﴾ — افريقادن (٤٠٣٦ خ) تاريخنده يعنى ميلادك بيك بشيوز اللى سكز سنه مقدمنده سوريه ساحلنه كلوب (فنيكه) حكمدارلغنى احراز ايدن ذاتدر . بونك اوروپا نامنده اولان قزى غايت كوزل اولديغندن اوروپا قطعه سنه غايت كوزللكندن كنايه اولەرق انك نامى ويرلديكى بعض تواريخده كوريله يور .

§

﴿ آسا ﴾ — (٤٦٥٠ خ) تاريخنده يعنى ميلادك طقوز يوز قرق درت سنه مقدمنده قدس شريفده حكومت ايدن يهودا ملكلرندن بريدر . چوقدنبرو پتپرستلكه وهردرلو فسق وفجوره آلشمش اولان ملتنى اصلاحه وسوريه ده (ارام) حكمدارى اولان (ابن هداد) ايله اتفاق ايدرك حكومت اسرائيليه نك مقدما تبعه سنى قدس شريف وبيت مقدس زيارتندن منع ايچون ياپديرديغى (رامه) معبدينى هدمه موفق اولدى وحبشيلرك بر مليون عسكر ايله ايتديكى هجومنه قارشو اوچيوز بيك قالقان و مزراقلى يهودا و ايكيوز سكسان بيك مزراق و اوق ياىلى بنيامين عسكريله ميدانه چيقوب حبشيلرى رجعته مجبور ايتدى و اهالينك امنيتى ايچون اطرافى حصارلى بر چوق شهرلر ياپديردى . مومى اليهك سلطنتى قرق سنه در . (عيسى) اشبو (آسانك) معربى اولمق كرك . تركجه سى (آسه) .

§

﴿ آسارخادون ﴾ — ايكنجى آثور دولتى حكمدارلرندندر . بونك ايكى قرنداشى پدرلرى مشهور سناخريبى سلطنت طمعيله اعدام وفرار ايلديكى جهتله ميدان كندوسنه قالوب (٤٩١٨ خ) تاريخنده يعنى ميلادك التى يوز يتمش التى سنه مقدمنده تخته جلوس ايلدى و بر مدتدنبرو قطع رشتهٔ تابعيت ايدن بابل و مصر و حبشستان اهاليسنى تأديب واصلاحه وفنيكه يى استيلايه موفق اولدى و برسنه صكره يهودا ملكى (منشا) تك اوزرينه

هجوم ایدرك قدس شریفی آلوب ملك مزبوری بر طاقم معتبران ایله بابله کوندردی وبلاد یهودیه واسرائیلیه یه (ساوسدوخوس) نامنده برکلدانی والی نصب ایتدی وبو والی بر مدت صکره استقلاله قالقیشوب بیچاره یهودیلری درلو دراو بلالره اوغراتدی. یهودیلرك بیوك تغریبی بوندن یتمش سنه صکره ایکنجی بخت نصر زماننده‌در.

§

﴿ اساطیر ﴾ — افسانه مقوله‌سی دوزمه حکایه‌لر وداستانلر وپریشان سوزلر دیمکدر اسرائیلیات کبی. روی ارضده حکومتلر تشکل ایتمکه باشلادیغی زماندن روما شهرینك تأسیسنه یعنی میلادك یدییوز اللی اوچ سنه مقدمنه قدر مرور ایدن زمانه مورخین (ازمنهٔ اساطیریه) دیرلر زیرا بو زمانك برمکمل تاریخی اولمدیغندن اکثر وقوعاتی اساطیردن النمش ایدی (افسانه) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله.

§

﴿ آسام ﴾ — هندچینیده غرباً بنکاله وشرقاً چین ایله محدود انکلتره مستملکاتندن بر قطعهٔ جسیمه‌در اشبو قطعه‌نك یاغموری پك چوق اولدیغندن دائما صو باصار وکافه‌سی مجوسی اولمق اوزره نفوسی برملیونه قریب تخمین اولنور وبیوك طاغلر ایله محاط بر اووه اوزرنده اولان مرکز اداره‌سنه (جوجه) دینور واراضیسنده بوبر وزنجفیل وپاموق وایپك ومسك کبی شیلر وحبوبات سائره یتیشور. بوراسی مقدما کاه مستقلاً اداره اولنور وکاه فلمنك دولتی حمایه‌سنده بولنور ایکن انکلیزلر (١٨٢٦ م و١٢٤٢ ﻫ) تاریخنده استملاك اتمشلردر.

§

﴿ اسپارت ﴾ — نام دیکر (لاکه دیمون) — موره شبه جزیره‌سنك جهت شمالیسنده اسکی ومشهور بر جمهوریتدر. بو جمهوریت وقتیله یونانستانك الك مقتدر بر جمهوری واهالیسی الك شدید وشجیعی ووطنلرینك فوق الغایه محبی ایدی اسپارتلولرك پك مختصر سوز سویلمکه مجبوریتلری الیوم اوروپاده مشهوردر اسکی اسپارت شهری (٣٨٨٤ م خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك یدییوز اون سنه مقدمنده (ایناکوس) سلاله‌سندن

(اسپارتوس) نامنده بر حكمدار معرفتيله ياپيلوب يوز طقسان درت سنه صكره مصرلى حكمدار (له كس) يديله توسيع و اعمار اولندى وشدتله مشهور اولان (ليقورغ) قانونى (٤٧٣٨ خ) تاريخنده حكومتك جمهوريته تحويليله برابر نشر ايدلدى اسپارت شهر عتيقنك خرابه‌سى اوزرينه مؤخراً يكى اسپارت شهرى ياپلش و موره يونان دولتنه چكدكدنصكره شهر جديد مزبور (لاقونيا) سنجاغنه مركز اولمشدر. اسپارتلولرك (مسه‌نيا) لولرله آچديغى برنجى محاربه يكرمى سنه سوروب مسه‌نيالولرك مغلوبيت و اسارتيله نهايت بولدى وكندولرى رومالرك يونانستانى دور استيلاسنده منقرض اولدى. (ليقورغ) كلمه‌سنه نظر بيوريله.

§

﴿اسپارته﴾ — قونيه‌نك جانب غربيسنده وقرق بش ساعت بعدنده برسنجاق مركزيدر بوراسى وقتيله امراى سلجوقيه‌دن وحيدبكك بروجه مالكانه تحت تصرفنده بولنديغندن اليوم حميدايلى وحميدسنجاغى ناميله دخى ياد اولنور اسپارته‌ده اون اوچ جامع والتمش اوچ مسجد شريف وطقوز مدرسه وبرقشله‌واون ايكيبيك نفوس واردر هواسى غايت لطيف ومعتدلدر و هردرلو محصولدن بشقه اعلا بادم دخى چيقديغندن ياغيله كايتلو تجارت اولنور. اسپارته وقره اغاج ويلواج ويكيشهر وسيدى‌شهرى ناحيه‌لرينى سلطان مراد اول حضرتلرى (١٣٨١ م و٧٨٣ ﻫ) تاريخنده حميد بك زاده‌لردن حسين‌بكدن مبايعه ايتدى زيرا نواحئ مذكوره قرمان امارتنك ايكيده برده تسلطندن قورتيله‌ميور ايدى. خواجه‌منصور عطارحضرتلرى بوراده مدفوندر.

§

﴿اسپانيا﴾ — اوروپاى جنوبيده بر حكومت جسيمه‌در حدودى شمالاً غاسقونيا كورفزى وفرانسه ممالكى و شرقاً بحر سفيد وسبته بوغازى و غرباً بحر محيط غربى و پورتكيز ممالكيدر ومجموع نفوسى اون التى مليون التى يوز بيك راده‌سنده‌در واراضيسى عموماً منبت ومحصولدار ايسه‌ده بحر محيط غربى جهتى پك صيجاقدر.

اسپانيا ممالكنه ابتدا فنيكه‌ليلر وصكره يونانيلر وقرتاجليلر ودها صكره يعنى

(٥٢٦٩ خ) تاریخنده رومالیلر ممالك اولوب (٤٠٩ م) تاریخنده واندالره
وویز یغوتلره انتقال ایتدی و (٧١٠ م و ٩٢ ﻫ) تاریخنده عساکر اسلامیه
ویز یغوتلری شماله طوغری سوروب برحکومت اسلامیه تشکیل ایلدی
وبوحکومت اون برسنه ظرفنده پك چوق ممالك ضبط ایتدکدنصکره فرانسه
ممالکندن اولان (اربونه) و (قرقشونه) و (نیم) و (لیون) و (اورغوسترون)
و (طور) شهرلرینی آلدی لکن (پوواتیه) محاربه‌سنده بر بیوك بوزغون
ویردی و (٧٥٦ م و ١٢٩ ﻫ) تاریخنده عبدالرحمن الامونیك ورود
وجلوسیله شامده اولان خلفای عباسیه‌نك حمایه‌سندن قورتلدی و (٩١٢ م
و ٣٠٠ ﻫ) تاریخنده جلوس ایدن قهرمان زمان سلطان عبدالرحمن بین الولاة
موجود اولان شقاقی برطرف ایتدکدن صکره فاس حکومتنی دخی زیر حمایه‌سنه
الدی و (٩٨٠ م و ٣٧٠ ﻫ تاریخنده صدراعظم (محمدالمنصور) قشتاله
سنجاغنی آورده ٔ قبضه ٔ تسخیر ولیونی تکرار محاصره ایلدیسه‌ده وفاتندن
صکره ینه اختلالات داخلیه باش کوسترمکه وهروالی کندوسنی برحکمدار
طانیوب مرکز سلطنتی طانیامغه باشلادیغندن بالجمله اندلس ممالکی طوائف
ملوك هیئتنه کیروب اون عدد حکومات صغیره‌یه منقسم اولدی و بوحال
اوزره اره‌دن خیلی زمان کچوب تاریخ (١١٩٠ م و ٥٨٦ ﻫ) یه بالغ اولدقده
پورتکیز جهتی ویکرمی اوچ سنه صکره فرانسه وایتالیا والمانیا ولیون
قراللرینك بالاتفاق هجومیله (طلیطله) و (طالوزه) سنجاقلری الدن
چیقدی ووقوعبولان غوغارده متفقین عسکرینك النه کچن اسرای اسلامیه‌دن
هیچ بری صاغ قورتلمدی ومعهود (انکیزسیون) جمعیت ظالمه‌سی تشکیل
اولندی و (١٤٧٩ م و ٨٨٤ ﻫ) تاریخنده اراغون قرالیچه سیله نوار
قرالی فردیناند ازدواج وممکلتلرینی اداره‌ده اشتراك ایلدکلرندن اندلس
حکومت اسلامیه‌سنك آتیسی قرانلقلشدی واك صکره تخته جلوس ایدن
(عبدالله الصغیر) ایله عمیسنك سلطنت دعواسندن تولدایدن اختلال
(١٤٨٦ م و ٨٩٢ ﻫ) تاریخنده هرطرفدن مترصد فرصت اولان اعدایه
جسارت ویردیکی کبی التی سنه صکره مرقوم عبدالله الصغیرك عمیسنه قارشو
سلطنتدن دور اولمامق ایچون قرال فردیناندایله ایتدیکی مقاوله بتون بتون

اسلامك عجزيني كوستر ديكندن مرقوم فردیناند مقاوله موجبنجه همان غرناطه‌یی ابلوقه ایدرك ایچرو كیروب طقوز یوز قدر سنه‌لك بر دولتی محو ومنقرض ایلدی . (١٨٠٨ م و ١٢٢٣ ﻫ) تاریخنده فرانسه قرالی ناپلیون بوناپارت اسپانیا ممالكنی برادری (ژوزف) ه احسان ایلدیكندن دولایی ظهور ایدن محاربات تمام التی‌سنه سوردی‌و (١٨٧٣ م و ١٢٩٠ ﻫ) تاریخنده قراللق استیان قارلیست طاقمك یکی تشکیل اولنان جمهوریت علیهنه چیقاردقلری اختلال اسپانیا دولتنی برایکی‌سنه مشغول ومضطرب ایتدی . اسپانیا دولتنك شمدیکی قوت ومکنتی ایچون (حکومت) کلمه‌سنه ونام عتیقی ایچون (ایبریا) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اسپرودوز ﴾ — علمای نصارادندر . بو ذات جناب (یسوع) علیه السلامه اعتقادی فوق العاده اولدیغندن اعزه‌دن صایلور وملتی بیننده پك معتبر و محترم طوتیلور ایدی . مسقط رأسی اولان قبر یسده وفاتی (٣٥١ م) تاریخنده‌در .

§

﴿ استاروه ﴾ — کسریه سنجاغنده برقضا مرکزیدر و (او پاره) ناحیه‌سیدر . اشبو شهرك اوکنده بولنان کولك ایچنده شرفه‌سندن یوروسی کور ینور برمناره موجود اولدیغنه نظراً وقتیله بو کولك یرنده برمملکت اولوب صکره منخسف اولدیغی اکلاشیلور .

§

﴿ استانبول ﴾ — دولت علیهٔ عثمانیه‌نك پای تختیدر بو شهر قرق بر درجه عرض شمالی و یکرمی التی درجه طول شرقیده اولوب اسکدار وغلطه وایوب ونواحئ سائره‌سنده مسافرلریله برابر بر ملیونه قریب اهالی تخمین اولنمقده‌در هواسی غایت لطیف و خفیف و اطرافنده اولان صحرالری و مسیره‌لری وازجمله اطه‌لر وقاضی کویی وچاملیجه وبوغازایچی کبی سمتلری پك کوزل ومفرحدر وموقعی ایجابنجه اکثر طرفلرینك ابنیه‌سی طبقه طبقه انشا اولنمش اولدیغندن دکز طرفندن منظره‌سی غایت یاقیشقلیدر وقره‌دکز بوغازی متعدد قلعه‌لر وطابیه‌لرایله مستحکم ولیمانی ککیش

وبتون سواحلی الـﺌـیوك سفینه‌لر یناشه‌بیلور صورتده درین وصویی دائما جاری وجیددر ·

استانبول قره‌دکزه ایشلیان سفاین تجاریه‌نك ممری وممالك دولت علیه‌نك برنجی تجارتکاهی ایسه‌ده تجارتك اکثریسی اجانب الندەدر · بوغازایچی واسکدار وقاضی‌کویی واطه‌لر وایاستفانوس وکوپری ایچی اسکله‌لرینك اکثر یسنه هرکون شرکت خیریه وادارۂ مخصوصه وترسانه واپورلری ایشلر واستانبولدن غلطه طرفنه تمدید اولنان ٥١٥ و ٤٧٠ متروطولنده ایکی عدد تیمور کوپریلردن هرکون علی‌التخمین یتمش سکسان بیك آدم کلور کچر وغلطه قره‌کوی قپوسندن مولویخانه‌یه یاپیلان طونل واسطه‌سیله کل یوم تخميناً اون بیك ادم ایلر چیقار ورومایلنه وازمیده ایشلیان ایکی شمندوفرایاستفانوس ومقری‌کویی وقزل‌طوپراق وفنارکبی یول‌اوزرنده بولنان جوار قرا استاسیونلرینه کونده برقاچ سفر ایدر وغلطه‌یه اوچ‌درت ساعت بعیدمحللرده دولت‌عثمانیه‌نك استانبولی پای‌تخت اتخاذندنبرو یاپلش اولان یدی‌عدد جسیم بندلردن بیوك یوللر وکرلر واسطه‌سیله اعلا ولذیذ صولر کلور · استانبولده موجود اولان اثارعتیقه‌دن سلطان احمدمیدانندەکی ایکی‌عدد دیکیلی‌طاش وتوجدن معمول بورمه‌لی دیرك · وسلطان محمود تربه‌سی جوارنده‌کی چنبرلی طاش وفاتح جوارنده قزطاشی وفضلی‌پاشاده یرالتنده بیك‌بردیرك وایاصوفیه‌ده یره‌بتان و (١٤٤٦ م و ٨٥٠ ه) تاریخنده جنویزلرك یاپدیغی غلطه قله‌سی ودولت عثمانیه‌ده خیلی‌زمان حبسخانه اولان یدی‌قله وقز قله‌سی وایاصوفیه وقعریه وفتحیه وزیرك وکل‌جوامع شریفه‌سی واناطولی وروم‌ایلی حصارلری وتکفور سرایی شایان تماشادر ·

استانبول (٤٩٣٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك التی‌یوز اللی سکزسنه مقدمنده (مغار بیزانس) نامنده برحکمدار معرفتیله ویالکز سرای برونی صرتنده اولمق‌اوزره یاپدیریلوب مقرحکومت اتخاذاولنمش و (بیزانس) نامی ویرلمش ایدی صکره ایران‌شاهی دارایه واندن اسپارتلولره واندن‌اتنه‌لولره بچوب (٥٢٣٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اللی سکزسنه مقدمنده ینه اولکی حکمداران سلاله‌سنه انتقال ایلدیسه‌ده اشبو سلاله‌دن کلان صوك حکمدار تحت حمایه‌سنده بولندیغی رومادولتنه‌روی عصیان کوستردیکندن

دولت‌مشارالیها ایمپراطورلرندن مشهور (سبتیم‌سور) آسیا مظفریتندن‌صکره (١٩٦ م)تاریخنده کلوب امین اوکندن ووزیر خائندن قدرغه لیمـانه‌قدر سور وجوانب سـائره‌سی بحرایله محاط ومحفوظ اولان اسـتانبول قلعه‌سنی اوچ سـنه محاصره‌ایله ضبط وتخریب ایلدی . (اشـبو محاصره زماننده اهالینك ذخیره وحطب کبی حوایج ضروریه وآلات حربیه‌سی توکنمش اولدیغندن کلب وکدی وفاره کبی حیواناتی بتوروب مقتوللرك اتلرینی چیك چیك یه‌رك وقاریلرینك جانلری کبی صاقندقلری اوکوزل صاچلریله صپان اورغانلری یاپه‌رق مدافعه‌ده ثباتلری جای دقت واستغرابدر) و یوز اوتوز درت‌سنه حال خرابیده قالوب (٣٣٠ م) تاریخنده روما ایمپراطوری بیوك قسـطنطین تعمیر وسورینی دوری اون‌التی کیلو متر ودن عبـارت اولان شمدیکی‌حاله ابلاغ وتوسیع ایله پای تخت‌اتخاذ ایلدی   وبوتاریخدن اعتباراً (بیزانس) نامی (قسطنطینوپل) ه تحویل اولندی و (٥٠٦ م) تاریخنده ایمپراطور انشطاش بلغارلرك شرندن قورتلق ایچـون سلوریدن قره‌دکزه قدر برسور چکدی و (٥٥٧ م) تاریخنده وقوعبولان بیوك حرکت ارضدن منهدم اولان اسـتانبول سورینی ایاصـوفیه‌نك بانیسی اولان (ژوستنین) تعمیر ایتدی   و (٥٩٣ م) تاریخنده (آوار) لر واوتوز ایکی سنه صکره ینه (آوار) لره عجملر و (٦٦٨ م و ٤٨ هـ) تاریخنده شـام خلیفه‌سی یزیدبن معاویه و یدی سنه صـکره بلغارلر و (٧١٦ م و ٩٨ هـ) تاریخنده مسلمه قوماندا‌سیله کلان مسلمانلر   واندن قرق سنه صکره ینه بلغارلر واندن یکرمی یدی سنه صکره خلیفه مهدی تضییق‌ومحاصره ایدوب‌ضبطنه موفق اوله‌مدقلری حالده (١٢٠٤ م و ٦٠١ هـ) تاریخنده فرانسه‌دن قدس شریف امدادینه کلان صلیبیلر استانبولده تصادف ایتدکاری سـلطنت دعواسـنه مداخله واو وسـیله ایله مملکتی ضـبط ایدرك برلاتین حکومتی تشـکیل ایلدیلر فقط انلر دخی اللی یدی سـنه‌دن زیاده طوره‌میوب وسلطان اورخان و یلدیرم بایزید وسلطان مراد حضراتی دخی برکره طالعلرینی دنه‌یوب نهایت (١٤٥٣ م و ٨٥٧ هـ) تاریخنده سلطان محمد ثانی حضرتلری فتحنه موفق اولدی .   استانبوله بعضیلری اسلامی بول معناسی ویره‌یورلرایسه‌ده صحیح دکلدر   صحیحی یونانجه (مملکته) معناسنه اولان (ایستین‌پولین) دن

مأخوذ اولمسیدر. (قاضی کویی)(بندلر)(ایاصوفیه)(دیکیلی طاش)
(چنبرلی طاش) کلمه‌لرینه دخی مراجعت بیوریله.

استانبول و بلاد ثلثه و حوالیسنده معمور و موجود اولان جوامع ومساجد
ومدارس وخانه ودکان وسائره

۰۲۳	التی درت ایکی منارەلی جوامع	۶۹۳۲۰	خانه وبیکار اوطه‌لری
۴۳۹	سائر جوامع ومساجد	۳۹۳۰۰	دکان ومغازه
۰۱۵	محاکم شرعیه	۰۰۳	کرلی چارشو
۰۶۰	مدارس	۰۰۴	بدستان
۱۹۳	تکایا وزوایا	۰۶۷	فابریقه
۰۲۳	دوائر میریه	۰۲۱	سفارتخانه وقونسلوسخانه
۰۲۲	قشله	۰۰۲	شمندوفر مرکزی
۴۱۱	مکاتب عسکریه وملکیه وسائره	۰۰۱	طونل
۰۴۵	کتبخانه	۰۴۶	مسیره‌لر
۰۱۹	خسته خانه واسپتالیه	۰۳۳	مشهور میدانلر
۰۸۵	کلیسا	۰۵۵	مشهور یقوشلر
۰۲۸	حاوره	۰۶۹	اسکله‌لر
۳۹۲	خان وهوتل	۰۲۲	کوپریلر
۱۶۹	حمام	۰۰۷	صوبندلری
۰۰۵	تیاترو خانه	۲۰۵۰	بغچه وبوستانلر
۰۱۰	دوائر بلدیه	۰۰۱۸	چفتلکلر
۵۲۸	محلات	۴۷۹۹	باغ وترلا وچایرلر

ملوك امویه زماننده استانبولك فتحی ایچون کوندریلان عساکر اسلامیه‌نك قوماندانی بولنان ذاته مرجع ومشاور اولمق اوزره بورایه یکرمی اوتوز قدر اصحاب کرام تشریف بیورمش ایسه ده اباایوب الانصاری حضرتلرندن ماعداسنك حقیقةً کیملر اولدیغی معلوم دکلدر مع مافیه زیرده محرر الاسامی اصحاب وتابعین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتنك مقامات جلیله‌لری اشارت اولنان محللرده ایدوکی اخیراً ظن وتخمین اولنمش ومقامات مذکوره ومراقد اعزهٔ سائره زیارتکاه انام بولنمشدر.

❋ استانبول و بلاد ثلثه ده اولان زیارتکاهلر ❋

خرقهٔ سعادت و امانات جلیله
خرقهٔ سعادت
اصحاب کرامدن خالد بن زید حضرتلری
اصحاب کرامدن کعب حضرتلری
اصحاب کرامدن ابوالدرداء حضرتلری
اصحاب کرامدن محمد الانصاری حضرتلری
اصحاب کرامدن عامر عبدالصادق حضرتلری
اصحاب کرامدن حافر حضرتلری
اصحاب کرامدن عبدالله الانصاری حضرتلری
اصحاب کرامدن عبدالله الخدری حضرتلری

اصحاب کرامدن ابو شیبة الخدری حضرتلری
اصحاب کرامدن حمدالله الانصاری حضرتلری
اصحاب کرامدن جابر حضرتلری
اصحاب کرامدن ابوذر غفاری حضرتلری
اصحاب کرامدن شعبه حضرتلری
اصحاب کرامدن ابوسعید الخدری حضرتلری
اصحاب کرامدن عبدالله بن حسام حضرتلری
اصحاب کرامدن عمرو بن العاص حضرتلری
اصحاب کرامدن وهب بن هشیره حضرتلری
تابعیندن سفیان بن عتیبه حضرتلری

اصحاب کرامدن اسامة ابن زید
تابعیندن حسن حسین رضی الله عنه
مقام امام حسین رضی الله عنه
همشیرهٔ جناب حسین (شهربانو) خاتون
دایه خاتون زوجهٔ جناب جابر رضی الله عنه
بابا جعفر الانصاری و مهتدی علی
سید نظام الدین حضرتلری
مرکز افندی حضرتلری
شمس الدین سیواسی حضرتلری
قطب جهان نوری افندی حضرتلری

سرای جدید درونده
اسکی علی پاشاده
ایوبده
ایوبده چنار نام محلده بکلك دکرمان قربنده
ایوبده زال محمود پاشا جامعی قربنده
عبد الودود محلەسنده باب الانصاری قربنده
اکری قپو خارجنده مقبره جوارنده
اکری قپوده قپو ارەسنده
خواجه قاسم جامعی قربنده
اکری قپو داخلنده روم کلیساسی جوارنده

ایوانسرای قپوسی داخلنده
ایوانسرایده طوقلی دده جوارنده قلعه اتصالنده
ایوانسرای قپوسی داخلنده جامع درونده
چنارلی چشمه ده والده جامع شریفی خارجنده
اکری قپو داخلنده شیشه خانه قربنده
سلطان حمامی جوارنده قعریه جامعی قربنده
سلطان حمامی کلخنی درونده
قورشونلی مخزن جامعی درونده
قورشونلی مخزن جامعی درونده
قورشونلی مخزن جامعی درونده

اکری قپو خارجنده
میدانجق جامعی قربنده و حسن حسین قپوسنده
قوجه مصطفی پاشا جامعنده مقام
قوجه مصطفی پاشا جامع شریفی حوالیسنده
قوجه مصطفی پاشا جامع شریفی حوالیسنده
زندان قپوسی داخلنده
بالقلی جوارنده
مولویخانه قپوسی خارجنده
ایوب اوزرنده نشانجی محلەسنده
شمس الدین سیواسی حضرتلری جوارنده

شیخ مراد نقشبندی حضرتلری	ایوب اوزرنده تکیهٔ مخصوص درونده
کاشغری عبدالله افندی حضرتلری	قاریاغدی تپه‌سنده
کوچك امیر افندی حضرتلری	ایوب جامع شریفی دیواری اتصالنده
خواجه سلیم وحاجی حسام افندی	کوش صویی بایرنده
سید احمد البخاری حضرتلری	فاتح جوارنده
شیخ الهی وشیخ ولایت حضراتی	عاشق پاشا محله‌سنده
شیخ ابو الوفا حضرتلری	سلیمانیه جوارنده
امی سنان حضرتلری	ایوبده بلبل دره‌سنده
حسام الدین عشاقی حضرتلری	قاسم‌پاشاده اوزون یولده
ادریس مختفی حضرتلری	ترسانه زندانی آرقه‌سنده طوپچی‌دره اوزرنده
سیف‌الله افندی حضرتلری	سلوری قپوسی داخلنده جاده‌ده
سنبل افندی حضرتلری	قوجه مصطفی پاشا جامع شریفی درونده
نورالدین جراحی حضرتلری	قره گمرك درت یول اغزندن
عبدالودود حضرتلری	یاودود اسکله‌سنده
بشیر اغا	حضرت خالد تربه‌سی اتصالنده
فراح دده	اوتاقجیلر حمامی قارشوسنده
منزوی	منزویده کیك چایری اوستنده
حلبی ابراهیم افندی	ادرنه قپوسی خارجنده منزوی جاده‌سنده
علی قوشی	حلبی جوارنده
ابن کمال	حلبی جوارنده
حلوا فروش مصطفی دده	حلبی جوارنده
ودینلی خواجه	حلبی جوارنده
شیخ اردبیلی	ادرنه قپوسی خارجنده
طوقلی دده	ایوانسرای قپوسی اتصالنده
اسماعیل انقروی	غلطه مولویخانه‌سی درونده
سنبلی علی افندی	زیرك یقوشی باشنده
میمی جان افندی	سید احمد البخاری تربه‌سی جوارنده
قاضیعسکر عبد الرحمن افندی	سید احمد البخاری تربه‌سی قارشوسنده
چوبان دده	فاتحده بویاجی قپوسی جاده‌سنده
بوقاغولی دده	شهزاده باشنده
قوغاجی دده	چهارشنبه بازارنده
قیون بابا وصابره خاتون	اسکی علی‌پاشا حمامی قارشوسنده

لالهلی بابا یاخود لعلی بابا	لالهلی جامعی صره‌سنده
خواجه حمزه	دوه‌اوغلی یقوشنده
سوخته سنان	سلوکلی چشمه جوارنده
یدی امیرلر	فاتح جوارنده
شهید سکبانلر	شهزاده جامعی جوارنده
عثمان بابا	درکلر اره‌سنده
عثمان بابا	وزیر خانی تحتنده
بیراقدار بابا	ایاصوفیه کلخنی جوارنده
معبر حسن افندی	اسکی علی پاشا جامعی جوارنده
دوکوملی مصطفی افندی	ات میداننده بودرومده
عبد السلام افندی	حسن پاشا فرونی جوارنده
هدایی محمود افندی	اسکدارده
شیخ نصوحی افندی	اسکدارده طوغانجیلرده
قره‌جه احمد	اسکدارده سلیمیه‌ده
سلامی علی افندی	اسکدارده چاملیجه‌ده
صاری غازی	قایش طاغی اووه‌سنده
یوشع	بکقوزاوزرنده
علمدار بابا	مولویخانه قپوسی خارج واتصالنده
جهانکیری حسن افندی	جهانکیرده
یحیی افندی	بشکطاشده

§

﴿ استانکوی ﴾ — بحر سفید اطه‌لرندن مرکز لوا بر اطه‌در • بوراده اولان اووه‌لرك کافه‌سی فوق الغایه منبت ومحصولدار وقیون وکچی رعینه الویرشلی اولدیغندن قیون وکچی تجارتی کرکی کبی ایلرو کتمکده‌در واطه‌نك اورته‌سنده اولان طاغك ارتفاعی سکز یوز التمش مترو اولدیغندن منظره‌سی غایت مهیبدر • مشهور (بقراط) بوراده طوغدی والیوم موجود اولان چنار اغاجنك التنده شاکردلرینه درس ویردی • استانکوی جزیره‌سی سلطان (سلیمان) زمانده یعنی (١٥٢٢ م و ٩٢٩ ﻫ) تاریخنده‌ردوس جزیره‌سیله برابر فتح اولنمش و (یفرح المؤمنون بنصرالله) تاریخ دوشورلمشدر •

§

«آستر» — انفیپولی یعنی یانبولی شهری معتبراتندن مشهور برکانکشدر . ماکیدونیا قرالی فلیب بونی برمأمور یتله قایرمدیغی ایچون خصومت پیدا ایدرك مسقط رأسی اولان متوسه کتمشیدی قرال مشارالیه متوسی محاصره ایدرکن قلعه‌دن براوق آتوب فلیبك صاغ کوزینی چیقاردی و یانده بولنان وکلاسی اوقی معاینه ایتدکلرنده اوزرنده (فلیبك صاغ کوزینه) عباره‌سی محرراولدیغنی کوروب مهارتنه تعجب ایتدیلر وانلر دخی براوقك اوزرینه (اکرقلعه آلنور ایسه آستر صلب اولنور) دیه‌رك یازوب قرال طرفندن آتدیلر وصکره قلعه‌یی آلوب آستری صلب ایتدیلر .

§

«استرآباد» — ایران دولتنك مازندران ولایتنه تابع برسنجاق مرکزیدر ودرونده الیوم اون ایکی بیك نفوس تخمین اولنمقده در . بوراده برنوع قرمزی اعلا کوك بویا چیقار و بو بویا ایرانك اکثر محللرنده اقمشه ومنسوجات سائره بویامق ایچون قوللانیلور ودرون شهرده پك چوق پاموق وایپلك کارخانه‌لری کوریلور شهر مزبور تیمورلنك زماننده تخریب اولندیسه ده شمدیلرده اپیجه معموردر . مشهور قجار قبیله‌سی رئیسنك مقری وقتیله بوراسی ایدی .

§

«استرازبورغ» — فرانسه ده واقع اشاغیکی (رین) سنجاغنك مرکزیدر ونفس استرازبورغده سکسان درت بیك وعموم سنجاقده بشیوز سکسان طقوز بیك نفوس تخمین اولنمقده در . صنعت طباعتی ایجاد ایدن (اوتنبروغ) نام هنروروجنرال (قلوبر) بوراده وفات ایلدی .

§

«استرلیج» — روسیه چاری دردنجی (ایوان) ك (۱۵٤۵ م و ۹۵۲ ه) تاریخنده تشکیل ایتدیکی برصنف پیاده عسکرك اسمیدر . بوعسکر هیئت ایمپراطورینك محافظه سنه مأمور وممتاز بولندیغی جهتله خیلی زمان یرارلقلر کوستردیسه‌ده مؤخراً یکیچریلر کبی سرکشلکه باشلادیغندن و (۱٦۹۸ م و ۱۱۱۰ ه) تاریخنده ایمپراطور بیوك پترونك اوروپاده تحصیلده بولندیغی فرصت اتخاذ ایدن قزقرنداشی محبوس

(صوفيه) نك تشويقيله مشار اليهك وتشكيلى متصور اولان نظام جديدك عليهنه بر بيوك اختلال چيقارديغندن مشار اليه عودتنده استرايج اوجاغنك الغاسنه قرار ويردى وابتدا بعضيلرينى تأديب ايدوب ايكنجى اختلالرى عقبنده يعنى (١٧٠٥ م و ١١١٧ ھ) تاريخنده بتون بتون الغا وسبب الغا واخلارينى برطاش عمود اوزرينه حك ايتديردى .

§

﴿ استفانسون ﴾ — مشهور هنرورلردندر مسقط رأسى (نووقستل) تاريخ ولادتى (١٧٨١ م و ١١٩٦ ھ) تاريخ وفاتى (١٨٤٨ م و ١٢٦٥ ھ) در . بوذات كومور معدنى عملهسندن برفقيرك اوغلى اولديغى حالده تحصيل فنون ايدرك برنجى درجهده كى مهندسين زمرهسنه التحاق وشمندوفر (لوقوموتيف) لرينى ايجاد ايلدى اوغلى مشهور (روبهر) دخى برهنرلى ذات چيقوب شمندوفر باش مهندسى و پارلمنتويه اعضا اولدى ومشهور بريتانيا وقناده جسرلرينى و (انكلهزى) اطهسى معلق شمندوفرينى ياپدى .

§

﴿ استقبال ﴾ — علم هيئتده هرقنغى بركوكبك شمس وسطده اولمق شرطيله كرهٔ ارض ايله (١٨٠) درجه بعدده بولنمسنه تعبير اولنوركه بوحالده قمر بدر اولهرق طلوع ايدر

§

﴿ استنزال الارواح ﴾ — علم سحر فروعندن برعلمك اسميدر . بونك اربابى ارواحى برطاقم عزايم ايله تنزيل وقوالب اشباحه تحويل ايلهحصول مقاصدايچون استخدام ايدرلر . وطائفهٔ جن ياخود ملائكهيى مجسداً احضاره (علم الاستحضار) ديدكلرى كبى تجسيد واحضارسز تسخيره دخى (علم العزايم) ديرلر . اوقودقلرى عزايم برطاقم دعوتلر وقسملردن و بودعوتلره جمعيت فكر و پرهيز ايله دوامدن عبارتدر وابتداى عملده شويله برعهدنامه اوقومق دخى عادتلريدر (بسم الله هذا كتاب بما عهد سليمان بن داود عليه السلام فيما عهد الجن والشياطين واعلم ان الله تعالى بمايقولون وكيل وعاهدتكم بعهدالله التامات وبعزته وجبروته وطاعته

فی خلقه وعظمته وعرشه وکرسیه وارضه وسماواته وجنته وناره وبخاتم سلیمان بن داود علیهما السلام لایخالف عهدکم ومیثاقکم ولاعن ماینزل الیك من الاسماء المبارکة المیمونة المقدسة ان لاتعوذ بشیٔ من معصتیك بعدیومنا هذا . الی اخره) وطالب ومطلوب وطلب وعناصره منسوب حروفك عددلرندن دخی قواعد مخصوصه سی اوزره ملائکه اسملری ترتیب ایدرك عزایم مذکوره میانه درج ووفقلر ترقیم ایلرلر

§

﴿ استوریش ﴾ — یاخود (اوستوریا) — اسپانیا دولتنك فانتابریق طاغلری آرقه سنده وغاسقونیا کورفزی ساحلنده برسنجاغیدر ومرکزی (اوویدو) شهریدر . بوسنجاغك اراضیسی طاغلق واهالیسی غایت جسور وصبور واجانبله اختلاطدن مجتنب اولدیغی جهتله عربلر استیلا ایده مدی یاخود دکری اولمدیغندن استیلاایتمك استه مدی (نقدر بیوك خطا) بناء علیه اسلامك برولردن اورکوتدیکی اهالیٔ قدیمه بو صرپ طاغلره چکیلوب مملکتلرینه تجاوز ایدن اجانبك طردودفعی اسبابنه تشبثله (غالیسیا) و (لئون) و (اووی یه دو) و (قشتاله) و (آراغون) قراللقلرینی تشکیل ایلدیلر وفرصت دوشدکجه اسلامی ازعاجدن ومحاربادن کیرو طورمیوب عاقبت اندلس حکومت اسلامیه سنك انقراضنه سبب اولدیلر .

§

﴿ استوقهولم ﴾ — اسوچ دولتنك پای تختیدر . بو شهر (ملار) کولنك بحر بالطغه منصب اولدیغی محله قریب بریرده اخراجاتی زیاده ولیمانی کوزل بر تجارتکاهدر و نفوس موجوده سی یوز اللی بیك تخمین اولنمقده در بعض کتابلرده سکسان التی بیك کور یلور .

§

﴿ اسولچه ﴾ — هرسکده بر قضا مرکزیدر (غبله) ناحیه سی بو قضا داخلنده در .

§

﴿ استیر ﴾ — بابلیلرك نفی ایتدیکی یهودیلردن (سوس) ولایتنده بولنان بر یهودینك قزیدر . بو قز فوق الغایه حسنا ومستثنا اولدیغندن

ولايت مذكوره‌يه وممالك ايرانيه‌يه حكم ايدن برنجى (سرخس)كتوردوب زوجاتى عدادينه ادخال ايتمشيدى حكمدار مشار اليهك (ماهان) نامنده اولان وزيرى اوته‌دنبرو يهوديلره دشمن و بتون بتون ازاله‌لرى نزدنده ملتزم اولديغندن بر كون ينه بر چوق شكايتلر ايدرك جمله‌سنك بغتةً ودفعةً اعدامى ايچون امر آلدى وتصادفات غريبه‌دن اوله‌رق او كون (استير)ك عميسى اولوب آره‌صره سرايه كلوب كتمكده اولان (مردخاى) نام يهودى دخى وزير مرقومك سرخسه سوءقصد تشبثنده اولديغنى خبر آله‌رق سرايه كلوب قزه وقز دخى اخشام هنكام نوشانوشى و جلوه فروشيده بر صورت متأثرانه ايله كيفيتى سرخسه خبر ويرمسيله سرخس درحال تحقيقاته مباشرت ايدوب خبر مذكورك طوغرى اولديغنى اكلاديغى كبى همان وزير غافل مرقومى حضورينه جلب وكندو اليله اعدام ايلدى وقزك اشبو اخطار وصداقتى اوزرينه يهوديلرك ازاله‌سيچون اولجه وزير مقتول مرقومه ويرديكى امرى كيرو آلمق لازم كلور ايكن بر پادشاه و يرديكى امرى كيرو آلمغه مقتدر دكلدر ديه‌رك ينه انفاذينى امر ايدوب فقط يهوديلره بر مساعدهٔ مخصوصه اولمق اوزره امر مذكورك علناً اجرا اولنمسنى و يهوديلرك دخى مقابله‌يه مأذون بولنمسنى بشقه‌جه فرمان ايلديكندن تعيين اولنان كونده يهوديلرله مجوسيلر بر برينه كيريشوب ايكى طرفدن يتمش بيك قدرى ايچنه اوينادى٠

بو وقعه (٥١١٥ خ) تاريخنده يعنى ميلادك درتيوز يتمش طقوز سنه مقدمنده ظهور ايتمش ايدى يهوديلر اول تاريخدنبرو هر سنه وقعهٔ مذكوره‌يه تصادف ايدن كونده (استير) ناميله بيرام ايدوب بربرلرينه هديه‌لر كوندررلر وچوجق چولق شورايه بورايه طوقاقرله اوره‌رق اول كونى اخطار ايدرلر٠

§

﴿ استيباج ﴾ — مديا حكمدارى كيكاووسك كتب افرنجيه‌ده محرر اولان اسميدر٠ (كيكاووس) كلمه‌سنه نظر بيوريله

§

﴿ اسحق ﴾ عليه السلام — پيغمبران عظامدندر و حضرت ابراهيم عليه السلامك اوغلى و حضرت اسماعيل عليه السلامك لاب

قرنداشیدر. حضرت ابراهیم علیه السلامك هاجر نام جاریه‌دن اولان اوغلی حضرت اسماعیل علیه السلام دنیایه کلدکده عقیم اولوب هیچ بر اولاد کتورمامش وسنی طقسانه بالغ اولمش اولان زوجه‌سی حضرت ساره زیاده‌سیله مأیوس اولدیغندن جناب حق مرحمت بیوروب (و بشرناه باسحق) آیت کریمه‌سی منطوق منیفی اوزره اسحق علیه السلامی طوغوره‌جغنی تبشیر و (٣٥٦٨ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیبیك یکرمی التی یاخود بیك سکز یوز طقسان التی سنه مقدمنده احسان بیوردی.
اسحق علیه السلام پدرینك حیاتنده فلسطینك شام شریف جهتنده ساکن اولان اهالی‌یه پیغمبر بعث بیوریلوب وفاتندن صکره (جراره) ده توطن ایلدی وجناب حق حیوانات واموال سائره‌سنه فوق الغایه برکت احسان بیوردیغی جهتله فلسطین اهالیسی حسدلرندن ناشی حفر ایتدیردیکی قیولری املایه وادملریله مجادله‌یه قالقشدقلرندن (بئر سبع) دنیلان محله هجرت واوراده خیمه‌لرینی رکز واقامت بیوردی وحال شیخوختنده کوزلرینه دومان کلدی وآخر وقتنده زیاده‌سیله سودیکی اوغلی (عیص) ه دعا ایتمك استدیکی حالده بحکمة الله تعالی دیکر اوغلی حضرت یعقوب علیه السلام والده‌سنك تعلیمیله تقدم و منصب نبوت دعای جلیلنی تحصیل ایلدی. بر روایتده ذبیح بودر وعمر شریفی یوز سکسان بشه بالغ اولمشدر.

§

﴿ اسحق المزنی ﴾ — امام شافعی حضرتلرینك کبار اصحابندندر ومسقط رأسی (مصر) کنیه‌سی (ابو ابراهیم) در بو ذات عالیقدرك فضل وکمالنی تعریف وتوصیف ایچون امام شافعی حضرتلرینك (المزنی ناصر مذهبی) کلاملری کافی ووافیدر. (جامع الکبیر) و (جامع الصغیر) و (مختصر المختصر) و (منشور) و (ترغیب) و (کتاب الوثائق) وامثالی خیلی کتاب تألیف ایتدی وزهد وصلاح واحتیاطده فوق الغایه شهرت بولدی و (٨٧٧ م و ٢٦٤ ه) تاریخنده وفات ایلدی.

§

﴿ اسحق قرمانی ﴾ — کبار مشایخ خلوتیه دندر وشهرتی (جمال

خليفه ياخود جمال خلوتی) در . حبيب قرمانی حضرتلرندن تحصيل كمال ايدرك درسعادتده كاوب ارشادله عبادله مشغول اولدی . و پك چوق كراماتی كورلدی . و (١٥٢٦ م و ٩٣٣ هـ) تاريخنده وفات ايدوب سودلیجه ده تربهٔ مخصوصنه دفن اولندی .

§

﴿ اسحق پاشا ﴾ — وزرای دولت عثمانيه دندر . وسلطان بايزيد وفاتح زمانلرنده ايكی دفعه‌ده يدی سنه صدارتی واردر . مومی اليه ايالت صدارتنده قرمان اوغلی اوزرينه تعيين اولنديغندن كيدوب مرقومك متصرف اولديغی قرمان ولايتنی حرباً ضبط وممالك دولت عليه يه الحاق ايلدی واهاليسندن برچوق كسه‌لری اوته يه بريه نقل واسكان ايلديكی صره‌ده اقسرای قضاسی ارباب صنايعندن برچوق كسه‌لری دخی درسعادته كوندردی . بونلر اولوقت خالی اولان وشمدی اقسرای دنيلان محله‌اسكان ايدلمش وبو مناسبتله اوراسی اقسرای ناميله شهرت بولمشدر . پاشای مومی اليه اشبو نقل خانه ماده سندن طولايی بعض مرتبه لسانه كلديكندن براز مدت صكره يعنی (١٣٨٢ م و ٨٨٧ هـ) تاريخنده برمجلس عيش وطربده سلطان بايزيد خان حضرتلرينك امريله اعدام اولندی . مشهور كدك پاشا دخی او كيجه برابر اعدام اولنمشدر .

§

﴿ اسد ﴾ — افريقيه‌ده بالاستقلال حكومت ايدن بنی اغلبدن (زيادة الله) لك امرای عسكريه‌سندن برقهرمان ذيشاندر . وعلم وفضلی شجاعتندن زياده ايدوكی آثارندن نماياندر . بوذات مشار اليه طرفندن مأموراً كيدوب سجليا‌ده واقع (پالرمو) ياخود (پالمير) قلعهٔ مشهوره سنی بش سنه محاصره ايله ضبط ايلدی . ونكات ومضامينی بين العلما شايان تقدير اولان (اسديه) نام كتاب مستطابی تأليفه موفق اولدی . بوكتاب فقه مالكيه دن بحث ايدر . بونك تشكيل ايتديكی سلالهٔ حكمرانی يه بين العرب (بنی كلب) ديرلر ايدی .

§

﴿ اسرائيل ﴾ — يعقوب عليه السلامك لقبيدر بولنب مؤخراً

مشار اليهدن تولد و تشعب ایدن اون ایکی سبطه یعنی قبائله نام عمومی اولمشدر . اسباط مرقومه خلق بونامی ذکرایله برابر بواندقلری سبطك نام مخصوصنی دخی محافظه ایدرلرایدی (بنی اسرائیلدن سبط نفتال) و (بنی اسرائیلدن سبط یهودا) کبی . یعقوب کلمه سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اسرائیلیه ﴾ — سلیمان علیه السلامك وفاتی عقیبنده اون ایکی سبط بنی اسرائیلدن اون سبطی آیریلوب شخیمده برحکومت تشکیل اتمش وایکی سبطی قدس شریفده حضرت سلیمانك اوغلی تابعیتنده قالمش ایدی قدسده قالانلرك حکومتنه حکومت یهودیه وشخیمده تشکل ایدن حکومته حکومت اسرائیلیه دیرلر . حکومت یهودیه‌نك نفوسی حکومت اسرائیلیه‌نك نفوسندن دون ایدیسه‌ده ملتك معتبرانی و بیت مقدس قدسده اولمق ملابسه سیله حکومت یهودیه زنکین ونفوذلی ایدی . اشبو دولت اسرائیلیه ابتدای تشکیلی اولان (٤٦٣٣ خ) تاریخندن یعنی میلادك طقوز یوز التمش برسنه مقدمندن آثور یلرك هجومیله منقرض اولدیغی (٤٨٧٦ خ) تاریخنه قدر دولت یهودیه ایله معارضه ومقاتله دن قورتیله مامشدر . (رخبعیم . یوربعام) کلمه‌لرینه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ اسطاط ﴾ — اسکی زمانده دونم یرینه قوللانیلور براولچیدرکه براسطاط قرق یدی مترو یه مساوی ایدی .

§

﴿ اسطخر ﴾ — شیراز شهرینك شمال شرقیسنده و اللی اوچ کیلومترو بعدنده بر شهر قدیمدر . بوراسی وقتیله ممالك ایرانیه‌نك الك معمور ومعتنا بر شهری و مدیا حکمدارلرینك پای تختی اولدیغی حالده (١٢٦٤ خ) تاریخنده یعنی اوچیوز اوتوز سنه مقدمنده اسکندر رومی طرفندن احراق اولندی یاخود قضاءً یانوب اندن صکره بردها رغبت اولنمدی . شهر مزبورده پك چوق ملوك مقابری و ستونلری موجود ومشهود اولدیغندن شمدی (چهل منار) نامی ویرلمشدر . اخیراً خط پهلوی ایله یازولی اوله‌رق بولنمقده اولان طاشلردن اکلاشلدیغنه کوره (اسطخر) ملوك ساسانیه یه

دخی پای تخت اولمش و یدنجی و سکزنجی عصرلرده عربلر طرفندن تخریب اولنمشدر . شهر مذکورڭ خرابه‌سنی تماشا ایچون کیدن سیاحلر بوراده خیلی آثار عتیقه کوردکلری کبی بر ده یکرمی درت مترو طولنده و کول رنکنده متعدد اولوقلی واویمه‌لی دیرکلرله تزیین اولنمش و اطرافه غریب صورتلی برطاقم حیوانات هیکللری یاپلمش بر بنا دخی مشاهده ایدرلر بو هیکللر وجودلری قنادلی ارسلان و ایاقلری اسب وباشلری قویرجق صقاللی انسان وباشلرینه تاج کیدیرلمش صورتده ترسیم اولنمشدر . یونانیلر بوشهره (پرسه پولی) دیرلر ایدی .

§

﴿اسطرلاب﴾ — کواکبڭ رصدلریله طول وعرضلرینی حسابده استعمال اولنور بر آلتدر بوده ایکی نوع اولوب نوع اولی بربری ایچنده درت دائره دن عبارت اولور و برنجی دائره دائرهٔ خسوفی وایکنجی دائره انقلابین نقطه‌لرندن مرور ایدن نصف النهاری واوچنجی دائره خسوفڭ قطبلری اطرافنده دور ایدرڭ کواکبڭ عرضلرینی کوسترر ودردنجی دائره داخلی وهدفه‌لر ایله مجهز اولدیغندن بونکله رصد ایدیلور واسطرلاب قطبی دنیلان نوع ثانیسی دخی کرهٔ ارضڭ قطبلرڭ برندن مرور ایدن خطوط مستقیمه واسطه سیله خط استوایه موازی سطح اوزرنده مرتسمنی ارائه ایدر صورتده یاپلمش نصف کره‌دن عبارت اولور و بونده نصف النهار دائره‌لری خطوط مستقیمه ایله کوستریلور .

§

﴿اسطوانه﴾ — علم هندسه‌ده هر ایکی مستوی اوزرنده بربرینه موازی وهم مساوی اولان ایکی دائره‌نڭ مرکزلری بیننه واصل اولان خط مستقیمه موازی اوله‌رق محیطلری اطرافنده دیکر برخط مستقیمڭ دور ایتدیرلمسیله حاصل اولان شکله اسطوانه‌دیرلر ومذکور دائره‌لره اسطوانه‌نڭ قاعده‌لری ومرکزلری بیننه واصل اولان خطه ارتفاعی ومحیطلری اطرافنده دور ایدن خطه مولدی تعبیر ایدرلر . وبراسطوانه‌نڭ محوری قاعده‌سنه عمود اولور ایسه اسطوانهٔ قائم وعمود اولمز ایسه اسطوانهٔ مائل تسمیه ایدرلر بر اسطوانه‌نڭ سطح مستدیرینڭ مساحهٔ

سطحیه‌سی قاعده سی اولان دائره محیطنك ارتفاعنه حاصل ضربیله تقدیر اولنور وفرضاً قاعده سنك نصف قطری (٥) وارتفاعی (٦) زراع اعشاری اولسه س=٢ × ٣,١٤١٦ × ٥ × ٦ اولور و بالاصلاح سطح مستدیری مساحه سنك ١٨٨,٤٩٦ زراع اعشاری اولدیغی اکلاشیلور ومساحهٔ حجمیه سی دخی قاعده سی مساحهٔ سطحیه‌سنك ارتفاعنه حاصل ضربیله تقدیر اولنور مثلاً براسطوانه‌نك قاعده سنك مساحهٔ سطحیه سی (س) زراع اعشاری مربعی وارتفاعی (ع) ومساحهٔ حجمیه سی دخی (ح) اولسه ح = س × ع مساحهٔ حجمیه‌سی دستوری اولور واشبو دستوره تطبیقاً هر بر اسطوانه‌نك مساحهٔ حجمیه سی استحصال اولنور

§

﴿ اسعدتبان ﴾ — ابو کرب بن کلیکرب یاخود ملکیکرب بن تبع بن زید بن عمرو بن تبع ذی‌الاذعار. تابعهٔ یمندن بر مشهور پادشاهدر بوکا تبع آخر دخی دیرلر. هشتاسب وارد شیر بن بهمن بن اسفندیار زماننده حکومت ایدر ایدی. مخالیف یمندن وملوك بنی حمیر بقیه‌سندن کیلان قلعه‌سنده (اسعد بن یعفر) نامنده بر ذات دها وار ایدی.

§

﴿ اسفرائین ﴾ — نیشابور ایله جرجان آره‌سنده منتصف طریقده نیشابور ناحیه‌لرندن برناحیهٔ حصینه‌در. بوراسنی‌وقتیله ملوك اعجامدن (اسفندیار) بنا ایدوب (مهرجان) تسمیه ایلمش و (٦٥١م و ٣١ ه)تاریخنده عبداه بن عامر معرفتیله فتح اولنمش ایدی. عهد اسلامده بو شهردن پك چوق علما ومشایخ ظهور ایتدی. حافظ‌الکبیر یعقوب بن اسحق وبالاده محرر اولان مشهور ابو اسحق و ابن سقا دیمکله معروف ابو علی و ابو حامد وفنون عالیه‌ده تألیفات عدیده‌سی اولان علمای متأخریندن عصام‌الدین حضراتی دخی بورالیدر.

§

﴿ اسقلاوونیا ﴾ — اوستریا دولتنك مجارستانده بر بیوك ولایتیدر ومرکزی (اززك) شهر مستحکمیدر بوولایت غرباً خرواتستان وجنوباً

ممالك عثمانيه ايله محدود و اهاليسى التى يوز بيك رادەسنده و التون وكوش معدنلرى و اورمانلرى زنكينجه وهواسى معتدلجەدر. اسقلاوونلر اسلاو جنسندن وسرماتى قبيلەسندن اولوب ميلاددن تقريباً اون بش عصر مقدم آسياده وولغا نهرينك جانب غربيسنده (اسلاو) و (واندال) لر ايله برابر ايكن روما دولتنك* انقراضندن صكره جنوبه طوغرى كلەرك جرمان قبيلەلرينه قارشديلر و برچوغى دخى (٧٩٩ م و ١٨٣ ﻫ) تاريخنده شارلمانك اوارلرى تضييق و پريشان ايتديكى صرەده استقلال بولوب مجارلرك هنكام اقتدارنده استقلاللرينى دهامتين برصورتده قويديلر. وقبيلەروسيه دولتنك اساسنى وضع ايدن بونلردر.

دولت عليه اسقلاوونيايى برقاچ دفعه ضبط ايدوب (١٦٩٩ م و ١١١١ ﻫ) تاريخنده اوستريا دولتيله عقد ايتديكى قارلوفچه معاهدەسى اقتضاسنجه ترك ايلدى. اسقلاوونلر برچوق زمان مجارلرله برابر استقلاللرينى محافظه ايدەبيلدكلرى حالده تاريخ مذكوردن صكره اوستريا تابعيتنى قبوله مجبور اولديلر.

§

﴿ اسقوچيا ﴾ — بريتانيا اطەسنك جهت شماليسنده و انكلتره دولتى ادارەسنده بر بيوك قطعەدر شمالدن جنوبه طوغرى درتيوز و شرقدن غربەطوغرى ايكيوز قرق‌بش كيلومترو طول ووسعتنده اولان اشبوقطعەنك نفوس موجودەسى اوچ مليون درتيوز بيك رادەسندەدر شمال جهتى طاغلق و اراضيسى محصولسز وسيس وصغوقدر. اسقوچيا اهالئ قديمەسى (١٢٠ م) تاريخنده جنوبدن شماله طرد اولنوب تسلطلرندن محافظه ايچون آره يره بر ديوار چكلمش ايدى صكره يعنى (٨٣٣ م و ٢١٨ ﻫ) تاريخنده ايرلاندا طرفندن كلان (غوت) طائفۀ وحشيەسى نيجه محاربات‌له اسقوچيايه يرلشوب ابتدا رومالولرى ومؤخراً اهالئ قديمۀ مرقومەيى حرباً اطاعته مجبور ايتدى وقراللرى اولان ايكنجى قانت باشنه ايكى تاج كيوب اسقوچيانك برنجى حكمدارى اولدى واخلافندن اوچنجى علكساندرى (١٢٨٦ م و ٦٨٥ ﻫ) تاريخنده بلا ولد وفات ايلديكندن قرال انتخابندن طولايى ظهور ايدن شقاق و اختلاف نيجه يوز بيك آدمك تلفنه و انكليزلرك

ال اوزادوب تحت حمايه‌يه آلمرينه سبب اولدى و (١٦٠٣م و١٠١٢ھ) تاريخنـده انكلتره قراليچه‌سى (اليزابت) بلاولد وفات ايلديكنه بناء يرينه (ژاق) نامنده بر اسقوچيالى انتخاب اولنـدى و قراليت بو صورتله (ستوارد) خاندانه چكدى ايسه‌ده مرقوم‌خروس دوكوشديرمكدن وسفره‌ده اوزون اوزادى اوتورمقدن بشقه بر ايشه يرامدى و (١٧٠٧م و١١١٩ھ) تاريخنده جالس صـندالئ حكمرانى اولان (آن) نام قراليچه دخى انكلتره واسقوچياقراليتلرينى برلشديروب وهيئت مجتمعه‌سنه بيوك بريتانيا نامنى ويروب ايكى طرفى سفك دماء وخساردن قورتاردى .

اسـقوچيا اليوم اوتوز اوچ قونتلغه منقسم اولوب مركز اداره‌سى ايكيوز بيك نفوسى جامع اولان (آدينبورغ) شهريدر .

§

﴿ اسكچه ﴾ ياخود (اسكيجـه) — درامه سنجاغنـه تابع يكيجـهٔ قره‌صو قضاسـنده بر قصبه‌در . بوراده كليتلو دخان واعـلا بالق يمورطه‌سى چيقار .

§

﴿ اسكليب ﴾ — قسطمونى‌ولايتى‌داخلنده برقضامركزيدر وقسمونى شهرينك جنوب شرقيسنده ويكرمى درت سـاعت بعدنده‌در . مع نواحى اون بر بيك نفوسى ويوز يكرمى سـكز جامع ومسجدى و بش تكيه و التى مدرسه واللى بر مكتبى وجوارنده بش عدد مملحه‌سى واردر .

اسـكليبه يارم ساعت مسـافه‌ده برمحلدن نبعان ايدن اعلا صو الك صيجاق هواده بيله اقلى يارم ساعت براغلمدقجه صغوقلغندن ايچيله‌مز ودائما منبعندن بوز پارچه‌لرى چيقديغى كوريلور .

§

﴿ اسكندر ذوالقرنين ﴾ — وقتيله يمنـده حكومت ايدن ملـوك تبابعه‌دندر . وپدرى (حارث‌الرايش ذى‌مرايد) بن (حمال ذوسـدد) (بن عاد ذى‌منح) بن (عامر) بن (ملطاط) بن (سـكسك) بن (وائل) بن (حمير) بن (سباء) در و اسمى (صعب) در . بو ذات على‌روايةٍ دايى زاده‌سى ووزيرى (حضر) عليه‌السلام ايله شرق وغربى طولاشوب

خلق توحیده دعوت ایتدی. مشار الیهك سلاله‌سندن کلان ابو کرب اسعد بن عدی ذو القرنین حقنده شو بیتلری سویلمشدر .

(ان کان ذو القرنین جدی مسلماً
کل الملوك لملکه کا لسجد

طاف المشارق والمغارب عالماً
یبغی علوماً من کریم مرشد

ویری مسیر الشمس عند غروبها
فی عین حامئة لها تتوقد

فلقد اذل الصعب صعب زمانه
و اثار عزت عزه بالسفر قد

حکم الامور فا حکمت آیاته
فجری الی اجل له و بموعد)

حکما وفصحای عربدن قس بن ساعدة الایادی دخی برموعظه‌سنده (ایها الناس هل اتاکم مالم یأت آبائکم الاولین ام اخذتم عهداً من السنین ام عندکم من ذلك الیقین ام اصبحتم من ذلك آمنین والله اصبحتم فی غفلة لاعبین این الصعب ذو القرنین جمع الثقلین و ساح الخافقین وعمر الفین لم یکن عنده الا کلحظة عین) دیمشدر .

§

﴿ اسکندر رومی ﴾ — بوکا اسکندر یونانی . وبیوك علکساندری دخی دیرلر ماکیدونیا حکمدارلرندندر . بو ذات (٥٢٣٨٠ خ) تاریخنده دنیایه کلوب حکیم مشهور (ارسطو) نك تحت تربیه‌سنده اون التی یاشنه بالغ اولدقده پدری ماکیدونیا حکمداری (فلیب) لك بیزانس (استانبول) محاربه‌سنه عزیمتی مناسبتیله یرینه وکیل اولدی و اثنای وکالتنده اطرافده بولنان بعض اقوامی تحت اطاعته آلدی ویکرمی یاشنده ایکن پدری وفات ایلدیکندن تخته جلوس ایدوب شاعر دموستنك تشویقیله ماکیدونیا علیهنه قیام ایدن آتنه‌لولری و ماکیدونیانك ترقیسنی چکه‌میان سائر جماهیر

متجاوره‌یی تهدید ایتدی ومشهور (تب) شهرینی فنا حالده خراب ایدوب جماهیر مرقومه‌یی کرکی کبی اورکوتدی وپدری زماننده فرس دولتی علیهنه جماهیر یونانیه ایله یاپیلان اتفاقی تازه‌لدی وویردکاری عساکرمعاونه‌یی ماکیدونیادن انتخاب ایتدیکی عسکر ایله برابر اوتوز درت بیك بشیوزه ابلاغ وجمله‌سنك سرعسکرلکنی درعهده ایدرك (٥٢٦٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اوتوز سنه مقدمنده چناق قلعه‌سی بوغازندن اناطولی یقه‌سندی پچدی وفرس ملکی (دارا)) نك غرانیقوس‌ده یعنی قوجه‌چایی دنیلان نهرك کنارنده تحشد ایدن یوز اون‌بیك موجودلی براردوسنی بوزوب آردینه دوشدی ومرکز صدراب اولان (سارد) شهر جسیمنی وفریکیا وپافلاغونیاوپیسیدی وسلیسیا ممالکنی استیلا ایدرك (ایسوس) ه واروب دارانك ایکنجی بیوك اردوسنی دخی پریشان واولاد وعیالنی وخزینه‌سنی اخذ واغتنام ایلدی وایکی سنه صکره ارمنستان حکمداری (واخه) نك دارا ایله اتفاقنی خبر آلدیغندن اورایی و متعاقباً سوریه و (تیر) و (غزه) شهرلرینی دخی استیلا ایلدی وغزه والیسی ایکی آی قدر مقاومت ایتدیکی جهتله بعد الاستیلا والئ مومی الیهی طوتوب وآت قویروغنه باغلدوب سورکلته‌رك آخرته کوندردی وقدس شریفه واردقده یهودیلر بیاض البسه‌لر وطنطنه‌لرله استقبال واولجه استدیکی عسکرك کوندریله‌مامسندن طولایی وقوعبولان قصورلرینك عفوینی استرحام ایلدکلرندن عفو ایدوب مصر یولنی طوتدی و مصرلیلر ذاتاً عجملرك جایه‌سندن ممنون اولمدقلریچون اسکندری کوزل قبول ایتدیلر واسکندر مصرده راحت ایتمکده ایکن عجملرك اربیلده عسکر طوپلامقده اولدقلرینی خبر الدیغی کبی (٥٢٦٣ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اوتوز بر سنه مقدمنده اورایه دخی یتیشوب بیچاره دارایی بتون بتون برباد و استراباده قدر تعقیب ایلدی و فرس صدرابلرندن (بسوس) نامنده برخائن دارایی قاچار ایکن باقتراندە طوتوب اعدام ایلدیکندن اسکندر اورایه دخی عزیمتله خائن مرقومی اخذ و دارانك ورثه‌سنه تسلیم ایلدی وسمرقند و خوقند شهرلرینی آلدقدن صکره بخارا شاهنك قزیله ازدواج و بخاراده ارام و بش سنه صکره هندستانك شمال غربیسنده واقع پنجابدن پچه‌رك هندستان راجه‌سی (پوراوه) یی حرباً اخذ و ینه عفو

واحسان ایلدی وهندستانی دخی ضبط آرزوسنده بولندیسه ده زیاده‌سیله یورلمش اولان عسکری یکده موافقت ایتمدیکندن و اصرار ایده‌جك اولور ایسه علیهنده بر اختلال چیقه‌جغنی اکلادیغندن دونوب سند و بلوجستان طریقیله و صوسز و ایسسز چوللردن درلو مشقتلرله بابله کلدی و بتون دولتلر طرفندن تبریك مظفریت ایچون کلان سفرا و اهالی استقباله چیقدی لکن بیچاره عشرتله وجودینی خراب ایدرك بر بیوك خسته‌لکه دوچار اولدیغندن (٥٢٧١ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز یکرمی اوچ سنه مقدمنده خسته‌لکنك اون برنجی کونی غوغای جهاندن قورتلدی کندو جنراللرندن (انتی پاتری) یدیله تسمیم اولندیغی دخی مرویدر هر نه حال ایسه مشارالیه جهانده پك بیوك بر نام قزانمشدر واکر بخاراده الوهیت دعواسنه قالقشدیغی ومجوسیلرك اعتقادینه میل کوستردیکی ایچون نصیحت ویرن خواجه‌سی (قالستن) ی اعدام ایتدیرمامش و غزه والیسنی بالاده بیان اولندیغی وجهله تحقیر ایتمامش اولیدی نام جهانکیرانه‌سی الی قیام الساعة لکه‌سز یاد اولنور ایدی. مومی الیه قالستن مشهور ارسطالیسك منتخب شاکردانندندر. محرر اولان اسملرك محللرینه دخی مراجعت بیوریله.

§

﴿ اسکندرخان ﴾ — آذربایجان حکمدارلرندندر. بوذات (١٤٣٦ م و ٨٤٠ ھ) تاریخنده برادری (جهانشاه) ایله محاربه ایدرکن بوزیلوب اوغلنك تحت محافظه‌سنده اولان (آلنجق) قلعه‌سنه فرار والتجا ایتمشیدی اوغلی مرقوم ذاتاً پدرینك موطئه‌لرندن بر فاجره‌یه علاقه‌سی مناسبتیله پدرینك مترصد فرصتی اولدیغندن بوکره ورودینی غنیمت بیله‌رك همان اعدام ایتدیروب فاجرهٔ مرقومه‌یی پستر وصالنه آلدی و جهانشاه دخی شاهرخك حمایه‌سیله تخت اذربایجانه اوتوردی. (نه حیت!)

§

﴿ اسکندر بك ﴾ — ارنودلق برنسنك اوغلیدر و اصل اسمی (ژان قاستریو) در. بو بك حال شبابنده پدری طرفندن رهن طریقیله درسعادته کوندرلدیکی جهتله سرای همایونه آلنوب خیلی زمان تربیه ایدلمش و اسکندر بك نامی ویرلمش و پدرینك وفاتنده دولت علیه تابعیتندن

آیرلماق شرطیله مملکتنه پرنس تعیین وارسال اولنمش ایدی بکمز ارنودلغه وارر وارمز دولت علیه‌نك امرلرینه قارشو حرکته و (۱٤٤٦ م و ۸٥۰ ھ) تاریخنده بتون بتون عصیانه باشلادیغندن سلطان مراد ثانی حضرتلری موره سفرندن عودتنده ارنودلغه اوغرایوب مقر اداره‌سی اولان اقچه حصاری تضییق و وقوعبولان استرحامنه بناء ینه عفو و ابقا ایلدی ومؤخراً ینه مسلك تابعیته منافی حال وحرکاتی ظهوره کلسیله (۱٤٤۹ م و۸٥۳ ھ) تاریخنده تکرار عسکر کوندریلوب اقچه حصار و دیرەلر النـدن آلندی و (۱٤٦٦ م و۸۷۱ ھ) تاریخنده تکرار عصیان ایلدیکی جهتله آرتق اصلاحی قابل اوله‌میه‌جغی اکلاشلدیغندن ممالکی بتون بتون ضبط ایدلدی وکندوسی ایتالیایه قاچدی .

§

﴿ اسکندرون ﴾ — حلب ولایتی داخلنده و بحر سفید ساحلنده و حلبك یوز یکرمی درت کیلو مترو بعدنده وجهت غربیسنده بر شهردر و لیمانی اولدقجه ایشلکدر . بونی ممالك یهودیه حکمدارلرندن ایکن (٥٥١٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك یتمش سکز سنه مقدمنده وفات ایدن علکساندری تأسیس ایلدیکیچون برچوق مدت (علکساندریامینو) نامیله یاد اولنوب صکره اسکندرون نامی زبانزد اولدی . یهودیلرك علکساندری نامی قبولی اسکندر رومینك مصرده ایکن امر و تنبیهنه یاخود خشنودلقلرندن ناشی بر خلوصکارلغه مبنی ایدی زیرا صکره ینه ترك اولنمشدر .

§

﴿ اسکندریه ﴾ — مصر سفلاده اسکی مرؤوتیس کولی ایله دکز آره‌سنده واقع دیل اوزرینه اسکندر رومینك امریله بنا اولنمش برشهیردر مقدما نفوسی طقوز یوز بیك راده‌سنده ایکن عصر اخیرده بر آره‌لق اللی التمش بیك راده‌سنه تنزل ایدوب والی محمد علی پاشا مرحومك زماندنبرو درت بشیوز بیکی بولمشدر . و ابنیه‌سی وسرایی و بیك بر دیرکلی جامع شریف و چارشوسی و میدان و مسیره‌لری غایت منتظمدر ساحلدن بیك اوچیوز مترو آچیقده بولنان (فاروس) اطه‌سی اوزرینه (٥۳۱۱ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیوز سکسان اوچ سنه مقدمنده ملوك بطالسه‌دن

برنجی (پتوله‌مه) معرفتیله یاپیلان فنار قله‌سی عجایب سبعهٔ عالمدندر بو قله سراپا بیاض مرمردن مربع الشکل و غایت اوزون بر بنا اولدیغی حالده اوزرینه خارجدن چیقیلور ایدی او یله بر اثر عجیب بیك بشیوز سنه قدر پایدار اولوب (١٢٥٣ م و ٦٥٠ ﻫ) تاریخنده انهدامه باشلایوب کیدرك بتون بتون ییقلمش و شمدی انقاضی بیله قالمامشدر.
اسکندریه اهالیسی برقاچ دفعه اختلال چیقاردقلری کبی (٤٧ م) تاریخنده دخی بر اختلال چیقاردقلرندن حمایه‌سنده بولندقلری روما دولتی طرفندن کوجله باصدیرلدی اولوقت (سراپیس) ك یدییوز بیك کتابی جامع اولان مشهور کتبخانه‌سی محترق اولدی و مصر ایله برابر اسکندریه (٦١١ م) تاریخنده ایرانلولرك و (٦٤٠ م و ٢٠ ﻫ) تاریخنده (عمروبن العاص) قوماندا اسنده اولان مسلمانلرك ید ضبطنه کچدی. اسکندریه و حوالیسنده خیلی آثار عتیقه بولنور.
اشقودره‌نك نام صحیحی و بغداد ولایتنه تابع منتفق سنجاغنده برقصبه‌نك اسمی دخی (اسکندریه) در.

§

﴿ اسکوب ﴾ — قوصوه ولایتی داخلنده و (پرزرین) شهرینك اون‌سکز ساعت بعدنده (واردار) نهری کنارنده بر کوزل شهردر ونفوسی اون بشبیك تخمین اولنمقده‌در اراضیسی محصولدار و هواسی لطیفدر بوراده هرنوع محصولات اولدیغی کبی اعلا دخان دخی یتیشور.

§

﴿ اسکیث ﴾ — سیقت کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ اسکی حصار ﴾ — آیدین ولایتی داخلنده ومغله ایله میلاس آره‌سنده برکوچك قصبه‌در. بوراسی سوریه حکمداری (ستراتونیس) نامنه یاپلش اولدیغندن برچوق مدت (ستراتونیسه) نامیله شهرت بولمش ایدی لکن شمدی قریه حکمنده‌در خیلی آثار عتیقه‌سی وار (٣٠١ م) تاریخنده ایمپراطور (دیو قلتین) معرفتیله نشر اولنان ماقسیمون قانوننك لاتینجه محرر اولان برنسخه‌سی بوشهرده بولندی.

دکزلی قضاسنك جهت شمالیسنده دخی اسکی حصار یاخود اسکی شهر نامنده بر ناحیه واردر (١١٤٧ م و ١١٨٩ م) تاریخلرنده فرانسه والمانیا ایمپراطورلری صلیبیین ایله قدس شریف امدادینه کیدرکن بو شهرده آرام ایتمش ایدی صکره یعنی (١٤٠٢ م و ٨٠٥ هـ) تاریخنده تیمورلنك خراب ایدوب برقریه حالنه کتورمشدر.

§

《اسکی شهر》 — خداوندکار ولایتنه ملحق کوتاهیه سنجاغی داخلنده بر قضا مرکزیدر سیدی غازی واین اوکی ناحیه‌لرندن ماعدا نفوس ذکوری اون بیك راده‌سنده‌در. کوزل ایلیجه‌لری وار.

§

《اسکیمو》 — آمریقای شمالیده واقع (لابرادور) و (آلیاسقا) شبه جزیره‌لری اهالیسنك اسمیدر وآسیا واوروپانك شمال طرفلرنده اولان (لاپون) و (ساموید) قوملرینك دخی اشبو اسکیمو جنسندن ایدوکی ظن وتخمین اولنمقده در.

اشبو (اسکیمو) لرك بویلری غایت قیصه صاچ وصقاللری صیق وسرت وسیاه کوزلری اوفاق دیشلری اوزون طبیعتلری ملایم و فتوتلی اولور وکافه سی وجودلرینه آیی درسی کیر و بالقجیلق ایله تعیش ایدر.

بونلر مقدما بتپرست ایکن والده سز قالان یتیم چوجقلرینی والده‌لرینك مزارلری اوزرنده ذبح ایدوب چوجغی والده سزلکدن ناشی دوچار اوله‌جغی سفالتدن وکندولرینی اعاشه کلفتندن قورتاره رق ثوابه کیردیك اعتقاد ایدرلر ایدی لکن شمدیلرده (موراوی) مسیونرلری خیلوجه‌سنی خرستیانلق دائره‌سنه صوقدی وچوجق ذبحی کبی غدر وجهالتلردن قورتاردی.

(اسکیمو) لر جوجه لکلریله برابر خانه لرینی سکز آرشون یوکسکلکنه قدر کرپیچ کبی کسلمش بوز پارچه‌لرندن یاپوب ایچنده اوتوررلر ویمکلرینی اغاجدن معمول قازغان و تنجره‌لر ایچنده پیشوررلر شویله که پیشوره جکلری شیئی ذکر اولنان اغاج تنجره‌یه قویوب وآتشده قیزدیرلمش بر طاشی ایچنه

صوقوب طاشك قيرغينلغيله نقدر پيشه بيلور ايسه انكله اغتذا واكتفا ايدرلر .

§

﴿ اسلاند ﴾ — ايزلاندا) كلمه‌سنه مراجعت بيوريله .

§

﴿ اسلاو ﴾ — يوت تاتارلرى جنسندن بر بيوك قبيله در بونلر تاتارستاندن طرد اولندقدنصكره ممالك هنديه يه كلوب جرمانلرله برحكومت تشكيل ايتديلر مؤخراً يعنى ميلاد عيسى عليه السلامدن تخمينا اون بش عصر مقدم اسياده واقع (وولغا) نهرينك جهت غربيسنه اينديلر ايسه‌ده اسلاو نامنك برو طرفلرده ايشيدلمسى خيلى زمان صكره وقوعبولدى . اسلاولر ايكى نوع اولوب بر نوعنه (اصل اسلاو) ديكرينه (واند) ديرلر ايدى . اسلاولرك برطاقى (آتيللا) نك زمان حكومتنه دكين مستقل قالوب اندن صكره ايچلرندن صربلر وخرواتلر آيريله‌رق (٦٣١ م و ١٠ ه) تاريخنده اوروپانك جهت جنوبيسنه يرلشديلر وديكر طاقى الب نهرينه قدرايلرلدويلرايسه‌ده ايمپراطور (شارلمان) و برنجى (اوتون)لك بيوندوريغى التنه كيرمكدن بشقه برايش كوره مديلر . اشته اولوقت بونلره اسير معناسنه اوله‌رق و يرلمش اولان (اسلاو) نامى اوزرلرنده قالمشدر (بوهميا) و (اسقلاوونيا) و (صربيه) و (خرواتيه) و (موراويا) و (بوسنه) و (له) و (والاش) خلقنك اسلاو جنسندن اولديغنه نظراً (پولونيا) و (روسيه) و (اوستريا) دولتلرينك مقدما بونلرك تشكيل ايتدكارى دوقه‌لقلردن بيويوب وجوده كلمش اولمسى مأمولدر. اسلاولر خرستيانلغى طقوزنجى عصردنبرو قبوله باشلاديلر روى ارضده اليوم موجود اولان اسلاولرك عددى سكسان درت مليون تخمين اولنيور .

(اسلاو) كومر بن يافث بن نوح عليه السلامك برنجى اوغلى ايدى ديبانلرده واردر .

§

﴿ اسلميه ﴾ — روم ايلئ شرقى ولايتى داخلنده وقوجه باققالنك

جهت جنو بیسنده اراضیسی غایت محصولدار بر شهردر اهالیسی
یکرمی بیك راده سنده اولوب کوزل چوقه فابریقه‌لری وکل بغچه‌لری
واردر بوراده پك چوق کل یاغی چیقار یلوب خارجه صاتیلور
واعلا سلاح اعمال اولنور وهرسنه بر بیوك پنایر قوریلور . اسلمیه ایله
ادرنه‌نك بینی یکرمی درت ساعتدر .

§

﴿ اسماء ﴾ — ابوبکر الصدیق حضرتلرینك بیوك کریمه سی وعشرهٔ
مبشره دن زبیر بن عوام حضرتلرینك زوجه سی وعبد الله ابن زبیر
حضرتلرینك والده‌سیدر (رضی‌عنهم). اوغلنك شهادتی کونی مشار الیها
ایله‌ایتدیکی استشاره‌ده ویردیکی جوابلر متانت عقل وقوت قلب وصبرینه
دلیل اولدیغندن بعضیلرینك بیانه تصدی اولنور شویله‌که حجاج ظالمك
ابن الزبیری طوتمق قصدیله مکهٔ‌مکرمه یی شدتله محاصره وتضییق ایتدیکی
کونلرك برنده مشار الیه والده سی اسماجنابلرینك ایکی اللرینی بردن او پمك
اوزره کندی النه آلدیغنده (اوغلم وداعمی ایده یورسك دیو سؤال ایتدی
ابن الزبیر حضرتلری دخی (اوت وداعه کلدم زیرا ظن ایدرمکه بو کون
آخر کونمدر) دیدکده (اویله ایسه هایدی بصیرت اوزره کیت فقط کل
بنده سکا وداع ایده یم) دیه‌رك بو ینونه صارلمسیله الی مشار الیهك کیمش
اولدیغی زرهه طوقوندقده زره پوش اولدیغنی اکلایوب (اوغلم بوسنك
ایستدیککی ایستیانلرك یعنی آرزوی شهادت ایلیانلرك کاری دکلدر)
دیدی مشارالیه دخی (بونی بن انجق سکا مدار قوت وتسلیت اولسون
ایچون کیدم) جوابنی ویردکده (بو بکا مدار قوت و تسلیت اوله‌ماز)
بیوردی مشار الیه درحال زرهنی چیقاره رق حربه کیدوب اوکون
شهید اولدی وشهید دوشمسیله حجاج طاقی تکبیر کتوردی . شوراسی
غریبدرکه ابن عمر حضرتلری تکبیری ایشتدکده باقك شو حجاجك
عسکرینه‌که مؤمنلر اشبو عبد الله ابن زبیرك ولادتی کونی (یهودیلرك
بز مسلمانلری تسخیر ایتدك انلرك اوغللری اولمز سوزلری یلان چیقمش واسلام
سونجلرندن تکبیر کتورمش ایدی اشته بوکون دخی شهادتنه سو ینوب
تکبیر کتورنلری مقایسه ایجاب ایدر) بیورمشدر . لیلهٔ هجرت حضرت

فخر رسالتده مشار اليها حضرتلری نطاقنی (قوشاق) ایکی یه بولوب بر پارچه سنی سفره ودیکر پارچه سنی قربه یه باغ اولمق اوزره عرض ایتدکلرنده جانب جناب سید البشردن (یااسماء سنك بونطاقکه بدل جناب حق سکا جنتده ایکی نطاق احسان بیوره جقدر) تبشیری شرفصادر اولمغله مشار اليها (ذات النطاقين) وصف جمیلیله شهرت بولمشیدی .

§

﴿ اسماعيل ﴾ علیه السلام — پیغمبران عظامدندر وحضرت ابراهیم علیه السلامك اوغلی و حضرت اسحق علیه السلامك لاب قرنداشیدر . حضرت ابراهیمك هیچ بر اولادی دنیایه کلمدیکیچون زوجه‌سی حضرت ساره مصر ملکنك مقدما هدیه ایتدیکی (هاجر) نام جاریه‌یی حضرت ابراهیمه اهدا و استفراشنه مساعده ایلدیکندن حضرت اسماعیل (٣٥٥٨ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیبك اوتوز التی یاخود ایکیبك یوز طقسان اوچ سنه مقدمنده دنیایه کلدی مؤخراً جناب حق ساره‌یه دخی حضرت اسحاقی احسان بیوردیغندن ساره هاجر ایله اوغلنك تبعیدینی استدی حضرت ابراهیم زوجه‌سی مومی اليهانك خاطرندن چیقه‌میوب حضرت اسماعیلی والده سیله برابر ارض مکه‌ده کعبهٔ مکرمه نك اولدیغی محله براقدی بر مدت صکره حضرت ابراهیم اوغلی اسماعیلی کورمك ایچون مکهٔ مکرمه‌یه کیدوب برلکده کعبهٔ مکرمه‌یی یابدی و (ربنا انی اسکنت من ذریتی بواد غیر ذی زرع عند بيتك المحرم) دیه‌رك دعا ایدوب ینه حبرونه عودت بیوردی و یمندن شام شریفه کیدن (جرهم) قبیلهٔ جسیمه‌سی مکهٔ مکرمه‌یه کلوب بئر زمزمك ظهوری مناسبتیله اوراده توطن ایلدی حضرت اسماعیل قبیلهٔ مذکوره رؤساسی نزدنده علو قدر ومنزلتنی اظهار وانلردن برینك قزیله تزوج ایدوب مؤخراً قبیلهٔ مذکوره‌یه پیغمبر بعث بیورلدی . مشار الیه حضرتلرینك بو قزدن (نبایوت) و (قیدار) و (آدبایل) ودیکر اسملرده اون ایکی اولادی دنیایه کلوب هر بری بر قبیله‌یه رئیس اولمش و پدر طرفندن کلدانی ووالده طرفندن عرب اولدقلریچون بونلره (عرب مستعربه) نامی و یرلمشدر علیه الصلاة والسلام افندمز (قیدار) سلاله سنه منسوبدر.

حضرت اسماعيل عليه السلام يوز اوتوز يدی سنه معمر اولوب (٣٦٩٥ خ)
تاريخنده يعنی ميلادك بيك سكز يوز طقسان طقوز سنه مقدمنده وفات ايلدی.

§

﴿ اسماعيل انقروی ﴾ — كبار مشايخ مولويه دندر . غلطه
مولويخانه سی شيخی ايدی مثنوئ شريفه بر كوزل شرح يازمش
و (١٦٣١ م و ١٠٤١ ﻫ) تاريخنده وفات ايدوب مولويخانهٔ مذكور
خطيره سنه دفن اولنمشدر .

§

﴿ اسماعيل ﴾ حقی — رجال جلوتيه دن ومفسرين كرامدن برمبارك
ذاتدر . بوذات عاليقدر مسقط رأسی اولان آيدوسدن درسعادته كلوب
اسكدارده احمديه جامع شريفنده برمدت وعظ ونصيحت ايتدكدنصكره
بروسه يه هجرت ايدوب اوراده وحدت وجود مسئله سندن بحث ايتديكيچون
علمانك شكايتيله تكفور طاغنه نفی و براز صكره اطلاق اولندی . طريقت
جلوتيه ده خلافتی آت پازاری شيخ عثمان افندی حضرتلرندندر وانلرده
ذاكر زاده دن وانلرده ديزدار زاده دن وانلرده (هدايی محمود افندی)
حضرتلرندن استخلاف بيورمشلردر . اسماعيل حقی حضرتلرينك
كمالی (روح البيان)و(اصول حديث)و(شرح محمديه)و(شرح مثنوی)
سنی مطالعه ايدنلر ايچون معلوم اولور .
كندی سويلديكی (كبش روحم حقه قربان ايلدم) تاريخنه نظراً وفاتی
(١٧١٤ م و ١١٢٧ ﻫ) تاريخنده وقبری بروسه ده در .

§

﴿ اسماعيل معشوقی ﴾ — طريقت عليهٔ بيراميه نك ملاميه قولی
رجالندندر . اوغلان كلمه سنه نظر بيوريله .

§

﴿ اسماعيل صفوی ﴾ — شيخ صفی الدين اردبيلی احفادندن وملوك
ايرانيه دندر . ابتدا پدری كبی كيلانده شيخلك وبعضاً مريدلريله غزا
اتمكده ايكن (١٥٠٠ م و ٩٠٦ ﻫ) تاريخنده حكومت بايندريه نك ضعفنی
فرصت اتخاذ وشيخلكی شاهلغه تحويل ايدرك افشار وقاچار وذوالقدريه

عشائرندن واجدادی مرید و طرفدارلرندن تدارك ایتدیکی عسکر ایله آق قیونلیلری و شروانلیلری پریشان و تبریزی استیلا وسلالهٔ ملوك صفویه‌یی تشکیل ایلدی ممالك محروسهٔ شاهانه اهالیسنی دخی اغفال و جلب ایچون شیخلك یوزندن دعوتنامه‌لر وخلیفه نامنه مفسدلر کوندروب قرمان اهالیسنی کرکی کبی قاندیردی ایسه‌ده سلطان بایزید حضرتلری حصول آرزوسنه میدان براقدی و (یزد) و (اصفهان) طرفلرنده مخالف افکار واعتقادی اولنلردن اوتوز بیك قدر علما وسادات کرامی قتل عام ایتدیردی وامرادن حسین بك نامنده برقهرمانی تیمور قفس درونده احراق ومراد بکی کباب ایلدی . و (١٥٠٨ م و ٩١٤ ھ) تاریخنده بغدادی‌اوروب بولدیغی سنیلری کسدی التی سنه صکره سلطان سلیم حضرتلری مشهور چالدیران محاربه‌سنی قزانه‌رق شاه مشارالیهك زوجه‌سیله معشوقه‌سی تاجلی خانمی وبتون خزینه واشیاسنی اغتنام وخوی و تبریزی استیلا ایلدی ایسه‌ده یکیچریلرك سرکشلکی مانعه‌سیله دها ایلرویه کیده‌مدی و شاه اسماعیل مغلوبیت مذکوره ملابسه‌سیله حیثیتنی ضایع ایلدیکنه و اکثر کردستان ممالکی النددن چیقوب دولت علیه‌یه انتقال ایتدیکنه بناءً کدرندن زیاده‌سیله شرب خمره مبتلا اوله‌رق اوتوز سکز یاشنده و (١٥٢٣ م و ٩٣٠ ھ) تاریخنده آخرته کتدی بقای سلطنتی ایچون امور مذهبیه‌یه مداخله ایدرك ملت نجیبهٔ اسلامیه‌یی شیعیلك وسنیلك تفرقه‌سنه دوشوروب الی آخر الایام بدنام اولان بودر .

§

﴿ اسماعیل صفوی ﴾ — برنجی اسماعیل صفوینك حفیدیدر . بونك پدری (طهماسب خان) (١٥٧٦ م و ٩٨٤ ھ) تاریخنده وفات ایتمك اوزره ایکن ایران وکلا وامراسی ایکی طرف اولوب برطرفی اشبو اسماعیله ودیکر طرفی قرنداشی حیدر میرزایه بیعت ایتمك استدی بینلرنده برچوق مقاتله وقوعندنصکره اسماعیل طرفلیلری غلبه ایتدیکندن شاه اسماعیل پدرینك حیاتده حبس اولندیغی محلدن چیقوب تخته اجلاس ایدلدی ودرحال حیدر میرزا طرفدارلرندن برچوغنی واون برنفر قرنداشنی وعمزاده‌لرینی اعدام ایتدیروب پك سودیکی بیوك قرنداشیله مدبر الملکك

کوزلرینه عنایت مخصوصه اولمق اوزره میل چکدیردی لکن رافضیلرك علیهنده اولدیغنی و سب شیخین بدعت مذمومه سنی منع افکارنده بولندیغنی بردن بره اظهار ایلدیکندن امرا واهالینك اکثریسی یان یان باقمغه باشلادی وجلوسنك ایکنجی سنه سنده برکیجه معشوقی (حلوایی حسن بك) ایله یاتورکن ایکیسی بردن اعدام اولنوب یرینه بیوك قرنداشی (اعما محمد) پکدی و بودخی مصالح دولته نظارت اتمك ایچون اعما برصدر اعظم انتخاب وتعیین ایتدی . برروایتده اسماعیل صفوی همشیره سی یاخود زوجه سی یدیله قتل اولنمشدر .

§

﴿ اسماعیل افندی ﴾ — سلطان احمد ثالث زماننده اون التی آی مشیخت ایتمش بر ذاتدر کنیه سی (ابو اسحق) در . سلطان سلیم جامع شریفی جوارنده وچهارشنبه بازاری جاده سنده کعبهٔ مکرمه نك تمام طول وعرض وقدنده اوله رق بنا ایتدیردیکی جامع شریفه الیوم اسماعیل اغا جامعی دیرلر . مومی الیهك وفاتی (۱۷۲۵ م و ۱۱۳۸ ه) تاریخنده وقبری جامع مذکور خطیره سنده در .

§

﴿ اسماعیلیه ﴾ — ملاحدهٔ اسماعیلیه باطنیلرك مذهب باطلندن بر شعبه در . اعتقاد کلمه سنده اوتوز طقوزنجی فرقه یه نظر بیوریله .

§

﴿ اسماعیل ﴾ — طونه نهرینك ساحل یسارنده رومانیانك بر قصبه سیدر . بوراسی مقدما معمور وغلبه لك بر بلدهٔ حصینه اولدیغی حالده (۱۷۸۹ م و ۱۲۰٤ ه) تاریخنده روسیه جنرالی سوواروف حرباً دولت علیه دن آلوب اوچ کون یغما وچوق یرلرینی احراق ایتدیردیکدن صکره دولت علیه یه چکوب (۱۸۰۹ م و ۱۲۲٤ ه) تاریخنده ابرائیل ایله برابر ینه روسیه یه انتقال ایلدیکندن اسکی حالنی ضایع ایتدی . الیوم نفوس موجوده سی یکرمی بیك راده سنده در .

§

﴿ اسنه ﴾ — مصرده (قنه) سنجاغنده بر قضا مرکزیدر .

§

﴿ إِسوج ﴾ ياخود (شيوەت) — شمالاً وغرباً بحر منجمد شمالى وجنوباً بحر بالطق ايله محدود اولان وشمال شرقيسى روسيەنك لاپونيا الكاسنه متصل بولنان (اسقانديناو) شبه جزيرەسى اوزرنده واقع ايكى قطعۀ جسيمەنك بريدر ديكرى (نورج) در بونلرك اگرچه ايكيسيده بر قرالك زير حكمنده ايسەده ادارەلرى مشروطيت وجهله بشقه بشقه اولديغندن بربرلرينك قانوننه مداخله ايتمزلر. اسوج قطعەسنده اكثريسى پروتستان اولمق اوزره درت مليون ونورج قطعەسنده بر مليون سكز يوز بيك نفوس تخمين اولنيور. قرالك پاى تختى اسوجده واقع يوز اللى بيك نفوسلى (استوقولوم) شهريدر. اهالئ مملكت اسوچه (سوەريج) وفرانسزلر (سوئد) ديرلر. ذكر اولنان شبه جزيرەنك منطقۀ منجمدەيه يقين اولان محللرنده يعنى التمش طقوز ويتمش عرضلرنده يازكونلرى كونش بر قاچ هفته افق اوزرنده دوران ايتديكى كبى قيش كونلرى دخى اول قدر مدت نابديد اولور بو مظلم زمانلرده اهالى مهتابلر ومشعلەلر ايقاديله ايشلرينى واخذ واعطاريني يپارلر وقار اوزرنده يورتدكلرى قيزاقلر ينه كيك جنسندن بر نوع حيوان قوشارلر وطوك ايركن باشلاديغى سنەلرده كوبليلر چام قبوغندن معمول بر نوع خمير تناول ايدرلر. اسوج دولتى آمريقاده واقع كوچك آنتيل اطەلرندن (سن بارتلمى) نام اطەيه دخى مالكدر. اقتدارى ايچون حكومت كلمەسنه نظر بيوريله.

§

﴿ أَسْوَدْ ﴾ عيهله بن كعب — بو حريف زمان سعادتده يمنده تورەيوب مركبنه سجده ايت ديدكده يوزينى يره سورمك وترسلن ديدكده ترسلمك كبى حقه بازلقلرله بر چوق خلق كندويه جلب ايتمش ونبوت دعواسيله اطرافه مكتوبلر كوندروب اكثرى يمن ونجران جهلاسنى كندوسنه اويدورمش بر خبيث ايدى عليه الصلوة والسلام افندمز انبار طرفندن آدملر ارسال، وتدبير حسنه ايله ياخود حرب وتضييق ايله اخذ وقتل اولنمسنى فرمان بيورديغندن مأمورلر كيدوب وهر طرفى مسلح بكجيلرله محافظه اولنان قصرينه زوجەسنك تدبيريله آچيلان كدكدن كيروب

قفاسنی کسدیلر وقان دوکملکسزین غائله سی بر طرف اولدیغنك خبر بشارت اثری علیه الصلوة والسلام افندمزك ارتحالیله جناب ابا بکر الصدیقك خلافتی اثناده کلکله عموم مسلمین مسرور اولدیلر ٠

§

﴿ آسوِلهْ ﴾ — (١٤٣٦ م و ٨٤٠ ﻫ) تاریخنده وفات ایدن علاءالدین رومی حضرتلرینك تألیف ایتدیکی کتابك اسمیدر ٠

§

﴿ اسویچره ﴾ یاخود (اتحاد هلوتیك) — فرانسه ایله اوستریا ممالکی آره‌سنده بر جمهوریتدر واکثریسی پروتستان و برازی قتولك اولمق اوزره اهالیسی ایکی ملیون التی یوز التمش بیك تخمین اولنمقده‌در ٠ اسویچره ممالکنده پك چوق مهیب قیالر ومخوف وعمیق اوچورملر ودره‌لر تپه‌لر بولندیغندن وقارك کثرتیله بیوك چیغلر حاصل اولدیغندن سیر ایچون کیدن سیاحلر درلو درلو مخاطراته اوغرارلر و بعضیلری تلف اولورلر ٠ یکرمی ایکی ایالتدن عبارت اولان اشبو اسویچره ممالکی متعدد جمهوریتلره منقسم ایسه‌ده جمله‌سی اوتوز التی بیك نفوسی جامع اولان (برن) شهرنده متشکل واعضاسی برسنه ایچون منتخب مجلسه تابعدرلر ٠ بورا اهالیسنك بر نوع طاغ فاره‌سی اکل ایتدکلری ولذتنی ثنا ایلدکلری بعض تواریخده کورلمشدر ٠ اهالئ مرقومه پك کوزل قاشلر طوقورلر ساعتلر یپارلر ٠

§

﴿ آسیا ﴾ — قطعات خمسهٔ ارضك اك واسعی وابتدا معمور اولانیدر وشمالدن جنوبه طوغری طولی طقوز بیك یدییوز وشرقدن غربه طوغری عرضی اون ایکیبیك سکز یوز کیلومترو اولوب اهالیسی التی یوز ملیون تخمین اولنمقده‌در جهت شمالیسنده (سبریا) وجهت غربیسنده (آسیای ترکی) و (عربستان) و جهت جنوبیسنده (ایران) و (افغانستان) و (بلوجستان) وجانب شرقیسنده (چین) و (ژاپون) ووسطنده (ترکستان وتاتارستان کبیر) واقع اولوب بحر خزر واورال

نامليله ایکی عدد بیوك ومستقل دکزی وسکز عدد جسیم سلسلهٔ جبالی ومشهور نهرلری واردر.

اسیا قطعه‌سنك بعض محللرنده برچوق زمان قبائل چین واتراك وتاتار واعجام ویونان وایکنجی عصر میلادیده روما دولتی ودردنجی عصرده شرق ایمپراطورلری ویدنجی عصرده خلفای امویه وعباسیه وطقوزنجی عصرده ملوك سلجوقیه غالبا حکم سوردی و میلاددن ٦٠٦ سنه مقدم آثور یلرك انقراضی و ٥٦٠ سنه مقدم مشهور کیخسروك استیلاسی و ٥٨٧ سنه مقدم ایکنجی بخت نصرك قدسی استیلاسی و ٣٣٤ سنه مقدم اسکندر رومینك غلبه‌سی ومیلادك التمش طقوزنجی سنه‌سنده بیوك قدس محاصره‌سی و هجرتك اوتوز ایکنجی سنه‌سنده ساسانیلرك اضمحلالی وسکسان ایکنجی سنه‌سنده جاجم محاربه‌سی و یوز اوتوز ایکنجی سنه‌سنده عباسیلرك امویلره غلبه‌سی و درتیوز طقسانیجی سنه‌سنده اهل صلیبك مهاجه‌سی والتی یوز اوچنجی سنه‌سنده چنکیزك و یدییوز یتمش سکزنجی سنه‌سنده تیمورلنكك استیلاسی وطقوز یوز یکرمنجی سنه‌سنده چالدران محاربه‌سی وقوعه کلدی. آسیای صغرا دنیلان اناطولی قطعه‌سنه یونانیلر (آسیا مینور) دیرلر.

§

﴿ آسیه ﴾ — فرعون موسی اوچنجی امنو فیسك یاخود اوغلی حاروسك زوجه‌سیدر. بوخاتون غایت منصفه وعابده اولدیغندن موسی علیه السلامی نیلدن التقاط ایدوب باغرینه باصدی وزوجنك مشارالیه حقنده اولان غضب وافکارینی تسکین وتحویل وحمایه ایلدی یهودیلرك زعمنجه وتوراتك قولنجه حضرت موسی یی حمایه ایدن فرعونك قزیدر. حافظ ضیای مقدسینك حافظهٔ حدیث اولان قز قرنداشنك آسمی دخی (آسیه) در.

§

﴿ آشار ﴾ — اوروپا مشاهیر کیمیا کراندن وبرلین اهالیسندن هزور بر ذاتدر. مارقرافك بیانته کوره پانجاردن شکر استحصالنی ابتدا بوذات کشف ایدوب پروسیا قرالی بولنان ذاتدن (سلیسیا) ده واقع (قوران) اراضیسنی آلوب اوراده تجربه‌سنی اجرا ایلدی و بوکشفی شایان

تحسین وآفرین اوله‌رق قدری بیلنوب دار الفنونه قبول و حکمت طبیعیه درسلری نظارتنه تعیین اولندی . وفاتی (۱۸۲۱ م و ۱۲۳۷ ه) تاریخنده‌در .

§

« آشاز » یاخود (آخاز) — مرکزی قدس شریف اولان ممالك یهودیه حکمدارلرندندر . سوریه وممالك اسرائیلیه ملکلری ممالك یهودیه‌یی ایکنجی دفعه محاصره ایتدکاری زمان مومی الیه آثوریلره مراجعت و برچوق التون وکموش اهدا ایدرك آنلرك معاونتیله یقایی قورتاردیسه‌ده کندو دینی براغوب ساخته آلهلره پرستش وانلرك اغورینه اوغلنی قربان ایلدیکندن ومعاونت واحسانی کوردیکی آثوریا حکمداری (تغلتفالاصر) لك خاطرندن چیقه مدیغیچون آنك امریله عبادتخانه سنه پت آصدیغندن بین الملة ملحد ودینسز نامنی آلدی وممالکی معاونت مذکوره مناسبتیله دولت آثوریه حمایه سنه کیردی . مومی الیه اون التی سنه حکومت سوردکدنصکره (٤٨٧٧ خ) تاریخنده یعنی میلادك یدییوز اون یدی سنه مقدمنده وفات ایدوب الحادی مناسبتیله حکمدارانه مخصوص اولان مزاره دفندن محروم قالمشدر . کونش ساعتی بونك زماننده ایجاد اولندی .

§

« آشانتی » — آفریقا قطعه‌سنك جهت غربیسنده وکینهٔ شمالینك ساحل جنوبیسنده برزنجی حکمدارلغیدر . بورانك حکمداری بولنان ذات جوارنده اولان (روی) و (مواسان) و (تاکا) و (قورانزا) و (توفل) و (دانقاره) و (سایونی) و (آمپانا) و (اکین) و (آسیم) وسائره نامایله متعارف یکرمی ایکی عدد امارات صغیره وکبیرهٔ زنجیه‌یی تحت اطاعتنه آله‌رق اپیجه برقوت و یوز بیك عسکر چقارمغه اقتدار پیدا ایتدیسه‌ده آره‌صره انکلیزلرك تسلطندن قورتیله‌مامقده‌در . حکمدار مومی الیهك مقر سلطنتی (قوماس) شهریدر بونك ساحلنده اولان (سان جورج) قصبه‌سی انکلیزلرك اوغراغیدر آشانتی اهالیسنه (امة الذهوبیه) واراضیسنه (سواحل الذهب) دخی دیرلر واهالئ مرقومه‌یی برملیون

وحمایه ایتدیکی امارات اهالیسیله برابر اوچ ملیوندن متجاوز تخمین ایدرلر.

§

﴿ آشباه ونظائر ﴾ — (۱۵۶۲ م و ۹۷۰ ھ) تاریخنده وفات ایدن علامه (ابن النجیم) مصرینک علم فقه وقواعد وضوابط وجمع وفرق وحیل ونظائره دائر یدی فنی جامع تألیف ایتدیکی کتابک اسمیدر موی الیهک اسمی زین العابدین در تاریخ مذکوردن ایکیوز اللی درت سنه مقدم کلان شیخ ابن الوکیل صدر الدینک وامام سبکینک وجلال الدین سیوطینک دخی بونامده کتابلری واردر.

§

﴿ اِشبیلیه ﴾ — اسپانیا ممالکی داخلنده واندلسک جهت غربیسنده برشهر شهیردر. بوراسی غوتلر وروماتلر زماننده (هیسپالیس) نامیله مشهور اولدیغی حالده اسلامه انتقالنده (اشبیلیه) دینلدی شمدی اسپانیوللر (سویلا) دیمکده درلر. بوشهرک موقعی غایت مفرح ودائم الخضرة ولطیف الهوا واووه‌لری سماکورنمز صورتده زیتون اشجاریله مزین ومعمور اولوب هرطرفنی (وادی الکبیر) نهری اسقا اتمکده در. اسپانیوللر نهر مذکوره شمدی غلط اوله‌رق (غواد الاکوبرا) دیرلر و(اشبیلیه) یی کورمیان غرائبدن هیچ برشیٔ کورمامشدر ضرب مثلی حالا قوللانورلر حالبوکه مسلمانلر زماندن قالان اثارک همان کافه‌سی محو اولوب یالکز (خیرالداء) قله‌سی واموپلرک (القصر) سرای عتیقی قالمش واولوقت برملیوندن زیاده نفوسی وارایکن شمدی یوز اون بیکه تنزل اتمشدر.

§

﴿ اشرف رومی ﴾ — کبار اولیاء اللهدندر. مشارالیه اولیاء الله کرامدن (سید احمد المصری) حضرتلرینک مخدومی اولوب ازنیق قضاسنده دنیایه کلمش و اوراده خیلی زمان ارشاد عبادله مشغول اولدیغی حالده (۱۴۹۳ م و ۸۹۹ ھ) تاریخنده دارآخرته انتقال اتمشدر ازنیقده اولان تربه‌سی الیوم زیارتکاه خواص و عوامدر (مزکی النفوس) نام کتابی تألیف ایلمشدر حفید حفیدی (سید لطف الله) افندی دخی کملین مشایخ کرامدن ایدی.

§

﴿ اشرف ﴾ — ملوك غلامان مصريه دن بر بهادر ذاتدر . بو ذات (صور) و (عكا) و (صيدا) قلعه لريني بش هفته ظرفنده لاتينلردن يعني اوحواليده يرلشمش اولان صليبيلردن حرباً آلوب كندولريني اورالردن چكلمكه مجبور ايتدى و اكثر معتبراني مأذوناً قبريسه هجرت ايلدى . ملك اشرف مصرده درت سنه كمال عدالتله حكومت ايتدكدنصكره (۱۲۹۲ م و ۶۹۲ هـ) تاريخنده امراسنك طمع وغدريله شهيد اولمشدر .

§

﴿ اشعث ﴾ — لغت عربيده صاچى دوكلمش معناسنه اولديغندن (ابن اشعث) و (ابوالاشعث) بعض ذواتك كنيه ولقبي اولمشدر . ملوك امويه زماننده عراق واليسى (حجاج) طرفندن ايران وتركستان فتحنه كوندريلوب اورالرده نيجه ممالكك فتح وتسخيرينه موفق اولان و (۷۰۱ م و ۸۲ هـ) تاريخنده بيلرينه كيرن برودته مبنى اردوسيله حجاجك اوزرينه كلوب برقاچ محاربه قزاندقدنصكره مشهور (جماجم) محاربه سنى غيب ايدن سرعسكرك كنيه سى دخى (ابن اشعث) ايدى . جماجم بغداد جوارنده بر موقعدر .

§

﴿ اَشعر ﴾ — (بنو اشعر) ياخود (اشعريون) يمنده مسكون (سباء) اولادندن بر بيوك قبيله اسميدر . اصحاب كرامدن (ابو موسى الاشعرى) وائمه ٔ ديندن (ابوحسن الاشعرى) حضراتنك اصللرى بو قبيله دن ايدى . (اشعر) لغت عربيده قيللى آدم ديمكدر . مشار اليهمانك اسملرينه مراجعت بيوريله .

مكهٔ مكرمه ايله مدينهٔ منوره آره سنده اولان ايكى طاغك برينه (جبل اقرع) وديكرينه (اشعر) ديرلر . ينبوع اوزرينه اينن طريقده و بنى جهينه داخلنده برطاغك اسمى دخى (اشعر) در .

§

﴿ اشعياء ﴾ بن عاموس عليه السلام — انبياء بنى اسرائيلدندر . يهودا ملكى (اوزيا)و(يوثام)و(اخاز)و(خزقيا) زمانلرنده و (ارمياء) عليه السلامدن اول قدس شريفده بولنورايدى . آثوريا ملكى (سناخريب)

ممالك اسرائیلیه‌یی اوردقدن برقاچ سنه صكره یعنی میلادك التی یوز طقسان
درت سنه مقدمنده ممالك یهودیه یه دخی هجوم و بعض شهرلرینی استیلا
ایدرك قدس شریفی تحت محاصره‌یه آلدقده ملك خزقیا حضرت اشعیاء
ایله جناب واجب الوجوده التجا وچوللركینه‌رك عبادتخانه سنده تضرع
ودعا ایلدیكنه وجناب حق مشارالیهك و خزقیانك دعاونیازلرینی قبول
بیوردیغنه بناء سناخریبك اردوسی مستولی اولان وباعلتیله پریشان
اولدی . خزقیا بردفعه امیدسز برخسته‌لكه دوچار اولوب حضرت
اشعیاءدن افاقتنی رجا واسترحام اتمشیدی مشار الیه دعاوشافیٔ حقیقی افاقت
احسان بیوره جغنی تبشیر بیوردیسه‌ده خزقیا مطمئن القلب اوله میوب
برنشان التماس ایلدیكندن حضرت اشعیاء شمسك اون درجه حركتدن
قالدیغنی معجزه اوله‌رق كوستردی . اشعیاء علیه السلامك وقایع آتیه‌یی
یعنی حضرت (مسیح) وحضرت (محمدالمصطفی) علیهم الصلاةوالسلامك
ظهورینی ونیجه وصایا و تهدیدات ونصایحی شامل والتمش التی بابی مشتمل
كتابی ذیل توراتده مسطوردر . مشار الیه ملك (منشا) زماننده
بتپرستلكه سلوك ایدن یهودیلره قارشو شدید سوزلر سویلدیكی ایچون
بیچقی ایله شهید اولدی دیرلر .
اشعیاء الفسز (شعیاء) دخی یازیلور .

§

﴿ آشقر ﴾ — كوك كوزلی صاری تنلی یاخود صاری توكلی آدمه
ویله‌سی قو یروغی قزله مائل صاری وآل توكلی اسبه اطلاق اولنور .
ترجمه‌سی عین ایله عشقر ایسه‌ده صحیحی الف ایله در .

§

﴿ اشقودره ﴾ — روم ایلینك جانب غربیسنده وقره طاغك جهت
جنوبیسنده وونديك دكزی ساحلنه قریب محلده برولایتك مركزیدر .
اشقودره شهر مستحكمی اسكندر رومی زماننده انشا اولنوب مؤخراً برقاچ
دفعه صربلولرك ووندیكلولرك النه كچدی و (۱٤۷۸ م و ۸۸۳ هـ) تاریخنده
سلطان (محمدالثانی) حضرتلری مكمل بر اردوایله كیدوب ابتدا اطرافنده‌كی
طاغلری استیلا واورالردن قلعه‌یی دوكمك ایچون بیوك طوپلر چیقارلمسنی

فرمان ایلدیسه ده ممکن اوله‌مدیغندن درسعادتدن باقر واوسته جلب وطاغلرك تپه‌لرنده بیوك طوپلر اصاغه ایتدیره‌رك التی آی محاصره وتضییق ایله آلدی و (اسکندریهٔ ارنود) نامیله و کتخدالق وجهله روم ایلی ایالتنه الحاق ایلدی. بونك اوزرینه و ندیك دولتی مصالحه‌یه مجبور اولمشدر.

(۱۸۳۱ م و ۱۲٤۷ ﻫ) تاریخنده اشقودره والیسی بولنان مصطفی پاشا دولت علیه‌نك افکار وارادەسنه مغایر حال حرکاتده بولندی دنیله‌رك ایالتی طوغریدن طوغری تحت اداره‌یه النوب پاشای مشار الیه درسعادته جلب وقصوری عفو اولندی.

اشقودره‌نك اتصالنده بر بیوك کول واردر وساحلنده ایشلیان بیوك کوچك سفینه‌لر ایکیبکدن اشاغی د کلدر.

§

﴿اشکانیان﴾ — یاخود (ارشکانیان) — درت طبقه‌یه منقسم اولان ملوك فرسدن اوچنجی طبقه‌نك عنوانیدر. بوطبقه (۵۳۳۸ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیوز اللی التی سنه مقدمنده پارت رؤساسندن (ارشك) نامنده بر صاحب خروجك (سلوسید) لره غلبه‌سیله تشکل ایدوب (۲۳۰ م) تاریخنده طبقهٔ ساسانیه‌نك ظهوریله منقرض اولدیسه‌ده بوطبقه‌یه منسوب اولان برقاچ حکمدار ارمنستان قطعه‌سنده برمدت دها اجرای حکومت ایلمشدر. دولت اشکانیه‌یه (پارت) دولتی دخی دیرلر. بونلرك پای تختی (دمغان) و (مداین) شهرلری ایدی. (ارشك) و (پارتیا) کلمه‌لرینه دخی مراجعت بیوریله.

§

﴿آشه‌راب﴾ — یهود علماسندندر. بوذات (۳۰۰ م) تاریخنده دنیایه کلوب ذکا وفراستی سایه‌سنده برچوق علومه مالك اولدقدن صکره زمانی علماسنی جمع وشریعت موسویه‌یی تدقیق ایدرك اقسام سته اوزره التمش جلدی، جامع برکتاب تألیف و (تلموت بابلی) تسمیه ایلدی. بوکتابده علوم جبریه وهندسیه وفلسفه‌یه متعلق مسائلدن دخی بحث اولنمشدر. (تلموت یروشالمی) بشقه‌در آنك ایچون (یوحنان) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿آشيل﴾ — جاهير يونانيه‌دن تسـاليا حكمداری بولنـان ذاتك اوغليدر . جاهير مذكـوره بالاتفاق ترووا اوزرينـه كتمـك اوزره ايكن بوچوجق دخی سـائردلی قانليلره‌برابر كتمك هوسـنه دوشـديسه‌ده والده‌سی مساعده ايتميوب قادين قيافتنده (ايسكيروس) اطه‌سنه قاچيرمش واوراده محافظه اولنمسنی تنبيه ايتمش ايدی مرقوم بعض كمسه‌لردن يكيتلك دعواسنه طوقينور سوزلر ايشـتديكندن برتقريب صاووشـوب تروواية واردی ووقوعبون محارباتك كافه‌سـنه كيروب پك‌چوق شجاعت‌كوستردی وتروو‌ا قرالنك جسارت وشجاعتله مشهور اولان اوغلنی اخذ وعربه‌سنه ربط ايله تروو‌انك اطرافنده كزديردی . مرقوم آشيلك غضب وشدتی‌دخی جسارت و شجاعتی نسبتنده ايدی .

§

﴿آصاف﴾ ياخود (آساف) — بن برخيا (داود) عليه‌السلامك اصحاب كرامندندر . مومی‌اليه اثنای‌عبادتده(مزامير)اوقويانلرك‌امامی‌ايدی . بوذات نغماتك دخی‌مرتب اولی اولديغندن تعليم ايتديكی مدرسه‌دن يتيشانلره (اسـافی) تسميه اولنمش بونام مؤخراً بعض ملوك بنی اسرائيـله و بيوك خاخامره ورؤسای ديره‌دخی ويرلمشدر .

§

﴿اصحاب كهف﴾ — صيانت وعنايت آلهی‌يه مظهر اولمش يدی نفر ذواتدر . بونلرك‌بشی ياخود التيسی شرق ايمپراطوری‌غدار (دسيوس) ياخود (داقيوس) لك دائره‌سی منسـوباتندن وبريسی چوبان ايدی اشبوالتی ذات هنوز انتشارايدن دين نصارايه‌داخل اولديغی ومرقوم دسيوس دين نصاری عليهنده پك‌زياده شدت كوسـترمكده ونيجه يوز بيك بيكناهك قاننه كيرمكده بولنـديغی جهتله قور قولرندن قاچوب و يولده راست كلدكلری برچوبانی‌دخی التماسـنه بناء قبـول ايدرك (افس) ياخود (افسـوس) لك شرق جهتنه كيدوب برمغاره‌يه صاقلانديلر وتفاسـير شريفه‌ده تفصيلاً بيان بيورلديغی اوزره جناب‌حق بونلری وچـوبانك كلبنی بربيوك اويخويه طالديروب محافظه بيوردقدن اوچيوز طقوزسنه صكره اوياندیره‌رق اوكون ينه اماته بيوردی . مدت نوملری حقنده نصاری اختلاف ايدوب اكثريسی

یوزطقسان بش سنه دیدیلرسه‌ده صحیحی بالاده محرر اولدیغی وجهله‌در واویانملری خرستیان مذهبنه طرفدار اولان ایمپراطور (تؤدوسیون)زماننده یعنی هجرت نبویه علیه اکمل التحیه‌نك التمش بوقدر سنه مقدمنده وقوعبولمشدر . اصحاب کهفك اسلام بیننده زبانزد اولان اسملری بشقه وکتب نصاراده بشقه اولدیغی کبی کتب نصاری دخی یکدیکرینه مخالفدر . بزبونلرك السنهٔ اسلامیه‌ده زبانزد اولان وملکائی قاردینال (اوسی) نك دعا کتابنده بولنان وسائر کتب نصاراده کوریلان اسملرینی زیرده بیان ایده‌جکز . قاموسده محرر اولان بش نوع اسملرینك بونلره مشابهتی پك آزدر .

اسلام بیننده	دعا کتابنده	بعض کتب نصاراده
۱ یملیخا	۱ مالخوس	۱ یمولیخوس
۲ مکسلینا	۲ مکسیمیانوس	۲ مکسملیانوس
۳ مسلینا	۳ یوحنا	۳ اندونیوس
٤ مرنوش	٤ مرتینیانوس	٤ مارتی نیانوس
٥ دبرنوش	٥ دیونیسیوس	٥ دیونیوس
٦ سازنوش	٦ سارابیون	٦ کساقوسنودیانوس
۷ کفشططیوش	۷ قسطنطین	۷ قسطنطینوس
۸ قطمیر کلب		

§

﴿ اصحاب صفه ﴾ — زمان سعادتده طریقهٔ عزلتی اختیار ونفس نفیسلرینی زهد وصلاحه اجبار ایدن اصحاب کرام حضراتیدر . بوذوات محترمه هنوز جمع وترتیب اولنمیان قرآن کریمی واحادیث نبویه‌یی قوهٔ حافظه‌لرنده حفظ وعبادات ایله اشتغال ایدرلر ودائما علیه الصلاة والسلام افندمزك مظهر ثنا والتفات عالیلری اولورلرایدی . کشف الظنون صاحبنك قولنجه اصحاب صفه اوتوز درت ذاتدر و (بلال حبشی) و (عبدالله بن مسعود) و (سلمان فارسی) و (ابومسعود) و (عکاشه) و (ابوذر غفاری) و (ابوهریره) و (ثوبان بن معاذ) رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتی دخی بوجمله‌یه داخلدر .

§

﴿ اصحاب فیل ﴾ — ابرهه کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اصحاب ايكه ﴾ — ايكه كلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿ اصفهان ﴾ ياخود (اصبهان) — ممالك ايرانيه‌دن عراق عجم ايالتی داخلنده وطهرانك اوچيوزاللی كيلو متر و جنوبنده برشهردر . بوراسی مقدما پك معمور وايران شاهلرينك مقرسلطنتی ايكن (١٣٨٧ م و ٧٨٩ ﻫ) تاريخنده تيمورلنك و (١٧٢٢ م و ١١٢٥ ﻫ) تاريخنده افغانيلر قتل عام وضبط وتخريب ايلديكندن خراب اولدی . ويدی سنه صكره (نادرشاه) افغانيلردن استرداد ايلديسه‌ده آرتق امنيت ايده‌مديكندن پای تختنی قالديروب (طهران)ه كتوردی . اصفهانك معمور زماننده يعنی شاه عباس ثانی وقتنده نفوسی التی يوزبيك راده‌سنده ايكن شمدی التمش بيكدن زياده دكلدر . بعض آثار قديمه‌سی كورلمكده‌در . اصفهانده كوزل اسلحه، وقليچ يايلور ايپك والتون وكموش تللی قماشلر نسيج واعمال اولنور . اصفهان عساكر معناسنه اولان (سپاهان) دن غلط ايمش .

§

﴿ اصمعی ﴾ — ادبای عصردن بر ذاتدر واسمی (عبدالملك) مسقط رأسی (بصره) كنيه‌سی (ابوسعيد) در . علم نحو و لغتده حائز قصب السبق امتياز بر اديب سخن پرداز ايدی . هارون الرشيد بونك شهرتشعار اولان طلاقت و بلاغتنی ايشيده‌رك بغداده كتوردوب ندماسی سلكنه ادخال ايلدی . امام شافعی حضرتلری عربيده طلاقت لسانني تحسين بيوردی . اصمعی بلبل خوش نواكبی نغمات كوناكون ايله هر دمده بردرلو نوادر مضحكه نقل وحكايه ومجلسنده اولنلری مدهوش ودمبسته ايلر وحفظمده اون التی بيك ارجوزه وار دير ايدی . طبقات سيوطيده بعض تأليفاتی اولديغی دخی بيان اولنمشدر . وفاتی (٨٢٦ م و ٢١١ ﻫ) تاريخنده‌در .

§

﴿ آطاقاباس ﴾ — امريقای شماليده ومكسيقا كورفزی ساحلنك ايچرو طرفلرنده قونز كوچر بر قبيله‌در و بونلرك همان كافه‌سی حشرات كبی حال سفالتده واله‌كچوردكلری اجنبی انسانلری وطوته‌بيلدكلری وحوش

وطیوری اکل ایله تعیش ایتمکده درلر فقط اخیراً النان معلوماته کوره ایچلرندن برخیلیسی اولدقجه مدنیته آلشدیرلمقده ایمش .

§

﴿ اطرنوس ﴾ — خداوندکار ولایتنده وکشیش طاغی جوارنده بروسه سنجاغنه ملحق برقضا مرکزیدر . بوشهری وقتیله (آدریانوس) نام قیصر یاپدیروب کندو نامنی ویرمش ایدی .

§

﴿ اطفیر ﴾ — عمالقیلردن مصر ملکی (ریان) نك وزیر عزیزی وزلیخای یوسفك زوجیدر . بونك بین الاهالی عنوانی (جبار) ایدی . یوسف علیه السلام مصره کتورلدکده بوذات کوله اولمق اوزره مبایعه و برمدت استخدام ایدوب حسن حالنی کوردکدنصکره بتون امور وخصوصنی تفویض ایتدی ومؤخراً زوجه‌سی زلیخانك معلوم اولان افتراسنه بناء زندانه قویدیردی کیفیات سائره‌سی (یوسف) کلمه‌سنده محرردر .
بوکا (فوطیغار) دخی دیرلر . حضرت یوسف علیه السلام عزیز مصر اولدقدنصکره (اون) شهرندن الدیغی قزك پدرینك اسمی دخی (آنام فوطیفار) ایدی . دیکر روایته کوره صکره‌دن آلدیغی زلیخادر .

§

﴿ اطلاس ﴾ — اوروپا قطعه‌سیله افریقا قطعه سنك جهت شرقیه‌سی بیننده وامریقا قطعه‌سنك جانب غربیسنده اولان بحر محیطك برقسمیدر . بواسم مقدما اطلس طاغلرینك نهایت غربیسیله محدود اولان بحر محیطه ویرلمش ایدی . بحر محیط اطلاسینك طولی برقطعه‌دن برقطعه‌یه وعرضی اوچبیك بشیوزدن التی بیك یدیبوز کیلومترویه قدر وشرق طرفنده (کینه) و (قاسقونیا) و (مانش) کورفزلری وشمال وایرلاندا دکزلری وغرب جهتنده مکسیقا و (آنتیل) و (حورسون) دکزلری موجوددر . بحر محیط اطلاسینك ایکی آقنتیسی اولوب بری (سنغال) دن یوقاری‌یه طوغری شرقدن غربه ودیکری شمالدن غربه آقار .

§

﴿ اطلانتیت ﴾ — اسکی زمانده منخسف اولمش براقلیم یاخود جزیره‌در

بوجزیره بحر محیط اطلاسیده براوجی قناریه اطه‌لرینه وبراوجی امریقا جوارنده واقع (آنتیل) اطه‌لرینه منتهی غایت جسیم وواسع برجزیرهٔ کبیره اولدیغی حالده هنوز معلوم اولمیان برتاریخده تصادف ایلدیکی حادثهٔ عظیمه ایله منخسف اولمشدر اليوم موجود اولان (آثور) و (مادر) اطه‌لری جزیرهٔ مذکوره‌نك الڭ یوکسك طاغلرینك تپه‌لری ظن اولنمقده‌در. حکمای یونانیه‌دن مشهور افلاطونك ویردیکی معلوماته کوره بواطه امید برونی پیشکاهندن جنوبه طوغری طولاً اوچبیك اسطاط وعرضاً ایکی بیك اسطاط ومربع مستطیل شکلنده ایمش.

§

﴿ اطلس ﴾ — افریقانك حدود جنوبیسنده و بحر سفید سطح مائلنده بين الاهالی (جبال درن) دنیلان مغرب سلسلهٔ جبالنك اسمیدر اشبو سلسلهٔ جبالك الڭ مرتفع محلی فاس قطعه‌سنده اولوب ارتفاعی درتبیك مترودن زیاده دکلدر وجزایر قطعه‌سنه واصل اولان سلسله‌سی ایکیبیك سکز یوز وایکیبیك درتیوز مترو ارتفاعنده‌در. خریطه مجموعه‌لرینه واشکالدن خالی ودوزاولان فلك اعظم یاخود فلك الافلاکه واپکدن معمول دوز قاشه دخی (اطلس) اطلاق اولنور.

§

﴿ اطنه ﴾ — اناطولیده اسکندرون کورفزی ساحلندن یکرمی بش کیلومترو کیروده و (سیحون) نهری اوزرنده تجارتکاه برشهردر و بونامده اولان ولایتك مرکزیدر. حوالیسنده بیوك اورمانلر ومنبت صحرالر وار ایسه‌ده موجود اولان بطاقلقلر مناسبتیله ایام صیفده هواسی فنالشدیغندن اکثر اهالیسی یایلاره چکیلورلر. نفوس موجوده‌سی یکرمی بش بیك تخمین اولنمقده در. اسکندروندن بشقه مرسین دخی اسکله‌سیدر.

§

﴿ اعتقاد ﴾ — اسلامك اعتقادنجه منقسم اولدیغی یتمش اوچ فرقه ایله نصارانك یتمش ایکی فرقه‌سی ویهودیلرك یتمش برفرقه‌سندن تحقیق اولنه بیلانلری بروجه آتی بیان اولنور.

اسلامك منقسم اولديغى فرقه‌لر

فرق	اقسام	
٠١	٠	فرقهٔ ناجيه
٢٠	١	فرقهٔ معتزله
٢٠	٢	فرقهٔ شيعه
٢٢	٣	فرقهٔ خوارج
٠٥	٤	فرقهٔ مرجئه
٠٣	٥	فرقهٔ نجاريه
٠١	٦	فرقهٔ جبريه
٠١	٧	فرقهٔ مشبهه
٧٣	٠	

(١) فرقهٔ ناجيه) — اشبو فرقه‌يه داخل اولنلر عليه الصلاة والسلام افندمزك واصحاب كرام حضراتنـك اعتقـادلرى وامام ابومنصور ماتريدى وابو حسن الاشعرى حضراتنـك اجتهادلرى اوزره بولنانلردر. بونلر الله تعالى وتقدس حضرتلرينك واحد وقديم اولديغنه وحياة وعلم وقدرت وارادت وسمع وبصر وكلام وتكوين ذاتيـله قائم صفات الله ايدوكنـه وعباد اللهدن معـدود اولان ملائكهٔ كرامه وكتب منزله‌يه وكلام الله غـير مخلوق اولديغنه وجميع انبياء ورسل كرامله برابر (محمد المصطفى) صلى الله عليه وسلم حضرتلرينك نبوتنه وبعث ووزن اعمـال وسؤاله وعالمك محـدث وخالق الله تعالى اولديغنه اينانورلر وچار يار كزين رضوان الله تعالى عليهم اجمعين حضراتنك ترتيب معروف اوزره ولايت وخلافتلرينى تصديق وكافهٔ اصحاب كرامه محبت ايدرلر والله تعالى وتقدس حضرتلرى حقنده عرض وجسم وجوهر ومصور ومحدود ومعـدوم ومتنـاهى ومتجزى دييانلرى رد وهيچ بر مكانده متمكن اولمديغى وعلمندن وقدرتندن هيچ برنسنه خارج اولمديغى يعـنى عالم امكانده حيز حصوله كلان بالجمـله احوال وافعـال انك خلق وايجادى وقضا وقدريله اولوب عـلم ازلئ الٓهيده اولان شئونات ترتيب مالا يزالى اوزره البته ظهوره كله‌جكنى واقعال عباد ايكى نوع اولوب برى عبدك توسط واختيارى اولميه‌رق مجرد ارادهٔ الٓهيه ايله وديكرى عبدك واسطهٔ اختيار وانضمام اراده‌سيله وجناب حقك خلقيله حاصل اولمقده اولديغـنى وفعلى علتسز وغرضسز ايدوكنى واعمال حقيقت ايمانه داخل اولمديغى

وحقیقت ایمان تزاید وتناقص ایتمدیکنی وتغیر سعادت وشقاوتده اولوب اسعاد واشقاده اولمدیغنی وثواب فضل آلهی وعقاب عدل آلهی وعلم عقلدن افضل واهل کبائره شفاعت انبیا حق اولدیغنی اعتراف واعتقاد ایدرلر .

(۲) فرق معتزله‌دن (واصلیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی حسن بصری حضرتلرینك شاکردلرندن (واصل بن عطا) در . مرقوم برمسئله‌ده حسن بصری حضرتلرینه مخالفتله مجلسندن قالقوب کتدیکنه بناء حضرت مشار الیه (قداعتزل عنا واصل بن عطا) بیوردی ومرقوم دخی کندو ذهاب واعتقادینی ترویج وتدریس ایدرك شاکردلر پیدا ایتدیکندن معتزله مذهبی میدانه چیقدی . بونلر صفات آلهیه‌یی نفی ایدوب ذات اللهدن غیری قدیم یوقدر وکفر وظلم وشر خدانك تقدیریله دکلدر وکفر ایله ایمان آره‌سنده برمنزله واردر دیرلر وبوکبی دها بك چوق اعتقادات باطله ایله اهل سنتدن آیریلورلر .

(۳) فرق معتزله‌دن (هذیلیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی (ابو هذیل العلاف) در . بوآدم بالواسطه واصل بن عطادن اوکرندیکی مسائل باطله‌دن بعضیلرینی قالب آخره افراغ وتدوین ایدرك مقدم الطائفه نامنی آلدی واصحابی اقوال فلسفه‌یی عقائد معتزله‌یه خلط ایدرك بعض مسائلده بولداشلرندن آیرلدی . بونلر خدای متعال حضرتلرینك مقدوراتی فنا بولور واهل جنت وجهنمك حرکاتی ضروریدر وعبادك جنت وجهنم اوزرینه قدرتی یوقدر وجناب حقك اراداتی مرادك غیریدر دیرلر .

(٤) فرق معتزله‌دن (نظامیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی ابراهیم بن سیاردر . بونك مذهبنه سلوك ایدنلر حق تعالی قوللرینه صلاحلری اولمیان نسنه‌یی ایشلتمکه وآخرتده ثواب وعقابلرینی اکسلتمکه قادر دکلدر ومخلوقاتی حدوث ووجود اعتباریله دفعةً واحده‌ده خلق ایتدی بوتقدم وتأخر کموندن ظهورده‌در وقرآن کریم کاملاً معجز اولمیوب یالکز مغیباتدن خبر ویردیکی معجزدر اکر حق تعالی مساعده ایتمش اولسیدی عرب مثلنی کتوره‌بیلوردی واجماع وقیاس شرعده حجت دکلدر دیرلر .

(٥) فرق معتزله‌دن (حائطیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی (محمد بن حافظ) در . بوخبیث واصحابی حق تعالی قوللرینی بر بشقه دارده

عاقل وسالم وبالغ اوله‌رق خلق وكندو معرفت و علمنی ونعم سائره‌یی احسان ایتدی وجمله‌سنی او نعم و احسانه تشكرله مكلف قیلدی و قوللرك برطاقمی تكلیف اولنان امر مذكوری كماهی حقهـا ایفا و دیكری قصورلی اوله‌رق ادا ایدوب اوچنجی طاقمی كامـلاً ترك و عصیان ایلدی و جناب حق اطاعت ولازمهٔ شكری ایفا ایدنلری دار جحیمه كوندروب ایكیسی اورته‌سی اولنلری بودار دنیایه چیقاردی و بوراده بأساء وضراء وشدت ورخا والام و لذات ایله مبتلا قیلدی اشـته صور انسـانیه و حیوانیه‌ده كوریلان اختلاف انلرك ذنوبلری نسـبتنده‌در وقدیم اولان جنـاب حقدن بشقه برحادث آله‌دها واردر و روز جزاده خلقك محاسبه‌سنی بو آله كوره‌جكدر كبی بر چوق هزیانلر ایدرلر ·

(٦) فرق معتزله‌دن (بشریه) فرقه‌سی — بو فرقه‌نك رئیسی (بشر بن معتمر) در · بو آدم و اصحابی خدای متعال حضرتلرینك ارادتی ایكی وجه اوزره‌در وبر وجهی صفت ذات ودیكر وجهی صفت‌فعلدر وصفت ذاتیله كندو افعالنی وعبادینك جمیع طاعاتنی‌اراده ایدر زیرا صلاح وخیری بیلوبده انی اراده ایتمیان حكیم‌صایلمز وجناب حقك برلطفی دها واردركه انی‌اظهار‌ایتمش‌اولیدی روی ارضده بولنان انسانلرك كافه‌سی ایمانه‌كلور ایدی مع مافیه اولطفی اظهار ایتمك جنـاب حقه واجب دكلدر و كبیره‌دن توبه مقبول ایسـه‌ده مرتكبی بردها ایشلدیكی حالده اولكی ارتكابك جرمی ینه‌عودت‌ایدر اعتقادنده‌بولنورلر ·

(٧) فرق معتزله‌دن (معمریه) فرقه‌سی — بوفرقـه‌نك رئیسی اولان (معمربن‌السلمی) قـدر یونك اولولرندن ایدی بونك مذهبنه تابع اولانلر جناب حق یالكز اجسامی واجسام دخی اعراضی خلق ایتدی · جناب حق كندو نفسنی بیلمز زیرا بیلمكلكی علم ایله معلومك اتحادینی ایجاب‌ایدر انسانك‌ارادتدن‌غیری‌فعلی‌یوقدر وهرحركتی ارادتنه مستنددر وبواستناد تولید طریقیله اولمیوب مباشرت طریقیله‌در دیرلر ·

(٨) فرق معتزله‌دن (مزداریه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی اولان (عیسی بن صبیح) غایت صـوفی صورت اولدیغنـدن (راهب‌المعتزله) عنوانیـله شهرت بولمش ایدی · بونك مذهبنه سـالك اولنلر خلق نظم

و بلاغت جهتندن قرآن كريم كبى يه و بلكه اندن احسننه قادردر وحدوث قرآنده مبالغه ايليان وقدمنـه ذاهب اولانلر كافردر و حق تعالى ابصار ايله كورنمز وعبادك اعمالى خدانك مخلوقى دكلدر برفعلك تولدجهتيله ايكى فاعلدن وقوعى جائز دكلدر اعتقاد ايدرلر.

(٩) فرق معتزله‌دن (ثمـاميه) فرقه‌سى — بو فرقه‌نك رئيسى اولان (ثمامه بن اشرش) النميرى خلفاى عباسيه‌دن (مأمون)ك حضورينه قبول و مصاحبت ايتديكى علمـادن ايدى. مرقوم واصحابى افعال متولده‌نك فاعلى يوقدر ومشركين ومجوسى ويهودى ونصارى و زنادقه روز قيامتده جهنمه كيرميوب صبيان و بهايم كبى طـپراق اوله‌جقلردر وتحسين وتقبيح عقليدر ومعرفت ورود شرعدن اول واجبدر وكفاردن خالقنى بيليانلر معذوردر ديرلر.

(١٠) فرق معتزله‌دن (هشاميه) فرقه‌سى — بوفرقه‌نك رئيسى اولان (هشام بن عمرو) الفوطى كروه معتزله‌دن برچوق بدع باطله ايله تميز ايتمشدر. مرقوم و اصحابى جنت وجهنم الآن مخلوق دكلدر زيرا شمدى وجودنده فائده يوقدر و امامت اختلاف ايله منعقد اولمز و اعراضـده خدانك خالق اولديغنه و رسـالت ادعا ايده‌نك صدقنه دلالت يوقدر بلكه انلره دلالت اجسامده‌در وقرآن كريمده حلال وحرام اوزرينه دلالت يوقدر ديرلر.

(١١) فرق معتزله‌دن (جاحظيه) فرقـه‌سى — بو فرقه‌نك رئيسى اولان (عمرو بن بحر الجاحظ) اهل اعتزالك بلغا وفصحاسـندن اولديغى جهتله خليفه معتصم ومتوكله تقرب ايتمش وكتب فلسـفه‌يى تتبع ايدرك بر چوق مسائلده تفرد ايلمشيدى. مرقوم واصحابى معارفك كافه‌سى ضروريه اولوب هيچ بريسى افعال عباددن معدود دكلدر وعبدك ارادتدن غيرى كسبى يوقدر واهل نار جهنمده عذاب جهتندن مخلد اولمزلر بلكه طبيعت ناره منقلب اولورلر وحق تعالى عاصيلرى نارجحيمه ادخال ايتمز بلكه جحيم انلرى كندويه جذب ايدر اعتقادنده ايديلر.

(١٢) فرق معتزله‌دن (خياطيه) فرقه‌سى — بوفرقه‌نك رئيسى اولان (ابى الحسـن) و اصحابى خداى متعال حضرتلرينك ارادتى ذاتيله قائمه بر

صفت دکلدر وجناب حق سمیع و بصیر دیمك مسموعاته ومبصراته عالم دیمکدر دیرلر.

(۱۳) فرق معتزله‌دن (کعبیه) فرقه‌سی — بونلرك رئیسلری اولان (ابوالقاسم) بالاده محرر خیاطیه‌لردن ایکن بر قاچ مسئله‌ده آنلردن آیرلمشدر واو مسائلدن بری ارادتك وسمع و بصرك علمه رجوعی مسئله‌سیدر.

(۱٤) فرق معتزله‌دن (جبائیه) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی اولان (ابو علی محمد الجبائی) واصحابی جناب حقك ارادتی حادثه‌در و برمکانده دکلدر وکندوسی اول ارادهٔ حادثه ایله مرید در وحق تعالی بر کلامله متکلمدرکه‌انی جسمده خلق ایدر وآخرتده کورنمز وقول فعلنك خالقیدر و مرتکب کبیره نه مؤمن ونه‌ده کافردر. اکر توبه‌سز کیدرسه جهنمده مخلددر ومکلفه لطف اتمك واکا اصلح اولان نسنه‌یی رعایت ایلك جناب حقه واجبدر. دیرلر

(۱٥) فرق معتزله‌دن (بهشمیه) فرقه‌سی — بونلر معصیتسز عقابه استحقاق ممکندر و برکبیره اوزرینه مصر اولانك دیکر کبیره‌دن توبه ورجوعی مقبول دکلدر وقدرتسز توبه یوقدر یعنی بالفرض زنایه قدرتی اولمیان کمسه‌نك توبه‌سی فائده ویرمز اعتقادنده‌درلر

(۱٦) فرق معتزله‌دن (عمرویه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی اولان (عمرو بن عبید) رواة حدیثدن اولدیغی وزهد و صلاحله معروف وموصوف بولندیغی حالده رئیس معتزله واصل بن عطانك مذهب باطلنه اعتقاد ایتدکدنصکره دها ایلروسنه کیدوب حضرت عثمان وامام علی (رضی‌الله عنهما) قضیه‌لرنده ایکی طرفیده تفسیقه قالقشدی.

(۱۷) فرق معتزله‌دن (اسواریه) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی اولان (اسوار) نظامیه مذهبنه سالك اوله‌رق برقاچ مسئله ابداع ایلمشدر. مرقوم واصحابی حق تعالی عدمیله خبر ویردیکی یاخود عدمنی بیلدیکی نسنه‌لرك اوزرینه قادر دکلدر لکن انسان قادردر زیرا انسانك قدرتی ضدینه صالحه‌در دیرلر.

(١٨) فرق معتزله‌دن (اسكافيه) فرقه‌سى — بونلر حق تعالى عقلايه ظلم ايتمكه قادر دكلدر فقط صبيان ومجانينه ظلم ايدر ديرلر.

(١٩) فرق معتزله‌دن (جعفريه) فرقه‌سى — بونلر اسكافيه مذهبنى قبول ايله برابر بعض فساق امت زنادقه ومجوسدن بدتردر وحد شرب اوزرينه اجماع امت خطادر زيرا حدده معتبر اولان نصدر وبرحبه سرقت ايدن ايماندن منخلعدر ديرلر.

(٢٠) فرق معتزله‌دن (صالحيه) فرقه‌سى — بونلر علم وقدرت وارادت وسمع وبصرك ميت ايله قياملرينى تجويز ايدرلر بوحالده ناس بوصفتلرله متصف ايكن اموات اوللرى لازم كلور.

(٢١) فرق معتزله‌دن (حدبيه) فرقه‌سى — جاحظيه مذهبنده اولوب فقط هرحيوان مكلفدر سوزيله آيرلمشلردر.

(٢٢) غلاة شيعه‌دن (سبائيه) فرقه‌سى — بوفرقه‌نك رئيسى اولان (عبدالله بن سباء) امام على كرم الله وجهه ورضى الله عنه حضرتلرينه محبتده افراط ايدرك الوهيتنه قائل اولدى وابن ملجم انى شهيد ايتمدى انك اولديرديكى برشيطان ايدى حضرت على اليوم بلوطلرده‌در ورعد انك اوازى وبرق قامچيسيدر وآخر زمانده يره اينوب اجراى عدالت‌وعالمى اصلاح ايده‌جكدر ديدى وبرچوق حمقا بونك مذهبنه تابع اولدى. بوفرقه‌نك اصحابى عندالموت تناسخ ارواحه دخى قائل اولور. (عبدالله) كلمه‌سنه مراجعت بيوريله.

(٢٣) غلاة شيعه‌دن (كامليه) فرقه‌سى — بونلر امامت برنوردر برشخصده نبوت وديكر شخصده امامت اولور وبعضاً دخى امامت نبوته انقلاب ايدر ديرلر وامام على كرم الله وجهه حضرتلرينه بيعت ايتميانلرى تكفير ايدرلر.

(٢٤) غلاة شيعه‌دن (عليائيه) فرقه‌سى — بونلر امام على كرم الله وجهه حضرتلرينى آله اعتقاد ايدرلر وعليه الصلاة والسلام افندمزى كوندرن حضرت عليدر ديرلر وايچلرندن بعضيلرى حضرت على ايله برابر حضرت پيغمبر افندمزك وبعضيلرى فاطمه وحسن وحسين رضوان الله تعالى عليهم اجمعين حضراتنك دخى الوهيتنه قائل اولورلر.

(٢٥) غلاة شيعه‌دن (مغيريه) فرقه‌سى — بونلر جناب حق نوردن بررجل صورتنده‌در و باشنده نوردن برتاج واردر وقلبى منبع حكمتدر. جناب حق انسانى خلق مراد بيورديغى زمان اسم اعظم ايله تكلم ايتدى واوچدقده باشى اوزرينه برتاج دوشدى بعده عبادك عصيانته واقف اولەرق غضبه كلكله ترلدى وترندن برطاتلى وديكرى طوزلى ايكى دكز حاصل اولدى وطاتلى دكزه نظر ايتدكده كندو كولكه‌سنى كوروب بوكولكه‌نك برمقدارندن آى وكونش خلق و ايجاد وماعداسنى بشقه آلهه لزوم يوقدر ديه‌رك افنا ايلدى واندنصكره ذكر اولنان طاتلى دكزدن مؤمنلرى وطوزلى دكزدن دينسزلرى يراتدى وناس ظلالده ايكن عليه الصلاة والسلام افندمزى بعث بيوردى وامانتى يعنى حضرت على يه امامتدن منع خصوصنى سموات وارضينه وطاغلره وطاشلره عرض ايتدكده جمله‌سى ابا ايدوب انسان يعنى حضرت عمرك تشويقيله حضرت ابو بكر قبول ايلدى ديرلر و بوكبى دها برچوق هذيانلر ايدرلر.

(٢٦) غلاة شيعه‌دن (منصوريه) فرقه‌سى — بونلر دائما رسل ورسالت منقطع اولمز وجنت اكا محبتله مأمور اولديغمز بركسه‌نك وجهنم اكا بغض وعداوتله مأمور بولنديغمز ديكر بركسه‌نك اسميدر ديرلر . اشبو فرقه‌نك رئيسى اولان (ابو منصور العجلى) نك كندوسنه نسبت ادعاسنده اولديغى امام (باقر) حضرتلرى خبر آلديغى كبى حضورندن طرد وتبرى بيوردى ومرقوم مشار اليهك وفاتنه قدر سكوت ايدوب وفاتندنصكره ينه ميدانه چيقدى وامامتى كندو نفسنه تخصيص واعلان ايتدى و بن سمايه چيقدم و معبوديمى كوردم اليله باشمى صيغادى و بكا اى اوغل ييره ايلك بندن تبليغ ايله بيوردى وجناب حقك (وان يروا كسفاً من الاسماء ساقطاً يقولوا سحاب مركوم) ايت جليله‌سنده بيورديغى كسف بكا نازل اولدى ديدى و بوهذيانلرينى عراق واليسى (حجاج) ايشيدوب قفاسنى كسدى .

(٢٧) غلاة شيعه‌دن (خطابيه) فرقه‌سى — بو فرقه‌نك رئيسى اولان (ابى الخطاب محمد زينة الاسدى) ابتدالرى امام (جعفر صادق) رضى الله عنه حضرتلرينك حضورينه كيرر چيقار ايدى لكن صكره

حضرت مشار اليه مرقومك باطل اولان اعتقادینی اوکرنوب حضورندن طرد واصحابیله الفتی منع بیورمشدر . بوجاهل جنت نعیم دنیادن وجهنم الم دنیادن عبارتدر ودنیا فانی دکلدر وهرمؤمنه وحی ظهور ایدر دیر وجمیع محرماتی مباح درجه‌سنه تنزیل وفرائضی ترك ایلر ایدی . امام جعفر حضرتلری وفات ایتدکدنصکره بودخی امامتی کندو نفسنه تخصیص ایدوب امامر انبیای کرامدن و بلکه جناب حقدن بیوکدر کبی هذیانلره باشلادیغندن اخذ واعدام اولنمشدر .

(٢٨) غلاة شیعه‌دن (هشامیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك برنجی رئیسی (هشام بن الحکم) وایکنجی رئیسی (هشام بن سالم الجوانیقی) در . بونلرك ایکیسیده جناب حقك جسداولدیغنده اتفاق ایتدیلرسه‌ده مؤخراً ابن الحکم واصحابی دها زیاده ایضاحاته قالقیشوب جناب حق حاشا طویل وعریض وعمیقدر وطول وعرض وعمقی برابردر وکندو قاریشیله یدی قاریشدر ومکان مخصوصنده حرکت فعلیسی واردر وقدرتیله متناهی اولمیوب ذاتیله متناهیدر و بلاتفاوت عرشه مماسدر دیدی . وجناب حق اشیایی وجوده کلدکدنصکره بیلور وعلمی قدم وحدوث ایله وصف اولنمز وارادتی بر حرکتدرکه نه عینی ونه غیریدر وکلامی بر صفتدرکه نه مخلوق ونه غیر مخلوقدر وائمه معصوم وانبیاء غیر معصومدر کبی هذیانلرده بولندی وابن سالم حق تعالی انسان صورتنده ایسه‌ده لحم ودم دکلدر والی واغزی و بورنی وکوزی وقولاغی واردر اعتقادات باطله‌سنده قالدی .

(٢٩) غلاة شیعه‌دن (نعمانیه) فرقه‌سی — بونلر هشامیه فرقه‌سنك اعتقادینی قبول ایدوب یالکز جناب حق جسد دکلدر انسان صورتنده برنوردر سوزیله آیریلورلر . بوفرقه‌نك براسمی دخی .(شیطانیه) در .

(٣٠) غلاة شیعه‌دن (یونسیه) فرقه‌سی — بونلرحق تعالی عرشك اوزرنده‌در وملائکهٔ کرام آنی کورمکده‌در وکندوسی ملائکه‌نك محمولی اولدیغی حالده آنلردن اقوادر دیرلر .

(٣١) غلاة شیعه‌دن (نصیریه) فرقه‌سی — بوفرقه‌یه تابع اولنلر جناب حقك امام علی کرم الله وجهه حضرتلرینه و اولادینه حلولنه قائل

اولورلر وجسد جسمانی ایله روحانینك ظهوری انكار اولنمز دیوب (جبرائیل) علیه السلامك خیرده وشیطان علیه اللعنه‌نك شرده صورت بشرده ظهور ینی مثال کتوررلر .

(۳۲) غلاة شیعه‌دن (جناحیه) فرقه‌سی — بونلر روح الله حضرت آدم علیه السلامده ایدی صکره حضرت شیثه ودها صکره انبیاء وائمه‌یه انتقال ایتدی وامام علی واوچ اولادندنصکره رئیس مذهبمز (عبدالله بن معاویه) یه کلدی وعبدالله مستقبلده اختفا ایتدیکی اصفهان طاغندن چیقه‌جقدر دیرلر وقیامتی انكار ایدرلر ومحرماتی حلال طوتارلر .

(۳۳) غلاة شیعه‌دن (غرابیه) فرقه‌سی — بونلر علیه الصلاة والسلام افندمزك امام علی کرم الله وجهه حضرتلرینه مشابهتی غرابك غرابه مشابهتی کبیدر وبلکه دها زیاده‌در دیرلر آنك ایچون غرابیه تسمیه اولنمشلردر . صورت اعتقادلرینه ظفریاب اولنه‌مدی .

(۳٤) غلاة شیعه‌دن (رزامیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌یه داخل اولنلر امامتك جناب علی المرتضادن اوغلی محمده وصکره آنك اوغلی ابی هاشم واندن وصیت ایله علی بن عبدالله بن عباسه واندن محمد بن علی‌یه واندن ینه وصیت ایله ابامسلم خراسانینك خلقی بیعت ایتدیردیکی ابراهیمه انتقالنی ادعا وآنك اعدامندن صکره ابامسلم خراسانی‌یه چکدیکنی اعتقاد ایدرلر وجمیع محرماتی حلال طوتارلر .

(۳٥) غلاة شیعه‌دن (زراریه) فرقه‌سی — بونلر جناب حق حدوث صفاتدن مقدم یالکز حیاة صفتیله متصف ایدی عالم وقادر وسمیع وبصیر دکل ایدی دیرلر یعنی صفات الهیه‌نك حدوثنه قائل اولورلر .

(۳٦) غلاة شیعه‌دن (مفوضه) فرقه‌سی — بونلرك برطاقمی جناب حق حضرت پیغمبری وحضرت پیغمبر دنیا ومافیهانی یراتدی دیرلر ودیکر طاقمی خلق دنیا من عندالله حضرت علی‌یه تفویض اولندی ادعاسنده بولنورلر .

(۳۷) غلاة شیعه‌دن (بدائیه) فرقه‌سی — بونلر حق تعالی برنسنه‌یی اراده ایتدکدنصکره انك اوزرینه ظاهر اولمیان نسنه ظاهر اولور دیرلر . بوحالده جناب حقك حاشا عواقب اموره عالم اولمامسی لازم کلور .

(٣٨) غلاة شيعه‌دن (بنانيه) فرقه‌سی — بونلر جناب حق انسان صورتنده‌در وذات اللهدن غيری باقی يوقدر وامام علی كرم الله وجهه حضرتلرينه جزؤ الٰهی حلول ايدوب آنك جسديله متحد اولمشدر وامام مشار اليه خيبر قپوسنی اوقوتله قوپارمشدر وروح الله اندن صكره اوغلی (محمد الحنفيه) يه واندن صكره برقاچ واسطه ايله رئيس مذهبمز (بنان) ه انتقال ايتمشدر ديرلر . مرقوم بنان امام (باقر) رحمه الله حضرتلری زماننده برحياة اولديغندن مشار اليهه مكتوب كوندروب كندو اعتقادينه دعوت ايتمش ايدی مشار اليه مكتوبی اوقودقدنصكره زياده‌سيله تعجب ايدوب كتورن ادمه شومكتوبی يوت بيوردی وحريف يوتديغی كبی وفات ايدوب مندرجاتنك بطلانی ثابت اولدی . مرقوم بنانك صكره قتل وبدنام اولمشدر .

(٣٩) غلاة شيعه‌دن (باطنيه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك اصحابی حق سبحانه وتعالی حضرتلری نه موجود ونه معدومدر ونه‌عالم ونه جاهلدر ديوب صفات آلهيه‌نك كافه‌سنی تشكيك ايدرلر وحق تعالی امريله بالفعل تام اولان عقلی وبوعقل واسطه‌سيله غير تام اولان نفسی ابداع ايلدی ونفس عقلك كمالنه مشتاق اوله‌رق نقصاندن كماله كلمك ايچون برحركته وحركت دخی آلته محتاج اولديغندن اجرام فلكيه حادث اولدی ومواليد ثلثه دخی اجرام مذكوره‌دن وجوده كلدی ديرلر وتناسخ ارواح وحلوله قائل اولورلر . بوعقائد باطله اسكی مجوسيلردن قالمه برشی اولوب (١٠٩٠ م و ٤٨٣ ه) تاريخنده حسن بن علی الصباح معرفتيله تجديد اولنمش ايدی . بوملحدلر قرآن كريمك معانئ باطنه‌سنی كندو زعملرنجه اخذ ايدوب معانئ ظاهره‌سنی ترك وحكمسز اعتقاد ايتدكلری ايچون اشبو (باطنيه) ناميله وحسن الصباحدن اولكی رئيسلرينك اسمی حمدان قرمط اولديغيچون (قرامطه) ناميله وامام جعفر صادق رضی الله عنه حضرتلرينك بيوك اوغلی اسماعيلی امام طانيدقلری ايچون (اسماعيليه) ناميله ومحرمات ومحارمی كندولرينه مباح قيلدقلری ايچون (حرميه) ناميله ورسل يديدر وهر برينك آره‌سنده يدی امام واردر اعتقادنده اولدقلری ايچون (سبعيه) ناميله وبرآره‌لق بابك نامنده برخارجی‌يه تابع اولدقلری ايچون (بابكيه)

نامیله ومرقوم بابك زماننده قرمزی اثواب کیدکلر یچون (محمریه) نامیله دخی یاد اولنورلر . اشبو ملحدلر خلق اضلال ایچون برطاقم اصطلاحات کفریه قوللانورلر و بول منی‌دن انجس ایکن حین تبولده غسل لازم کلمیوبده خروج منیده ندن لازم کاسون کبی شك کتورەجك سوزلر سویلرلر ودیندن چیقوب تمام ملحد اولنلره (خلع) وچیقمقلغه (سلخ) تسمیه ایلرلر و بودرجه‌یه وارانلره جمیع محرماتی مباح قیلارلر ووضوء محبت امامدن وصلاة طریق الحادك غیریدن منکراتی نهی ایدن رسول ناطقدن واحتلام ناا‌هله افشای سردن وغسل تجدید عهوددن وزکاة کلمات الحادایله تزکیهٔ نفسدن وکعبه وصفانبیدن ومروه باب عایدن وتلبیه مخاطبك اجابتندن وطواف ائمه‌یه محبتدن وجنت تکالیف شرعیه‌دن استراحتدن وجهنم تکالیف‌مذکوره مشقتنی اختیاردن عبارتدر دیرلر . (بابکیه) و (قرامطه) و (حسن) و (سبعیه) کلەلرینه دخی مراجعت بیوریله .

(٤٠) غلاة شیعه‌دن (زیدیه) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك اصحابی (زید بن علی بن حسین بن علی المرتضی) رضی الله عنه حضرتلرینه منسوبیت ادعاسنده بولنورلر واقعا زید رئیس معتزله واصل بن عطایه شاکرد اولدیسه‌ده رفض واعتزال کندوسنه ویریله‌مز بوافترا بنی امیه‌دن هشام بن عبدالملکك کوفه‌یه هجومی اثناده بعض غرضکاران طرفندن اویدورلمش برشئ اولمسی مأمول قویدر زیرا امام اعظم ابوحنیفه حضرتلری زید بن علی‌یه اول وقت خیلی مال اعطاسیله معاونت بیورمش ایدی هرنه حال ایسه زیدیلر (جارودیه) و (سلیمانیه) و (صالحیه) نامریله اوچه منقسم اولورلر و بونلردن جارودیلر علیه الصلاة والسلام حضرتلرندن صکره امام الحق حضرت علی ایکن حقی ضایع اولدی دیرلر وسلیمانیلر حضرت علی موجود ایکن امت دیکرلرینه بیعت اتدیکیچون خطا ایتدی دیرلر وصالحیلر سلیمانیلرك اعتقادینی قبول ایله برابر حضرت عثمان رضی الله عنهده توقف ایلرلر .

(٤١) غلاة شیعه‌دن (امامیه) فرقه‌سی — بونلر ایکی قسمه منقسمدر و ایکیسی دخی امامت اولاد جناب علی‌یه منحصردر و حقلرنده نص جلی واردر دیرلر لکن تعیيننده اختلاف ایدرلر وسائر اصحاب کرام حقنده لایق اولمیه‌جق سوزلر سویلرلر .

(٤٢) خوارجدن (محكمه) فرقه‌سی — بونلر نهروان اهالیسندن صوم و صلاته مداوم بر فرقهٔ ضاله اولوب حضرت علی وسائر صحابهٔ کرام رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حقلرنده ادبسزلك ایدرلر وهر عادل امام اوله بیلور ومرتکب کبیره تکفیر اولنور دیرلرایدی بونلرك بو ادبسزلکلری حضرت علی‌یه واصل اولدیغی کبی عسکر کوندروب اکثریسنی قتل و تأدیب ایلدی.

(٤٣) خوارجدن (ازرقیه) فرقه‌سی — بو فرقه‌نك اصحابی حضرت عثمان وعلی وزبیر وعایشه وابن عباس رضوان الله تعالی علیهم اجمعین حضراتی حقلرنده پك بیوك ادبسزلکلر ایدوب حضرت علینك قاتلی اولان ابن ملجمی ثنا ایدرلر وکندو اعتقادات باطله‌لرینه مخالف اولنلرك واولاد وعیاللرینك قتلنی مباح طوتارلر و زانیٔ محصنی رجمدن قورتاررلر ومرتکب کبیره‌یی تکفیر ایدرلر.

(٤٤) خوارجدن (بیهسیه) فرقه‌سی — بونلر ایمانده لسانله اقرار کافیدر و اطفال کفر ایله ایمانده بابالری کبیدر و مرتکب کبیره دیندن چیقار دیرلر. بونلرك رئیسی اولان (بیهسی) یی عراق والیسی (حجاج) کتوردوب اللرینی و ایاقلرینی قطعله اعدام ایلمشدر.

(٤٥) خوارجدن (نجدات) فرقه‌سی — بونلر تکفیرده عقائد ازرقیه‌یه تابع اولوب ماعدا مسائلده آیریلورلر و جهل اوزرینه وقوعبولان جنایت اصحابنی معذور طوتارلر.

(٤٦) خوارجدن (اصفریه) فرقه‌سی — بو فرقه‌نك اصحابی اکثر خصوصده ازرقیه اعتقادینه مخالفت ایدوب قولده تقیه‌نك جوازینه وفعلده منعنه ذاهب اولورلر و تارك صوم وصلاتی تکفیر ایدرلر.

(٤٧) خوارجدن (حفصیه)

(٤٨) خوارجدن (یزیدیه)

(٤٩) خوارجدن (حارثیه)

(٥٠) خوارجدن (رابعه)

اشبو درت فرقه‌یه فرق (اباضیه) دینور. بونلرك اصحابی استطاعت

قبل الفعلدر و قولك فعلی خداننك مخلوقیدر ومرتكب كبیره كافر نعمت ایسه ده كافر ملت دكلدر و بزم اعتقادیمزه مخالفت ایدنلر دیندن چیقار واثنای حربده مالری حلال اولوردیرلر وامام علی كرم الله وجهه ورضی الله عنه حضرتلریله سائر اصحاب كرام حقلرنده درلو درلو ادبسزلكلر ایدرلر • هله فرق مذكوره دن یزیدیلرك مسلك و اعتقادی كوله جك بر صورتده در • بونلر حق تعالی اهالیٔ ایراندن بر پیغمبر كوندره جك واوپیغمبرك كتابی سماده یازیلوب دفعةً و بغتةً یره دوشه جك و نبی آخرالزمانك شریعتی ترك اولنه جق دیرلر و سنجار طاغنده مسكون اولان یزیدیلر دخی (ملك طاووس) نامیله شیطان علیه اللعنه یه حرمت و پرستش ایدرلر وبر كون سمایه چیقوب بتون ملائكه نك ینه رئیسی اوله جقدر دیرلر • بونلرك خرستیانلغه میللری اسلامه میللرندن زیاده در • (اباضیه) كلمه سنه دخی مراجعت بیوریله •

(٥١) خوارجدن (میمونیه) فرقه سی •
(٥٢) خوارجدن (حمزویه) فرقه سی •
(٥٣) خوارجدن (شعیبیه) فرقه سی •
(٥٤) خوارجدن (حازمیه) فرقه سی •
(٥٥) خوارجدن (خلفیه) فرقه سی •
(٥٦) خوارجدن (اطرافیه) فرقه سی •
(٥٧) خوارجدن (معلومیه) فرقه سی •
(٥٨) خوارجدن (مجهولیه) فرقه سی •
(٥٩) خوارجدن (صلتیه) فرقه سی •
(٦٠) خوارجدن (ثعالبه) فرقه سی •
(٦١) خوارجدن (ثعالبهٔ معبدیه) فرقه سی •
(٦٢) خوارجدن (شیبانیه) فرقه سی •
(٦٣) خوارجدن (مكرمیه) فرقه سی •

اشبو اون اوچ فرقه نك نام عمومیسی (عجارده) در بو فرقه لر اصحابنك اكثریسی قدره قائل اولوب فعلی خلقاً و ابداعاً عبده نسبت ایدرلر

وبعضیلری خدا خیری اراده ایدوب شر و معاصی یی اراده ایتمزدیرلر و بعضیلری عبدك فعلی جناب حقك مخلوقیدر دیرلر و مرتکب کبیره یی و تارك صلاتی ترکندن ناشی اولمیوب بلکه حقدن غفلتی ایچون تکفیر ایلرلر وقزلرك قزلرینی وقرنداش قزلرینی نکاحله آلورلر وحاشا سورهٔ یوسفی انکار ایدرلر.

(٦٤) فرق مرجئه‌دن (یونسیه) فرقه‌سی — بو فرقه‌نك اصحابی حقیقت ایمان حقك معرفتیله‌در و عبدك جنته عبادتله دخولی ممکن دکلدر انجق اخلاص محبتله در ومعرفتدن غیری طاعاتك ترکی حقیقت ایمانه ضرر ویرمز و او سببله عذاب اولنمز دیرلر.

(٦٥) فرق مرجئه‌دن (عبیدیه) فرقه‌سی — بو فرقه‌نك اصحابی خدای متعال حضرتلری انسان صورتنده‌در وصفتلری ذاتندن غیری دکلدر دیرلر.

(٦٦) فرق مرجئه‌دن (غسانیه) فرقه‌سی — بو فرقه‌نك اصحابی ایمان خدای متعال حضرتلرینی ورسولنی وانلردن کلانلری بیلمکدر تفصیلاً بیلمکه حاجت یوقدر مثلا جناب حقك حجی فرض ایتدیکنه ایناملی لکن حج مکهٔ مکرمه‌ده‌کی کعبه‌یه طواف و زیارتله‌می بیلنه‌مز دیرلر.

(٦٧) فرق مرجئه‌دن (ثوبانیه) فرقه‌سی — بو فرقه‌نك اصحابی ایمان خدای متعال حضرتلرینه ورسلنه ایناممق و عقلاً ایشلنمسی جائز اولان نسنه‌لری اقرار ایتمك دیمك اولوب عقلاً ایشلنمسی جائز اولان نسنه‌لره اعتقاد ایماندن دکلدر وحق تعالی روز قیامتده بر عاصی‌یی عفو ایدرسه سائر امثالنی دخی عفو ایده‌جکدر دیرلر.

(٦٨) فرق مرجئه‌دن (ثومنیه) فرقه‌سی — بو فرقه‌نك اصحابی ایمان معرفت و تصدیق ومحبت و اخلاصدر بونلردن برینی یاخود بعضیسنی ترك ایدن ایماندن دور اولور ومع مافیه بعضیسی ایمان دکلدر ونمازی بعده قضا ایتمك نیتیله ترك کفر دکلدر دیرلر.

(٦٩) فرق نجاریه‌دن (برغوثیه) فرقه‌سی.

(٧٠) فرق نجاریه‌دن (زعفرانیه) فرقه‌سی.

(٧١) فرق نجاریه‌دن (مستدرکه) فرقه‌سی.

اشبو فرق ثلثه اصحابی خلق افعال و استطاعت و کسب عبد مسئله‌لرنده اهل‌سنت وجماعته موافقت ایدوب نفی صفات وجودیه‌ده وحدوث کلامده ونفی رؤیتده معتزله طرفنده بولنورلر وکلام‌الله حین‌قرائتده عرض وحین کتابتده جسمدر وغیرالله‌در وغیرالله‌ایسه مخلوقدر دیرلر وایچلرندن مستدرکه طائفه‌سی زعفرانیلر اوزرینه استدراك ایدوب علیه‌الصلاة والسلام افندمزك (کلام‌الله غیرمخلوقٍ) بیوردیغنه وسلف صالحینك بونك اوزرینه اجتماعنه بز دخی اینانور غیر مخلوق دیرز لکن حضرت پیغمبرك بوقولنی شو معنایه حمل ایدرزکه قرأن بو ترتیب حروف و اصواتدن نظم اوزرینه مخلوق دکلدر بلکه بعینها بو حروفك غیری اوزرینه مخلوقدر و بو حروف اول حروفدن حکایتدر اعتقادندن آیرلمیز دیرلر.

(۷۲) فرقهٔ جبریه — بو فرقه‌نك اصحابی ایکی قسمدر برقسمنه (جبریهٔ خالصه) و دیکر قسمنه (جبریهٔ متوسطه) دیرلر و قسم اوله تابع اولنلر عبدده فعل و فعله صلاحیت یوقدر بلکه عبددن صادر اولان نسنه جمادات منزله‌سنده مجبوریدر اعتقادنده اولوب قسم ثانی‌یه تابع اولنلرك بعضیلری عبدك قدرتنده فعلده بر اثر اثبات وبو اثره کسب اطلاق ایدرلر ایسه‌ده دیکرلری اویله بر اثره‌ده حاجت کورمزلر. اشبو جبریهٔ خالصه اعتقادینی ابداع ایدن (جهم بن صفوان ترمدی) جناب حقك حیاة وعلم صفتلرینی نفی ایدوب قادر وفاعل وخالق اولدیغنی اثبات ایدر واهل‌جنت وجهنمك حرکتلرینه بر نهایت ویرر وخلق قرأن مسئله‌سنده وسائر بعض مسائلده معتزله‌یه تابع اولور ایدی. مرقوم ملوك امویه‌نك انقراضنه قریب بر زمانده قتل اولنمشدر.

(۷۳) فرقهٔ مشبهه) — بوفرقه‌نك اصحابی اعتقادده اکثریا غلاة شیعه‌یه تابع وجناب واجب‌الوجودی مخلوقاته تشبیهده برقاچ صنفه منقسمدر کیمیسی خدا جسمدر واعضا وجوارحی واردر و ملامسه ومصافحه ومعانقه ایدر دیر و کیمیسی عرش اوزرنده مستقردر ونزول وحرکتی واردر دیر و کیمیسی دخی حلولنه قائل اولور. طبیعیون وآلهیون ودهریون ایچون (فلسفه) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

خرستیانلرك منقسم اولدیغی فرقه‌لر

	اقسام	فرق
اورتودوقس	١	٢
قتولك	٢	٦
نسطوری	٣	٢
مونوفیزیت	٤	٥
اونیتر	٥	٥
پروتستان	٦	١٥
آنتوزیاست	٧	١٤
خوارج	٨	٢٣
	•	٧٢

(١) اورتودوقس — بونلر پاپانك وكیل یسوع وخلیفهٔ پتروس اولدیغنی طانیمیوب یالکز درسعادتده اوتهدنبرو مؤسس اولان روم پطریقخانه‌سنی طانورلر ولاتینلرك تعمیدینی کافی کورمیوب ایجابنده یکیدن اوقونمش صویه طالدیره‌رق تعمید ایدرلر واقانیم ثلثه‌یه روح القدس یالکز بابادن صدور شرطیله اعتقادایدرلر و (لیتورژیئا) دنیلان قداسی لاتینلرده بیان اولندیغی اوزره پیارلرایسه‌ده خمیرلری مایه‌لی اولمق شرطدر وشرابلری صولی‌اولمسنده بأس یوقدر و (آرشمانتریت) رتبه‌سنی حائز اولنلرك‌مادوننده اولان پاپاسلر تأهل ایتمکه مأذوندر . اورتودوقسلر لاتینلر کبی جهنمدن بشقه برموقع عذاب اثباتنی وکلیساره مجسم تصویر وضعنی قبول ایتمیوب سائر مراسم دینیه ومراتب رهبانیه‌ده برابر اولورلر .

لاتینلر استانبول پطریقی (فوتیوس) زمانه یعنی (٨٦٩ م و ٢٥٦ ﻫ) تاریخنه قدر اورتودوقسلرله برابر استانبول عمومی ورسولی کلیساسنی طانیوب اندن صکره بربرلرندن آیرلدیلر . اورتودوقسلر استانبول وانطاکیه واسکندریه وقدس شریف عنوانلریله درت پطریقلکه منقسمدر .

(٢) لاتین قتولکی — رومادە مسند نشین اولان پاپایی حضرت(عیسی) علیه السلامك وکیلی ورئیس حواریون (پتروس) ك خلیفه‌سی وروما شهری وتوابعنك پسقپوسی وروما ایالتنك سرپسقپوسی وایتالیاقطعه‌سنك متره‌پولیدی یاخود (اکزارخی) وممالك غربیه‌نك پطریقی وقتولکلرك رئیس روحانیسی طانیان خرستیانلرك نام عمومیسیدر . بونلر چوجقلرینی طوغدیغی کبی

اوقونمش صودن سر پەرك تعميد و بلوغه ايرر ايرمز مقدس ياغلربله وپسقپوسلرى واسطه‌سيله تدهين ايدرلر ومشرف موت اولان خسته‌لرينه‌دخى او ياغدن سوررلر وكناهلرينك عفويچون پاپاهلره مراجعت وآخرتده كوچك كناهلرك تطهير يچون جهنمدن خفيف برموقع عذاب موقت اثبات ايدرلر واقانيم ثلثه‌يه روح القدس بابادن واوغلدن صدور شرطيله اعتقاد وكليسانك شرائط مخصوصه سندن ومراسم دينيه‌دن اولان مراتب رهبانيه‌يى تصديق و (ليتورژيئا) دنيلان قداسى يعنى حضرت عيسى عليه السلامك دم وتنرى ذكرى اولان آيين اصليى اجرا ايلرلر بوندن مقصد ايسه اعتبارى قربان تقديمندن و بودخى حضرت عيسانك دمنه قلب اولنديغى اعتقاد اولنان صافى شراب ايله تنى اعتقاد اولنان مايه‌سز اتمكى شرب واكلدن عبارتدر لكن عوام يكده شرابه نائل اولەمزلر •

بوندن بشقه نكاح و پرهيز و توبه و اشارات صليبيه‌يى دخى يپارلر وكليسالرينه مجسم تصوير قورلر ومتأهل پاپاس قبول ايتمزلر • (آريوس) مذهبنى تدقيق اتمك اوزره (٤٥١ م) تاريخنده قاضى كوينده اجتماع ايدن هيئت رهبانيه مرقومك مذهبنى رد ايدرك برعمومى ورسولى كليسايه اعتقاده قرار ويردى وصكره يعنى (٨٦٩ م و ٢٥٦ ھ) تاريخنده استانبول پطريقى فوتيوس زماننده لاتينلر روما كليساسنى طانيديغندن كليسا شرق وغرب نامليله ايكى‌يه منقسم اولوب (١٤٣١ م و ٨٣٥ ھ) تاريخنده رسماً تقرر ايلدى •

(٣) روم قتولكى — بونلر پاپانك يالكز رئيس روحانى اولديغنى طانيوب قصور شرائط مذهبيه‌ده آريلورلر ازان جمله چوجقلرينى اورتودوقسلر كبى صويه طالديره‌رق تعميد ايدرلر ومقدس اعتقاد ايتدكلرى ياغى تعميد عقيبنده سوررلر وقداسى كذلك مايه‌لى اتمكدن يپارلر وعوام وخواصه ويررلر و پاپاسلرينى تأهل ايچون سربست براغورلر وپسقپوسلرينى كندولرى انتخاب ايدرلر بومذهب (٨٧٨ م و ٢٤٤ ھ) تاريخنده باشلايوب (١٢٧٢ م و ٦٧١ ھ) تاريخنده ليونده و يوز التمش يدى سنه صكره فيلورانسه‌ده تشكل ايدن جمعيتلرك ملاحظاتنه قارشو تأسس ايلشدر •

(ملكيت) ياخود (ملكائی) دنيلان فرقه دخی روم قتولكی ديمكدر بونك اصحابی اكثريا سوريه وانطاكيه وديار بكر ومصر وحواليسنده اولوب وقتيله برملكك اعتقادی طرفنده بولندقلری چون بونامی آلمشلردر .

(٤) ارمنی قتولكی — بونلرك اعتقادی دخی روم قتولكلری كبی اولوب فرقلری يالكز كليسا رسومنده ودعالرينی كندو لسانلری اوزره اوقومقده‌در .

(٥) كلدانی قتولكی — بونلرك اعتقادی دخی روم قتولكلری كبيدر بونلر مقدما نسطوريلردن اير يلوب پاپانك رئيس روحانی اولديغنی طانيديلر لكن رسوم قديمه‌لرندن بعضيلرينی ترك ايتمديلر . موصل و بغداد وجزيره وعماره طرفلرنده چوق بولنورلر پطريقلری موصلده اوتورر .

(٦) سريانی قتولكی — بونلر دخی كلدانيلر كبيدر . ماردين وموصل وشام وديار بكر طرفلرنده بولنورلر پطريقلری مارديننده اوتورر .

(٧) مارونی قتولكی — روما پاپالرندن (ژان مارون) نامنده برآدم حضرت (عيسی) عليه السلامده يالكز برطبيعت الوهيه اولديغنی ادعا ايدن (مونوته‌ليسم) فرقه‌سنه طرفدارلق ايتديكيچون (٤٤٩ م) تاريخنده پاپانك آفروزندن جبل لبنانه قاچوب اوراده مارونی اعتقادينی اعلان و پك چوق طرفدارلر پيدا ايلدی ومؤخراً بومذهبك اصحابی اون اوچنجی غراغوار زماننده روما كليساسنك بعض آيينی و (١٧٣٦ م و ١١٤٩ هـ) تاريخنده اون ايكنجی (قله‌مان) زماننده ترانت جمعيتی قرارينی قبول ايله قتولك آيينی روم قتولكلری كبی طانيغه مجبور اولديلر . بونلرك اليوم رئيس روحانيسی انطاكيه پطريقی عنوانی حائزدر .

(٨) اورتودوقس روس — بونلر دخی مقدما استانبول پطريقخانه‌سنی طانيانلردن ايكن (١٥٨٨ م و ٩٩٧ هـ) تاريخنده آير يلوب مسقوه‌ده كندولرينه برپطريق تعيين ايتديلر وصكره پطريقلرينك وظيفهٔ روحانيه‌سنه روسيه چارلرينك نظارت مؤثره‌سنی دخی قبول ايلديلر . اعتقادجه اصل اورتودوقسلردن چوقلق فرقلری يوقدر .

(٩) نسطوری فرقه‌سی — بوفرقه‌نك اصحابی حضرت عيسانك وجود انسانيسی بشقه و بابادن طوغدی دنيلان كلمهٔ ازليه‌سی بشقه‌در وبونلر

حضرت عیسی وجوده کلدکدنصکره اتحاد ایتمشدر والله وابن آله دینلدیکی تشریف ایچوندر دیرلر وکلدانی کلیساسنی طانیوب روما کلیساسنی طانیزلر و پاپاسلرك تأهلنی قبول ایتمزلر . (٤٣١ م و ٤٥١ م و ٥٥٣ م) تاریخلرنده تشکل ایدن افس و قاضی کویی جمعیتلری بونلرك اعتقادینی رد وروما کلیساسنه جلب ایچون پك چوق اوغراشدیغی حالده دردنجی نومروده محرر کلدانیلردن ماعداسنی جلب ایده مدی . نسطوریلر ایران وموصل وبعض ممالك کلدانیه ده بولنورلر .

(۱۰) سن طوماس خرستیانلری — نسطوریلرك برشعبه سیدر . بونلر دخی کلدانی کلیساسنی طانیوب پاپاسلرك ازدواجنی قبول ایتمزلر ایدی صکره یعنی (۱۵۹۹ م و ۱۰۰۸ ه) تاریخنده ایچلرندن بعضیلری روما کلیساسنی طانیمشلردر . اشبو اعتقاد پورتکیزلرك (مالابار) طرفلرینی استیلاسی زماننده هند جهتلرنده دخی بولنمش ایدی

(۱۱) مونوفیزیتلردن (اوتیشست) فرقه سی — بونلر حضرت عیسانك حین تجسدنده لاهوت ایله ناسوتی اتحاد ایدوب تماماً لاهوت حکمنه کیردی وطبیعت بشریه سی محو اولوب یالکز طبیعت الوهیه سی قالدی دیرلر . (اوتیش) کلمه سنه نظر بیوریله .

(۱۲) مونو فیزیتلردن (قبط) فرقه سی — بونلرك اعتقادی دخی اوتیشستلر کبی اولوب فقط سنت اولمق ودعا اوقویه جق قدر اسکی قبط لساننی اوکرنمك کبی عادات قدیمه لرینی ترك ایتمامشلردر . قبطیلر قاهره ده اولان پطریقلرینی قدس واسکندریه پطریق عنوانیله یاد ایدرلر وحبشستان پطریقلری اشبو قبط پطریقی طرفندن نصب اولنورلر وحبشیلر پطریقلرینه (ابونا) دیرلر .

(۱۳) مونوفیزیتلردن (یعقوبی) فرقه سی — بونلرك اعتقادی دخی اوتیشستلر کبیدر فقط یوزلرینه آتش داغیله خاچ رسمی یاپه رق مخالفلری اولان ملکائیلردن آیریلورلر . پطریقلری دیار بکرده در . (یعقوبی) کلمه سنه دخی نظر بیوریله .

(۱٤) مونوفیزیتلردن (ارمنی) فرقه سی — بونلرك اعتقادی دخی اوتیشستلره یقیندر واستانبولده وقدس شریفده ایکی پطریقلری واردر

و بیوك پطریقلری (آچیازین) دەدر وحلب وشام سریانی پطریقلری دخی استانبول پطریقلکی ادارۀ روحانیەسنە داخلدر وبونلرك اورتودوقس وقتولك آیینلرندن برینە داخل اولمامسی تدقیقات امور مذهبیە ایچون تشکل ایدن جمعیت رهبانیەنك دعوتنە ارمنستاندن اعضا كوندره مامرلندن نشأت ایلدیکی بعض تواریخده كورلمشدر .

(١٥) مونوفیزیتلردن (مونوتە لیسم) فرقەسی — بونلرك اعتقادی دخی اوتیشستلركبی اولدیغندن انلرله برلشمشلردر شمدی تفریق اولنەمزلر .

(١٦) اونیترلردن (آریانیسم) فرقەسی — بوفرقە اصحابنك اعتقادی جناب حقك خالقیتنی وحضرت عیسانك صفات آلهیەیە مظهریتلە برابر مخلوقیتنی وروح القدس بشقەبرجوهر اولدیغنی اعترافدن عبارتدر . بو اعتقاد اسكندریە راهبی (آریوس) معرفتیلە (٣٠٠ م) تاریخندە نشر اولنوب اوچیوز التمش سنە صكرە ترك اولندیسەدە مؤخراً (خصوصی اونیتر) و (سوسی ین) نامریلە ینە میدانە چیقمشدر . (آریوس) كلمەسنە نظر بیوریلە .

(١٧) خصوصی اونیترفرقەسی — بونلرك اعتقادی دخی (آریانیسم) فرقەسی كبیدر لكن برمدت ترك اولنوب (١٥٠١ م و ٩٠٧ ھ) تاریخندە وندیك پاپاسلرندن مانطوالی (فرانسوه) معرفتیلە و یتمش اوچ سنە صكرە ینە ترك اولنوب مؤخراً (سوسی ین) نامیلە ینە میدانە چیقمشدر .

(١٨) اونیترلردن (آئەتوس) فرقەسی — بوفرقە (آریانیسم) فرقەسنك برشعبەسیدر . بوكا داخل اولنلر حضرت عیسانك جناب حقە مشابهتنی كلیاً رد ایدرلر . مؤسسلری اولان (آئەیوس) انطاكیەلی برراهب ایدی مرقوم (٣٦٧ م) تاریخندە نفی اولنوب ایمپراطورك امریلە ینە عفو واطلاق ودرسعادتە جلب اولنمشدر .

(١٩) اونیترلردن (سوسی ین) فرقەسی — بوفرقە ١٧ نومرودە بیان اولندیغی اوزرە اوچنجی درجەدە (آریانیسم) فرقەسی برینە ایكی سوسی ینلر معرفتیلە قائم اولمشدر . بونلر حضرت آدمدن موروث كناه اصلیی تطهیر ایچون موضوع دنیلان تعمیدی ومغفرت ذنوب ومقدراتی انكار

ایدرلر وایتالیاده و پولونیا واوستریا وانکلترده وامریقای مجتمعه ده پك چوق بولنورلر .

(٢٠) اونیترلردن (اونومیت) فرقه‌سی — بوفرقه دخی (آریانیسم) فرقه‌سنك برشعبه‌سیدر لکن حضرت عیسی سائر انبیای بشر کبی دکلدر و روح قدس یالکز حضرت عیسادن ظهور ایتمشدر دیدکاری و معجزاتی وارواح اعزه‌دن استمدادی انکار ایتدکلر ایچون آریلورلر .

(٢١) پروتستانلردن (لوتریه‌ن) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك اصحابی اقانیم ثلثه‌یی وتعمیدی تصدیق ایدرلر ایسه ده قداسده آریلورلر یعنی قتولکلر واورتودوقسلر کبی شرابی دم عیسی واتمکی جسد عیسی اولمق اعتقادیله تناول ایتمیوب یالکز برحرمت مخصوصه اولمق اوزره تناول ایدرلر وپاپاسلرك کناه چیقارمه‌سنی وخفیف کناهلرك تطهیر ایچون آخرتده جهنمدن بشقه برمقام عذاب اعتقادینی و پاپاسلرك مراتب رسومیه‌سنی ومجرد قالملرینی واموال واملاکه تصرفله اهل دنیا کبی اولملرینی واموات اعزه‌دن استشفاعی وانلرك مجسم وغیر مجسم تصویرلرینك کلیساره تعلیقنی قبول ایتمزلر . قتولکلره قارشو اولان اشبو مذهب (١٥٢٩ م و ٩٣٦ ھ) تاریخنده مشهور (لوتر) معرفتیله احداث اولنمشدر . (لوتر) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

(٢٢) پروتستانلردن (ژوه نکالی‌ین) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك اصحابی لوتریه‌نلر کبی اولوب بعض خصوصده اختلافلری واردر .

(٢٣) پروتستانلردن (قالوه نیست) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك اصحابی لوتریه‌نلر کبی پاپاسلرك مراتب رهبانیه‌سنی وارواح اعزه‌دن استشفاعی انکار وتناول قداسده حضرت عیسانك حضورینی ومقدراتی کاملا رد ایدرلر یعنی حرمت ایچون دخی تناول ایتمزلر . اشبو (قالوه‌نیست) لرك جنوه‌ده بربیوك کلیساسی واسویچره وفرانسه وانکلتره وفلمنك وامریقا ومازیاده پك چوق مذهبداشلری واردر .

(٢٤) پروتستانلردن (لابادی) فرقه‌سی — اشبوفرقه‌نك مؤسسی اولان مرقوم (لابادی) ایکنجی مسیحك ورودینی تبشیره مأمور اولدیغنی وکندوسی تعمیدجی (یوحنا) ایدوکنی ادعا ایدرایدی . بونك تأسیس

ایتدیکی اعتقادی قبول ایدن امریقالیلر تعمیدی پك کوچك ایکن یپارلر وپك بیوك برعصیان وقوعنده بنه تقدیسه احتیاج کوررلر ․

(٢٥) پروتستانلردن (سوپرا لاپسر) فرقه‌سی — بوفرقه قالوه نیست فرقه‌سنك برشعبه‌سی ایسه‌ده بعض مسائلده مخالفتلری واردر ازجمله بونلر مقدرات ازلیه صحیحدر وحق تعالینك آدم علیه السلامی خلق وجنتدن دنیایه ارسالی مرحمت وعدالتنی اظهار ایچون ضروریدر دیرلر ․

(٢٦) پروتستانلردن (ارمینی ین) فرقه‌سی — بونلر (١٦٠٧ م و ١٠١٦ ﻫ) تاریخنده (سوپرا لاپسر) لره قارشو ظهور ایتمشلر ومقدراتی انکار وبالجمله توبه کارلرك مظهر عفو اوله‌جقلرینی ادعا ایدوب بردرجه‌یه قدر قالوه نیستلره یاقلاشمشلردر ․

(٢٧) پروتستانلردن (پره‌سپیتریه‌ن) فرقه‌سی — بونلر مراتب ورسوم رهبانیه‌دن هیچ برینی قبول ایتمزلر وباش پسقپوس برینه اسقوچیاده‌کی کلیسا اعضالرینی وانلرك مساوات اوزره قونمش اولان عادات مخصوصه‌لرینی طانورلر ․ بوکلیسا جنوه‌ده اولان (قالوه نیست) کلیسانسه مشابه اوله‌رق (١٥٦٠ م و ٩٦٨ ﻫ) تاریخنده (ژان قنوقس) معرفتیله انشا اولنمش ایدی ․

(٢٨) پروتستانلردن (انکلیقان) فرقه‌سی — بوفرقه‌یه داخل اولنلر انکلتره دولتنك رسما بیوك طانیدیغی (پسقپوسی) کلیساسنك آیین ورسوم رهبانیه‌سنی طانیانلردر وبونلرك اعتقادی (قالوه نیست) لره مطابق اولوب یالکز رسوم رهبانیه‌یی طانیق خصوصنده آیرلمشلردر انکلیقان کلیساسنك نظارتی واصول مذهبیه‌نك محافظه‌سی وپسقپوسلرینك نصب وتعیینی انکلتره قراللرینه مفوضدر اشبو تفویض ماده‌سی سکزنجی هانری زماننده باشلایوب (١٥١٢ م و ٩١٨ ﻫ) تاریخنده یاپیلان اتحاد دینیه مقاوله‌سی اوزرینه تقرر ایلدی ․

(٢٩) پروتستانلردن (پوری تن) فرقه‌سی — بونلر انکلیقان فرقه‌سنه قارشو آیین ومراتب رهبانیه‌یی ورهبانلرك موسیقی البسه‌سی اکتساسنی تقبیح ومسائل دینیه‌ده کندولرنجه قول مختاری التزام وقداس تناولی وپرهیز واشارات صلیبیه ودیز چوکمك کبی شیلری رد ایدرك (١٥٦٦ م و ٩٧٢ ﻫ) تاریخنده انکلیقان کلیساسندن آیرلمشلردر ․

(٣٠) پروتستانلردن (نون قونفور میست) فرقه‌سی — بونلردخی انكلیقان فرقه‌سنه قارشو و (پوری تن) لرك اعتقادینه مماثل بر اعتقاد ایله انلرك آیرلدیغی زمان آیرلمشلردر وبو فرقه‌یه داخل اولنلر الیوم كیدكلری كسوهٔ مخصوصه‌لریله بیلنمكده‌در . ومؤسسی قانتوربری پاپاسلرندن (ماثیتو باركر) در .

(٣١) پروتستانلردن (ویكله‌ف) فرقه‌سی — بوفرقه‌یه داخل اولنلر دخی قداس تناولنی وپاپاسلره كناه اقرارینی وتعمیدسز وفات‌ایدن چوجقلرك جهنمه ادخال اولنه‌جغنی وروم كلیساسنك ریاست مذهبیه‌سنی ومراتب ومراسم رهبانیه‌یی وپاپاسلرك اموال واملاكه تصرفنی وقضاته مداخله‌سنی تقبیح ایدرلر . بواعتقادی (١٢٦٥ م و ٧٦٧ ﻫ) تاریخنده (اوقسفور) مكتبی ناظری اولوب اطاعتسزلكنه بناء پاپا طرفندن عزل وعلیهنه حكم اولنان (ویكله‌ف) نام فیلسوف ابداع ایلدی .

(٣٢) پروتستانلردن (لولار) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی اولان مرقوم (لولار) ارواحدن استمداد واستشفاع ماده‌سی وكلیسالرك رسوم واسراری بتون پاپاسلرك اویدرمه‌سیدر ونكاحك حكمی یوقدر كبی سوزلر سویلیه‌رك یكرمی بیك قدر شاكرد پیدا ایتدی وانجیلرندن اون ایكیسنی حواریونه تقلیداً رئیس مذهب یاپوب انجه ایشنی صره‌سنه قویدی ایسه‌ده صوكنی كتوره‌مدی و (١٣٢٢ م و ٧٢٣ ﻫ) تاریخنده (قولونیا) ده یقایی اله ویروب آتشده احراق اولندی .

(٣٣) پروتستانلردن (ژان‌هوس) فرقه‌سی — بونلردخی (ویكله‌ف) لر اعتقادنده اولوب فضله اوله‌رق پاپانك وپاپاسلرك انسانلری دیندن چیقاره بیلمك اقتدارینی وكناهلری مغفرت ایتمسنی وحضرت مریم‌ایله سائر اعزه‌دن استشفاعی رد وتقبیح ایدرلر . اشبو اعتقادی ابداع ایدن (ژان‌هوس) نام پاپاس فرانسه‌ده تشكل‌ایدن (قونستانس) جمعیتی قراریله اعدام اولنمشدر . (طاپوریست) لر دخی بوفرقه‌یه منسوبدر .

(٣٤) پروتستانلردن (ژه‌روم) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك مؤسسی اولان مرقوم (ژه روم دو پراغ) بالاده محرر اولان ژان هوسك شاكردی ایدی استادینك اتهام واعدامی اثناده قورقوسندن مذهبنی كتم وسكوت ایدوب

برسنه صکره یعنی (١٤١٦ م و ٨١٩ هـ) تاریخنده ینه میدانه چیقارمشدر .

(٣٥) پروتستانلردن (انجیلی ین) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك اصحابی (لوتریه‌ن) لرك بر فرقه‌سیله (قالونیست) لرك برقسمندن مرکب براعتقاد اوزره‌در بو اعتقـاد (١٨١٧ م و ١٢٣٣ هـ) تاریخنده المـانیاده واقع (ناسو) دوقه‌لغی ممالکندن ظهور ایتمشدر .

(٣٦) آنتوزیا سـتلردن (وودوا) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك اصحـابی پاپاسلرك احوالنی تقبیح وامور مذهبیه ومراسم سائره‌نك اسکی حالنه ارجاع واصلاحنی وکتب دینیه ساده اوله‌رق ترجمه‌اولنوب هرکسك اکامراجعتله حرکت وتطهیر اخلاق ایتمسـنی ارزو ایدرلر (پیه ر وودوا) بومذهبی اون ایکنجی عصر میـلادیده ابداع ایلمشـدر و (لیون) ده الیوم معتقـدلری موجود در . تطهر دعواسـنده بولنـدقلریچون (قاطار) وقنـاعتکار اولدقلریچون (لیون فقراسی) ناملریله دخی یاد اولنورلر .

(٣٧) آنتوزیا سـتلردن (قونغره غاسیو نالیست) فرقه‌سی — بونلر بالاده محرراولان (پوری تن) لرك رافضیـلریدر انکلـتره‌ده وامریقـاده بولنورلر .

(٣٨) آنتوزیا ستلردن (انا باتیست) فرقه‌سی — بونلر چوجقلرینی حد بلوغه وارمدقجه تعمید ایتمزلر وحین ولادتنده تعمیدیله اولسه بلوغنده ینه تکرار ایدرلر بومذهب شمدی انکلتره‌ده وفلنکده (پره سپیتریه‌ن) فرقه‌سنه قارشمشدر .

(٣٩) آنتوزیا سـتلردن (منونیت) یاخود (باتیست) فرقه‌سی — بونلر تعمیدخصوصنده (انابا تیست) لره تبعیتله برابر هرکسك کتب دینیه‌نك معانئ ظاهره سندن استنباط ایده بیلدیکی احکامله حرکت ایتمی لازم کله‌جکنی اساس اعتقاد طوتارلر . اشـبو فرقه‌نك اصحـابی انابا تیستلرله مصالح بولندقلریچون (پاسیفیك) یعنی صلحپرور نامنی دخی آلمشدر .

(٤٠) آنتوز یاستلردن (قاکر) اخوتی — بواخوتی (١٦٤٧م و١٠٥٧ هـ) تاریخنده انکلتره‌ده (جورج فوقس) نامنـده بر قوندره‌جی (محب شرکت خرستیانیه) نامیله تشکیل ایتمشدر . بوفرقه‌یه داخل اولنلر کلیسا عاداتندن اولان عبادات رسمیه ومراتب رهبانیه‌یی قبول ایتمزلر وهرانسان روح آلهی

ايله الهام اولنه بيلور ديه‌رك تزييناتدن‌عارى عبادتخانه‌لرينه طوپلانوب جمعيت خاطر ايله روح‌القدسك ظهورينه منتظر اولورلر و ايچلرندن برى دتره‌يه‌رك كندوسنده براثرحس ايتديكنى يعنى الهام اولنديغنى ايما ودرحال قيام ايله‌بر چوق شيلر سويلر وجماعتك كافه‌سى اوسوزلرى جان‌قولاغيله دكليوب موجبنجه عمل ايلر. قاكه‌رلر محاربانه و مسيره‌لره كيتمزلر وصيادلق وقمار بازلق ايتمزلر و يمين ايتمك عادتلرى اولمديغيچون محكمه‌لرده يالكز تصديق وتكذيبلرى كافى طوتيلور البسه‌لرى غايت ساده‌در اركك‌لر بيوك كنارلى شابقه و دوكمه‌سز اثواب كيوب قادينلر يشيل پشتمال وسياه اورتى بورينورلر و بو حاللرينه بناء پك چوق تحقير اولنورلر. بونلر فلمنكده و آمريقاده كثرت اوزره‌در.

(٤١) آنتوزياستلردن (كيه‌تيست) فرقه‌سى — بونلر روحك كماله ايرمسى هردرلو كاروعملى ترك و استراحت ويالكز تفكر ايله اولور ديرلر و بوتفكرى زمان زمان دكيشورلر. اون دردنجى عصرده ظهور ايدن (آينه‌روز) هزيشاستلرى دخى بونلردندر و بونلر دائما برونوكو بكلرينه نظر وتفكرله واون يدنجى عصرده ظهور ايدن (مولنوس)لك طريقداشلرى نفسلرينى بتون بتون كار وعملدن تجريد و استراحتله وحتى خيروحسناته و ابناى جنسنه امداد و اعانه‌يه بيله يناشمامقله واصل كمال اولورز اعتقادنده بولنورلر.

(٤٢) آنتوزياستلردن (موراويست) اخوتى — بو اخوت (١٧٢١م و١١٣٤ ه) تاريخندن اولجه اسويچره‌ده واقع بال جمعيتى قرارندن استنكاف ايدنلرك متروك (ژان هوس) اعتقادينى تجديد ايتسيله ميدانه چيقمشدر و مؤخراً (هرنهوت) ه كتدكلريچون (هرنهوت) نامنى دخى آلمشلردر اشبو موراويستلر قداسده حضرت عيسانك يالكز حضور روحانيسنى تصديق ايدرلر وبرچوق كلمات مرموزه سويلرلر و كتب دينيه‌نك كافه‌سنه حرمت ايدرلر و روابط وجدانيه ايله بلا واسطه جناب حقه وصول ممكندر ديرلر وكناه اصلينك حضرت عيسانك وفاتيله برابر عفو اولنديغنه ذاهب اولورلر لكن تعميديه رد ايتمزلر.

(٤٣) آنتوزياستلردن (پيه‌تيست) ياخود (سپه‌نريه‌ن) فرقه‌سى — بونلر

کافهٔحظوظات نفسانیه‌یی ترك ومجاهدات وریاضات مفرطه‌یی التزام یولنده (قاکر) لره مشابه بر مسلك اتخاذ ایدرك (١٦٨٩ م و١١٠١ ﻫ) تاریخنده برلینده میدانه چیقمشلردر.

(٤٤) آنتوزیاسترلردن (مه‌تودیست) فرقه‌سی — بونلر هر اقشام و صباح بر آچیق میدانه طوپلانوب اوراده (قاکر) لرکبی الهام ایچون عبادت ایدرلر و برطاقم صیچرایشلر یاپارلر وانجیلك قواعدینه تمامیله اعتنا ایدرلر و ذوقیات ولعبیاتك هیچ برینه التفات ایتمزلر و اعتقادات سائره‌لرینی (ارمینی‌ین) فرقه‌سنه تطبیق ایدرلر. بونلر بو مذهبك ایچ یوزینه وقوف ادعاسیله هر عبادته بروقت تعیین ایلدکلریچون (مه‌تودیست) نامنی دخی آلمشلردر وانکلتره‌ده ابتدای ظهورلری (١٧٢٠ م و١١٣٣ ﻫ) تاریخنده‌در.

(٤٥) آنتوزیاسترلردن (مورمون) فرقه‌سی — بونلر کندولرینی اعزهٔ قیامت عد ایدوب قیامت یقینده قوپه‌جقدر دیرلر و چوجقلرینی برنجی دفعه ماء جاریده تعمید ایدرلر و بینلرنده اشتراك اموال وتعدد زوجاته قائل اولورلر ومیلاددن التی یوز سنه مقدم (سدسیا) نام یهود حکمداری زماننده ظهور ایدن (مورمون) نام پیغمبرك یازمش اولدیغی صحیح تورات معجزه طریقیله آمریقاده بولندی وبعض علاوه‌لرله وبرملك واسطه‌سیله بزه ویرلدی دیرلر. بو اعتقاد (١٨٢٨ م و١٢٤٤ ﻫ) تاریخنده ژوزف اسمیت) معرفتیله آمریقاده نشر اولنمش و الیوم خیلی طرفدارلری موجود بولنمشدر.

(٤٦) آنتوزیاسترلردن (سوه‌دنبورژی‌ین) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی اولان (سودنبورغ) (١٧٣٤ م و١١٤٧ ﻫ) تاریخنده بن الهاماته مظهر وحضرت عیسانك دینی احیایه مأمور اولدم دیه‌رك حکومتده اولان مأموریتندن استعفا ایدوب جلب نفوسه باشلادی و شاکردلرینه تحریراً و شفاهاً ارواح وملائکه و شیطانلرله سویلشمك اقتدارینی حائز اولدیغی ودنیا ایکی اولوب بری دنیای مادی ودیکری دنیای معنوی اولدیغی ودنیای مادیده بولنان شیلرك کافه‌سی دنیای معنویده دخی بولندیغی و کتب دینیه‌ده اوچ معنا اولوب برنجیسی معنای طبیعیه ایکنجیسی معنای معنویه اوچنجیسی معنای سماویه ایدوکنی وکندوسی زماننه قدر مکتوم اولان معنای معنوی‌یی اظهاره حسب المأموریه تشبث ایتدیکنی بیلدیردی. بونك ابداع ایلدیکی

اعتقاده انكلتره‌ده و اسوجده و آمريقاى جنوبيه‌ده و بعض ممالك هنديه‌ده چوق كسه‌لر تابع اولمشدر. كليسالرينه (قدس جديد) تعبير ايدرلر.

(٤٧) آنتوزيياستلردن (ايقونوقلاست) فرقه‌سى — بونلر استانبول ايمپراطورى (زنون) زماننده يعنى (٤٨٥ م) تاريخنده ظهور و كليسالرده موجود اولان پتلرى كسر و پتپرستلكه مشابه اولان افعالدن كليسالرى تطهير ايدرك اوچيوز اللى يدى سنه پايدار اولديلر لكن اندن صكره تشكل ايدن جمعيات رهبانيه‌نك اجباريله ديكش طوتديره‌مديلر. بونلرك اعتقادات مذهبيه‌لرى اخيراً (وودوا) و (هوسيت) و پروتستانلره انتقال ايتمشدر.

(٤٨) آنتوزيياستلردن (سن ژان) فرقه‌سى — بو فرقه‌نك اصحابى (يحيى) عليه السلامى طانيوب حضرت (عيسى) عليه السلام حقنده الوهيت تعبيرينى ايتمزلر وجناب حق جسمدر و (جبرائيل) عليه السلام انك اوغليدر وحق تعالى بو دنيايى اللى بيك عقول خبيثه معاونتيله ياراتمشدر و ارواح سمانك طبقات مختلفه‌سنده ساكندر ديرلر. اشبو (سن ژان) فرقه‌سنه تابع اولنلر برنجى عصر ميلاديدن بر زمانه قدر (اردن) نهرى كنارنده بولنورلر ايدى شمدى بصره حواليسنده پك آزى موجوددر.

(٤٩) آنتوزيياستلردن (آبيونيت) فرقه‌سى — بونلرك رئيسى اولان (آبيون) نام يهودى حضرت عيسى حقنده سويلنان الوهيت تعبيرينى رد ايدر و يالكز متى انجيلنى تصديق ايدوب قصورلرينى انكار ايلر ومذهب خرستيانيه‌يى مذهب يهوديه‌يه قاريشديرمق غيرتنده بولنور ايدى. (يوحنا) انجيلنى بونى و بونك اعتقادينه داخل اولنلرى رد ايچون يازمشدر.

(٥٠) خارجيلردن (سمعانى) فرقه‌سى — بو فرقه‌نك رئيسى اولان (سمعون) نام يهودى حواريون زماننده بعض كراماته مقتدر اولمق ايچون رئيس حواريون (پتروس) ه اقچه وعد ايلديكندن طرد ولعن اولنمشيدى مرقوم بو معامله‌دن دلكير اوله‌رق خرستيانلق عليهنه قيام وبعض ممالكه و ايتاليايه عزيمت ايدوب كندوسى اللهك اوغلى اولديغنى ويانده اولان بر قارى عقل اولك مجسدى ايدوكنى اعلان و بر چوق ساده‌دللرى اضلال ايلدى و بركون سحر ايله سمايه عروج ايده‌جكم دير ايكن آتلاديغى محلدن دوشوب اياغنى قيرلدى.

(٥١) خارجیلردن (آپولونیوس دوتان) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی اولان مرقوم آپولونیوس حکیم (فیثاغورس) ك بعض عقائدینه تابع اوله‌رق (افس) و (انطاکیه) و (هندستان) و (یونانستان) طرفلرینی طولاشوب ابداع ایلدیکی اعتقادی نشر ایلدی وایتالیادن طرد اولندیغنه بناء ینه افسه عودت و برمکتب کشادیله عقائد حکمیه‌سنی تدریس ایدوب (٩٧م) تاریخنده آخرته کتدی. بونلر حقنده خوارق العاده شیلر بیان ایدرلر وبعضاً غرائبدن دخی خبر ویرر ایدی دیرلر.

(٥٢) خارجیلردن (مه ناندر) فرقه‌سی — بو فرقه سمعانیلرك بر شعبه‌سیدر لکن مؤسسی اولان مرقوم (مه ناندر) نبوت دعواسنه قدر چیقمش ایدی.

(٥٣) خارجیلردن (مانه‌س) فرقه‌سی — بو فرقه‌یه تابع اولنلرك اعتقادی مجوسیلردن آلنمش بر اعتقاد اولدیغندن معهود (مانی) یه نسبت اولنمشلر وبر مدت منقرض اولدقلری حالده اون واون برنجی عصر میلادیده (پولیس ین) نامیله ینه میدانه چیقمشلردر. (مانی) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

(٥٤) خارجیلردن (ساپه‌لین) فرقه‌سی — بونلر اقانیم ثلثه اوچ مبدأدر و بری (خلق) دیکری (تخلیص) اوچنجیسی (مغفرت) دردیرلر.

(٥٥) خارجیلردن (دوناتیس) فرقه‌سی — بو فرقه آفریقاده (٣٠٥م) تاریخنده ظهور ایتمش ومؤسسی اولان مرقوم (دونات) ظالم (دیوقلتین) زماننده کتب و اشیای مقدسه‌یی پتپرستره ویرنلرك جماعته قبول اولنمامرینه دیانةً قرار ویرمشدر.

(٥٦) خارجیلردن (په‌لاز) فرقه‌سی — بونلر انسان کندو اختیاریله کناه ایتمامکه مقتدردر و ذاتاً معصوم طوغدیغندن تعمیده لزوم یوقدر دیرلر. بو اعتقاد (٤٧١ م) تاریخنده تونس جمعیت رهبانیه‌سی طرفندن رد اولندیغی حالده طرفدارلرینك ثباتیله التی یوز تاریخنه قدر دوام ایدوب صکره منقرض اولمشدر.

(٥٧) خارجیلردن (ویژیلانس) فرقه‌سی — بونلر ارواح اعزه‌یه تعظیمی و پرهیزی و پاپاسلرك مجرد قالمسنی قبول ایتمزلر.

(٥٨) خارجیلردن (بوغومیل) فرقه‌سی — بو فرقه‌نك اصحابی اورتو

دوقسـلرك رافضيسی دیمکدر بونلر اقانیم ثلثه‌یی وحضرت عیسـانك بعده دیرلدیکنی وکلیسانك اکثر آیینلرینی ردایدوب یالکز حضرت عیسی بابامزدر دعاسنی قبول ایدرلر . رئیسلری اولان (حکیم بازل) (١١١٨ م و ٥١٢ ﻫ) تاریخنده استانبولده احراق اولنمش واعتقاد مذکور قطعیاً یساغ ایدلمش اولدیغی حالده اوتوز ایکی سـنه صکره (مارته‌ن) نامنده برپاپاس معرفتیـله روسـیه‌ده ینه میدانه چیقمشـدر . اولوقت بواعتقادی قبول ایدنلر هر ایشدن فراغت ایدرلر ایدی .

(٥٩) خارجیلردن (بازیلیت) فرقه‌سی — باز یل کلمه‌سنه نظر بیوریله .

(٦٠) خارجیلردن (سه‌رنت) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی اللی نومروده محرر اولان سمعونك شاکردی ایدی اعتقادیده آنك اعتقادی کبیدر .

(٦١) خارجیـلردن (دوزیته) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی اولان مرقوم دوزیته حوار یون زماننده ظهور ایدوب حضرت عیسی بنم دیه‌رك دعوایه قالقشمش و برطاقم جهلایی باشنه طوپلا یوب سنت اولملرینی وپرهیز ایتملرینی وحال تجردده بولنملرینی امر ایتمش ونهـایت یهودیلردن قاچوب وبر مغاره‌یه قپانوب اوراده آجلقدن وفات ایلمشدر .

(٦٢) خارجیـلردن (مارسـیون) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی اولان مرقوم مارسـیون ایکی مبدأ اثبـات ایدر وبرینه خالق خیر تسمیـه ایدرك ارواحك بوندن ظهورینی و دیکرینـه خالق شر تسمیه ایدرك اجسـامك بوندن ظهورینی ادعا ایلر وشریعت قدیمه‌یی خالق شردن وشریعت جدیده‌یی خالق خیردن چیقـارر وانجیـل شریفك وپاولوس رسـائلنك قسم اعظمنی چوریدر ایدی . ایرانده وسوریه ومصر وایتـالیاده حالا معتقـدلری موجوددر مرقوم برقزك بکرینی ازاله ایتدیکنه بناء پاپاسلقدن طرد اولندقدن صکره بومذهبی اختراع ایتدی دیرلر .

(٦٣) خارجیلردن (سه‌ردون) فرقه‌سی — بونلردخی ایکی مبدأ اثبات وانجیل شریفك قسم اعظمنی انکار ایدرلر وحضرت عیسانك یالکز بروجود وهمیسی واردر دیرلر ایدی .

(٦٤) خارجیلردن (باردزان) فرقه‌سی — بونلرك اللی اوچ نومروده محرر مجوسی (مانه‌س) لك اعتقادینه قریب بر اعتقادی وار ایدی .

(٦٥) خارجیلردن (تاسی‌ین) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی اولان مرقوم (تاسی) (١٧٢ م) تاریخنده ظهور ایتمش وشرب خمر وازدواجی شرائط مذهبیه‌دن اولمق اوزره منع ایلمش ایدی .

(٦٦) خارجیلردن (ولانته‌ن) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی اولان مرقوم والانت) قتولکلر وبازیلیتلر ایله فلاسفه اعتقاداتنی یکدیکرینه مزج وبرطاقم شیلر علاوه ایدرك میدانه برغریب اعتقاد چیقاردی . بونك اعتقادنجه بری مرئی ودیکری غیر مرئی ایکی دنیا وارایمش ودنیای غیر مرئیه برمسافهٔ غیر متناهیهٔ منوره اولوب بونك خالق اولان حقدن روح وحقانیت وکلمه وحیات ودین وکلیسا کبی اوتوز عدد جوهر لاهوتیٔ ابدی ظهوره کلمش ودنیای مرئیهٔ غیرکامله (دمیورژ) نامنده برخالق معرفتیله خلق اولنمش ایمش . بواعتقادك مصرده و بعض ممالك شرقیه‌ده خیلی طرفدارلری واردر ومرقومك وفاتی (١٦١ م) تاریخنده‌در .

(٦٧) خارجیلردن (قارپوقرات) فرقه‌سی — بونلر حضرت (عیسی) علیه السلامه حاشا سحر بازلق اسناد ایدرلر وعبادات جسمانیه‌نك کافه‌سی بیهوده شیلردر انسان ذوقنی اجرا ایتملیدر دیرلر ایدی

(٦٨) خارجیلردن (دوسه‌ت) فرقه‌سی — بونلر حضرت عیسانك نصل که کور ینور ایسه هرکس کبی برجسدی اولدیغنی ووفاتی دخی کورندیکی کبی اولوب بشقه اذا وجفا کورمدیکنی سو یلرلر .

(٦٩) خارجیلردن (دولسی‌نیست) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی روح القدس بیك اوچیوز تاریخ میلادیسندن صکره سلطنته باشلادی بناء علیه پاپا حضرت عیسانك وکالتندن دوشدی دیر ایدی مرقومك بوادعاسی واختراع ایتدیکی عقائد سائره‌سی (١٣٠٧ م و ٧٠٧ ﻫ) تاریخنده پاپابشنجی (قله‌مان) طرفندن رد اولنوب کندوسی زوجه‌سیله برابر آتشه آتلمشدر .

(٧٠) خارجیلردن (مونتانیست) فرقه‌سی — بوفرقه‌نك رئیسی اولان مرقوم (مونتانوس) (٢١٢ م) تاریخنده ظهور ونبوت دعواسنه قیام ایدوب بن کلیسایی یکیدن پیدا ایتمکه و برمکمل شریعت یاپمغه مأمور اولدم دیدی و بك چوق معتقد وطرفدار پیدا ایتدی واختراع ایلدیکی مذهب خیلی ممالکه منتشر اولدی .

(٧١) خارجيلردن (ئی اون) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی اولان مرقوم (ئی اون) بن اللهك اوغلی یم دیه‌رك برچوق جمقایی باشنه طوپلایوب بیوك بیوك اختلالاته سبب اولدی وعاقبت (١١٤٨ م و ٥٤٣ هـ) تاریخنده یقایی اله و یروب حبسخانه‌ده وفات ایلدی .

(٧٢) خارجیلردن (غونوستیق) فرقه‌سی — بو فرقه‌نك اصحابی وحی والهاماتك صحتنی انکار وکتب دینیه‌ده مسطور اولان احکامك غیر کافی اولدیغنی والوهیت وحقایق اشیایه انجق کندولری واقف ایدوکنی و بوکاله منشأ نوع بشرك مافوقنه اطلاع ایله واصل اولدقلرینی ادعا ایدرلر وهرشیئ یرادان بر خالقدن ماعدا اوچ اصل اثبات ایدوب بونلرك برنجیسی (ماده) ایکنجیسی دنیایی ایجاد ایدن (دمیورژ) اوچنجیسی ازالهٔ شروره مأمور اولان (حضرت عیسی) در دیرلر و بوسوزلرك اراسنه علوم فلسفه‌دن برچوق سوزلر قارشدیررلر ایدی .

یهودیلرك منقسم اولدیغی فرقه‌لردن بولنه بیلانلر .

(١) خاخامی) فرقه‌سی — بنی اسرائیل یوشع علیه السلامدن صکره حکومت ایدن (ایهود) ك وفاتی عقیبنده برمدت بتپرستلکه میل و ینه اصلاح نفس ایدوب حضرت (داود) و (سلیمان) علیهما السلام زمانلرنده کوزل کتدیسه‌ده حضرت سلیمانك وفاتندن صکره حکومتلری دولت یهودیه واسرائیلیهناملریله ایکی یه منقسم اولدیغی کبی مذهبلری دخی بعض کونه اختلافه دوشدی وممالك شرقیه‌یه نفی وتغریبلری نه قدر مرور ایدن ایامده اعتقادلری ینه بوزقلق کلدی ومدت اسارتلری اولان یتمش سنه ظرفنده تورات شریف واحکامی همان اونودلمش برحاله کیروب فلسطینه عودتلرنده عزیر علیه السلام وسائر پیغمبران کرام حضراتنك همتلریله ینه تجدد ایلدی لکن بینلرنده‌کی اختلاف زائل اولمیوب بلکه تعصب سببیله دها زیاده قوت بولدی وبرمدت دخی بوحال اوزره کیدوب عصر ثانیٔ میلادیده ایچلرندن (آشه‌راب) و (یوحنان) و (راینو) کبی علما یتیشه‌رك تلموت یروشالمی و بابلی کتابلرینی یازدقلرینه بناء دین اسرائیلیه متانت حاصل ایلدی . اشبو خاخامی فرقه‌سی تلموت احکامنه واسفار خمسه وسائره‌یه اعتقاد ورعایت وموجبنجه عمل وحرکت ایدرلر وآخر زمانده (عیسی) علیه السلامك

دنیایه کله‌جکنه ایناانورلر وعبادتخانه لرینه عزیمت وعبادتده قصور ایدنلری دیانته تأدیب وملتلرینك عاجز وفقراسنی نقود موقوفه‌لرندن اعاشه ایلرلر. (تورات) کلمه‌سنه واسمی محرر اولنلرك اسملرینه دخی مراجعت بیوریله.

(٢) سامری) یاخود (کوته‌ین) فرقه‌سی — بونلر بش قسمه منقسم اولان اصل توراتی واحکامنی قبول ایدوب بونلردن ماعدا اوتوز درت یاخود قرق اوچ سفری قبول ایتمزلر. اشبو سامریلر حضرت سلیمان علیه السلامك وفاتی عقیبنده آیریلوب شخیمده دولت اسرائیلیه‌یی تشکیل ایدن اون سبط خلقیدر بونلر بابل اسارتندن صکره فلسطینه کلوب بیت مقدس زیارتندن استغنا حاصل اولمق ایچون (غاریزیم) طاغنده بیت مذ کوره مشابه برمعبد بنا ایتدیلر ایدی. الیوم یافه‌ده ونابلسده سامری بولنور ایسه‌ده پك آزدر.

(٣) قرایی) فرقه‌سی — بونلر دخی سامریلرك برشعبه‌سی کبیدر توراتك ناطق اولدیغی احکامی قبول ایدوب قصور اسفاری وخاخاملرك استنباطنی قبول ایتمزلر. ظهورلری سکزنجی عصر میلادی‌یه طوغریدر الیوم روسیه ممالکنده ولهستانده پك چوق بولنورلر.

(٤) صدوقی) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی اولان (صدوق) وقتیله برعالمك (عبادتی امید مکافاة وخوف مجازاة ایچون ایتاملی) سوزینی تأویل وعباداتی یالکز مقاصد دنیایه تخصیص و بعض فلاسفه‌یه تقلیداً براعتقاد اعلان ایدوب حشر ونشری وملائکهٔ کرامی وعنایات آلهیه‌یی وروحك بقاسی انکار ایلدی. ظهورلری (٥٣٤٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکی یوز قرق سکز سنه مقدمنده‌در مؤخراً منقرض اولمشلردر.

(٥) فروشیم) یاخود (فریسی) فرقه‌سی — بونلر خاخاملرك غایت الغایه متعصبیدر. کندولرینه از چوق مخالفت ایدنلره شدتله معامله ایدرلر وصدوقیلره قارشو قدس شریفده بولنورلر ایدی. ظهورلری (٥٤١٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك یوز سکسان سنه مقدمنده‌در صکره خاخامیلره قاتشمشلردر.

(٦) خیسید) فرقه‌سی — بونلر دخی صدوقیلره مخالف ایسه‌ده توراتك معانئ باطنه‌سیله حامل اولمق طرفنی ترجیح ایدرلر ایدی.

(٧) قابال) فرقه‌سی — بونلر آیات توراتیه‌نك رموزاتیدر دیه‌رك چیقاردقلری برطاقم معانیٔ غریبه اوزرینه کیدرلر وروحانیلره مخصوص برطاقم الفاظ وترکیبات عجیبه‌یه دوام‌ایله طباع التام تنزیل واستخدامنه چالیشورلر ایدی .

(٨) ره شابیت) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی اولان (یوناداب) (٤٧٣٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك سکز یوز التمش سنه مقدمنده (آنتیستن) لرکبی بر مذهب ابداع ایدوب معتقدلرینه زراعت وفلاحت وتصرف املاك کبی شیلری حرام اتمشیدی .

(٩) آسه‌ئی) فرقه‌سی — بونلر ازدواج ومحاربی حرام اعتقاد وصدوقیلره مخالف اوله‌رق روحك بقاسنی اعتراف ایدرلر وبحر لوط سواحلنده ساکن اولدقلری اراضی‌یی مشترکاً زرع وحاصلاتیله کفاف ایدوب کندولرینه مخصوص عبادتخانه‌لری دروننده یشارلر وبالجمله مالل‌رینی مشترك طوتارلر ایدی . زمان ظهورلری (٥٤٤٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك یوز اللی سنه مقدمنده‌در

(١٠) فیلون) فرقه‌سی — فیلون کلمه‌سنه نظر بیوریله .

(١١) تراپوط) فرقه‌سی — بوفرقه‌یه داخل اولنلر چوق یمك یمزلر وتأهل ایتمزلر ووقتلرینی دائما سکوت ویالکزلق وتفکرله چکوررلر ایدی بونلرك ظهوری اسکندریه‌دندر لکن تابع اولدقلری دین دین موسامیدر یوخسه دین عیسامیدر تحقیق اولنه‌مدی .

(١٢) شازدیم) یاخود (هازدیم) فرقه‌سی — بونلر عباداتده حضرت (موسی) علیه السلامك امر ایتدیکی درجه‌دن دها ایلرویه کیدرلر وعبادات متصله اجرا ایدرلر ولهستانده واسلاونیاده‌بولنورلر .

(١٣) سبطای) فرقه‌سی — روافض یهوددندر .

(١٤) مارتی نیست) فرقه‌سی — بونلرك رئیسی (مارتی نس) پورتکیزلی بریهودی ایدی مرقوم (١٧٥٤ م و ١١٦٨ هـ) تاریخنده قابالرك اعتقادینه مشابه بر اعتقاد ابداع ورفض والحادینی اعلان ایدوب طلوز ومارسلیا و بعض فرانسه ممالکنده خیلی طرفدار بولدی . مارتی نیستلر شمدی ماصون لوجه‌لرینه داخلدر .

(مورمون) فرقه‌سی — خرستیانلرك ٤٥ نومروسنده

(آبیونیت) فرقه‌سی — خرستیانلرك ٤٩ نومروسنده

(سمعانی) فرقه‌سی — خرستیانلرك ٥٠ نومروسنده

مورمونلرك توراتی التزاملرینه وآبیونیتلرك اعتقادات یهودیه‌یی الدن براقاملرینه وسمعانیلرك خرستیانلقدن مطرود بولنملرینه نظراً بونلر یهودیلرك خارجیلری ظن اولنور ایسه‌ده اصل اعتقادلری مجهول اولدیغندن خرستیانلرك خارجیلری صره‌سنه یازلمش ونمرولری کوسترلمشدر .

§

﴿ اغا ﴾ یاخود (آغو) — ترکجه بیوك وسید وبیوك قرنداش وهیئت وکروه باشی وضابط معناسنه در . یکیچری اغاسی . قول اغاسی . چارشو اغاسی . ایچ اغاسی . انختاراغاسی . صقالی اغاسی . قپواغاسی . سرای اغاسی . کبی . دولت عثمانیه‌ده مقدما استخدام اولنان علوفه‌لی عسکرك بیوك ضابطلرینه دخی اوجاق اغاسی یاخود اغایان بیرون دیرلر ورکاب همایون اغالرینه اغایان اندرون تعبیر ایدرلر ایدی . اوقویوب یازمه‌یی اولمیان معتبرانه دخی اغا دیرلر .

§

﴿ اغا محمد خان ﴾ — ایران شاهلرندندر . بوذات پدری محمد حسن خان ایله برابر کریم خانك النه اسیر دوشدیکی زمان ایکیسیده طواشی ایدیله‌رك حبس اولنمش ایدی . صکره یعنی (١٧٧٩ م و١١٩٣ ه) تاریخنده محبسدن قورتیلوب تخت موروثنی کرجستان خانلری یدندن قورتاردی . وکیده کیده قوت وشوکتی متزاید اوله‌رق بتون ممالك ایرانیه‌یه مالك اولدی . واون یدی سنه صکره یارین شونی اعدام ایده‌یم دیدیکی بر ضابط یدیله او کیجه یتاغنده اعدام اولندی .

§

﴿ اغا ممنون ﴾ — جاهیر یونانیه‌دن و(آرغوس) و(مسه‌نیا) ولایاتی حکمدارلرندن بر غدار آدمدر . جاهیر مذکوره (٤٣١٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك ایکی یوز سکسان سنه مقدمنده ظهور ایدن (ترووا) محاربه‌سنه متفقاً کیدرکن بونی کندولرینه قوماندان انتخاب

اتمشلر وشهنشاه عنوانی و یرمشلر ایدی مومی الیه واقعا اون سنه امتداد ایدن محاربهٔ مذکوره‌ده خیلی ایش کوردیسه‌ده مظفراً مملکتنه عودت ایدرکن بر فورتنه‌یه طوتیلوب (اکر شو فورتنه‌دن قورتیلوب ساحل سلامته چیقار ایسه‌م الك سوکیلی زوجه‌م (آفیجینی) یی دکز آلهنه قربان ایده‌یم) دیو نذر اتمسیله و بالسلامه یونان ساحلنه واصل اوله‌رق نذرینی یرینه کتورمسیله بد نام اولدی و براز صکره آلدیغی (قالیتمنستر) نام زوجه‌سی دخی مرقومی اعدام ایدوب مظلومهٔ مرقومه‌نك آهنی یرده براقدی٠

§

﴿اغبرت﴾ — انکلتره قراللرندندر٠ بوذات بریتانیاده واقع (وست ساقس) حکومت صغیره‌سنك حکمداری ایکن فرانسه‌یه طرد اولنمش وفرانسه قرالی شارلمانك یاننده برمدت تحصیل علوم ایدرك یشایوب ینه جلب و (٨٢٧ م و ٢١٢ هـ) تاریخنده تخته اجلاس ایدلمش ایدی موسی الیه مقتضای درایت وفطانتی اوله‌رق عموم بریتانیا اهالیسنك حسن توجه و محبتنی قزاندقدن صکره جمله‌سنك حسن رضا و اختیاریله بریتانیاده کی حکومات سبعه‌یی (آنکلو ساقسون) نامیله بر ادارهٔ متحده التنه الدی وریاستنی درعهده ایلدی٠ بونامده بشقه قراللر دخی واردر٠

§

﴿آغره﴾ — (اکبره) کلمه‌سنه نظر بیوریله٠

§

﴿آغری﴾ — اسیاده بر طاغدر (آرارات) کلمه‌سنه نظر بیوریله٠

§

﴿آغریبوز﴾ — یونانستان شرقیده ومالیا قوس کورفزینك جنوب شرقیسنده بر بیوك واوزون آطه‌درکه قره‌دن بر طار بوغاز ایله ایریلور٠ (الیوم خالکیس) نامنی المش اولان نفس آغریبوز شهری اوتوز سکز بیك نفوسی جامعدر واراضیسی غایت محصولدار وهواسی لطیفدر و مرکز لوادر یونانیلر بوکا (اوپه) اطه‌سی دخی دیرلر بوراسی (١٤٧٠ م و ٨٧٥ هـ) تاریخنده دولت علیه‌یه چکوب

(١٨٢٩ م و ١٢٤٥ ﻫ) تاريخنده تشكل ايدن يونان دولتى اداره‌سنه انتقال ايلدى .

§

﴿ اغستوس ﴾ — اسكى روماليلر مارت ابتداسندن اعتباراً سنه‌نك التنجى اغستوس آينه التنجى معناسنه اوله‌رق (اكستيلس) ديرلر واياملى اوتوز اعتبار ايدرلر ايدى صكره روما قيصرى اولان مشهور (اوكوست) بو آيك ايچنده بر قاچ بيوك ايشه موفق اولديغندن بر كون زياده ايدلمسنى وكندو نامنه نسبتله (اوكوستس) دينلمسنى امر ايتديكنه ياخود بعض خلوصكارلر بويله اولمسنى بالاخطار امرينى استحصال ايلدكلرينه بناء اولوقتدنبرو نامى (اوكوستس) قالمش صكره غلط اوله‌رق (اغستوس) دينلمشدر . (آب) كلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿ آغلاسون ﴾ — قونيه ولايتنه تابع بوردور قضاسى داخلنده و بوردورك درت ساعت جنوب شرقيسنده بر ناحيهٔ صغيره‌در يديوز يتمش بش نفوسى واردر وانجيرلى ناحيه‌سى ويكرمى بر قريه‌سيله برابر نفوس موجوده‌سى اوچبيك بشيوز تخمين اولنمقده‌در . بورايه وقتيله (ساغالاسوس) ديرلر ايدى .

§

﴿ اغناد ﴾ — قزاق طائفه‌سندن طورله نهرى بوينده مسكون (زاپوزاق) لرك نام مخصوصيدر . بونلرك برطاقى مقدما روسيه محاربانده دولت عليه حمايه‌سنى قبول وهجرت ايلديكندن اناطولى يه كچورلمش واليوم اناطوليده (اغناد قزاغى) ناميله طائفه بولنمشدر . بونلر وقتيله دولت عليه يه محاربانده دخى معاونت ايدرلر ايدى .

§

﴿ افتاده افندى ﴾ — اعاظم مشايخ جلوتيه دندر ومسقط رأسى (بروسه) واسمى (محمد) در . مشار اليه ابتدا طريقت عليهٔ خلوتيه‌دن اخذ فيض ايدوب صكره حاجى بيرام ولى حضرتلرينك توجه روحانيلريله واصل سر منزل مقصود اولدى وخلوتيه ايله جلوتيه بونده وخليفه‌سى

(هدایی محمود) افندی حضرتلرنده برلشدی .   وفاتی (١٥٨١ م و ٩٨٩ ھ) تاریخنده و تربه‌سی بروسه‌ده‌در .

§

﴿ افراسیاب ﴾ ترکی — ملوك پیشداد یاندن وافریدون سلاله‌سندن برشجیع پادشاهدر .   بوذات جهانکیرلکه یقین براقتدارایله ایرانده التمش سنه سلطنت سورن (منوجهر) ك اوزرینه اجدادینك انتقامنی آلمق ایچون خروج وموما الیهی طبرستانه قدر فراره مجبور ایدوب برمدت صکره جیحون نهرندن اوته طرفی کندو اداره‌سنده قالمق اوزره عقدمصالحه ایلدی وصکره ایرانه‌دخی مستولی اوله‌رق خیلی جانلر یاقدی وخانمانلر ییقدی وعاقبت کندوسی دخی (زال بن سام) نامنده بر (خان) ه مغلوب وفراره مجبور اولدیغندن خان مومی الیه منوجهر اولادندن (زاب) نامنده برینی کتوروب تخت ایرانه اجلاس ایلدی .   افراسیابك سلطنتی تخمیناً حضرت (موسی) علیه السلام زماننده ایمش .   یونانیلر افراسیابه (فریاپاتیئوس) دیرلر . (زاب) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ افرایم ﴾ یاخود (افرام) — یوسف علیه السلامك ایکی اوغلندن بریدر ودیکرینك اسمی (منسا) در .   بوذات پدری وفات ایتدکدن صکره کندویه منسوب اولان ومؤخراً (سبط افرایم) نامیله شهرت بولان قبیله‌یه رئیس اولدی .   بوقبیله بعد زمان ارض فلسطینده (شریعه) نهرینك جهت شرقیسنده واق دکزك جانب شمالیسنده توطن ایتمش واولوقت اوراره وادئ افرایم دینلمش ایدی .   یعقوب علیه السلامك وفاتنه قریب کونلرده حضرت یوسف علیه السلام اشبو ایکی چوجغنی پدری مشار الیهك مصرده ساکن اولدیغی بلده‌یه کوتوروب اللرینی او پدور دکده پك آشوری ممنون اولدی واختیارلغی مناسبتیله کوزلری کورمدیکندن مبارك اللرینی چوجقلرك باشلرینه قویوب دعا وثنا ایلدی .   بونام قدس شریف جوارنده بربیوك طاغه دخی ویرلمشدر .

§

﴿ آفریقا ﴾ — قطعات خمسهٔ ارضك الك صیجاغیدر و شمالدن

جنوبه طوغری طولی سکز بیك وشرقدن غربه طوغری عرضی یدی بیك بشیوز کیلو متردر واهالیٔ موجودهسی یوز ملیوندن زیادهجه تخمین اولنمقدهدر.

بو قطعهٔ وسیعهنك منقسم اولدیغی یکرمی عدد ممالك جسیمهدن آق دکز سواحلی اوزرنده اولان بشی (مصر) وطرابلس غرب وتونس وجزایر وفاس وبحر محیط غربی سواحلنده اولان دردی (صحرای کبیر) و (سنغامبیا) و (کینهٔ شمالی) و (کینهٔ جنوبی). وجهت جنوبیده اولان اوچی (هوتانتو) و(قاب) و(کافرستان). وبحر محیط هندی جهتنده اولان دردی (موزانبیك) و (زنکبار) و (عدل) (وصومال). وبحر احمر ساحلنده اولان ایکیسی (حبش) و(نوبه). ووسطده اولان ایکیسی (سودان شمالی) و (سودان جنوبی) در. آفریقا قطعهسنه تابع اولان اك بیوك اطه (ماداغشقار) اطهسی اولوب (قناریه) و (یشیل برون) و (ماسقارت) و (سهشل) اطهلری انك دوندهدر وجهت شمالی وسواحل شرقیهسنده اسلام واورته یرلرنده اکثریا بتپرست ساکن اولمقدهدر واك بیوك حکومتی (آشانتی) پادشاهلغی و (داهومه) وفاس وحبش وزنکبار حکمدارلغی وتونس ومصر والیلکلریدر.

وقتیله روماليلر ايله يونانيلر آفريقانك يالكز جهت شماليسنه كيره بيلوب فنيكه ليلر بتون سواحلنى طولاشمشلر ودكزدن اميد برونى طريقيله هندستانه يول اولديغنى ابتدا اسپانيوللر كشف ايتمشلر ايدى. اليوم ممالك معمورهٔ ساحليهسى دولت عليه وانكلتره وآمريقا ودانيمارقه واسپانيا وفرانسه وفلمنك وپورتكيز دولتلرى زير تصرف وتملكندهدر. (حكومت) كلمهسنه دخى نظر بيوريله.

§

﴿ آفریقس ﴾ — یمن شاهلرندن (ابرههٔ) ذوالمنارك اوغلی وخلفیدر بوذاتك تخمیناً حضرت (داود) علیه السلام زماننده معلوم اولمیان برسببه مبنی زیر تابعیتنده اولان قوم بربری فلسطین اراضیسندن مصره واورادن دخی تونس وحوالیسنه نقل واسکان ایتدیکی واو صرهده برشهر یاپدیروب کندو نامنه نسبتله (افریقیه) تسمیه ایلدیکی بعض تواریخده کورلمشدر.

§

﴿ آفرینش ﴾ — خلقت عالمه یاخود خلقت آدم علیه السلامه تخصیص اولنمش بر اسمدر. کیفیت و زمان خلقت عالمی بوعقل قاصر ایله بیلمك ممکن اوله‌مدیغی حالده بعض ارباب فنون و تواریخ تحقیقه کیریشوب حق تعالی ابتدا بر جوهر بسیط خلق ایتدی و بو جوهرك تمیعندن ابخره و ابخره‌دن مواد اصلیهٔ اجرامیه پیدا اولدی کبی سوزلر سویلدیلر و برطاقم کیمسه‌لر دخی خلقت عالمدن هبوط آدم علیه السلامه دکین (١٧٥٥٤٢) سنه یاخود (١٧٧٧٥٧) سنه یاخود (١٧٧٥٩٤) سنه یاخود (١٧٧٧٨٤) سنه کچدی دیدیلر ایسه‌ده اشبو دعوالرینی اثباته کافی بر حجت و برهان کوستره‌مدیلر. هبوط آدم علیه السلامدن میلاد عیسی علیه السلامه دکین مرور ایدن ایام حقنده دخی حال بو مرکزده‌در یعنی مقدار صحیحنی هیچ بر مورخ تحقیق و اثباته مقتدر اوله‌مامشدر بو بابده اولان اختلافلری (تاریخ) کلمه‌سنده بیان اولنمش اولدیغندن اورایه مراجعت بیوریله.

§

﴿ آفس ﴾ — ازمیر ایله آیدین آره‌سنده ومقدما (اسقاله نووه) دنیلان قوش اطه‌سی قصبه‌سنك ایکی ساعت بعدنده بر شهر قدیمدر. بو شهر وقتیله معمور و درونده‌کی (دیان) معبدی مناسبتیله پك مشهور اولدیغی حالده مؤخراً لیمانی صیغلشدیغندن یاخود ازمیر وقوش اطه‌سی طرفلرینه دها زیاده رغبت حاصل اولدیغندن اعتباری قالمامش ایدی صکره برآره‌لق (ایاسلوغ) نامیله ینه شهرت بوله‌رق خیلی زمان مرورنده سلجوقیلره کچدیسه‌ده لیمان مذکور بتون بتون بتاقلق حالنه کیروب هوابی اخلال ایلدیکندن اهالیسی کاملاً اطرافه طاغلدی شمدی اراضیٔ خالیه حکمنده‌در و یالکز سلجوقیلرك درسعادتده‌کی لاله‌لی جامع شریفی جسامتده یاپدیردیغی خراب جامع شریف ایله (شهاب الدین سهروردینك) تربه‌سی و دیان معبدینك سدلری کورلمکده‌در. آنتقه‌جیلر دائما حفر ایدوب درلو درلو تصویرلر چیقاررلر و بو مناسبتله یر التنده پك چوق ابنیهٔ عتیقه و دیوار کوررلر. (هراقلید) نام فیلسوف ایله شاعر مشهور (هیپوناقس) بوراده تولد ایتدی و (٤٣١ م و ٤٤٩ م) تاریخلرنده نسطوری واوتیش اعتقاداتنی تدقیقه مأمور اولان هیئت رهبانیه بوراده اجتماع ایلدی. برخصوصی تدقیقده حقسزلق وقوعبولدیغی زمان جمعیات مذکوره‌نك حقسزلغندن کنایه اوله‌رق (ایاسلوغ

حیدودلغی) سوزی بر مدت ضروب امثالدن اولمشیدی. (دیبان) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله.

§

﴿ اَفسانه ﴾ — دوزمه داستان وحکایاته اطلاق اولنور. داستانلرك بر نوعی اسکی یونانیلرك ارباب داستانیدرکه بوکا (افسانهٔ ارباب) دخی دیرلر و دیکر نوعی حمزه‌نامه وبطال غازی حکایاتی کبی شیلردرکه بوکا (افسانهٔ قهرمانی) دیرلر. حمزه‌نامه یتمش جلددر وقتیله عساکر عثمانیه‌یی تشجیع ایچون ترتیب اولنمش‌ویکیچریلر زماننده هراورته‌ده قیش کیجه‌لری اوقونمق بیاغی رسم حکمنه کیرمش ایدی.

§

﴿ آفسوس ﴾ - مرعش سنجاغی داخلنده البستان قضاسی مضافاتندن بر قصبهٔ صغیره‌در. اصحاب کهفك مغاره‌سی بوقصبه‌جوارنده‌ردیرلر.

§

﴿ آفشار ﴾ — قدیم ترك اولولوچلرندن براولولوچدر خراسان وهمدان وانقره‌ده‌اویماقلری‌بولنور افشارجید سنجاغنده‌قره‌اغاج‌قضاسنده‌دخی‌بر ناحیه‌در

§

﴿ افغانستان ﴾ — هرات وبلخ و کشمیر وبلوجستان ومولتان وایران ممالکی‌وپنجاب نهری‌آره‌سنده مستقلاً اداره اولنور برحکمدارلقدر والتمش بیك نفوسی جامع اولان (کابل) شهری مرکز اداره‌سی اولوب (جلال آباد) و (غزنه) و(قندهار) و(لوغمان) یاخود (علمدار) و (سیوی) و (فراح) ولایاتی ممالك مشهوره سندندر و (قوندور) و (اوزبك) و (ترکمان) قبائلندن و بلوجیلردن برچوق طائفه الیوم افغان حکومتنك تحت حمایه‌سنده و بالعموم نفوسی اون ملیون راده سنده ایسه‌ده برچوغنك اطاعتی اولمدیغندن حکومت مذکوره‌نك نفوذی انجق التی ملیون نفوسه جاری اوله بیلمکده در. افغانیلر (۱۰۱۵ م و ٤۰٦ ھ) تاریخنده مسلمان اولمغه باشلادی و (۱۱٥۹ م و ٥٥٤ ھ) تاریخنده سلطان (غوری) پادشاه اولوب تیمورلنکك وفاتندن (۱٥۰٦ م و ۹۱۲ ھ) تاریخنه کانجه‌یه قدر یرلی حکمدارلر سلطنت سوردی و (۱۷۲۱ م و ۱۱۳٤ ھ) تاریخنده حکمدار بولنان (محمود بن اویس خان) قندهار واصفهانی ایرانیلردن

آلوب بوفتوحات وشجاعتی سایه سنده ایران حمایه سندن قورتلدیسه‌ده (نادر شاه) قندهار واصفهانی ینه استردادده موفق اولدی وافغانستان یکرمی التی سنه صکره (احمد خان) لك همتیله بتون استقلالنی اعلان ایلدی و (١٨١٨ م و ١٢٣٤ ﻫ) تاریخنده لاهور حکمداری‌نك عصیان واستیلاسی و (١٨٤١ م و ١٢٥٧ ﻫ) تاریخنده انکلیزلرك تسلطی افغان حکومتنی کرکی کبی صارصدی و بونکله برابر افغانلیلر برسنه صکره انکلیزلرك تسلطنی منعه موفق اولدیسه‌ده انکلیزلر ایشك اوجنی براقیوب (١٨٧٨ م و ١٢٩٥ ﻫ) تاریخنده روسیه‌لیلرك اورالر حقنده‌کی انتریقه‌لرینه قارشو ینه حربه قیام ایلدی الیوم اوغراشمقده دیرلر.

§

﴿ افلاطون ﴾ — یاخود (پیلاطون) — قدمای حکمای یونانیه‌دندر واصل اسمی (اریستوقلیس) ومسقط رأسی (مغاره) در . بوذات (٥١٦٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز اوتوز سنه مقدمنده دنیایه کلوب برمدت تحصیلدن صکره مغاره‌لیلرك آتنه‌یه دخولی ممنوع ومتجاسرلرینك اعدامی مقرر اولدیغی حالده (سقراط) لك (آقادمیا) دنیلان باغچه‌ده اوقوتدیغی درسنده بولنمق ایچون قادین قیافتنده آتنه‌یه کیدوب مومی الیهك برنجی شاکردانی زمره‌سنه داخل اولدی و بعده ایتالیاده (فیثاغورس) لك درسنه دوام ومصره و یونانستان وسچلیایه سیاحت ایتدی وشایع اولان شهرتنی چکه میانلرك القا آتیله سچلیاده اسیر کبی صاتیلوب صکره فیلسوف (سیره) نك دلالتیله تخلیص کریبان ایلدی واورادن آتنه‌یه کلوب باقی عمرینی مجرد اوله‌رق نشر ایله کچوردی .

افلاطون موجوداتك اصلی اوچ شیدن یعنی (آله‌واحد) و (ماده) و (ادراك) دن عبارتدر دیوب آله واحدی عقل العقول وماده‌یی سبب اول کون وفساد وادراکی ذات الله ایله قائم برجوهر روحانی دیو تعریف ایدر وهرانسان ایچون جناب حقك اخلاقیله متخلق اولمق وحکمدارلر معاملاتنی اکا توفیق ایتمك یعنی عدالت وحکمت اوزره کتمك لازمدر دیر ایدی .

روح مسئله‌سنده اولان اعتقادی دخی انسانده بالذات متحرك اولان روح

اوچدر یاخود روحك اوچ شعبه‌سی واردر وتعقل ایدن برنجی روحك قرارکاهی باش ونفس اماره دنیلان ایکنجی روحك قرارکاهی قره‌جکر وشهوات نفسانیه‌نك منبعی اولان وقوهٔ غضبیه دنیلان اوچنجی روحك قرارکاهی قلبدر وروح جسمدن آیرلدیغی زمان دنیاده حسن حال تحصیل ایتمش ایسه سعادته نائل وسوء حالده بولنمش ایسه اولکی موجودیتنی تذکر ایده مامك اوزره دیکر بر وجوده دها داخل اولور دیدیکنه نظراً تناسخ ارواحه قائل اولمقدن عبارت ایدی هله قادینلر مشترك قوللانلیلدر وحاصل اولان چوجقلر بابالرینی بیلیوب کندولرینی حکمداره وقف بیلیلیدر دیمسی غرائب احوالدن ایدی .

وفاتی (۵۲٤۷ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز قرق یدی سنه مقدمنده‌در .

§

﴿ اقانیم ثلثه ﴾ — اکثر نصارانك اعتقاد ایتدیکی اوچ شیدر . بو بابده قتولکلر ایله اورتودوقسلرك اعتقادی (اعتقاد) کلمه‌سنده ۱ و ۲ نمرولرده مقید اولدیغندن اوراره مراجعت ایجاب ایدر . اقانیم ثلثه نامنه اوله‌رق هر سنه پاسقالیه‌دن اللی کون صکره کلان ایلك پازار کونی بر یورطی طوتلمقده‌در .

§

﴿ اقباتان ﴾ — همدان شهرینك نام یونانیسیدر بوشهر بحر حزرك جنوب غربیسنده و (الوند) طاغنك اتکنده (مدیا) حکومتنی ثانیاً احیا ایدن مشهور (کیقباد) معرفتیله یاپلمش و (۵۰۳۳ خ) تاریخنده یعنی میلادك بشیوز التمش برسنه مقدمنده کیخسروك و مؤخراً دها برچوق حکمدارلرك ید استیلاسنه بچوب پای تخت وصیفیه اتخاذ اولنمش ایسه‌ده (سلوسید) لرك النه بچدکدنصکره خرابه یوز طوتوب آز زمان ایچنده یری بیلنمز درجه‌ده خراب ونابود اولمشدر .

اشبو همدان شهری یدی قات سور ایله محاط وهرسوری ایچنده طوغری بربرندن یوکسك واك اورته‌سنده برسرای عالی وسورلرك هر بری بررنکده بویالی اولدیغندن واوق مازغاللری بر برینك اوستندن ایشلیه بیلور صورتده یاپلدیغندن کیرودن منظره سی غایت لطیف ومهیب ایدی . بونك فراعنهٔ

مصریه‌دن بری معرفتیله یاپیلدیغی دخی مرویدر . شمدی نفوسی قرق بیك تخمین اولنمقده در . یمن ولایتنده (ابها) قائممقاملغی داخلنده مسکون قبیله‌لردن برقبیله‌نك اسمی دخی (همدان) در .

§

﴿ آق بیق ﴾ — حاجی بیرام ولی اصحابندن وکبار اولیاء اللهدن برذاتدر . بوذات اثنای سلوکنده آرزوی ثروت وغنایه مبتلا اولوب کیفیتی شیخی مشارالیهه افاده وغناسیچون دعا نیاز ایلدکده مشار الیه صورت انفعال کوستردیکندن شیخم بکا کوجندی دیه‌رك کمال حجاب ایله حضورندن چیقارکن باشنده‌کی عمامه یره دوشدی واندن صکره برداها باشنه برشیٔ کیمیوب وفاتنه قدر آچیق باش اوله‌رق کزدی و بسببلی شیخ مشارالیهك دعاسی برکاتیله اوللیدر که از وقت ایچنده پك‌چوق ثروته نائل اولوب فقط واصل اولدیغی درجات عالیه کوکلنده اقچه‌یه بوغچه‌یه آرزو براقدیغندن هرطرفدن هجوم ایدن التونلر و هدیه‌لر خانه‌سنك رافلرنده حجره‌لرنده ومندر و یاصدق التلرنده رغبتسز برحالده قالدی .

فاتح استانبول سلطان (محمد ثانی) حضرتلری استانبول فتحنه کاورکن (آق بیق) سلطان وامثالی برقاج ذاتی‌دخی برابر کتورمش ودعا ونیازلرندن فائدهٔ کلیه حاصل اولمش ایدی . وفاتی (۱٤٥٤ م و ۸٥۸ هـ) تاریخندن صکرجه وقبری بروسه‌ده در .

§

﴿ آق پیکار ﴾ — اناطولیده قوجه طاغندن کلور وقزل ایرماغه دوکیلور برنهردر

§

﴿ اقچه ﴾ — بردنك کموش سکه دیمکدر . سلطان (اورخان) غازی حضرتلری زماننده اوزان واکیال وعیاره قرار و یرلدیکی صره‌ده طقسان عیارینه معادل بردرهم کموشك ضرب اولنان درتده برجزؤنه دخی اقچه تسمیه اولندی وصکره برمدت اوچ اقچه بردرهم اعتبار اولنوب دها صکره وزنی تخفیف ایدلدی .

§

﴿ آق حصار ﴾ — ایدین ولایتنه تابع صاروخان سنجاغی داخلنده

وازميرك يوز ايكى كيلو مترو شرق شماليسنده برقضا مركزيدر و بورانك وقتيله شمديدن زياده معمور برشهر اولديغى برنجى درجهده يابلمش كايسالرك موجوديتيله ثابتدر . (سن پتروس) ك بورا اهاليسنه مخصوصاً بر رساله كوندرديكى دخى بعض تواريخده كوريله يور .

ازميدك جهت جنوبيسنده واون بش ساعت بعدنده وكيوه داخلنده برقصبه نك . وتروانيك سنجاغى داخلنده برقضا مركزينك اسمى دخى (آق حصار) در واو خريده دخى (الجه حصار) نامنده برقضا واردر .

§

﴿ آقسراى ﴾ — نيكده سنجاغنه تابع نوشهر قضاسنك جنوب غربيسنده وقونيه نك شمال شرقيسنده والتمش ميل بعدنده برقضا مركزيدر . بوشهرك متين برقلعه سى وكوزل بغچه لرى و بيوك برطوزله كولى واردر اشبو كولدن حاصل اولان طوزك همان اناطولى لى اداره يه كفايتى تخمين اولنمقده در . بوشهرى (١٢٠٢ م و ٥٩٩ هـ) تاريخنده (عزالدين قليج ارسلان بن مسعود سلجوقى) اعمار ايتدى و (١٣٩٠ م و ٧٩٣ هـ) تاريخنده سلطان (يلديرم بايزيد) خان حضرتلرى ضبط ايلدى و (١٤٦٧ م و ٨٧٢ هـ) تاريخنده فاتح سلطان (محمد ثانى) حضرتلرى قرمان ولايتى اهاليسنى تأديب وولايت مذكوره يى اميرى قرمان اوغلى يدندن نزع ايلديكى صره ده شهر مذكوردن دخى برچوق اصناف كتوردوب درسعادتده اليوم اقسراى دنيلان محله يه اسكان ايلدى .

§

﴿ آقسنغر ﴾ — (سنغر) كلمه سنه نظر بيوريله .

§

﴿ آقسيوس ﴾ — اسكوب وكوپريلى جهتلرندن سلانيك كورفزينه اينوب سلانيك شهرينك ساحل غربيسنده بحره منصب اولان (واردار) نهرينك نام عتيقيدر .

§

﴿ آق شمس الدين ﴾ — حاجى بيرام ولى خلفاسندن وكبار اولياء اللهدن برذاتدر واصلى بكپازارليدر . شيخى مشار اليه وفات

ایتدکدنصکره انقره‌دن (کوینك) قصبه‌سنه هجرت بیورمشیدی قصبهٔ مذکوره ده ارشاد عبادله مشغول اولان ینه حاجی بیرام ولی خلفاسندن قطب الزمان (عمر السکینی) حضرتلرینك مریدلری زیاده وتوجهلری مؤثر اولدیغندن آق شمس الدین حضرتلری عمرالسکینی حضرتلرینه ارشاددن ممنوعدر واکر واز کچمز ومریدلرینی طاغتمز ایسه کاوب تاج وخرقه‌سی آلنه جقدر دیه‌رك خبر کوندردیکندن عمر السکینی حضرتلری بزآنك آله‌جغی تاج وخرقه‌یی کندو الیمزله یاقه‌رز دیه‌رك چیقاروب آتشه آتدی یاخود ارشاددن ممنوع اولمدیغنی اثبات ایچون برآتش یاقدیروب وتاج خرقه‌سیله برابر ایچنه کیروب برقاچ ساعت اوتوردی مشار الیه وایکی طرفك مریدلری بوحالی کورمکله اختلاف برطرف اولدی. طریقت ملامیهٔ بیرامیه‌ده تاج وخرقه کبی البسهٔ مخصوصه اکتسابنك ممنوعیتی بووقعه‌دن طولاییدر . واقعا حاجی بیرام ولی حضرتلری وفات ایتدکدنصکره آق شمس الدین حضرتلری انقره‌ده پوست نشین اولمشیدی لکن قطبیت عمر السکینی حضرتلرنده ایدی .

فاتح حضرتلری استانبولك فتحنه قیام ایتدیکی اثناده حاجی بیرام ولی حضرتلرندن دعا رجا وطرفلرندن ایکی ذاتك برابر بولنمسنی نیاز ایلدیکندن مشار الیه حضرتلری دخی (آق بیق) سلطان ایله اشبو آق شمس الدین حضرتلرینی کوندرمشدر واثر دعای سنیه‌لریله فتح میسر اولدقدنصکره (ایوب الانصاری) حضرتلرینك اولوقته قدر زیر زمینده مستور ومجهول اولان قبر عالیلرینی کشفله بولوب خبر ویرن (آق شمس الدین) حضرتلریدر ووفاتی (١٤٥٩ م و ٨٦٤ هـ) تاریخنده و تربهٔ عالیلری طوبره‌لی قصبه سنده در عالم وفاضل برذات ایدی علم طبه وقوفی دخی مرویدر .

§

﴿ آقشهر ﴾ — قونیه ولایتی داخلنده‌وقونیه شهرینك شمال‌غربیسنده ویکرمی درت ساعت بعدنده بر قضا مرکزیدر . جوارندن وایچندن مرور ایدن کوچك نهرلر اوچ ساعت ایلرو اوه‌ده شهر کولنه منصب اولمقده ونفوسی التی یدی بیك تخمین اولنمقده در . تیمورلنك سلطان

(یلدیرم بایزید) خان حضرتلرینی اسیر ایتدیکی زمان اقشهره کوندردی واوراده وفات ایدوب نعشی بروسه یه نقل اولندی . مشار الیهك اقشهرده برکوزل جامعی و برمکتبی واردر و (سید بیرام) و (سید محمودحیران) وصاحب تفسیر شیخ (بابا نعمة الله نخجوانی) و (خواجه نصرالدین) حضراتی بوراده مدفوندر .

§

﴿ آق‌صو ﴾ — بخارای صغیر قطعه‌سنده یعنی ترکستان چینی‌ده وکاشغرك شرق شمالیسنده وتخمیناً سکسان ساعت بعدنده برشهردر وقطعهٔ مذکوره اکثر زمانده‌چین حکومتی حمایه‌سنده وشهر مزبور قطعهٔ مزبوره‌نك مرکز ادارهٔ عسکریه‌سی حکمنده در . بوقطعه مقدما برمدت (قالموق) قبیله‌سی حمایه‌سنده یکوب (١٧٦٠ م و ١١٧٤ ه) تاریخنده چینلولر طرفندن ینه استرداد اولنمش و برآره لق اهالیسی استقلال داعیه‌سنه دوشمش ایدی . چینلولر بوقطعه‌یه (تیانشان) ولایتی دیرلر . بروسه سنجاغی‌داخلنده دخی (آق صو) قصبه‌سی واردر

§

﴿ آق‌عنبر ﴾ — (عروسة البحر) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ آق قیونلی ﴾ — (بایندریه) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ آق کرماز ﴾ — هوجه بکك جنوب غربیسنده وقرق سکز کیلو مترو بعدنده وساحل بحردن اون یدی کیلو مترو کیروده برشهردر . بوشهر برقیا اوزرنده وقلعه ولیمانی کوزل ونفوسی اون بشبیك راده سنده در و برچوق طوزله‌لری واردر . (١٨٢٦ م و ١٢٤٢ ه) تاریخنده بکرش معاهده سنی تقویه ایچون امضا اولنان معاهده نامه بوراده یاپلدی ایسه‌ده روسیه دولتی ایکی سنه صکره آق کرمان معاهده سی اجرا اولنمدی دیه‌رك بهانه بولوب نقض عهد ایلمشدر . (آنکیرمان) بشقه‌در .

§

﴿ اقلیدلس ﴾ — قدمای ریاضیوندندر . بوذات (٥٢٧٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز یکرمی سنه مقدمنده اسکندریه‌ده ریاضیات

خواجه‌لکی ایتدی ومصر حکمداری (لاکوس) درسنده بولندی .
مومی الیهك علوم ریاضیه‌یه دائر اون بش مقاله‌یی جامع قلمه آلدیغی
کتابده محرر اولان (هندسه) بحثی الیوم اساس فن اوله‌رق اوروپاده
تدریس اولنمقده‌در وموسیقی بحثنده اصواتك آهنکنی تعریف یولنده
بر مقدمه‌سی واردر . اشکال ذوکثیرة الاضلاعك تقسیماتنی مبین دیکر
برتألیفی دخی ایشیدلمشدر ومجموع تألیفاتی (۱۸۱٤ م و ۱۲۳۰ م) تاریخلرنده
ودها صکره‌لری فرانسزجه‌یه ترجمه واوچ جلد اوله‌رق طبع اولنمشدر .

§

﴿ آق‌مسجد ﴾ — قریمده (سالغیر) نهری اوزرنده وایکی طاغ
آره‌سنده‌اون بیك نفوسی جامع برکوزل‌شهردر. جوارنده‌مؤخراً تأسیس‌اولنان
شهر دخی منتظم اولوب بونده برقرال سرایی ووالی قوناغی وکلیسا واردر
(آق‌مسجد) (۱۷۹۱ م و۱۲۰٦ هـ) تاریخنده سائر قریم ممالکیله برابر دولت
علیه‌دن روسیه‌یه انتقال ایلدی. برآق مسجد دخی ترکستان روسیه‌ده وار .

§

﴿ آقنیوم ﴾ — قونیه‌نك نام عتیقیدر .

§

﴿ اکبره ﴾ — یاخود (اکره) — هندستانده انکلتره دولتی
مستملکاتندن برایالتك اسمیدر . بوراسی (جلال الدین اکبر) زماننده
یاپلدیغندن اولوقت بونامی آلوب صکره مغوللره کچدکده (اکره)
وانکلیزلره انتقالنده (آغره) دینلمشدر . (جلال الدین) کلمه سنه نظر
بیوریله .

§

﴿ اکردیر ﴾ — حمید سنجاغی داخلنده واسپارته شهرینك التی ساعت
بعدنده برقضا مرکزیدر وجنوبدن شماله طوغری طولی درت بچق
وعرضی اوچ مرحله‌دن عبارت اولان اکردیر کولی پك کوزل ومشهوردر
ودرونده ایکی عدد کوچك اطه وسواحلنده باغلر وکویلر واردر
وقصبه‌نك نفوسی ایکی‌بیك درتیوز تخمین اولنمقده‌در . کولك درینلکی
اون ذراعه بالغ اولور دیرلر وصویی وبالغنی ثنا ایدرلر . اکردیر

براطه اوزرنده مبنی وسور ایله محاط اولدیغندن تیمورلنك ضبط ایده‌مامش ایدی .

§

﴿ اکری ﴾ — اوستریا ممالکندن برقضا مرکزیدر وقلعه‌سی غایت متین ومستحکمدر . بوراسنی (١٥٩٦ م و ١٠٠٥ ﻫ) تاریخنده سلطان (محمد ثالث) حضرتلری فتح ایتدی و اوستریالولرك ایلروده‌کی (خطوان) قلعه‌سنی استرداد ودروننده اولان اهالی وعساکر اسلامیه‌یه ابتدا رخصت و یروب صکره کاملاً اعدام ایتمسنه بناءً سلطان مشار الیه دخی اشبو اکری قلعه‌سنده بولنان اوستریالولری کافةً اعدام ایتدیردی . اکری دولت عثمانیه‌ده ایکن بر ایالت مرکزی و (سکدین) و (صولتق) و (خطوان) و (فلك) قلعه‌لری ملحق سنجاقلری ایدی .

§

﴿ اکری قپولی ﴾ — محمد افندی نامنده برخطاطك شهرتیدر . بو ذات استانبولده منلا عشق محله‌سی امامی یوسف افندینك اوغلی اولوب (١٧٥٥ م و ١١٦٩ ﻫ) تاریخنده وفات ایتمش و اکری قپو خارجنه دفن اولنمشدر . براز شعری دخی وار ایدی .

§

﴿ اکسانتریق ﴾ — بری دیکری داخلنده اولدیغی حالده مرکزلری بربرینه منطبق اولمیان ایکی دائره ویا ایکی کره‌یه تعبیر اولنور . بو ترتیب فن ماکنه‌ده برحرکت مستدیره‌یی حرکت مستقیمهٔ متناوبه‌یه تحویل ایچون قوللانیلور وکاه دائره وکاه یورك منحنیسی وکاه مثلث شکلنده یاپیلور .

§

﴿ اکسیر ﴾ — مقدما غایت اعتنا ایله بر ویا برقاچ اجسام دوائیهٔ منتخبه‌دن اخراج اولنان ادویه‌یه اطلاق ایدرلر ایدی مؤخراً جمیع مستحضرات طبیه‌یه اطلاق اولندی . کیمیاگرلر کموش و باقر اوزرینه آتلدیغی حالده آلتونه تحویل ایدر زعم ایتدکلری بردهنه اکسیر دیرلر وبو اکسیری یاپمق ایچون درلو عمللرله اوغراشورلر بو اکسیرك اجزای اصلیه‌سی کویا حجر الفلاسفه دیدکلری برمعدن ایمش .

§

﴿ اكليل ﴾ — بونام مقدما ملوكك مجوهرله مزين صارقلرينه وبعضاً قادينلرك مزين خوتوسلرينه ودها اول يونان آلهلرينك تزييناتنه مخصوص ايكن مؤخراً پادشاهلرك باشلرينه كيدكلرى مرصع تاجلره تخصيص اولنمشدر اليوم خرستيان پاپاسلرينك عقدنكاح ايدركن كلين ايله كوكيينك باشنه قويدقلرى چيچكلى يالديزلى زينت دخى (اكليل) ديمكدر .

اهل هيئت اصطلاحنده منازل قمردن اون يدنجى ثنائيه و ايكنجى يمانيه منزلهلرينه و كواكب ثابته صورتنده ايكى يلديزه وعلم نباتات اصطلاحندن نباتات بحريهدن فرانسزلرك (رومادين) ديدكلرى نباته ولاتينلرك (مليلونوس) ديدكلرى اوته دخى (اكليل الجبل) و (اكليل الملك) ديرلر .

§

﴿ آكوم ﴾ — المانيا كيمياكرلرندن بر معروف ذاتدر . بوذات (١٨٠٣ م و ١٢١٧ ﻫ) تاريخنده لوندرهيه كيدوب اوراده حكمت طبيعيه و كيميا خواجهلكى ايدركن مولدالماء دنيلان غازك اشتعالنى برنجى دفعه اولهرق كشف ايتمشدر .

§

﴿ آكيله ﴾ — تريستهنك شمال غربيسنده و اوتوز سكز كيلو مترو بعدنده برشهردر . بو شهر مقدما پك جسيم ومعمور اولديغندن ايكنجى روما ناميله شهرت بولمش ايدى .

§

﴿ آلاريق ﴾ — ياخود (آلاريس) — وقتيله اوروپايى زيروزبر ايدن (ويزيغوت) طائفهٔ وحشيهسنك رئيس ياخود قراليدر . بو قهرمان ابتدا (تراسيا) و (ماكدونيا) و (يونانستان) ممالكنى اوروب خراب ومستوفى عسكر ايله قارشوسنه چيقان روما شرق ايمپراطورينى مغلوب و بى تاب ايتدكدنصكره (٤٠٩ م) تاريخنده اوروپانك غرب طرفنه چكوب درت سنه ظرفنده غوللرى دخى پريشان ايتدى وكندوسنه عرض انقياد ايدن بتون غول ممالكنده برقراليت تشكيل ايلدى و بو استيلا وتشكيلات غصب ممالك ديمك اولديغندن روما دولتنك نفوذ و اقتدارينه كركى كبى نقيصه كتوردى لكن مرقوم دخى بو مظفريتندن صكره برسنهدن زياده يشامدى .

§

﴿ لاستيقيت ﴾ — حكمت طبيعيه ده جسملرك شكللريني تعديل ايدن بر تضييق قوتنك او جسملر اوزرندن رفعنده ينه اولكى شكللرينه رجوع ايتملرى خاصه سنه دنيلور وخاصهٔ مزبوره الڭزياده غازلرده بولنديغندن غازلره اجسام الاستيقيه ده تعبير اولنور صلب ومايع جسملرده ايسه الاستيقيت پك جزئيدر مواد نباتيه دن لاستيق دنيلان شيئك (قوهٔ الاستيقيه) سى مشهور اولديغى كبى مواد معدنيه دن چليكك (قوهٔ الاستيقيه) سى دخى معروفدر بناء عليه عموم يايلر چليكدن اعمال اولنور ٠

§

﴿ آلاشهر ﴾ — مغنيسا سنجاغى داخلنده و مغنيسانك جهت شرقيسنده ويكرمى درت ساعت بعدنده بر كوزل شهردر ٠ بوراسى مقدما برغمه قرالى ايكنجى (آتال) معرفتيله انشا اولنوب (فيلادلفى) ناميله شهرت بولمشيدى صكره (يلـدیرم بايزيد) خان حضرتلرى (١٣٩١ م و ٧٩٤ ﻫ) تاريخنـده كيدوب استانبول ايمپراطورى طرفندن معاونت ضمننده كلان روم عسكرى يديله فتح و بلاد عثمـانيه يه الحاق ايلدى ٠ بو محاربه ده عسـاكر اسلاميه كيرودن سير ايدوب بر تفنك بيله آتمامشدر ٠ شهر مذكورك نفوسى شمدى طقوز بيك راده سنده ايسه ده مغنيسا شمندوفرى اولكى سنه اورايه قدر تمديد اولنمش اولديغنـدن بوندن صكره دها زياده معمور اوله جغى شـبهه سزدر بوراده آثار وانقاض عتيقه چوقدر وجامع ومدارس وتكاياسى كثيردر ٠

§

﴿ آلاطاغ ﴾ — قونيه ده خادم جوارنده برشهزدر وموقعى طاغلق اولديغندن پك چوق چكى يتشديرلكده در بالى دخى اعلادر ٠

§

﴿ آلاغانى ﴾ — آمريقاى شماليده وجماهير متفقه اراضيسنك جانب شرقيسنده بر بيوك سلسلهٔ جبالدر وبوسلسله دنياده موجود اولان سلسله لرك الك بيوكيدر ٠ (آلامابه) و (ژورجى) نهرلرى حدودندن (سن لورن) نهرى منصبنه قدر طولى يوز سكسان ميريا متره تخمين اولنيور ٠

§

﴿ آلاقصر ﴾ — (تب) كلمه سنه نظر بيوريله ٠

§

﴿ آلانداطه‌سی ﴾ — بحر بالطقده بونتی کورفزی آغزنده بر اطه‌در بوراسی مقدما اسوج دولتی تصرفنده ایکن (١٨٠٩ م و١٢٢٤ ﻫ) تاریخنده روسیه اداره‌سنه کچمش وقرق بش سنه صکره فرانسزلر استیلا ایدوب ینه اعاده ایلمشدر. اهالیسی اون اوچبیك تخمین اولنیور.

§

﴿ البانی ﴾ — طاغلق معناسنه‌در. اوروپالیلر آرنودلغه (البانی) دیدکاری کبی مقدما شیروان ایله برابر طاغستانه دخی (البانی) دیرلر ایدی (آرنود) و (طاغستان) کلمه‌لرینه نظر بیوریله.

§

﴿ الب ارسلان ﴾ — ملوك سلاچقه‌دن برمشهور ذاتدر. بوذات پدری سلطان (طغرل) طرفندن خراسان والیسی ایکن پدرینك (ری) ده‌وفات ایدوب یرینه قرنداشی سلیمان شاه جلوس ایلدیکنی خبر آلدیغی کبی مستوفی عسکر ایله کیدوب قرنداشی مومی الیهی خرباً اخذ و احناق ایدرك تخته اوتوردی و اناطولیده استقلال داعیه‌سنه دوشن عمی زاده‌سی (قتلمش) لك غائله‌سنی دخی بتوردکدنصکره کرجستانده واقع مشهور (آنی) قلعه‌سنی کلیتلو تلفاتله آلدی و آسیای وسطاده‌کی حکومات صغیره‌نك کیمنی حرباً وکیمنی صلحاً وکیمنی دخی صهریت پیدا ایدرك ارثاً آلوب پك چوق شهرت قزاندی و بغدادده‌کی خلیفه (قائم بامرالله) لك اختلالات داخلیه‌دن صیقیلوب استمداد ایلمسی اوزرینه آنی دخی حمایه ایلدیکندن خلیفهٔ مشارالیه بالجمله ممالك عباسیه‌نك ادارهٔ مادیه‌سنی کندیسنه تودیع ایلدی ویونان ایمپراطوری (رومن) (١٠٦٩ م و٤٦٢ ﻫ) تاریخنده فرانقلردن و کرجیلردن آلدیغی عساکر معاونه ایله‌برابر ایکیوز بیك کشیلك براردو ایله ارضرمدن اوزرینه یوریدیکنی مشارالیه پای تختندن بعید بر محلده حربله مشغول ایکن خبر آلدیغی کبی یانده‌کی عسکرك یکرمی بیك کشیدن عبارت بولنمسی جهتیله عقلی باشندن کیدوب ناچار حاضریله مقابله‌یه مجبور اولدی وبو حال نومیدی ایله ایتدیکی ایلك حمله‌ده محاربه‌یی قزاندی و ایمپراطوری طوتوب ینه عفو و اطلاق ایلدی. (مشارالیهك بوغوغایه کیررکن طپراقلر اوستنه قپانه‌رق ایتدیکی تضرع ونیازو عسکره‌ویردیکی دستور ایله‌مأیوسانه‌وفداکارانه هجوم قوماندا‌سی

تفصیل اولنمش اولسه طاقت کتوریلورشی دکلدر) مشار الیه محاربهٔ مذکوره دن اوچ سنه صکره ماوراءالنهرده بر محلده محاربه ایدرکن اوجه کوجندیرمش اولدیغی بر بیوك ضابطك غدریله شهید اولوب یرینه اوغلی مشهور (ملکشاه) جلوس ایلمشدر. الب ارسلان ابدا نفاق سومز وعبادات وطاعاتی ترك ایتمز حمید الخصال بر صاحب جلال ایدی. تحصیل علوم ایچون مدرسه انشاسنی ابتدا بوذات درخاطر ایتمش و نیشابورده غایت منتظم بر مدرسه یاپدرمشدر مدت سلطنتی اون سنه.

§

﴿الب تکین﴾ — بو ذات بر ترکمان اسیری ایکن ملوك سامانیه طرفندن خراسان والیسی اولدی و (٩٦٠ م و ٣٤٩ ﻫ) تاریخنده عصیان واون یدی سنه صکره (غزنه) یی ضبط ایدوب بر حکومت مستقله تشکیل ایلدی مؤخراً (آل سبکتکین) دولتنی تشکیل ایدن (سبکتکین) بونك غلام و دامادیدر. (سبکتکین) کلمه سنه نظر بیوریله.

§

﴿البرز﴾ — ایرانك حدود شمالیسی بوینجه شرقدن غربه طوغری امتداد ایدن وشرقده (کوه بابا) و غربده (طوروس) سلسله‌لریله کسب اتصال ایلیان سلسلهٔ جسیمه‌نك اسمیدر الك یوکسك محلی زروه‌سندن آتش صاچان (دماوند) تپه‌سیدر. قفقاسیه سلسلهٔ مشهوره‌سنك غرب قسمنده سطح بحردن بشبیك التی یوز التمش مترو ارتفاعی اولان مرتفع بر تپه‌نك اسمی دخی (البرز) در.

§

﴿البستان﴾ — حلب ولایتی داخلنده ومرعشك جهت شمالیسنده بر قضا مرکزیدر. بو شهر میلاس یعنی جیهان نهری اوزرنده التی یدی بیك نفوسی جامع بر کوزل شهر اولوب فقط اولکی معموریتنه نسبتله شمدی خراب حکمنده‌در زیرا اوقتیله بوراده اولان بر معبد مشهورده التی بیك کهنه‌یه حکم ایدن رئیس الکهنه اوتورر وبو رئیسلر قبادوقیا حکمدارلری متعلقاتندن اولور ایدی.

§

﴿الب طاغی﴾ — اوروپانك الك بیوك سلسلهٔ جبالیدر بوطاغ فرانسه

ایله ایتالیا ممالکی آره‌سنده واقع اولوب درت بیك سکز یوز اون مترو ارتفاعنده اولان الک مرتفع محلی (آپیستن) دنیلان قسمنده‌در ٠ فرانسزلر مقدما (سن پلو ایله ثنی) آره‌سندن ایتالیایه بر کوزل یول آچمشلر ایدی ٠

§

﴿ آلتون ﴾ — معادنك کافه‌سندن عزیز وقیمتلو بر معدندر وثقلت اضافیه‌سی (١٩,٥) در وبیك ایکیوز درجهٔ حرارتده مذابدر وقوهٔ تطرقیه و انجراریه‌سی بالجمله معادندن زیاده اولدیغندن بر (عشر معشار) زراع اعشاری ثخننده ورق حالنه کتوریله‌بیلور و غایت یومشاق اولدیغندن سکه ضربیچون برمقدار باقر قارشدیریلور ٠ آلتون قطعات خمسهٔ ارضك برچوق یرلرنده وخصوصیله آمریقاده قالیفورنیاده واوسترالیا قطعه‌سنده و روسیه‌ده اورال طاغلرنده وممالك عثمانیه‌نك بیغا سنجاغنده واقع سرچیلر نام محلده وسلانیك حوالیسنده کوچك دانه و پوللر شکلنده ویاخود کموش و قورشون وباقر ایله مخلوط اوله‌رق بولنمقده وچوق کسه‌لر تحریسیله اشتغال وتعیش ایتمکده‌در آلتونی حاوی اولان قوم وتراب دقتله غسل وقوم وترابك زیاده‌سی دفع اولندقدنصکره آلتوننك تخمیناً التی مثلی جیوه وضعیله تحریك اولنور ایسه آلتونی آیریلور و اکر آلتون کموش وباقر وساره‌یی حاوی اولور ایسه پیلاته‌دن معمول قابلر درونده کسکین حامض کبریت یعنی (تیزاب) ایله تغلیه اولنور و اثنای تغلیه‌ده اجسام ساره تیزاب ایله امتزاج ایدوب فقط آلتون ترسب ایتمکله اخذ و استعمال ایدیلور ٠
ثقلت اضافیه‌سی اون طقوز دیمك مساوی حجمده‌کی آلتون صودن اون طقوز قات آغر دیمکدر ٠ آلتونك عیاری مقدما یکرمی درت ایکن مؤخراً بیك اعتبار اولنمشدر بوندن نقدر نقصان سویلنور ایسه اونقصان مواد ساره دیمك اولور ٠ کموشك شمدیکی عیاری دخی یوزدر ٠

§

﴿ الجزیره ﴾ یاخود (عراق عرب) — آسیاده دجله نهریله فرات نهری آره‌سنده‌واقع اراضیٔ جسیمه‌نك اسمیدرکه نهرین مذکورینك التقا ایلدیکی محله قدر ممتد اولور و (رقه) و (موصل) و (سنجار) و (دیار بکر)

و (بغداد) سنجاقلری اراضیٔ مذکوره داخلنده بولنور . بواراضیده چیقان آلتون معدنلری واورمانلر وقتیله غایت مشهور وطپراغی منبت ایدی . آثوریلرك برنجی وایکنجی سلالهٔ حکمرانیسی بوراده پك چوق زمان حکومت سوردی وصکره اسکندر رومی وایران وسوریه حکمدارلری وروما وپارتیا دولتلری اداره‌سنه کچوب دها صکره سلطنت اسلامیه جانبندن فتح اولندی وبرمدت امویلر وعباسیلر وبرآره‌لق ایرانیلر ومغوللر و (١٤٠٠م و ٨٠٣ هـ) تاریخنه طوغری تیموریلر وبرعصر صکره دور سلطان (سلیمان) خانیده دولت علیه تصرف ایلدی .

بواراضی‌یه (مزوپوتامیا) دخی دیرلر . اندلسده دخی (الجزیره) نامنده برمحل وار ایدی .

§

﴿ الرقوس ﴾ — اندلسده یکی قستلده (فلاتراوه) جوارنده اهمیتلی برموقعدر . قستل قرالی طقوزنجی (الفونس) (١١٩٤ م و ٥٩١ هـ) تاریخنده اندلس ومغرب پادشاهی مشهور (منصور یعقوب) ایله بوراده محاربه ایدوب فنا حالده مغلوب اولمش وعربلر بو محاربه‌یه (محاربة الرقوس) نامنی ویرمش ایدی . فرانسزلر واسپانیوللر نام مذکوری تحریف ایدرك الیوم (آلارغوس) یاخود (اراکه) دیمکده‌درلر .

§

﴿ الساس ﴾ — پروسیا ممالکی داخلنده برسنجاق اسمیدر . بوسنجاق فرانسه قراللرندن اون دردنجی (لویی) زماننده فرانسه دولتنه کچوب اشاغی (رن) ویوقاری (رن)ناملریله یاد اولنمش وفرانسه قرالی ایکنجی ناپلیونك (١٨٧١ م و ١٢٨٧ هـ) تاریخنده پروسیا دولتی علیهنه آچدیغی محاربه نتیجه‌سنده‌کی مغلوبیتی اوزرینه (لورن) سنجاغیله برابر پروسیا دولتنه انتقال ایلمشدر . لواءمزبورك اهالیسی برملیون بشیوز بیك تخمین اولنیور الك معمور شهرلری (استراز بورغ) و (میج) شهرلریدر .

§

﴿ السیپیاد ﴾ — آتنه جنراللرندندر . بو ذات (٤١٤٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز اللی سنه مقدمنده دنیایه کلوب ایچه تحصیل

علوم ایتدکدن وجزاللقـده براز شهرت بولدقدنصکره رئیس جمهور اولان عمیسنه خلف اولمق سوداسنه دوشوب (پلوپوئیس) محاربه‌سی اثناسـنده آتنه‌لولری سچلیایی استیلایه تشویق ایتدی وبوخـدمتی ایفایه ارزوسی وجهله کندوسی مأموراولدیسه‌ده موفق اوله‌میوب بالعکس آتنه‌یی تهلکه‌یه دوشوردیکندن غیاباً دینسزلکنه وخائنلکنه حکم اولنوب املاك واموالی مصادره اولندی ومرقوم دخی حکم مذکوری ایشتدیکی کبی ابتدااسپارت جمهوریتنـه واورادن ایران دولتنـه التجا ایدوب وطنی علیهنه تشویقـاته باشـلادی • اشبو السیبیاد حال شبابنده دنیایه امثـالی کلمامش صورتده برمحبوب اولدیغندن کورنلر حیران اولمامق ممکن دکل ایدی لکن صکره بعض فضائلی وکاه رزائلی جامع چرکین برحریف اولدی • بوسنیور ایرانه اوکوزللك زماننده کتدی ایسه کوزل قبول اولنمش ظن اولنور •

§

﴿ آلطای ﴾ — روسیه ممالکیله چین ممالکی بیننده برسلسلهٔ جبالدر• بوسلسله‌یی مقدما ایکی‌یه تقسیم ایدوب بیوك الطای وکوچك الطای ناملریله یاد ایدرلر ایدی احاطه ایتدیکی محللرك مساحه‌سی تربیعاً قرق بیـك میله بالغ اولور •

§

﴿ الغ بك ﴾ — ترکستان وخراسان حکمداری تیمور زاده (شاهرخ)ك اوغلی وخلفیدر • بوذات پدرینك حیاتنده خیلی زمان خراسان والیلکی ایدوب (١٤٤٦ م و ٨٥٠ هـ) تاریخنده پدرینك وفاتی جهتیله تخت موروثنه جلوس ایلدیسه‌ده ایکی سنه صکره خراسان والیسی تعیین ایتدیکی اوغـلی عبـد اللطیف ایله بوزیشوب وقوعبولان محـاربه‌ده مغلوب اولدی وکمال پریشانی ایله سمرقنده عودتنده سمرقند اهالیسی دخی قبول ایتمدیکنـدن ناچار اوغلی مومی الیهه التجـا ایلدی واوغـلی خائن دخی برقاچ کون حرمت ورعایتدن صکره علیهنه بردعواجی چیقاردوب کویا حکم شرعی ایله قصاص ایتدیردی لکن بر سـنه صـکره کندوسی دخی بر فـدایی یدیله اعـدام اولنوب ایتدیکنی بولدی .

اشبو (الغبك) سمرقندده برمکمل مدرسه وبررصدخانه یاپدیرمش ومعارفندان

عصردن (غیاث‌الدین جمشید) و (قاضی زاده) و (مولانا علی قوشجی) کبی ذوات رصد خانهٔ مذکورده تعلیم وارائهٔ فنون ایتمش والیوم دستور العمل اولان (الغبك) زیجی مومی الیهك اثر اهمیتله تنظیم اولنمشدر .

§

﴿آلفرد﴾ — انکلتره قراللرندن بیوك (آلفرد) (٨٨٣ م و ٢٧٠ ه) تاریخنده بریتانیا جزیره‌سنه صوقلمش اولان (روماند) لری حرباً وتدریجاً طرد ایدرك اوجه بردرجه‌یه قدر حمایه‌التنه النان بریتانیا حکومات صغیره‌سنی توحیده موفق اولدی وخارجدن برچوق علما وارباب فنون کتوردوب ومکتبلر انشا وقانونلر تنظیم ایتدیروب اهالیٔ بی ایچه جهالتدن قورتاردی .

§

﴿الفیه﴾ — قواعد علوم عربیه‌یی جامع تنظیم اولنان متون‌شعریه‌یه ویرلمش برنامدر والك مشهوری شیخ جمال‌الدین محمد بن مالکك فن نحوده تنظیم ایتدیکی (الفیهٔ ابن مالك) درکه حاوی اولدیغی بیك عدد بیتدن مقاصد عربیه تماماً معلوم اولور واوزرینه یاپیلان شروح کثیره مطالعه اولندیغی حالده مومی الیهك درجهٔ کمال ومهارتی آکلاشیلور (١٢٣٠ م ٦٢٨ ه) تاریخنده وفات ایدن یحیی بن عبد المعطینك اوجه ینه فن نحوده تنظیم ایتدیکی (الفیهٔ ابن معطی) دخی کوزلدر وبك‌چوق شرحلری واردر و (١٤٠٣ م و ٨٠٦ ه) تاریخنده وفات ایدن عبد الرحیم بن حسین‌العراقینك اصول حدیثه وشیخ ابن الوردینك فن تعبیره وقباقبی‌نك فن معانی وبیانه وحافظ سیوطینك فنون نحو وتصریف وخطه وابن البرماوینك علم فقهه وابن شحنة الحلبینك فرائضه دائر تنظیم ایتدیکی الفیه‌لر ایله ابو بکر الاربیلینك بیك لغزی جامع الفیه‌سی مقبول ومعتبر کتابلردر .

§

﴿الف لیلة ولیلة﴾ — دنیاده الك مشهور اولان حکایات عربیه‌یی جامع برکتابدر. فرنکلر سفاهته دائر اولان فقره‌لرینی طی ایده‌رك یکیدن ترتیب و (لیال العربیه) تسمیه ایلدیلر وعجملر دخی لسان فارسی‌یه ترجمه ایدوب (افسان) دیدیلر .

اشبو کتابك اندلس علماسندن امام العلامه (ابن مالك) حضرتلری معرفتیله

تأليف اولنديغى بعض تواريخده مسطور ايسه‌ده قوتلى دكلدر وهارون الرشيد زماندن صكره‌جه تأليف اولنديغنى بعض دلائل ايله اثبات ايتمك استيانلرده واردر ·

§

﴿آلفونس﴾ — اسپانيا وپورتكيز قراللرندن برچوق ذواتك اسميدر · اسپانياده (استوريش) قرالى برنجى (آلفونس) (٧٣٩ م و ١٢٢ ﻫ) تاريخنده جلوس وبربريله غلبه ايدوب اوتوز قدر شهرلرينى آلدى وايكنجى (الفونس) (٧٩١ م و ١٧٥ ﻫ) تاريخنده اسپانيا قرالى اولوب اسلامه خيلى خسارو (ليزبون) ى ضبط ايلدى و (٨٣٥م و ٢٢٠ﻫ) تاريخنده مومى اليهك استعفاسى جهتيله يرينه چكن بيوك آلفونس (ليون) ممالكنى كندو ملكنه علاوه ايلديسه‌ده اوغلى (غارثى) نك چيقارديغى اختلاله غلبه ايده‌ميوب سلطنتى تركه مجبور اولدى ويورتكيز قرالى برنجى الفونس ابتدا پدرى كبى پورتكيز قونتى ايكن (١١٣٨ م و ٥٣٣ ﻫ) تاريخنده اسلامه پك چوق غلبه ايتديكندن و (اوريك) محاربه‌سنده اسلامك بش حكمدارينى منهزم ايلديكندن حمايه‌سنده بولنديغى اسپانيا دولتى طرفندن قراللق عنوانى ويرلدى لكن توسيع ممالك طمعيله ايتديكى برمحاربه‌ده (ليون) قرالنه اسير دوشوب‌ينه اطلاق اولندى وبشنجى (الفونس) دخى (١٤٣٨ م و ٨٤٣ ﻫ) تاريخنده التى ياشنده تخته جلوس ايدوب بعدالبلوغ وصى وعميسنى اعدام وافريقه‌ده برچوق محارباتله اضاعهٔ ايام ايلدى ·

پورتكيزلر (كينه) لرى بونك زمانده كشف ايلشلردر ·

§

﴿الكتريق﴾ ياخود (سيالهٔ برقيه) — ضيا وحرارت مثللو اساساً طبيعيونى برطاقم فرضياته دوشورن اشبو سيالهٔ برقيه‌نك موجوديتى ميلاددن التى يوز سنه مقدم صارى كهربا ده كوريلان ودلك وتماس ايله حصوله كتوريلان جذب فعليله كشف اولنوب خواص سائره‌سى صكره‌دن ياپيلان برطاقم تجربه‌لرله ميدانه چيقارلمغه باشلامشدر ·

برقاچ نوعدن عبارت اولان الكتريقك برنجى نوعى ثابت وياموزون دنيلان الكتريقدر وبودخى ايكى قسم اوله‌رق برينه الكتريق زجاجى وديكرينه

الکتریق رچنوی دیمشلر والکتریق زجاجی‌یه (مثبت الکتریق) والکتریق رچنوی‌یه (منفی الکتریق) تعبیر ایلمشلردر .
الکتریق زجاجی برجامك التنه وبرقاب ایچنه براز (موروراوزی) قونیلوب جامك اوزرندن برکدی پوستی ایله دلك وتماس ایدلدکده جذب خارجیسندن اوتوری مورور اوزلری صیچرامغه باشلار ورچنوی دخی برپارچه رچنه مذکور پوست ایله دلك ایدیله‌رك شاقولا اصلمش بر (مورور اوز ینه) طوقوندیرلدقده دفع خاصه‌سندن اوتوری موروروك رچنه‌دن تباعد ایلدیکی کوریلور . وایکنجی نوعی دخی متحرك یاخود سیال دنیلان الکتریقدر وبودخی سیلانی پك شدید اولان (اسید ازوتیك) ایله (توتیا) وسائر بعض اجسامك امتزاج کمیویلرندن حصوله کلور وتلغرافله مخابرات خصوصنده استعمال اولنور .

§

﴿ الله آباد ﴾ — هندستانده غانج نهریله جناح نهرینك تلاقی ایتدیکی محلده برشهر شهیردر . بونام مقدما اوراده برولایته دخی ویرلمشیدی واولوقت بوولایتده یدی ملیون نفوس وار ایدی انکلیزلر (١٧٧٥ م و ١١٨٩ ه) تاریخندن (١٨٠٣ م و ١٢١٨ ه) تاریخنه قدر اورالری استیلا ایله درت امارته تقسیم ایتدیلر . الله اباد شهرینك اوچ کیلومترو ایلروسنده هند حکمدار مشهوری (جلال الدین اکبر) ك (١٥٨٢ م و ٩٩٠ ه) تاریخنده یاپدیرمش اولدیغی (نور جهان) قلعه‌سی و مشارالیهك شمال طرفنده اولان تربه‌سی الیوم موجوددر قلعهٔ مذکوره شمدی انکلیزلرك دبو یدر و بوشهرده وقتیله یوز بیك نفوس بولنور ایکن شمدی یکرمی بیك تخمین اولنمقده‌در .

§

﴿ الماس ﴾ — احجار ثمینه‌دن ووابور کوری نوعندن برطاشدر . بوطاش (بره زیلیا) ده اون التی فرسخ طول و سکز فرسخ عرضنده (سیرو دومزیو) دنیلان محلده وهندستانده (غانی) اوجاقلرنده وامید برونی قومصاللرنده و (بورنه‌ئو) اطه‌سنده وسائر بعض محللرده بولنور . بونك واپور کوری نوعندن اولمسی مخلیة الهوا فانوسی ایچنده (پرتوسوز)

دنیلان الت واسطه‌سیله یاقیله بیلمسی و یاقلدیغی حالـده مائی یه قریب بر دومان ظهور ایتمسیله ثابتدر.

الماس چیقـار یلان محللرده صره ایله بر چـوق حوضلر یاپیلوب ایچنـه قونان قوملر صو ایله اجرا اولنور واقارکن ایچنده‌کی الماسلر حوضلرك مجراسنده موضوع وصفصاف اغاجندن مصنوع شبیکه‌لرده قالور.

§

﴿ آلمانیا ﴾ — (رین) نهریله (ویستول) نهری بیننـده اولان و بحر بالطغه قدر ممتد بولنان ممالك جسیمه‌نك نام مخصوصیدر . برنجی ناپولیون بوناپارطك بر طرف اولان غائله‌سـی عقیبنده یعـنی (١٨١٥ م و ١٢٣١ ه) تاریخنده روسـیه واوستریا و پروسـیا دولتلرینـك ویانه‌ده (معاهدهٔ مقدسـه) نامیله عقد ایتدکلری معاهده ایجابنجه المانیـاده اول وقته قدر مستقلاً اداره اولنان دوقه‌لقلر و پرنسلكلرك اوتوز درت عددی برلشـدیریلوب (متفقهٔ المانیـا) یاخود (متفقهٔ جرمانیـا) نامی ویرلمش و پروسیا واوستریا وفلمنك دولتلری مسـتقل بالرأی اولمق اوزره بو اتفـاقه داخل بولنمش ایدی اللی برسـنه بوحال اوزره کتدکدن صکره اوستریا دولتی اتفاق مذکوردن آیرلدیغی کبی پروسیا دخی شمال حکومات صغـیره و پرنسلك ودوقه‌لقلرینی طوپلایوب (المانیای شمـالی) نامیـله بر حکومت اتحـادیه تشـکیل ایلدی حـمایه‌ده اولان (باویرا) قرالیتی و (هس) بیوك دوقه‌لغی و (ورتمبورغ) قرالیـتی و (باد) بیوك دوقه‌لغی جهت جنوبیه‌ده‌در (١٨٧١ م و ١٢٨٨ ه) تاریخنده پروسـیالولرك فرانسزلره غلبه‌سی مناسبتیله (الســاس ولورن) ایالتی دخی المانیای شمالی اتحـادینه چکمشدر. پروسیا کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ المریه ﴾ یاخود (میریه) — اسـپانیاده (مالقه) نك جهت شرقیسنده وساحل بحرده بر سنجاق مرکزیدر. بو شهرك وقتیله نفوسی یوز یکرمی بیك راده‌سـنده واطرافنده‌کی باغ و بوسـتانلرك معمـوریتی ومیوه‌سنك بیوکلکی ومحصولنك برکتی درجهٔ غایه‌ده ایدی ودرونـنده کلوب کیدن کار بانلرك و یوجیـلرك راحتی ایچون یاپلمش بیك عـدد خان

موجود اولوب بونلرك هیچ بر یسندن اجرت النمز ایدی. شهر مزبور اسپانیا دولتی ادارەسنه یچەلی نفوس موجودەسی اون سکز بیك رادەسنه تنزل اتمشدر.

§

﴿ الموت ﴾ — قزوین ایله رودبار آرەسنده بر مستحکم ومشهور قلعەدر. بوقلعه هجرت نبویەنك بشنجی والتنجی عصرلرنده باطنیه وملاحدۀ اسماعیلیه نامليله ظهور ایدن شرزمۀ زنادقەنك تحصنگاهی اولمش و بونك ضبطیله زنادقۀ مرقومەنك طاغیدلمسی ضمننده نیجه یوز بیك نفوس مسلمه جام شهادتی نوش ایتمش ایدی. بوقلعه (٨٦٨ م و٢٥٥ ﻫ) تاریخنده یاپیلوب علی روایة (١١٢٨ م و٥٢٣ ﻫ) ضبط وهدم اولنمشدر.

§

﴿ اَلەَنْ ﴾ یاخود (هلن) — بوذات (٤١٦٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك درتیوز اوتوز درت سنه مقدمنده تسالیاده ظهور ایدن طوفانده یالکز زوجەسیله قورتلمش اولان (دوقالیون) ك اوغلی و (فوتیودیت) لرك حکمداریدر.

بونك اوغلی اولان (کسوتوس) ك (اکه اوس) و (ایون) نامنده کی اوغللری ودوقالیونك دیکر ایکی اوغلی ممالك یونانیەده بربیوك قبیلەنك رئیسی اولدی و بوقبیلەلر انلرك نامليله و بتون اهالیٔ یونانیه (الهن) شهرت بولدی وصکره (الهن) نامی (النینوزه) تحویل اولندی.

§

﴿ آلهی ﴾ (شیخ آلهی) حضرتلری — کبار مشایخ نقشبندیەدندر. بوذات مسقط رأسی اولان (سماو) ده علوم ظاهرەیی تحصیل ایتدکدن صکره مرشد تحریسی ضمننده سمرقنده گیدوب اوراده خواجه (عبیدالله) سمرقندی حضرتلرینك صحبت علیەلریله مشرف اولدی وبعد اکمال السلوك وطن اصلیسنه عودت و بر خیلی مدت صکره درسعادته واندن اورانوس زاده احمد بکك تشویقیله ینیجۀ و ارداره عزیمت بیوردی واوراده طالب حق اولنلری ارشاده همت اتمکده ایکن (١٤٩٠ م و ٨٩٦ ﻫ) تاریخنده ارتحال بیوردی. فاتح جوارنده تربۀ عالیەلری

اولان (سیداحمد البخاری) حضرتلری مشارالیه ایله برلکده سماوه تشریف بیورمش و برقاچ سنه برلکده اولمش ایدی .

§

﴿ آلهیون ﴾ — (فلسفه) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ آلهه ﴾ — اسکی بتپرستلر هرشیئه بر آله وهر آله ایچون بر شکل تصور ایدرك خیالی رسملر ینی یاپوب آنلره پرستش ایتدکلرندن آلهلرك عددی برقاچ یوزه بالغ اولمش وایچلرندن اون ایکی عددی بیوك طانمش ایدی اشبو بیوك طانیدقلری آلهلرك کیفیاتی کلمه‌لرنده محرر ایسه‌ده جمله‌سی بردن کورنمك اوزره بورایه دخی درج اولندی . (موز) تعبیر ایتدکلری آلهه‌لر بشقه‌در .

اسامی		عدد
سمالرك وسائر آلهلرك وانسانلرك آلهی	ژوپیتر	١
دکزلرك آلهی	نبتون	٢
جنك وقتال آلهی .	مارس	٣
فصاحت و بلاغت ویغماکران آلهی .	مرکور	٤
کونش وصنایع وادبیات وطب آلهی .	آپولون	٥
آتشلرك وولقانلرك آلهی .	وولکن	٦
ارض وحرارت ارض و بیوت آلهی .	وستا	٧
نکاحلرك ولوسه‌لرك آلهه‌سی .	ژنون	٨
عقل وحکمت وصنعت آلهه‌سی .	منه روا	٩
صید وعصمت آلهی .	دیان	١٠
حسن وآن وجمال آلهه‌سی .	وه‌نوس	١١
محصولات آلهی .	سرس	١٢

§

﴿ الیاس ﴾ علیه السلام — بعلبك اهالیسنه مبعوث ابنیای بنی اسرائیلدندر . بوذات عالیقدر ملوك اسرائیلیه‌دن (آخاب) ك بعض معاملات بارده‌سی اوزرینه برمدت تنهایه چکیلوب مغاره‌لرده اختیار انزوا

بیوردی و بومدت ایچنده آره صره شهره اینوب بنه اوامر الهیه‌یی تبلیغ ونصیحتدن کیرو طورمدیسه‌ده قبول ایدر کمسه بوله‌مدیغندن بددعا اتمسیله اوچ سنه یغمور کسیلوب صکره اهالینك استرحامی ومشارالیهك تضرع ونیازی اوزرینه جناب حق احسان بیوردی و بردفعه دخی مرقوم آخاب دوچار اولدیغی خسته‌لکدن قورتیلوب قورتیله‌جغنی پرستش ایتدیکی (بعلزبوب) دن خبر المق اوزره کوندردیکی آدمه حضرت الیاس علیه السلام بر طاغ اتکنده تصادف وآخازك بوکیدیش ایله وفات ایده‌جکنی افاده وحریفی اعاده اتمسی جهتیله حریف بالعوده کیفیتی آخازه سویلدی آخاز بو نصل آدم ایمش دیو سؤال ایلدکده حریف اوزون صاچلی بلندن مشین ایله باغلی مهیب بر آدم دیمسیله آخاز شمدی بیلدم (تسبیتلی ایلیا) یعنی الیاس علیه السلامدر آنی بکا کتورك دیدی وجلبی ایچون ایکی دفعه ارسال اولنان عسکرلر صاعقه اصابتیله محترق اولوب اوچنجی دفعه کوندریلان اللی نفر سوارینك ضابطی رضاسنی تحصیل ایدرك آلدی کتوردی و مشار الیه آخازك حضورینه کیردیکی کبی بیمحابا وفات ایده‌جکنی سویلمسی عقیبنده آخاز وفات ایلدی ومشارالیه بو وقعه‌دن صکره ینه طاغه چیقوب (٤٧٢٥ خ) تاریخنده یعنی میلادك سکز یوز التمش طقوز سنه مقدمنده رفیقی حضرت (الیسع) علیه السلام ایله (اردن) نهری کنارینه اینوب اورادن جناب حقك امریله سمایه رفع بیورلدی و (الیسع) علیه السلام نبوتله بکام وقائممقام اولدی .

§

﴿ آلیاسقا ﴾ — آمریقای شمالینك جهت غربیسنده روسیه آمریقاسی دنیلان مملکتدر اهالیسی (اسکیمو) لردر ومرکزی (ارقهانجل) قصبه سیدر ومملکت مزبوره روسیه طرفندن برقاچ زرهلی واپور مقابلی (اتازونی) حکومتنه ترك اولنمشدر

§

﴿ الیاقیم ﴾ بن یوسیا — ایکنجی بخت نصر قدس شریفی اوروب یهودیلری بابله نفی ایتدیکی زمان قدس شریفده یهودا ملکی بولنان ذاتدر . فراعنهٔ مصریه‌دن فرعون اعرج دیدکلری (نیخوا) (٤٩٨٥ خ) تاریخنده

یعنی میلادك التی یوز طقوز سنه مقدمنده آثوریا محاربه‌سندن کلورکن آثوریلرك تحت حمایه‌سنده اولان قدس شریفی حرباً استیلا وحکمداری بولنان (یاهوآخاز) ی خلع ومصره اسرا ایدوب یرینه اشبو (الیاقیم)ی اجلاس وممالك یهودیه‌یی یوز قنطار کموش و برقنطار التون ویرکویه ربط ایلمشیدی لکن اوچ سنه صکره بخت نصر بنه استرداده موفق اولوب مصرلوره میال اولان مرقوم الیاقیمی وحضرت (دانیال) علیه‌السلامی ودها برچوق معتبرانی بابله کوندردی والیاقیم یهودا حکمدارلغی ینه کندوسنه توجیه اولندیغی حالده مرتب اولان ویرکویی اعطا واطاعت ایده‌جکنی تعهد ایلدیکندن بخت نصر تکرار نصب وارسال ایلدیسه‌ده برقاچ سنه‌صکره مصرلوره استناداً بتکرار عصیان ایتدیکندن بخت نصر اوچنجی دفعه اوله‌رق کلوب قدس شریفی فناحالده اوردی والیاقیمی اخذ وقتل وقرنداشنی نصب ایتدی •

یهودیلرك یتمش‌سنه اسارتی اشبو (الیاقیم) لك نفیندن یعنی (٤٩٨٨ خ) تاریخندن اعتبار اولنور •

الیاقیمك اصل اسمی (یواقیم) اولدیغی حالده مصر حمایه‌سنی قبول ایتدیکی زمان فرعون نیخوا الیاقیمه تحویل ایتمشیدی •

§

﴿ اِلیریا ﴾ — (ایللیریا) کلمه‌سنه نظر بیوریله •

§

﴿ الیسع ﴾ علیه‌السلام — انبیای بنی اسرائیلدندر. ابتدالری (الیاس) علیه‌السلامه رفاقت‌ایدوب مشارالیهك رفعندن صکره (٤٧٢٥خ) تاریخنده یعنی میلادك سکز یوز التمش طقوز سنه مقدمنده رتبهٔ نبوته نائل اولدی و پك چوق زمان بعلبك اهالیسنی اصلاحه سعی وغیرت ایدوب لایعد معجزات کوستردی حتی بر دفعه فقرحالندن شکایت‌ایدن برخاتونه خانه‌کده نه‌وار دیوسؤال ایدوب برچناق زیتون یاغندن بشقه نسنه‌م یوقدر دیدکده واراول‌یاغی تو کنجه‌یه‌قدر بیوك قابلره بوشالت دیمسیله خاتون اولوجهله یاپوب برچوق یاغ حاصل ایتدی وجمله‌سنی پازارده صاتوب کفاف نفس ایلدی بر دفعه دخی برخاتونك وفات ایتمش اولان چوجغنه

اغزینی اغزینه ویروب توجه ایتمسیله باذن‌الله حیات تازه کلدی وبردفعه دخی آرام‌ملکنک سور یه‌یه تسلط ایده‌جکنی ونره‌دن کله‌جکنی خبر ویردی وملك مومی‌الیه مشارالیهك اخبارینی خبرالدیغی کبی اخذ وکرفتی ایچون بعلبکه عسکر کوندروب خانه‌سنی صاردیردی لکن مشارالیهك دعاسی برکاتیله هیچ برینك کوزلری کورمیوب جمله‌سی سامریه‌ده حکومت اسرائیلیه‌یه اسیردوشدی . وبردفعه دخی اوته‌دنبرو آجی اولان چشمه‌نك صوینی طاتلاندیردی . بوکبی معجزاتی پك‌چوقدر .

§

﴿ آلیقورنه ﴾ صحیحی (لی‌وورنو) — طوسقانه‌نك جهت‌غربیسنده برکوزل مملکتدر ولیمانی ایتالیا لیمانلرینك برنجیسیدر ونفوس موجوده‌سی طقسان بیك تخمین اولنمقده‌در .

§

﴿ آلیند ﴾ — آیدین ولایتنه تابع منتشا سنجاغنك مرکز اداره‌سی اولان (موغله) شهرینك نام‌عتیقیدر .

§

﴿ الینوز ﴾ — (الەن) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ام حبیبه ﴾ — نبی اکرم افندمز حضرتلرینك زوجهٔ محترمه‌سی ورؤسای قریشدن ابوسفیانك کریمه‌سیدر اوائل عهد اسلامده اسلامله مشرف اوله‌رق حبشه هجرت بیورمش واورادە زوجی وفات ایتمکله دول قالمش ایدی هجرتك یدنجی سنه‌سنده عمر بن امة الضحر حضرتلری دینه دعوتی متضمن اولان نامهٔ جناب پیغمبری‌یی حاملا حبش ملکی اضحمة النجاشی‌یه کیدرکن مشارالیهانك نفس نفیسنی حضرت پیغمبری‌یه عقد ایچون دخی توکیل بیورلدیغندن نجاشی ومهاجرین اصحاب معرفتیله اورادە عقدی اجرا اولنوب ملك مشارالیه طرفندن مخصوصاً تهیه ایدیلان کمیلرله نزد حضرت پیغمبری‌یه کوندرلمشدر . مشارالیها غایت دیندار وصلابتشعار برخاتون ایدی حتی تجدید عهد ضمننده مدینهٔ منوره‌یه وخانهٔ حضرت پیغمبری‌یه کلمش اولان پدری ابوسفیان فراش سعادت اوزرینه اوتورمق ایستدیکنده اهل ایمانه

مخصوص بر طورایله پدرینه (سن مشرکسك رسول اللهك فراش سعادتنه نصل اوتوره بیلورسك) دیه‌رك منع ایلدیکی کمال خلوص ودیانتنه دلالت ایدر برحالت معتبره‌در .

§

﴿ام رومان﴾ — ابوبکر الصدیق (رضی) حضرتلرینك زوجهٔ محترمه‌سی وحضرت عایشه وعبدالرحمن جنابلرینك والده‌سیدرکه حضرت فخرالمرسل افندمزه قاین والده اولمق شرفنه نائل اولدی .

هجرتك التنجی سنه‌سنده وفات ایتمکله مرقد مطهره‌لرینه بالذات حضرت نبی ذیشان افندمز وضع ایتدی و (هر کیم جنت حوریلرندن برینه باقوب مسرور اولمق استرایسه ام رومانه باقسون) بیوردی .

§

﴿ام ایمن﴾ — اصحاب کرامدن اسامة بن زید حضرتلرینك والده‌سی وحضرت پیغمبر افندمزك دایه‌سی جلیلة القدر برصحابیه‌در نام علیه‌لری فی الاصل برکه اولوب ایلك مخدوملری ایمنه نسبتله ام ایمن دنیلمشدر . نبی محترم افندیمزك والده‌لری افندمز پك کوچوجك ایکن ارتحال ایتمکله مشارالیها رسول اکرم افندمزی آغوش مادرانه‌لرنده بیوتدی وبناءعلیه حقلرنده (ام ایمن امی بعدامی) بیورلدی ارتحال حضرت پیغمبر یدن صکره وفات ایتدیکی جهتله ارتحال ایدنجیه قدر حضرت پیغمبر افندمز ایچون اغلامشلردر .

§

﴿ام سلیم﴾ — قاتنان صحابیاتدن دیندار ودرایتشعار برخاتوندر واصحابدن مالك ابن انس حضرتلرینك والده سیدر ودول ایکن اسلامك ظهورنده شرفیاب ایمان اولمشدر . بونی شجعان عربدن وقبیله‌سی خلقندن ابوطلحة الانصاری هنوز اسلامه کلمکسزین تزوجه طالب اولدقده مشار الیها (بن سنی ایستمامزلك ایتم . سنك کبیسی رد اولنمز لکن سن مشرکسك بن ایسه بحمدالله تعالی مسلمه‌یم . اکر مسلمان اولور ایسه‌ك سکا واررم وحتی مهریمی بیله بخش ایدرم . بیلزمیسك که سنك پرستش ایتدیکك تکری یردن بتر وصکره آنی دولکرلر یونتار بوحالده سن برتخته

پارچه‌سنه طایمغه اوتانمزمیسك دیمسی اوزرینه مشار الیه اوتانوب اسلامه کلدی وام سلیمی تزوج بیوردی .
مشار الیها حضرتلری، اوغلی انس حضرتلرینی هنوز اون ایکی یاشلرنده ایکن حضور حضرت پیغمبری‌یه کتوروب (یارسول الله بونی سزه خدمتکارلق ایتسون دیه کتوردم ومن غیرحد ارمغان ایتدم بنم اوغلم وسنك خادمکدر اکا دعا ایله) دیه‌رك تقدیم ایتمش وافندمز دخی دعا بیورمغله انس حضرتلری هم طول عمر ایله معمر وهم‌ده خارج ازحائط تعداد مال واولاده مالك اولمشدر .

§

﴿ آماتیا ﴾ — ماکیدونیانك اسکی اسمیدر .

§

﴿ آمازون ﴾ — آمریقای جنوبیده برنهرك اسمیدر . بونهر کرهٔ ارضك اوزرنده اولان نهرلرك الـبیوکی اولوب (آند) دنیلان سلسلهٔ جبالدن واون‌برعرض جنوبی ایله یتمش اوچ طول غربیده واقع (لوریقوشا) نام کولدن چیقوب طول غربی‌یه طوغری جریان ایتمکده‌وخط استوا تحتنده بحرمحیط اطلسه دوکلمکده‌در طولی التی‌بیك بشیوز وعرضی یوقاریلرده اوچ ایله بش واشاغیلرده دها زیاده وبحره منصب اولدیغی محلده ایکیوز سکسان سکز کیلو مترو وعمق وسطیسی اوچیوز یکرمی بش متر ودر وبحره انصباب ایلدیکی محلده آجی‌صویی یوز اوتوزبش مترو دفع ایتمکده‌ودروننده یدی مترو طولنده بالقلر بولنمقده‌در .
آمازون مسلح قادین جمعیتی دیمك اولوب حین کشفنده نهر مزبورك ساحلنده برطاقم مسلح قادین جمعیتی کورلمسی مناسبتیله نهره‌دخی بونام ویرلمشدر .

§

﴿ آمازیس ﴾ — فراعنهٔ مصریه‌دندر . بوآدم فرعون (ابریئس)ك قرناسندن وامرای عسکریه‌سندن اولدیغی حالده تأدیب واصلاحنه مأمور اولدیغی (سوه‌نی‌ین) لرایله برلشوب (٥٠٢٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بشیوز یتمش سنه مقدمنده ولی‌نعمتنی خلع واحناق ایدرك تختنه اوتوردی وکندوسنك غاصب وآحادناسدن اولدیغی سرسی رشته‌ایله فساد چیقارمسی

مأمول اولان اهالی‌یی ایصندیرمق وایتدیکی خیانتی سیندیرمك ایچون ایاغنی یقادیغی التون لکنی اریتدیره‌رك برصنم یاپدیروب چارشونك اك‌غلبه‌لك محلنه قویدردی واهالینك مذکور صنمه حرمت وپرستش ایتدکارینی خبر الدقدن‌صکره ارکان مملکتی حضورینه جلب ایدوب (او پرستش ایتدیککز صنم بنم ایاغمی یقادیغم برلکن‌ایکن شمدی هیئتی تبدل ایتمکله شایان احترام اولدی بن‌دخی فرومایه‌دن برادم اولدیغم حالده شمدی پادشاهکز بولندیغم ایچون حرمت ورعایته سزاوارم) دیه‌رك براوزون‌نطق ایراداتمسی‌اوزرینه اهالینك جمله‌سی مع‌الممنونیه حرمت ورعایت وهرحالده‌اطاعت‌ایده‌جکارینی بیان وتعهد ایلدیلر وموی‌الیهك مدت سلطنتی اولان قرق درت سنه ظرفنده پك کوزل‌کچندیلر وراحت ایتدیلر . دیکر روایته کوره جلوسی (٤٩٢٤خ) تاریخنده یعنی میلادك التی‌یوز یتمش‌سنه مقدمنده‌در . عادل وامور اشنا ومعارف‌پروربرذات‌ایدی مصرلیمانلرینی یونانیلره سربست‌براقدیغندن زماننده مصر تجارتی غایت ایلرو کتدی . وایران‌حکمداری (کیخسرو) لك مصر اوزرینه حمله‌سنی بردرجه‌یه‌قدر طانیدی ایسه‌ده کیخسرولك خلفی لهراسبی طانیمدیغندن محـاربه تحقق‌ایتدی لکن (امازیس) اول آره لق وفات ایلدیکندن محاربه‌نك نتیجه‌سنی یعنی مصرك مغلوبیتنی کورمدی .

§

﴿ اماستری ﴾ — اماصری شهرینك نام صحیحی (اماصری) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اماسیه ﴾ — سیواس ولایتی داخلنده برسنجاق مرکزیدر. اماسیه شهری صامسون اسکله‌سنك جنوبه طوغری یوز اوتوز اوچ کیلومترو کیروسنده وتوقاد نهرینك یاخود یشیل ایرماغك کنارنده وجانبك طاغلرینك اتکنده‌در وتخمیناً اون بیك خانه‌سی ومتعدد جوامع ومساجد وتکایا ومدارس ومکاتبی و برخراب قلعه‌سی واردر و بایزید نامنده‌کی جامع شریف پك کوزلدر ووقتیله پتخانه اولان بربنا شمدی بیمار خانه‌در وآنتقه‌لری ومحفوظ برقاچ انسان مومیاسی ومملکتك اورته‌سندن کچن صو بوینده قیالرك ایچنه طوغری اویولمش مغاره‌لری شایان تماشادر

و بورانك ايبك تجارتی ونسوان والما وهواسی كوزللكله مشهوردر .
اماسيه (٧٣١ م و ١١٣ ه) تاريخنده فتح اولندی . آيدين سنجاغنده دخی (اماسيه) نامنده برقصبه واردر .

§

﴿ اماصری ﴾ — قره دكزك اناطولی ساحلنده و بولينك يوز يكرمی كيلو مترو شمالنده برشهردر وليمانی قومصال اولديغندن بحريون عندنده مقبول دكلدر . اماصرينك اسكی اسمی (شسام) اولديغی حالده مؤخراً (قيراقتر) نامنده برحاكمك (اماستريس) نامندهكی زوجهسی اعمار ايلديكندن آنك نامنه نسبتله (اماستری) دنيلدی . بوراسی ازمنهٔ وسطاده برقاچ دفعه يونانيلره و (١٣١٠ م و ٦٠٨ ه) تاريخنده جنويزلره بجوب (١٤٥٩ م و ٨٦٤ ه) تاريخنده سينوب حاكمی اسماعيل بكدن دولت عثمانيه يه انتقال ايلشدر .

§

﴿ امالی ﴾ — طلبهٔ علوم متبحريندن برعالمك حضورنده اول عالمك برو يا بر قاچ فندن سو يلديكی قواعد ومسائل وسائرهيی لساندن ظهوری كبی ثبت واملا ايتدكلری حالده او املا ايتدكلری شيئه (امالی) ديرلر .
(امالئ ابن دريد) (٩٣٢ م و ٣٢١ ه) تاريخنده وفات ايدن (محمد بن حسن العتاهيه) نك اثر يدر .
(امالئ ابن حاجب) مشهور . (ابن حاجب) كلمهسنه نظر بيوريله .
(امالئ ابو يوسف) علم فقهدن (ابو يوسف) كلمهسنه نظر بيوريله .
(امالئ ابن الشجری) (١١٧٦ م و ٥٧٢ ه) تاريخنده وفات ايدن (ابو السعاداة) لك بش فنی وسكز جلدی جامع اثر يدر .
(امالئ ابن عساكر) (ثقة الدين) كلمهسنه نظر بيوريله .
(امالئ ابو العلاء) (ابو العلاء) كلمهسنه نظر بيوريله .
(امالئ جار الله) (زمخشری) كلمهسنه نظر بيوريله .
(امالئ قاضی خان) (١١٩٥ م و ٥٩٢ ه) تاريخنده وفات ايدن حسن بن منصورك اثر يدر .

(امالی فی الحدیث)(١٠٦٢ م و ٤٥٤ ﻫ) تاریخنده وفات ایدن (ابو عبدالله القضاعی) نك اثریدر .

بونلردن بشقه دها پك چوق امالی واردر و (سراج الدین)ك (یقول العبد فی بداء الامالی . لتوحیـد بنظم کاللآلی) دیو بدأ ایدن قصیدهٔ امالیسی دخی مشهوردر .

§

﴿ امام البخاری ﴾ — قدمای محدثین کرامدندر واسمی (محمد) وشهرتی (الحافظ ابو عبدالله بن اسماعیل الجعفی) در . مشارالیه تحصیل وتحقیق وتصحیح احادیث ضمننده خراسـان وجبال وعراق و حجاز وسوریه ومصر ممالکنی کشت وگذار ایدرك کتب سـته نك برنجیسی اولان (جامع الصحیح) نام کتاب مستطابی اون التی سنه ده جمع و ترتیب بیوردی و بغدادده یکرمی بیك عالمك اجتماع ایتدیکی بر مجلس عالیده علم حدیثـدن امتحان اولوب فضل وکمالنی وکتابنك سائر کتب احادیثه رجحاننی تصدیق ایتدیردی .

کتاب مذکوردن بشقه دهاپك چوق آثاری و برتاریخی واردر (٨٦٩ م و ٢٥٦ ﻫ) تاریخنده سنی التمش ایکی یه بالغ اولدقده سمرقندك ایکی فرسخ ایلروسنده واقع (خارتنك) قریه‌سنده وفات ایدوب اورایه دفن اولنمشدر ودیکر روایته کوره وفاتی (٢٥٣ ﻫ) تاریخنده در . مشارالیهك حفظنده یوز بیك صحیح وایکییوز بیك موضوع حدیث وار ایدی وتصحیح ایتدیکی احادیث نبـویه‌یی آبدست آلوب ایکی رکعت نماز قیلدقجه کتابنـه یازمش ایدی دیرلر .

§

﴿ امام ربانیٔ ﴾ سرهندی — افاخم مشـایخ نقشبندیه‌دندر واسمی (احمد الفاروقی) وشهرتی (مجدّد الف ثانی) در . فیض عالیلری شیخ (باقی بالله) دن وانلرك فیضی دخی (عبید الله احرار) دن ایدی . درجهٔ فضـل وکمالی بیلمك ایچون (مکتوبات) نی مطالعه کافیدر وفاتلری (١٦٢٤ م و ١٠٣٤ ﻫ) تاریخنده در . مخدوم عالیلری (محمد المعصوم) حضرتلریله (یکدست مکی) حضرتلری کبار خلفاسندندر .

§

﴿ امام الحرمين ﴾ — مصنفين كرامدن برمبارك ذاتدر مسقط رأسى (نيشابور) واسمى (عبد الملك ضياء الدين) در . بوذات فرط معلومات وكثرت محفوظات ايله مشهور براديب نادر الاقران واصول وفروع وكلام وسائرده امام جليل الشان ايدى . بغداده تحصيل كمال ايتدكدنصكره حرمين الشريفينه كلوب اقرانه تفوق ايلدى ودرت سنه‌دن عبارت اولان مدت اقامتنده مذاهب اربعه‌دن سؤال اولنان مسائلك كافه‌سنه موافق شرع شريف جواب يازديغيچون امام الحرمين نامنى آلدى وصكره نيشابوره كيدوب نظاميه مدرسه‌سنده تدريس وتصنيفه همت واطرافدن كلان دهر يلرك مشكل سؤالرينه متين جوابلر ويره‌رك دين مبينه كوزل خدمت ايلدى .

اوزاق ويقين محللردن درسنه كلنلر چوغالوب هر برى برفندن اوقومق استديكندن وكندوسى دخى بشقه بشقه اوقوتمغه ميدان بوله‌مديغندن كافه‌سنى بردن برمجلسده اوقوتمغه مجبور اولدى . (نهاية المطلب فى دراية المذهب) و (كتاب الشامل فى اصول الدين) و (البرهان فى اصول الفقه) و (تلخيص الفريب والارشاد) و (غياث الامم فى الامامة) و (مغيث الخلق فى اختيار الحق) و (غنية المسترشدين) نام كتابلر بونكدر وفاتى (١٠٨٥ م و ٤٧٨ ﻫ) تاريخنده در .

§

﴿ امام شاطبى ﴾ — شاطبى كلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿ امام غزالى ﴾ — غزالى كلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿ امام رازى ﴾ الجصاص — فقه حنفيده امام كبير الشاندر . علم فقه وزهد وورعده زمانك فريدى ايدى . بوذات (٩٣٦ م و ٣٢٥ ﻫ) تاريخنده بغداده كلوب شيخ ابو الحسن كرخى‌دن علم فقهى اكمال ايتدكدن واهوازه كيدوب كلدكدن صكره حاكم نيشابورى ايله نيشابوره كتدى وابو الحسنك وفاتى عقيبنده ينه بغداده عودت وتدريس علومه همت ايدوب بغدادك رئيس العلماسى اولدى وسنى التمش بشه بالغ اولديغى حالده

(٩٨٠ م و ٣٧٠ ھ) تاریخنده وفات ایلدی . (احکام القرأن) و (مختصر اختلاف الروایات) و (شرح مختصر الکرخی) بونکدر و (٨٧٣ م و ٢٦٠ ھ) تاریخنده وفات ایدن ابو بکر احمد بن عمرو الخصاف الحنفینك تألیف ایتدیکی (ادب القاضی) نام کتابه دخی بر کوزل شرح یازمشدر . ذکر اولنان اختلاف الروایات ابی جعفر الطحاوینك تألیفاتندندر .

§

﴿ امام ثعلبی ﴾ — ثعلبی کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ امامیه ﴾ — اعتقاد کلمه‌سنده قرق برنجی فرقهٔ شیعیه‌یه نظر بیوریله .

§

﴿ امبابه ﴾ — مصر سفلاده بولاق قارشوسنده برقصبه‌در . فرانسزلر (١٧٩٨ م و ١٢١٣ ھ) تاریخنده مشهور اهرام تپه‌سی محاربه‌سنی بوراده قزاندیلر وکولنلری فنا حالده مغلوب ایتدیلر .

§

﴿ آمد ﴾ — دیار بکر کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ام دریا ﴾ — جیحون نهرینك نام دیکری . جیحون کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ امرؤالقیس ﴾ — قدمای شعرای عربدندر وحیره وتهامه‌یه حکم ایدن بنی اسد ملکی مشهور (ابن حجر الکندی) نك اوغلیدر . اوکی والده‌سنی تشبیباً شعر سویلدیکیچون پدری طرفندن طرد اولندیغی جهتله خیلی زمان بعض قبائل عرب ایچنده طولاشوب پدرینی ظلمنه بناء تبعه‌سی اعدام ایتدکلرینی خبر آلدیغی کبی یرینه اوتورمق یاخود انتقامنی آلمق ایچون طرفداری اولان برقبیله خلقیله بنی اسد ولایتنه کلوب بر مقدار محاربه‌ایتدیسه‌ده قبیلهٔ مذکوره حربدن رجوع ایلدیکنه بناء قیصر رومه التجا ایتدی واوراده هنکام اقامتنده قیصرك قزینه علاقه ایتمسی وقزایله وقوعبولان ماجرانك میدانه چیقمسی ملابسه‌سیله قیصر مومی الیهی طاتلیلق ایله دفعه

قرار و یردی و تعظیمات وتکریمات ایله بر محله کوتوریلور ایکن انقره یه وصولنده سملی بر کوملك کیدیریلوب اعدام اولندی .
اشبو امرؤالقیس معلقات سبعه اصحابنك برنجیسیدر وچوجقلری علیه الصلاة والسلام افندمزك زمان سعادتنه ایرشمشدر وحضرت پیغمبر افندمز بونك حقنده (فیه اشعرالشعراء وقائدهم الی النار) بیورمشدر .
اصحاب کرامدن (امرؤالقیس بن عانس) و بنی منذردن (امرؤ القیس بن عمرو بن عدی) بشقه‌در .

§

﴿ آمریقا ﴾ — قطعات خمسهٔ ارضك دردنجیسی وآسیادن صکره‌ك بیوکیدر . اشبو قطعه (پانامه) دیلیله بر برینه متصل وشمالی وجنوبی نامله ایکی یه منقسم برقطعهٔ جسیمه اولوب شمال قسمنك طولی التی بیك یدییوز وعرضی بشبیك ایکیوز وجنوب قسمنك طولی بشبیك ایکیوز وعرضی درت بیك کیلو متردن عبارت بولنمشدر .
آمریقاده پك چوق کوللر و ینار طاغلر وآلتون وکموش و باقر وجیوه وتیمور معدنلری موجود اولدیغی کبی (بره زلیا) و (پرو) جهتلرنده الماس وسائر ذیقیمت طاشلر دخی بولنور واراضیسی اکثریتله منبت اولوب نفوس موجوده سی بوندن یتمش سکسان سنه اول اوتوز سکز ملیون ایکن مؤخراً اوروپالیلرك پی در پی هجرتی مناسبتیله طقسان بش ملیونه بالغ اولدیغی و کیدرك دها زیاده لشه جکی تخمین ایدیلور . آمریقا برنجی دفعه اوله‌رق (١٤٩٢ م و ٨٩٨ هـ) تاریخنده سیاحین بحریه‌دن جنوه‌لی (خرستو قولومبو) معرفتیله واسپانیوللرك معاونتیله کشف اولندیسه‌ده (بره زلیا) جهتندن اصل کشفی (١٥٠١ م و ٩٠٧ هـ) تاریخنده پورتکیزلی (آمریقو) ورفیق (سپوچی) معرفتلریله وقوعبولمش وعموم قطعه یه اشبو (آمریقو) نك نامی ویرلمشدر . آمریقای شمالیده انکلتره دولتی اداره سنده بولنان ممالکدن بشقه جمهوریت وجهله اداره اولنان ممالك (جماهیر متفقه) و (مکسیقا) و (غواتمالا) وآمریقای جنوبیسده (قولومبیا) و (پرو) و (بولونیا) و (بلاتینا) و (شیلی) اولوب بونلردن بشقه دها برچوق حکومات صغیره واردر .

§

﴿آمسن﴾ — سوريه ولايتی داخلنده اولان (حمص) شهرينك نام عتيقيدر ياخود حمص اسمك غلطيدر . حمص كلمه‌سنه مراجعت بيوريله .

§

﴿امستردام﴾ — فلمنك دولتنك اسكی پای تختيدر . بوشهر اللی ايكی عرض شمالی ايله ايكی طول شرقيده و پارسك بشيوز قرق ايكی كيلومترو بعدنده بر شهر شهيردر ونفوسی ايكيوز التمش بشبيك راده‌سنده‌در وليمانی بيك سفينه آلور درجه‌ده واسع ومعتبردر وخانه‌لری كاملاً قازيق اوزرنده اولوب محلاتی بر چوق قناللره منقسم اولديغندن طقسان عدد آطه حاصل اولمش و بو آطه‌لردن بر برينه چكمك اوزره ايكيوز طقسان عدد كوپری ياپلمشدر . بوراسی اوچنجی عصر ميلاديده بر كوچك قصبه اولديغی حالده تدريجاً بيويوب (١٤٨٤ م و ٨٨٩ ﻫ) تاريخنده اطرافنه بر سور چكلدی و (١٥٧٨ م و ٩٨٦ ﻫ) تاريخنده دكين اسپانيا دولتنه تابع ايكن تاريخ مذكورده استقلال بولدی و (١٧٨٧ م و ١٢٠٢ ﻫ) تاريخنده پروسيا دولتنه وطقوز سنه صكره فرانسه دولتنه چكوب (١٨٠٨ م و ١٢٢٣ ﻫ) تاريخنده مجدداً تشكيل اولنان فلمنك دولتنه انتقال ودولت مشار اليها پای تخت اتخاذ ايلدی . پای تخت مذكور ايكی سنه صكره (حايی) شهرينه نقل اولنمشدر .

§

﴿إمسوس﴾ — طوفاندن اول مصرك برنجی حكمداری بولنان (نقراوس الجبار) ك مصرده بنا و پای تخت اتخاذ ايتديكی شهرك اسميدر . مرقومك بوشهرده بر طاقم عجايبات احداث ايلديكنی افسانه قبيلندن اوله‌رق يازيورلر . برنجيسی ياپديرديغی بر قوش رسمی هر كون طلوع وغروب شمسده ايكی دفعه ايصلق چالار و هر كس او ايصلقدن احكام چيقارر وعمل ايدر ايمش . ايكنجيسی وسط بلده‌ده قارشو يه سياه طاشدن ياپديرديغی ايكی پت مملكته داخل اولان خرسزلری بهمه حال آره‌لرندن چكورمكه مجبور ايدر وچكركن صقشديرر ازر ايمش . اوچنجيسی بر عالی مناره‌نك اوزرينه باقردن ياپديرديغی بر تمثالك اوزرنده دائما بريغمور بلوطی طورر ويغموره لزوم اولديغی وقت اندن طلب اولنور ودرحال

مطلوب حاصل اولور ایمش. دردنجیسی بلدهٔ مذکورهنك سوری اوزرینه وضع اولنان ایچی کبریت طلولوپتلر مملکته سوء قصد ایدنلری احراق ایلر ایمش. بشنجیسی پطراس طاغی اوزرینه یاپدیردیغی بر قلهدن دائما صو فوران ایدر واطرافنده اولان مزارع اول صو ایله صولانور ایمش. بونلرك کافهسی وشهر مذکور طوفانده محو ونابدید اولمش ایمش.

§

﴿آمفیپولی﴾ — روم ایلنده واقع (یانبولی) شهرینك نام عتیقیدر. بوراسی مقدما جماهیر یونانیهدن بر جمهورك مرکز ادارهسی ایدی. بوکا (انفیپولیس) دخی دیرلر.

§

﴿آمل﴾ — طبرستان ایالتی داخلنده وجیلان جهتندن سالوس قصبهسنه کیدرکن یول اوزرنده وتخمیناً یکرمی فرسخ بعدنده بر مملکت اسمیدر. بورادهشاه عباسك بنا ایتدیردیکی قصر ایله آتش پرستلردن (امت الجبیر)ك بناسی اولان اوچ عدد برج الیوم آثار عتیقهدن اولهرق موجوددر. نفوس موجودهسی اوتوز بش بیك تخمین اولنمقدهدر. طبری نامیله شهرت بولان علما ومشایخك اکثریسی بورادن ظهور ایتمشیدی.

§

﴿امنوفیس﴾ یاخود (امنوف) — اون سکزنجی سلالهٔ فراعنهٔ مصریهدن بونامده درت حکمدار کلمشدر. اوچنجی امنوفیسك سلطنتی حضرت موسی علیه السلام زماننه تصادف ایلیور ایسهده (٣٩٤٩ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك التیوز قرق بش سنه مقدمنده وقوعبولان خروج موسی علیه السلامده غرق اولان فرعون بومیدر یوخسه اوغلی (خاروس) یاخود (هوروس) میدر کسدیریلهمیور. اشبو اون سکزنجی سلالهٔ فراعنه (٤٠٩٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك بشیوز سنه مقدمنده وردنجی (امنوفیس) زماننده ظهور ایدن بر اختلال مذهبیه نتیجهسنده منقرض اولدی. اولوقت مصر فرعونلری مصرده واقع (تب) شهرنده

اوتوردقلری حالده اشبو امنوفیسلردن بری منفس یعنی منف شهرینی پایتخت اتخاذ ایدوب پای تختنی اورایه نقل ایلدی .

§

﴿ آمنه ﴾ بنت وهب بن عبد مناف — علیه الصلوة والسلام افندمزك والدهٔ محترمه‌لریدر . جناب حقك احسان بیوردیغی جمال وکماله بناء قومی بیننده (حکیمه) لقبیله مشهور ایدی زوجی عبدالله حضرتلری مدینهٔ منوره قربنده وفات ایلدیکندن مشارالیها هرسنه زیارته کتدیکی کبی ولادت جناب نبوینك التنجی سنه‌سنده دخی کیدوب عودتنده (ابواء) نام قریه‌ده وفات ایلدی ملجأ امم افندمزی جدلری (عبدالمطلب) حضرتلریله حاضنة النبی (ام ایمن) حضرتلری بو وقعهٔ مؤلمه اوزرینه قریهٔ مزبوره‌دن مکهٔ مکرمه‌یه کتورمشلر ایدی .

§

﴿ آمور ﴾ — آسیای وسطاده ومغولستان قطعه‌سنده بربیوك نهردر . بونهر مغولستانده واقع (کنهان) طاغلرینك جهت جنوبیسندن شرقه وصکره شمالدن ینه شرقه طوغری اوچ بیك درتیوز التمش کیلو مترو محلی اسقا ایدرك کیدوب وایلروده (سنغاری) نهریله اجتماع ایدوب (تراپونیا) اطه‌لرندن (چوقه) اطه‌سنك قارشوسنده (ژاپونیا) دکزینه دوکیلور . بوکا (خاسالی ین) نهری دخی دیرلر .

§

﴿ آموز ﴾ — پازارجقدن ادرنه‌یه واورادن (اینوز) لیمانته جریان ایدن (مریج) نهرینك نام عتیقیدر .

§

﴿ اموسیس ﴾ — مصرده بشیوز اون درت یاخود ایکیوز التمش سنه حکومت ایدن (هیقسوس) طائفه‌سنی (٣٨٩٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك یدیوزسنه مقدمنده مغلوب ومصردن طرد واون سکزنجی سلالهٔ فراعنه‌یی تشکیل ایدن ذاتدر . بونك (نوبه) ده برمعبدقدیم دیوارنده نوبه‌یی نصل ضبط ایلدیکنه دائر برچوق یازیلری ورسملری بولندی . مصرلولر بوکا (احمس) دیرلر . بر روایتده هیقسوسلری مصردن بتون طرد ایده‌مامش وانلر دخی مصرك برجهتنده برمدت دها حکومت سورمشدر .

§

﴿امويّه﴾ چهار يار كزين رضوان الله تعالى عليهم اجمعين حضراتنك خلافت سنيه‌لرندن صكره شام شريفده تشكل ايدن برنجى حكومت اسلاميه‌در . زمان مشار اليهمده شام واليسى بولنان (معاويه) حضرتلرى خليفهٔ رابع جناب على المرتضى ايله صفين محاربه‌سنى ياپوب عقد مصالحه ايتدكدن صكره سلطنتى قورديسه‌ده اصل سلطنتى يعنى حكومت مذكوره‌نك تشكلى درت سنه صكره (٦٦١ م و ٤١ ﻫ) تاريخنده جناب حسن بن على المرتضا نك حق خلافتى معاويه‌يه ترك وفراغندن اعتبار اولنور . دولت امويه‌نك طقسان بر سنه‌دن عبارت اولان مدت سلطنتلرنده اون درت پادشاه كلوب (٧٤٩ م و ١٣٢ ﻫ) تاريخنده عباسيلر يديله منقرض اولديلر ايسه‌ده عبدالرحمن بن معاويه بن هشام بن عبدالملك نام قهرمانك اندلسده تشكيل ايلديكى حكومت امويه (١٠٣١ م و ٤٢٣ ﻫ) تاريخنه قدر دوام ائمشدر . (اميه) و (معاويه) كله‌لرينه دخى نظر بيوريله .

§

﴿اميد برونى﴾ — آفريقا قطعه‌سنك منتهاى جنوبنده وكافرستان قطعه‌سنك جنوب غربيسنده انكلتره دولتى مستملكاتندن بر ولايتدر مقر حكومتى (قاب توون) شهرى اولوب عموم ولايتده اكثريسى اسلام اولمق اوزره يدى يوز بيك نفوس تخمين اولنمقده‌در . اميد برونى (١٦٠٠ م و ١٠٠٩ ﻫ) تاريخنده فلمنكلولرك والتى سنه صكره انكليزلرك حمايه‌سى التنه كيردى . اشبو اميد برونى ايله برابر بش ولايتى جامع اولان قطعه‌يه (قاب) تعبير ايدرلر بونلرك كيمى انكليزلرك حمايه‌سنده وكيمى طوغريدن طوغرى‌يه اداره‌سنده‌در . اشبو اميد برونى وحواليسنده مايسدن اغستوسه قدر شدتلى يغمورلر ياغار وقيشى بو موسمده اولور .
اميد برونى اهالئ اسلاميه‌سى بيننده اللى سنه دنبرو باعث نزاع وقتال اولان اختلافات مذهبيه‌نك ازاله‌سيچون انكلتره دولتى (١٨٦٢ م و ١٢٧٩ ﻫ) تاريخنده دولت عليه طرفندن بر عالم استديكنه بناء مدرسيندن طاغستانى بكر افندى كوندرلمشيدى افندى موىٰ اليه بر قاچ سنه اوراده اوتوروب اهالئ مرقومه‌نك اعتقادينى تصحيح ايتدى وويرديكى نصايح ومواعظك تأثيريله اختلافات مذكوره كلياً بر طرف اولدى .

§

﴿ امیر بخاری ﴾ — کبار مشایخ نقشبندیه‌دندر ۰ (احمد) کلمه‌سنه نظر بیوریله ۰

§

﴿ امیر سلطان ﴾ — طریقت علیهٔ خلوتیه شعبه‌سی اولان (نور بخشیه) طریقی مشایخ کرامندن بر بیوك ذاتدر و مسقط رأسی (بخارا) اسمی (محمد شمس‌الدین) در .

مشارالیه بخاراده تحصیل کمال ایتدکدن صکره بروسه‌یه هجرت و بر چوق زمان ارشاد عباد وتدریس علومه همت ایدوب سلطان (یلدیرم بایزید خان) حضرتلرینه داماد اولدی وسلطان بایزید مشهور نیکبولی مظفریتی اوزرینه مصرده اقامت ایدن خلفای عباسیه‌دن (متوکل) لك کوندردیکی (سلطان اقلیم الروم) عنوانني الدقدنصکره اشبو امیر سلطان دخی مشار الیه حضرتلرینه قلیچ قوشادوب مصالح ملته اقدام نصیحتیله اعمار ملکه تشویق ایلدی ۰ وفاتی (١٤٢٩ م و ٨٣٣ ھ) تاریخنده و تربه‌سی بروسه‌ده‌در ۰

§

﴿ امیرطاغی ﴾ — قره‌حصار صاحب سنجاغنده برقضا مرکزیدر پارچینلو وخسرو پاشا ناحیه‌لریدر ۰ بوراده اعلا تره یاغی وکلیم چیقار ۰

§

﴿ امیر علی ﴾ — مشایخ کرامدندر و فیضی (تقی‌الدین علی‌دوستی) حضرتلرندندر ووفاتی (١٣٨٤م و٧٨٦ھ) تاریخنده‌در ۰ فصوص‌الحکمه برشرح و (اسرارالنقطة) نامنده برکتاب یازدی ۰

§

﴿ امیر کلال ﴾ — کبار مشایخ صوفیه‌دندر ۰ (کلال) کلمه‌سنه نظر بیوریله ۰

§

﴿ امین ﴾ — خلفای عباسیه‌نك التنجیسی وهارون الرشیدك برنجی اوغلیدر ۰ هارون‌الرشید وفاتنه یقین ممالك عباسیه‌یی اوچ اوغلنه تقسیم ایتدیکی صره‌ده بوکا دخی عراق والیلك یاخود امارتنی ویرمش ایدی بوذات

پدرینك وفاتندنصكره بغداد تختنه قناعت ایتمیوب حصه‌سنه آسیای وسطی اماراتی دوشمش اولان برادری (مأمون) لك ممالكنی دخی استیلایه قالقشدیغندن بینلرینه نفاق كیردی وبرقاچ دفعه محاربه وقوعبولدی ونهایت (٨١٣ م و١٩٨ ه) تاریخنده مأمون غلبه ایدوب عراق ممالكنی دخی قبضهٔ تصرفنه آلدی و بغداد تختنه اوتوروب عدم امنیتی جهتیله امینی اعدام ایلدی مأمون كلمه‌سنه دخی نظر بیوریله ٠

§

﴿ امیه ﴾ — بن‌عبدشمس — افخاذ قریشدن كندو نامنه نسبت اولنان یعنی (بنی‌امیه) دنیلان قبیله‌نك رئیسی ودولت امویه‌یی تأسیس ایدن حضرت معاویه بن ابی سفیانك جدیدر ٠ مرقومك پدری اولان عبدشمس جدثانیٔ جناب نبوی هاشمك تؤام قرنداشی ایدی ٠ حضرت معاویه شامده حكمدار اولدیغی زمان حكومتنه جدینك نامنی ویردیسه‌ده كندو سلاله‌سی یكرمی اوچ سنه‌دن زیاده دوام ایده‌مدی یعنی (٦٨٣ م و٦٤ ه) تاریخنده ایكنجی معاویه‌نك وفاتیله منقرض اولوب حكومت مذكوره ینه قبیلهٔ (بنی امیه) دن (مروان بن‌الحكم) سلاله‌سنه انتقال ایلدی ٠ (امویه) كلمه‌سنه دخی مراجعت بیوریله ٠

§

﴿ اناپولی ﴾ — موره‌نك ساحل شرقیسنده برشبه‌جزیره‌در ٠ بوراسی مقدما یونان حكومتنك دارالملكی ایدی شمدی (ارغولیس) یاخود (قورینتوس) لواسنك مركزیدر ٠ اناپولی برمدت دولت‌علیه اداره‌سنده ایكن (١٦٨٤ م و ١٠٩٨) تاریخنده (متون) و (قرون) و (اوارین) قلعه‌لریله برابر ونديكلولر طرفندن ضبط اولنوب اوتوز برسنه صكره ینه استرداد اولنمش و یونان دولتنك حین تشكلنده طوپی بردن انلره انتقال ایلمشدر ٠ اناپولی‌یه مقدما (فافیلیون) دیرلر ایدی ٠

§

﴿ آناپه ﴾ — چركزستان ساحلنده و یكی قلعه بوغازینك جهت شرقیسنده والتمش كیلومترو بعدنده برشهردر ٠ بوشهر (١٧٨٤م و١١٩٩ه) تاریخنده صغوجق محافظی (فرح علی پاشا) معرفتیله یاپیلوب مركز ولایت

صغوجقدن اورايه نقل اولنـدی و (١٨٢٩ م و ١٢٤٥ ﻫ) تاريخنـده (اخسخه) و (اخلكلك) سنجاقـلريله برابر روسـيه دولتنه انتـقال ايلدی اناپه‌نك بر كوزل ليمانی دخی واردر .

§

﴿ اناطولی ﴾ — يكرمی درت ايله اوتوز طقوز طول واوتوز التی ايله قرق ايكی عرض آره‌سنده اولان و آسيای صغرانك قسم غربيسندن عبارت بولنان قطعهٔ چسيمه‌نك اسميدر . بو قطعه‌نك اوچ طرفی آق دكز وقره دكز و اطه‌لر ومرمره دكزلری ايله محـاط اولوب يالكز شرق جهتی كردستان و حلب ولاياتی حدودلرينه كسب اتصال ايتمشـدر . اناطولی نامی بعضاً كردسـتان وحلب وموصل وسـوريه ولايتی داخل اولديغی حالده جمله‌سـنه بردن دخی اطـلاق اولنور . اناطولينك غرب جهتنده اولان (خداوندكار) و (آيدين) وشرق جهتنده اولان (ارضروم) و (خربوت) و (دياربكر) وشمال جهتنده اولان (قسطونی) و (طربزون) و (سيواس) و (انقره) و جنوب جهتنده اولان (قونيه) و (اطنه) ولايتلرينك مراكز و بعض ملحقاتی محللرنده مذكور اولديغندن اورالره مراجعت بيوريله .

§

﴿ اناقس ماندر ﴾ — حكمای يونانيه‌دندر و اصلی (ميله) شهرنده اولوب (٤٩٧٤ خ) تاريخنده يعنی ميلادك ٦٢٠ سنه مقدمنده ظهور ايتمشدر ارضك كروی اولديغنی وقمر نوری شمسدن اخذ ايتديكنی ابتدا بوذات كشف ايلدی وكرهٔ مسطحه‌يی بر بيوك هميتله وجوده كتوردی .

§

﴿ اناقساغور ﴾ — حكمای يونانيه‌دندر و اصـلی ازمير سنجاغی داخلنده واقع (اورله) قضاسندندر . بوذات (٥٠٩٤ خ) تاريخنده يعنی ميلادك بشيوز سنه مقدمنده دنيايه كلوب كائنات بر ذات قادر وقيومك اثر صنعی اولديغنی اعتقاد ايتدی وشمس ناردن بر كره‌در وقمرك جبال واوديه وسكانی واردر ديدی .

§

﴿ آنام ﴾ — هنـدچينينك جانب شرقيسـنده و (سيام) قطعه‌سی اتصالنده بر حكومت مسـتقله‌در (طونكن) و (لائوسون) و (قوشنشين

علیا) ولایتلرینك بر قسمی اشبو انام حکومتی اداره‌سنده ایسه‌ده (قوشنشین سفلا) اراضیسیله (پولو قوندور) اطه‌لری فرانسه دولتی اداره‌سنده‌در و انام حکومتنك مقر اداره‌سی اولان (هوئه) نام دیکر (فوکیزیان) شهرنده التمش بیك و کافه‌سی پتپرست اولمق اوزره بتون انام ممالکنده اون ایکی ملیون یوز بیك نفوس تخمین اولنمقده‌در .

§

﴿ آناموری ﴾ — ایچ ایل سنجاغنده بر قصبه‌در . خلفای عباسیه‌دن معتصم زماننده دیار رومده اوغلی اسیر اولان بر خاتونك (وامعتصماه) دیو فریادی اوزرینه معتصمك اوتوز بیك قیر آتلی عسکر ایله کیدوب اسیر قومی قورتاردیغی اشبو انامور قصبه‌سیدرکه اولوقت عربلر (معموریه) دیرلر ایدی .

§

﴿ انبار ﴾ — بغدادك جهت غربیسنده و التمش بش کیلومترو یوقاروسنده و فرات نهرینك غرب جهتنده بر شهردر . بوراسنی بخت‌نصر انشا ایتدی و اهل حیره اورایه نقل اولندی دیرلر . انبار شهری (ابوبکر الصدیق) رضی الله عنه زماننده یعنی هجرت نبویه‌نك اون ایکنجی سنه‌سنده خالد بن ولید حضرتلری یدیله فتح اولنمش و (٧٤٩ م و ١٣٢ ﻫ) تاریخنده خلفای عباسیه‌نك برنجیسی اولان (ابی العباس السفاح) حیره‌دن بورایه کلوب حکومته باشلامش و منصور پای تختنی بورادن هاشمیه‌یه و اورادن بغداده نقل ایلمشدر . شمدی انبار کوچك بر قصبه‌در .

§

﴿ انبساط ﴾ — حکمت طبیعیه‌ده اجسامك حرارت واسطه‌سیله حجملرینك بیومسنه دنیلور و طولاً انبساطلرینه انبساط طولانی و هر طرفه انبساط حجمی اطلاق اولنور . اجسامك صفر درجهٔ حرارتله یوز درجهٔ حرارت اراسنده‌کی مقدار انبساطلری درجهٔ حرارتلریله متناسب ایسه‌ده درجهٔ حرارت یوزی تجاوز ایتدیکی حالده اشبو تناسب مختل اولور . معادنك انبساط و انقباضلرینك بیلنمسی ارباب صنایعه کوره لازمدر مثلاً چالار ساعتلرده حرکتی تنظیم ایدن رقاصك انبساطی تعدیل اولنمدقجه سعهٔ رقصلری منتظم اولەمز . علی العموم مایعاتك انبساطی اجسام صلبیه‌دن زیاده

اولدیغی ترمومترونك هر بر درجه‌سنده مقداری مختلف اولمسیله اکلاشیلور و بتون مایعاتدن جیوه‌نك انبساطی الڭ زیاده منتظم بر حالده بولندیغندن ترمومترولرده جیوه استعمال اولور .

§

﴿ انتالی ﴾ — (انطالیه) شهرینك نام عتیقیدر . (انطالیه) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ آنتیل ﴾ اطه‌لری — آمریقا جوارنده التمش برایله سکسان یدی طول غربی بیننده و (مکسیقا) کورفزندن (ماراقایبو) کورفزینه قدر بر خط منحنی شکلنده واقع اولوب بیوك و کوچك نامریله ایکی‌یه تقسیم اولنمش و (کوبا) و (سن دومنقو) اطه‌لری الڭ بیوکی بولنمشدر . بونلرڭ کافه‌سی بر دولت اداره‌سنده اولمیوب برطاقی انکلیزلرده و بر چوغی فرانسزلر و اسپانیوللرده و سائر بعض دولتلرده‌در وجمله‌سنك نفوسی درت ملیون اوچیوز بیك تخمین اولنمقده‌در . (آنتیل) اطه‌لرینك سنه‌ده بری چوق یغمورلی و دیکری غایت یابس و صیجاق ایکی فصلی و پك شدید فورتنه‌سی و مهلك بر نوع صاری حما علتی واردر لکن اراضیسی اولدقجه منبتدر . آمریقایی کشف ایدن (خرستوقولومبو) ابتدا بو اطه‌لردن (غنه هان) اطه‌سنی کشف ایدرك بناشمش ایدی .

§

﴿ آنتی پاطری ﴾ — ما کیدونیا قرالی فلیبك و اوغلی مشهور اسکندر رومینك اخص وکلاسندندر . اسکندر رومی عجملرله محاربه ایتمك اوزره آسیایه کتدیکی زمان بونی وکیل دولت اوله‌رق ما کیدونیاده براقشیدی مومی الیه اواثناده ما کیدونیایه تسلط ایدن آتنه‌لولری دفعه و خصوصات مهمهٔ سائره‌ده پك چوق همت وغیرت ایتدی و اسکندر بابلده وفات ایتدکدن صکره برمدت دخی صبی اوغلنه ما کیدونیاده وصایت ایلدی . (انتی پاطری) آسیای صغری و مصر و ایران و ترکستان ممالکیله هندستان حدودلرینه قدر استیلا اولنان محللرڭ برمدت نوعما مرکز اداره‌سی حکمنده طوتیلان ما کیدونیا قراللغی وکالتنی ایجاب حال وزمانه کوره پك کوزل اداره ایتمکده ایکن

خسته‌لنوب کندو اقراندن یعنی اسکی جنراللردن (پولیسپرسون) ی جلب ووصایت مذکوره‌یی اکا توديع ووصيت ایلدکدنصکره (٥٢٧٥ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اون طقوز سنه مقدمنده آخرته کیتدی واوغلی (قساندری) وصایت بنم حقم ایکن پولیسپرسونه ویرلدی بن حقمی آلورم دیه‌رك قالقوب و برچوق طرفدارلر پیدا ایدوب وصی مومی الیه ایله برقاچ سنه‌لر محاربه ایتدی عاقبت (٥٢٩٣ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز برسنه مقدمنده ماکیدونیا و یونانستان قرالیتنی قزاندی لکن چوق خسار و غدرلر وقوعبولدی .

§

آنتی غون یاخود (انتی یوخون) — اسکندر رومینك مشهور جنراللرندندر . اسکندرك وفاتیله ممالکی جنراللری بیننده تقسیم اولندیغی صره‌ده بونك حصه‌سنه دخی (لیدیا) و (پامفیلی) و (فریکیا) ولایاتی اصابت ایتمش ایدی مرقوم ولایات مذکوره‌نك زمام اداره‌سنی النه آلدقدنصکره میلادك اوچیوز برسنه مقدمنده ارقداشلرندن سلوکوسك ممالك مصیبه‌سنه دخی کوز دیکه‌رك تجاوزاته باشلادی واسیای صغرانك یوقاریلرینه وسوریه‌یه طوغری ایچجه‌یر قزاندیسه‌ده صوکنی کتوره‌مدی وعاقبت سلوکوسك طرفدارلری اولان مصر و یونانستان و تراس حکمدارلرینك معاونتیله وقوعبولان (ایپسوس) محاربه‌سنده قتل اولنوب غوغای جهاندن قورتلدی .

§

آنتی یوخوس — سلفکیان یاخود (سلوسید) دولتی حکمدارلرندن اولان اشبو ایکنجی انتی یوخوس (٥٣٣٢ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیوز التمش ایکی سنه مقدمنده تخته جلوس ایتدی وآره‌دن التی سنه یکرمچمز زیر حمایه‌سنده اولان (طبرستان) ولایتندن (ارشك) نامنده برصاحب خروج ظهور ایدوب (ارشکانیان) دولتنی تشکیله باشلادی وانتی یوخوس برمدت مرقومك هجمات متوالیه سنه و برمدت دخی مصرلولرك تجاوزاتنه قارشو تدارکات ومحاربات ایله اوغراشدیغندن تاب و توانی کسلدی ومصرلولره مغلوب اولدیغی جهتله مصر

حكمدارينك قزينى تزوج ايتمك واندن حاصل اوله جق چوجق (سلوسيد) حكومتنه ولى عهد ايدلمك كبى نتيجه سى وخيم شرائطى قبول ايله عقد مصالحه يه مجبور اولدى. واستر استه مز قزى آلديسه ده بو مناسبتله تطليق ايلديكى اسكى قاريسى ايلروده ظهورى ملحوظ اولان مضرته ميدان قالماق وقوجه سندن انتقامنى آلمش اولمق اوزره بيچاره انتى يوخوسى ومتعاقباً مصرلى قزى تسميم ايدوب كندو صبى اوغلنى تخته اوطورتدى وهركس بو تدبير و اجرا آتدن ممنون اولدى.

§

﴿ آنتى يوخوس ﴾ — بودنجى سلفكيان ياخود (سلوسيد) دولتى حكمدارلرندندر. بو بيچاره (٥٤٠٦ خ) تاريخنده يعنى ميلادك يوزسكسان سكزسنه مقدمنده جلوس ايتدكدن براز صكره رومادولتنه مغلوب اولديغندن برچوق ممالك تركيله وكليتلو تضمينات اعطاسيله عقد مصالحه يه مجبور اولدى. لكن تضمينات مذكوره يى تدارك ايچون كليسانك مجوهرات و سيم وزرينى كاملاً اخذ و تلف ايديكندن طولايى بين الاهالى حاصل اولان انفعال و نفرت عاقبت خلع و اعدامنه سببيت ويردى.

§

﴿ آنتى يوخوس ﴾ — ايپقان — بودنجى سلفكيان ياخود (سلوسيد) دولتى حكمدارلرندندر. بونك يهوديلره اولان خصومتى ويهوديلرك بوندن توحشله بر اختلال چيقارمغه استعدادى كون بكون قوت بولديغندن مرقوم (٥٤٢٦ خ) تاريخنده يعنى ميلادك يوز التمش سكز سنه مقدمنده كيدوب قدس شريفى اوردى وبيت مقدسى يغما ايتديردى ومذهب يهوديه يى بتون بتون اورته دن قالديرمق ايچون يهوديلرك كندو صنمنه پرستش ايتملرينى وخنزير اتى يمه لرينى امر وختانى منع ايدوب موجبنجه عمل ايتميانلرى اعدامه قالقشدى ونقدر تورات نسخه سى وارايسه جمله سنى كتوروب آتشده ياقدى. يهوديلر بو درجه ظلم وتعدى و شدته تحمل ايده مدكلرندن شواهق جباله چكلدى ايپقانك عسكرى قدس شريفدن چيقديغى كبى (مطاطيه) نامنده بر خاخام خروج ايدوب ايپقانك براقديغى مأمورلرى كاملاً قتل وطرد و (حشمناى) نامنده بر حكومت يهوديه تشكيل ايتمش و بو حكومت (٥٤٢٩ خ) تاريخندن

یعنی میلادك یوز التمش بش سنه مقدمندن اعتباراً ایکیوز اوتوز بش سنه دوام ایلمشدر.

§

﴿ آنتی یوحیا ﴾ — انطاکیه شهرینك نام عتیقیدر. (انطاکیه) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿ آنتی ستن ﴾ — حکمای یونانیه‌دندر. بو ذات (٥١٧٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك درتیوز یکرمی درت سنه مقدمنده کسب اشتهار ایدوب (اسنیق) یاخود (کلبیون) طریقنی احداث ایلدی. بو طریقك قاعده‌سی عسرت و ضجرته تحمل و احتشام والایشدن وحسب ونسبله و علوم ومعارفله تفخردن اجتناب وقوری طپراق اوستنده یاتوب یالکز اتمك وصویه قناعت واشبو صبر وسفالتله جناب حقه تقرب ایمش. مشهور (دیئوژن) دخی بو طریقك اولولرندن ایدی. (دیئوژن) کلمه‌سنه دخی نظر بیوریله.

§

﴿ انجماد ﴾ — تقطیر اولنمش صو صفر درجه‌ده تصلب ایدرك بوز حالنه کیرر یعنی انجماد ایدر وبو حالده کثافتی ازالدیغندن صویك اوستنده یوزر. صویك درت درجه‌یه قدر تبریدنده حجمی منقبض اولدیغی حالده صفر درجه‌یه قدر تبریدنده حجمی منبسط اولدیغی شایان تعجبدر. قابلر درونده منجمد اولان صولرك قابلری پاره‌لمسی ماء منجمد حجملرینك بیولمسندندر و مع‌ما فیه قطری غایت طار بوری درونه وضع اولنان صو صفردن یکرمی درت درجه اشاغی بر درجه‌یه قدر بیله تبرید اولنسه ینه انجماد ایتمز حتی اغاجلرك صغوقدن قورېمامسیده صولرینك غایت طار قابلر درونده بولنمسی حکمتنه مبنیدر.

§

﴿ انجیل ﴾ — الیوم موجود اولان اناجیل اربعه (متی) و (مرقس) و (لوقه) و (یوحنا) معرفتلریله یازیلانلردر و بونلردن بشقه نشر دین نصارایه مأمور اولان ذواتك قلمه آلدقلری رسائل متعدده دخی اناجیل مذکوره زیرنده محرر اولوب اکثر مندرجاتی قصص وتشبیهات و موعظهٔ

تاريخيه‌دن عبارتدر. اناجيل اربعهٔ مذكوره‌دن بشقه دها بر چوق انجيل يازلمش ايسه‌ده جمله‌سی متروك و موقوفدر حتی بونلردن لوندره كتبخانهٔ عموميسنده محفوظ اولان بر انجيلده قرآن كريم ناطق اولديغی اوزره حضرت (عيسی) عليه‌السلامك سمايه رفع بيورلديغی ومصلوبك مشارٌاليه شبيه بر ديكر كمسه اولديغی مذكوردر.

كتاب	باب	
		اناجيل
١	٢٨	حواريوندن متی ياخود ماتيئوسك يازديغی
١	١٦	مرقسك يازديغی
١	٢٤	انطاكيه‌لی طبيب لوقه‌نك يازديغی
١	٢١	حواريوندن يوحنا ياخود يوانيسك يازديغی
٤		
		رسائل
١	٢٨	رسوللرك اعمالی
١	١٦	بولوسك روماليلره كوندرديكی رساله
١	١٦	بولوسك قورينت اهاليسنه كوندرديكی برنجی رساله
١	١٣	بولوسك قورينت اهاليسنه كوندرديكی ايكنجی رساله
١	٠٦	بولوسك غلاطيه‌لولره كوندرديكی
١	٠٦	بولوسك افسوس اهاليسنه كوندرديكی
١	٠٤	بولوسك فيليپوليلره كوندرديكی
١	٠٤	بولوسك قولوسيلولره كوندرديكی
١	٠٥	بولوسك سلانيك اهاليسنه كوندرديكی
١	٠٣	بولوسك سلانيك اهاليسنه ايكنجی دفعه كوندرديكی
١	٠٦	بولوسك افسوسده تيموتئوسه كوندرديكی
١	٠٤	بولوسك ينه مرقومه كوندرديكی
١	٠٣	بولوسك كريدده تيتوسه كوندرديكی
١	٠١	بولوسك رومادن فيلمونه كوندرديكی
١	١٣	بولوسك ايتاليادن عبرانيلره كوندرديكی
١	٠٥	حواريوندن ايكنجی ياقووسك رساله‌سی
١	٠٥	حواريوندن پتروسك برنجی رساله‌سی
١	٠٣	مومی اليهك ايكنجی رساله‌سی
١	٠٥	حواريوندن يوحنانك برنجی رساله‌سی
٢	٠٢	مومی اليهك ايكنجی و اوچنجی رساله‌سی
١	٠١	يهودانك رساله‌سی
١	٢٢	يوحنانك (اپوقاليپسيس) ی
٢٧		

﴿ آند ﴾ — اسپانیا دولتنك آمریقا مستملكاتی داخلنده بر سلسلهٔ جبالدر. بو سلسله آمریقای جنوبیده ساحلاً جنوبدن شماله طوغری ممتد اولور و اوزرنده دائما قار بولنور پك چوق وولقانلری واردر اتكلرنده هر اقلیمه مخصوص اولان نباتات وشكر قامشی یتیشور واڭ یوكسك محلنك ارتفاعی یدی بیك طقوز یوز مترو تخمین ایدیلور .

§

﴿ آندره ﴾ — (١٠٤٦ م و ٤٣٨ ھ) تاریخندن (١٣٠١ م و ٧٠١ ھ) تاریخنه‌قدر مجارستانده حكومت ایدن قراللره مخصوص برعنوان ایدی .

(سنت آندره) روسیه قرالی بیوك پترونك (١٦٩٨ م و ١١١٠ ھ) تاریخنده احداث ایلدیكی امتیاز نشانك اسمیدر بو نشان مائی مینا ایله ایشلنمش بر خاچ اولوب اورته سنده حواریوندن (اندریاس) ك اسمی واوستنده بر تاج ایله (دین) و (صداقت) كلمه‌لری محرردر و بر مائی قوردونی واردر . دولتجه پك بیوك بر خدمت ارائه ایدن كسه‌لره ویریلور .

(آندره) دولت عثمانیه‌ده قپودانلق دریا داخلنده بر سنجاق اسمیدر .

§

﴿ آندره‌پور ﴾ — صوماتره جزیره‌سنده ینه بو نامده اولان نهرك آغزنده بر شهرك اسمیدر. بوشهر وقتیله بر قوتلی سلطانك مقر سلطنتی ایدی .

§

﴿ آندریاس ﴾ (یاخوداندراووس) — حواریونك ایكنجیسیدر . بوذات صیدا اهالیسندن و بالقجی اصنافندن ایكن برادری (پتروس) ایله (قانا) نك دكوننده حضرت عیسی علیه السلامك بعض معجزاتنی كوره‌رك ایمان ایدوب داخل بزمگاه سعادتلری اولدی مشار الیهك رفعندن صكره اناطولی وماكیدونیا ممالكنده سیاحت وخلقی دین عیسی علیه السلامه دعوت ایدرك یونانستانه كیدوب اوراده (پاتریس) نام قصبه ده خاچلنه‌رق اعدام اولنمشدر . نعشی مؤخراً مارسلیاده واقع

(سنت ويقتوار) كليساسنه نقل اولنمش وهرسنه كانون ثانئ فرنكينك اوتوزنجی كونی يورطيسی طوتلمقده بولنمشدر .

§

﴿آندرين﴾ — حلب ولايتنه ملحق مرعش سنجاغی داخلنده بر قصبه‌در بو قصبه‌ده اكثريسی اسلام وماعداسی ارمنی يعقوبيلرندن اولمق اوزره ايكبيك بشيوز نفوس تخمين اولنمقده در واللی ايكی قريه‌سنده ساكن اولنلرك اكثريسی كرددر .

§

﴿آندز﴾ — ازمير شهری اتصالنده (قديفه) قلعه‌سی بايرنده برمحله‌نك اسميدر . بوراسی مقدما آلفته‌لرك مسكنی وكروه خذله‌نك جولانكاه فسق وفجوری اولمق ملابسه‌سيله بونامی آلمش ايديسه‌ده شمديلرده اويله دكلدر .

آمريقای جنوبينك ساحل شمال غربيسنده برسلسلهٔ جبالك اسمی دخی (آندز) دركه بو سلسله‌نك ارتفاع وسطيسی اون ايكی بيك قدمدر .

§

﴿آندلس﴾ ياخود (اندلوزی) — اليوم اسپانيا دولتی زير اداره‌سنده بر قطعهٔ جسيمه‌در . بو قطعه (پورتكيز) و (استرامادور) و (يكی قستل) اراضيسی بيننده طولاً درتيوز قرق وعرضاً ايكی يوز التمش كيلو مترو وسعتنده بر ولايت اولوب مركز اداره‌سی (اشبيليه) شهريدر واهاليسی بر مليون سكز يوز بيك تخمين اولنمقده‌در هواسی غايت لطيف وصيجاق اولديغندن هر درلو محصول و پورتقال وليمون وخرما وشكرقامشی كبی افريقا محصولاتی يتشمكده‌در . اندلس ابتدا (فنيكه لولر) ك و (قارتاچلولرك) ورومالولرك زير اداره سنه بچوب اندن صكره (وانداال) لره انتقال ايلدی‌ووانداللر مقر اداره‌لری اولان شهره (واندالیتيا) تسميه ايلدكلرندن بو اسم صكره عموم ولايته ودها صكره بالتحريف قطعهٔ مذكوره‌يه نام مخصوص (اندلس) اولدی . اسلامك اندلسی استيلايه باشلامسی (٧١٠ م و ٩٢ ﻫ) تاريخنده وكاملاً انقراضی (١٤٩٢ م و ٨٩٨ ﻫ) تاريخنده‌در مدت استيلا ايكی سنه‌دن عبارت اولوب اندن

صكره بر طرفدن استحصال اسباب مدنيته وديكر طرفدن مدافعهٔ اعدايه همت وفرصت ومناسبت دوشدجه فرانسه و پورتكيز ممالكندن دخى بعض قلاع و بقاعك ضبط وتسخيرينه غيرت ايلشلردر. اولوقت اندلس دنيلان قطعه شمديكندن بر قاچ قات بيوك ايدى و (قرطبه) و (مارده) و (سنترين) و (طليطله) و (سرقسطه) و (بلنسيه) و (مرسيه) و (غرناطه) كبى الـٔبيوك شهرلرده وبونلرك مادوننده‌كى سكسان قدر قصباتده ورأس قضا حكمنده اولان اوچيوز قدر كوچك قصبه‌لرده و بر قاچ يوز بيك نواحى وقراده ساكن وزراعت وتجارت وصنايع ومعارف ايله مشغول اولان هر صنف اهاليسنك مقدارى تخميناً قرق بش مليون راده‌سنده ايدى.

اندلس دولت اسلاميه‌سنك الك وسعتلى زمانلرنده جمعه كونلرى اوچيوز بيك خطيبك منبره چيقوب خطبه اوقوديغى مرويدر بورادن (ابو الفضل عياض) و (محيى الدين بن العربى) و (ابو بكر العربى) و (ابن بيطار) و (ابو الحيان) كبى نيجه بيك عالم وفاضل يتيشوب نام وشاننى شرق وغربه ايشتديرمشدر.

لكن سكز يوز تاريخ هجريسندن صكره اسلامك اورالرجه شوكت واقبالى عدم اتحاد وتعدد حكومات سيئه‌سيله انحطاطه يوز طوتوب نهايت باباسى محاربا ايله مشغول ايكن تختنى غصب ايدن خائن (عبدالله الصغير) زماننده يعنى (١٤٩٢ م و ٨٩٨ هـ) تاريخنده منقرض اولمشدر. محرر اولان اسامى‌يه دخى مراجعت بيوريله.

§

﴿ آندور جمهوريتى ﴾ — اسپانيانك (قتالونيا) ايالتيله فرانسه‌نك (آريژ) ايالتى بيننده و (پيره‌نه) سلسله‌سى اوزرنده كائندر واسپانيا وفرانسه دولتلرى حمايه‌لرينه داخلدر ومركز اداره‌سى آندور شهريدر. جمهوريت مذكوره اراضيسى درونندن (ابر) نهرينه قارشمقده اولان (باليرا) ايرماغى آقار و بتون نفوسى (١٠٠٠٠) تخمين اولنور.

§

﴿ آندورلژانس ﴾ — پاپالرك و پاپاسلرك ياپدقلرى مغفرته و يرلمش بر

نامدر. بو مغفرت كنهكارلرك كناهلرينه كوره دوچار اوله‌جقلری عقوبات دنیویه‌دن بر مقداريني ياخود كافه‌سنی عفو ايتمك ديمك ايسه‌ده بعض شرائطی واردر شويله‌كه پاپاسلر مغفرت ايسته‌يان كنهكارلره توبه ايتديردكدن صكره حال واقتدارينه كوره بعضيلرينه پرهيز ودعا وبعضيلرينه اعطای صدقات وعزم زيارات و بعضيلرينه دخی كليسا وخسته خانه ومكتب اعانه‌سی كبی حسنات امر ايدرلر لكن عمومی مغفرت يالكز پاپالره منحصردر. مثلا (١٠٩٥ م و ٤٩٠ ﻫ) تاريخنده پاپا بولنان ايكنجی (روبن) لك قدس شريفی اسلامك الندن قورتارمق ايچون سلاح طوته‌جق آدملره عفو عمومی اعلان اتمسی واون التنجی عصرده پاپا بولنان (ژول وليون) لك روما بيوك كليساسی مصارف تعميريه‌سنه ياردم ايده‌جكره عفو عمومی وعد ايلمسی كبی (اشته بو حاللر پروتستانلغك موجدی اولان (لوتر) ه وسيلهٔ اعتراض اولمشيدی.

§

﴿انزروت﴾ ياخود (غزروت) — لاتينجه‌سی (سار قوقول) عربستان وايران طرفلرنده چيقار بر نوع اوت تخميدر رنكی صاری‌يه و بعضاً قرمزی‌يه مائل و پارلاق وصمغلی وطبيعتی حار ومسكردر صمغنی مقدما اطبا قوللانورلر ايدی اليوم مصرده طائفهٔ نسا وجودلرينه سمن كلمك ايچون حامدن چيقدقدن صكره قوللانورلر.

§

﴿أنس﴾ — بن‌مالك رضی الله عنه — عليه الصلوة والسلام افندمز مدينهٔ منوره‌يه هجرت بيورديغی كون اهالئ مدينه‌نك هر بری بر هديه تقديميله مظهر التفات سنيه‌لری اولديغی صره‌ده حضرت انس رضی الله عنهك والده‌سی دخی حضور پيغمبری‌يه چيقوب يا رسول الله بن دخی خاكپايكه بر هديه تقديم اتمك استرم لكن اقتدارم مفقود اولديغندن شو يتيم جكر پاره‌می كتوردم وسكا هديه ايتدم الی آخر العمر خدمت نبويه‌كده بولنسون ديدی وحضرت پيغمبر افندمز دخی زياده سيله ممنون اوله‌رق قبول وموما اليهايه التفات بيوردی. حضرت انس تمام اون سنه خدمت جناب نبويده بولنمش وادعيهٔ سنيه‌لری بركاتيله پك چوق

ثروته مالك اولوب يوز سنه‌دن زياده عمر سورمشدر .   اصحاب كرام رضوان الله تعالى عليهم اجمعين حضراتنك ايچنده الڭ چوق اولادى اولان واولاد و اولاد اولادندن يوز نفر يني كورن حضرت انس ايدى .

§

﴿ انسجام ﴾ انواع بديعدن بر نوعدر   ناظم ياخود ناثرڭ كلامى تعقيد لفظى ومعنويدن خالى ومفهومى غايت بسيط والفاظى دقيق وجليل المعانى وتكلف وتعسفدن برى اوله‌رق طبيعتيله ايراد ايتمسنه اطلاق اولنور بوده انجق سلامت ذوق وتوقد فكر و براعت انشا ايله ميسر اوله بيلور تكلف و تصنع ايله ممكن دكلدر .

§

﴿ انسير ﴾ — انقره شهرينك نام عتيقيدر.   انقره كلمه‌سنه بيوريله .

§

﴿ آنصار ﴾ — عليه الصلوة والسلام افندمزه مكهٔ مكرمه‌ده و بعد الهجره مدينهٔ منوره‌ده معاونت ايدن (اوس) و (خزرج) قبيله‌لرى اهاليسى ديمكدر .   اشبو ايكى اسم وقتيله قبيلتين مذكوريتنه رئيس اولان ايكى قرنداشك اسمى واهاليسى اولادلرى ايدى .   (اوس) لغتده قورد معناسنه‌در .

§

﴿ انطاكيه ﴾ حلب ولايتى داخلنده و (اورونت) نهرى كنارنده بر شهيردر   اليوم اون يدى بيك اهاليسى واردر   وقتيله اطرافنده دفنه اغاجى چوق اولديغندن يونانيلر (دفنه) ديرلر ايدى .   بونى سلفكيان ياخود سلوسيد دولتى حكمدارلرندن (انتى يوخون) نامنده بر ذات ياپديروب حضرت (عمر) رضى الله عنه زماننده يد اسلاميانه چمش و بر مدت مصرلولر اداره‌سنده قالوب (١٥١٦ م و ٩٢٢ ﻫ) تاريخنده دولت عليه‌يه انتقال ايتمشدر .

انطاكيه يونانيلر زماننده ايكيوز بيك نفوسى جامع وحلبدن معمور و خيلى زمان ايمپراطورلره پاى تخت اولمش برشهر جسيم اولوب ايچنده (آپولون) ڭ بربيوك هيكلى وار ايدى   لكن سلوسيدلرك و فرس

حکمداری (شابور) وسائره‌نك هجمات شدیده ومتوالیه‌سی و بالدفعات وقوعبولان حرکت ارض بلیه‌سی ایله خراب اولمش واولکی حالنه نسبتله شمدی قریه حکمنده قالمشدر .
آق شهردن طاغه طوغری التی ساعت کیدلدکده وقتیله اوراده دخی (انطاکیه پیسیدیام) نامنده بر شهر وار ایدی والیوم نصیبین دینلان شهرك اسمی دخی مقدما (انطاکیه مغدونیا) ایدی . انطاکیه‌ده پك چوق ایپك وزیتون یاغی وصابون تجارتی اولور .

§

﴿ انطالیه ﴾ — قونیه ولایتنه تابع تکه سنجاغی داخلنده برقصبه‌در وازمیرك جنوب شرقیسنده وایکی یوز اللی میل بعدنده اولان انطالیه لیمانی درونده واقعدر واون سکز بیك نفوسی واردر . انطالیه‌یی (پرغام) یعنی برغمه حکمدارلرندن ایکنجی (رومن) (٥٤٠١ خ) تاریخنده یعنی میلادك یوز طقسان اوچ سنه مقدمنده یاپدیروب پدری (اتال) لك نامنی ویردی وروما ایمپراطورلرندن (ادریا) نك شرفنه بر طاق ظفر یاپدیردی . بوشهر طبقه طبقه ایکی قات سور ایله احاطه اولنمش وسورلرك بر برندن بعدی التمش ذراع بولنمشدر اطرافنده‌کی بوستان و بغچه‌لرده پك کوزل میوه وسبزه واراضیسنده پموق وافیون وخرنوب ولیمون وطوت وسائره یتشمکده وطوز وقطران وکراسته چیقمقده‌در .
(٧٩٠ م و ١٧٤ ﻫ) تاریخنده عساکر اسلامیه‌نك اشبو انطالیه لیماننه اینوب استانبول ایمپراطورینك موجود اولان دونغماسنی کاملاً احراق ایلدیکی تواریخده محرر ایسه‌ده بو وقعه‌نك خلیفه (مهدی) زماننده یعنی هجرتك یوز التمش بشنجی سنه‌سنده اولمسی دخی مأمولدر .
اسکی انطالیه دنیلان (سیدا) شهر عتیقنك خرابه‌سی کوپری صوینك بحره منصب اولدیغی محلده حالا کورلمکده‌در .

§

﴿ انطوان ﴾ یاخود (انتونیوس) — بو ذات روما دولتی قونسلارندن ایکن (٥٥٥٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك قرق درت سنه مقدمنده وروما ایمپراطوری (سزار) لك عقیب قتلنده اخص رفقاسندن

ایکی ذات ایله سوزی پیشیروب روما ممالك جسیمه‌سنی کو یا مشترکا اداره اتمك اوزره اوچه تقسیم ایتدی وکندو حصه‌سنه اصابت ایدن آسیا وماکیدونیا وسوریه و یونانستان ممالکنه کیدوب حکومتنی اعلان ایلدی وسلالهٔ ملوك بطالسه‌دن مصر حاکمه‌سی مشهوره (قله‌ئو پاتر) ایله بالمناسبه ملاقات ایدوب حسن وآن وشیوه ورفتارینه دلبسته اولدیغندن بر دها بر برلرندن آیرلمامق وملکلرینی برلکده اداره اتمك اوزره عقد اتفاق ومحبت ایلدیلر لکن حریص اقبال اولان ودیکر شریکی (لبید) ی قتل وملکنی غصب ایدن شریك سلطنتی (اوقتاو) بونك دخی ازاله‌سنه فرصتجو اولدیغی حالده مومی الیها ایله ملاقاتنی خبر الدیغی کبی رومالولری بالتشویق اوزرینه عسکر چکوب (آقسیوم) ده محاربه ایتدی و بو محاربه‌یه معشوقیله برابر کلمش اولان مومی الیها قله‌ئوپاتر مغلوبیت کندو طرفلرنده واقع اوله‌جغنی حس ایتدیکی کبی کتوردیکی مصر عسکریله برابر مصره رجعت ایلدیکندن (انطوان) ضعیفلیوب فناحالده مغلوب واودخی مصره فراره مجبور اولدی وعارندن کندو کندوسنی اولدوردی.

(آقسیوم) نارده کورفزی داخلنده‌در.

غول ممالکنك دخی انطوانه عائد اولدیغی بعض تواریخده کورلدی بو حالده اولوقت یونانستانه وماکیدنیایه مربوط ممالکك بعضیسنده دخی غول وار ایمش دیمك اولور.

§

﴿انعکاس﴾ — حکمت طبیعیه‌ده انعکاس ضیا وحرارت وصدا خطوط منتشره‌سنك بر مانعه تصادفیله تبدیل استقامت اتمسنه دیرلر فقط بوخاصه ضیا وحرارت وصدا ایله (الاستیق) جسملرك مصادمه‌سنده بر قانونه تابع اوله‌رق جریان ایدر.

اولا نقطهٔ انعکاسده برلشان خط وارد ایله خط منعکس وخط اصلی بر مستو یده بولنورلر ثانیا خط واردایله خط منعکس خط اصلی‌ایله مساوی زاویه رسم ایدرلر.

§

﴿انقره﴾ — یاخود (انکوری) شهری — قونیه نك جهت

شمالیسنده وایکیوز التمش بش کیلو مترو بعدنده ینه بو نامده اولان ولایتك مرکزیدر . وتخمیناً قرق بش بیك نفوسی واردر .

بو ولایتده حاصل اولان کچی وقیون تفتکی غایت اوزون و یومشاق وبیاض و پارلاق اولدیغندن اوروپالولر آلوب نفیس قاشلر پپارلر وآولنان طوشانلرك توکلرینی دخی معتبر طوتارلر . بوراده هر درلو محصولات یتشدیکی کبی میوه‌سی دخی پك کوزل اولور ایسه‌ده عصر اخیرده برقاچ دفعه قحط ظهور ایلمشدر . انقره‌ده قیصر (اوکوست) لك برهیکلی ومشتری‌یه منسوب دیکر بر جسیم هیکل وار ایدی و بر معبد خرابه‌سی اوزرنده قیصر مشار الیهك وصیتنامه‌سی محکوك ایدی حتی اوروپالولر وصیتنامهٔ مذکور اوزرینه ایکی کتاب تألیف اتمشلردر انقره اسکندر رومینك وسائر ملوك رومیه‌نك یدینه دخی کچوب مؤخراً عجملر طرفندن استرداد اولندی وهارون الرشید ومعتصم زمانلرنده یداسلامیانه ودها صکره سلچوقیلره کچوب (١٣٦٠ م و ٧٦٢ ه) تاریخنده سلطان (مراد اول) حضرتلرینك همتیله قرمان امارتندن استخلاص وممالك دولت علیه‌یه الحاق ایدلدی . (١٤٠١ م و ٨٠٤ ه) تاریخنده سلطان (یلدیرم بایزید) خان ایله تیمورلنکك محاربهٔ مشهوره‌سی وخان مشار الیهك اسارتی انقره صحراسنده وقوعبولمشیدی

§

﴿ انقلابین نقطه‌لری ﴾ — شمسك حرکت سنویهٔ ظاهریه‌سنده منطقهٔ بروج اوزرنده خط استوادن الك بعید بولندیغی و یاخود میلنك الك زیاده اولدیغی نقطه‌لره دینور شمسك مذکور نقطه‌لره ورودنده جزئی توقف ایدر کبی اولمسی وجه تسمیه اولمشدر ومذکور نقطه‌لردن نصف کرهٔ شمالیده بولنانه (انقلاب صیفی) ونصف کرهٔ جنوبیده بولنانه دخی (انقلاب شتوی) نقطه‌سی دنیلور. شمسك انقلاب صیفی‌یه وصولی حزیرانك سکز و یا طقوزنده والك اوزون کونلرده وانقلاب شتوی‌یه دخولی دخی کانون اولك سکز و یا طقوزنده والك قیصه کونلرده وقوع بولور. اشبو ایکی انقلاب نقطه‌لرندن بشقه ایکیده اعتدالین نقطه‌لری اولوب محرك سنویٔ شمسی‌یی دردە تقسیم ایتملریله شمسك محرك منقسمی دوری فصول اربعه‌یی حصوله کتورر .

§

﴿ انکروس ﴾ — (هونغوروس) ك غلطيدر. (هون) كلمه‌سنه نظر بيوريله.

§

﴿ انکسار ﴾ — ضيانك خطوط منتشره سنك واسطهٔ لطيفه دن واسطهٔ كثيفه‌يه دخولنده تبديل استقامت ايتمسنه دنيلور. و برخط شعاع وارد ايله موقع تقاطعدن رسم اولنان خط شعاع اصلی استقامتيله احداث ايلديكی زاويه‌يه (زاويهٔ انكسار) ديو زاويه‌يی شامل اولان سطحه دخی (سطح انكسار) اطلاق اولنور.

اكر بر شعاع وارد يالكز بر شعاع منكسر حاصل ايدرسه اكاده (انكسار مضاعف) دينور.

ضيانك آثار انكسار يه‌سی هر وقت وجزئی بر دقتله كوريله بيلور مثلا بردكنك صويه طالديرلمش اولسه صوده كی قسميله غيرمغطوس قسمی منكسر كوريلور عموماً صويه طالديريلان شيلر صوده دها بيوك رؤيت اولنور بناء عليه صوده بولنان بالقلر صوده بولندقلری مسافه‌دن دها يقين برموقعده ظن اولنور. اجرام سماويه ضيالری طوغريدن طوغری‌يه نظره واصل اوله‌مديغی حينده افقده مرئی اولور طلوع وغروب شمسدن اول وصكره حصوله كلان فجر وشفق دخی انكسار ضيادن حصوله كلور.

§

﴿ انكلتره ﴾ — بحر محيط اطلاسيده واوروپا قطعه‌سی جوارنده واقع (بريتانيای كبير) نام اطه‌نك جهت جنوبيسنده بر قطعهٔ جسيمه‌در بو قطعه شمالاً (استوچيا) وغرباً (ايرلانده) وشرقاً شمال وجنوب (مانش) دكزلريله محدوددر شمالدن جنوبه طوغری وسعتی بش يوز يتمش شرقدن غربه طوغری درتيوز يكرمی كيلو مترودن عبارتدر و منقسم اولديغی قرق عدد قونتلقده يكرمی بش مليون درتيوز سكسان بيك و عموم بريتانيا جزيره‌سيله ملحقاتنده اوتوز درت مليون بشيوز بيك نفوسی تخمين اولنمقده‌در انكلتره‌نك شمال جهتيله غال امارتندن ماعدا اراضيسی طاغلق دكل ايسه‌ده صغوغی زياده‌جه وهواسی دائما سيسلی ورطوبتليدر.

روما ایمپراطوری (سزار) لـُ (٥٥٤٠ خ) تاریخنده یعنی میلادك اللی درت سنه مقدمنده بریتانیایه ایکی دفعه هجومی تواریخده محرر ایسه‌ده شایان امنیت اولمیوب اندن صکره‌سی مضبوط ومعلوم اولدیغندن تفصیلاتنه کیریشلمدی. انکلیز لساننك اصلی (ساقسون) لسانیدر بتون (بریتانیا) جزیره‌سنده بولسان قوللانلقده ایسه‌ده اهالیء قدیمه‌نك بر طاقی اسکی (سلتیك) و (ارس) لسانلرینی دخی قوللانمقده‌درلر. بریتانیای کبیر حکمداری بولنان ذات (انکلیقان) کلیساسننك ناظری و بتون ملتك رئیس روحانیسی صاییلور.

انکلتره دولتنك اوروپا وآسیا وآفریقا وآمریقاده متصرف اولدیغی مستملکات ومستعمراتی پك چوقدر ووسعتی بیاغی کرهء ارضك ثلث مقدارینه ومجموع سکانی سکان ارضك ربع مقدارینه معادل اولور. (حکومت) کلمه‌سنه دخی مراجعت بیوریله.

انکلتره دولتنك ابتدای تشکلندنبرو حکمدارلق ایدن ذواتك مقداریله منسوب اولدقلری خاندانلر.

عن	الی	حکمدار	منسو بیتلری	برنجیلری
٨٠٠	١٠١٣	١٤	ساقسون	اغبرت
١٠١٣	١٠٦٦	٠٨	ساقسون دانیمارق	سونه نون
١٠٦٦	١١٥٤	٠٥	نورمان	کیلیوم
١١٥٤	١٤٨٥	١٤	پلانتاژنت	هانری ٢
١٤٨٥	١٦٠٣	٠٥	طودور	هانری ٧
١٦٠٣	١٦٨٩	٠٦	ستوارد	ژاق
١٦٨٩	١٧١٤	٠٢	اورانژ	مریم
١٧١٤	٠٠٠٠	٠٠	هانور	جورج

§

﴿ انکیرمان ﴾ — قریم شبه جزیره‌سنده وسیواستپول لیماننك نهایت شرقیسنده و (چرنایه) صوینك آغزینه یقین محلده بر قصبه‌در. بوقصبه‌نك جوارنده بر چوق خرابه‌لر وقیالرك ایچروسنده طوغری او یولمش مغاره‌لر بولندیغنه نظراً بوراسی وقتیله (قینه نوس) دنیلان مملکتك یری واسکی کوزلوه‌نك جواری ظن اولنمقده‌در. (١٨٥٤ م و ١٢٧٤ ه) تاریخنده دولت علیه‌نك روسیه علیهنه متفق اولان فرانسه

وانكلتره دولتلری عساکر معاونه‌سی بوراده روسیه‌لیلری فنا حالده مغلوب و پریشان ایلمشیدی.

هوجه بك طرفلرنده اولان (آق کرمان) بشقه‌در.

§

﴿ انکیزیسیون ﴾ — قتولك مذهبنی محافظه وخلافنده اولنلری تأدیب وتربیه ایچون (١٢٣٢ م و ٦٣٠ هـ) تاریخنده اسپانیاده (قطالونیا) شهرنده تشکل ایدن جمعیت رهبانیه‌نك اسمیدر. بو جمعیت اسپانیانك هر طرفنده برر شعبه آچوب مسلمانلره ویهودیلره و بونلرك طرفدار ومحبلری اولان ومحار به‌لرده مسلمانلره معاونت ایدن قتولکلره اتمدکلری ظلم وتعدی واذا وجفا قالمدی. واقعا انکیزیسیونك ابتدای تأسسنده وظیفه‌سی روحانی متهم اولنلری جزالندیرمقدن عبارت ایدیسه‌ده صکره‌لری یعنی (١٢٨١ م و ٨٨٦ هـ) تاریخنده اندلس اهالیٔ مسلمه‌سنك بتون بتون محو وطردینه یوریان قرال (فردیناند) و زوجه‌سی (الیزابت) دن زیاده‌جه یوزبولملری اوزرینه قامتی آزدیروب ایشی اولدرجه‌یه واردیردیلرکه عندلرنده متهملری بودروملره آتوب آجلق وصوسزلقله اولدیرمك وآتشده یاقق وخاطر وخیاله کلمدك اشکنجه‌لرله تلف ویامجروح ایتمك طاوق کسمك قدر بیله اهمیتلی دکل ایدی. بوخباثت برآره‌لق فرانسه وایتالیا ممالکنه دخی سرایت ایدوب ایکنجی (فلیب) زماننده (پی‌پا) ده بر بیوك اختلاله واورانك اسپانیادن تفریقنه سبب اولمشدر. اشبو انکیزیسیون جمعیتلرینك آزغنلغی تاریخندن تاریخ الغاسی اولان (١٨٠٨ م و ١٢٢٣ هـ) تاریخنه قدر ایتدکلری ظلم وجفانك درجاتی بیلنمك ایچون زیرده محرر حسابی مطالعه وتصور کافیدر.

نفوس عدد	
٥٠٠٠٠٠	شرلرندن دیار آخره فرار ایدن
٠٢٩١١٥٤	کورکه وزندانه وضع اولنوب اکثریسی تلف اولان
٠٠٤٣٠٠٠	قورقولرندن واشکنجه‌دن تلف اولان
٠٠٣٣٧٤٦	دیری دیری احراق اولنان
٠٠١٨٠٢٧	بعدالاعدام جسدلری احراق اولنان

٠٠١٨٠٠٠ اشکنجه‌دن مجروح اولان

٥٤٠٣٩٢٧ یکون بش ملیون درتیوز اوچبیك طقوز یوز یکرمی یدی نفوسدر .

§

﴿آنوش﴾ — شیث بن‌آدم علیه السلامك اوغلی وولی عهد وخلیفه‌سیدر . پدرینك وفاتندنصکره (١٣٠٢ خ) تاریخنده یعنی میلادك درت بیك ایکیوز طقسان ایکی سنه مقدمنده مقام خلافته چکوب اوتوز سکز ییل کمال عدل وحقانیتله حکومت سوردی وطقوز یوز اللی ییل معمر اولدی
زماننده کرهٔ ارضك ثلث مقدارینی صو باصدیغی بعض تواریخده کورلمشدر .

§

﴿آنوشان﴾ — ملوك ارامنه‌دن مقتول (کارطوس) ك اوغلی و خلفیدر . پدری مومی الیه (٣٨٦٥ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك یدی یوز یکرمی طقوز سنه مقدمنده آثوریا محاربه‌سنده قتل اولندیغی زمان بوذات آثوریلرك مقر اداره‌سی اولان (نینوه) حبسخانه‌سنده محبوس ایدی پدرینك قتل اولندیغنی خبر آلدیغی کبی برتقریب قورتیلوب ممالك موروثه‌سنی استخلاصه موفق اولدی والتمش اوچ سنه سلطنت سوروب (٣٩٢٨ خ) تاریخنده بلا ولد وفات ایتمکله (ارامیان) سلالهٔ حکمرانیسی منقرض اولوب ممالکی رؤسا و وکلا بیننده تقسیم اولندیغندن ارمنستان سکز یوز سنه قدر طوائف ملوك هیئتنه کیردی .

§

﴿آنه﴾ — ٤٣٢٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك ایکیوز یتمش سنه مقدمنده منقرض اولان (تروو‌ا) دولتی حکمدارلرندن متوفی (پریام) ك دامادیدر . بوذات قائن پدرینك مغلوب ومقتولیتندن صکره برچوق مهاجرله آفریقایه واورادن برسنه صکره ایتالیایه چکوب توطن ایلدی وبراز مدت صکره (لاتیوم) دیدکلری اهالیٔ قدیمه‌نك یعنی (آبوریز) لرك رئیسی اولان (لاتینوس) ك قزینی آلدی ومؤخراً (روتول) محاربه‌سنده خیلی قهرمانلق کوستردیکندن اهالیٔ مرقومه‌نك محظوظیتنی قزانوب قائن پدرینك وفاتندن صکره ریاست مذکوره‌یه نائل اولدی .

تاریخ مذکوردن بشیوز اون یدی سنه صکره روما دولتنی تشکیل ایدن ذات اشبو (آنه) سلاله‌سندندر .

§

﴿ آنی ﴾ — قارصك شرق جنوبیسنده واوتوز کیلو مترو بعدنده براسکی شهردر . بوشهر وقتیله ارمنستان حکمدارلرینك پای تختی اولدیغندن پك معمور وقلعه‌سی اولوقته کوره برنجی درجه‌ده متانتله مشهور ویوز بیك خانه و بیك کلیساسی اولدیغی متواتر ایدی . بوقلعه‌یی (١٠٤٥ م و ٤٣٧ ﻫ) تاریخنده یونانیلر بیوك غیرتله ضبط و (١٠٦٣ م و ٤٥٦ ﻫ) تاریخنده (الب ارسلان سلجوقی) خندقلر طلوسی عسکر فداسیله استیلا ودها صکره کرجیلر وعجملر وارمنیلر ومغوللر بر برینی متعاقب هجوم وسنه‌لرله محاصره وتضییق ایلدکلرینه بناء اهالیسی طاغلدی و (١٣٠٩ م و ٧١٩ ﻫ) تاریخنده دخی بر بیوك حرکت ارض وقوعبولدیغندن خراب اولوب ایلر طوتار یری قالمدی .

شمدی یالکز بعض آثاری کورلمکده وموجود اولان خراب سورینك محیطی اون التی میل تخمین اولنمقده‌در .

§

﴿ آنیبال ﴾ — قارتاج دولتی برنجی جنراللرندن مشهور (آمیلقار)ك اوغلیدر . هرمحاربه‌ده پدریله برابر بولنوب فنون حربیه‌یی تحصیل ایتدیکندن پدرینك وفاتنده یکرمی بش یاشنده اولدیغی حالده برنجی جنرال تعیین اولنمش وقارتاج دولتی اوته‌دنبرو (روما) دولتیله معارض واخذ ثاره مترصد بولندیغی جهتله (٥٣٧٥ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکیوز اون طقوز سنه مقدمنده برنجی (پونیق) معاهده‌سنی نقض واعلان حرب ایدوب اشبو (آنیبال) ی روما جهتنده اولان اسپانیا اوزرینه کوندرمشیدی (آنیبال) ذاتاً رومالولره خصومت ایتمك وبهمه‌حال رانتقام آلمق ایچون پدرندن نصیحت آلمش و پدرینك حال احتضارنده نصیحت مذکوره‌یی ایفا ایده‌جکنه بیوك یمین ایتمش اولدیغندن ینار آتش کبی اسپانیایه کیدرك سبب اختلاف اولان (صاغونت) ولایتنی اوروب بتون اسپانیایی تحت اطاعته آلدی واورادن اردوسنه برچوق عسکر دها علاوه ایدرك ومروری اولوقته قدر محال ظن اولنان (الب)

طاغلرینی آشه‌رق ایتالیایه یکوب رومالولرله اوچ دفعه ایتدیکی محاربه‌یی قزاندی وایتالیانك همان یاریسنی آلدی و (٥٣٧٨ خ) تاریخنده وقوعبولان مشهور (قان) محاربه‌سنی دخی قزانوب رومالولرك برسرعسکرینی و برچوق سیناتو اعضالریله التی بیك قدر زادکانی و یتمش بیك عسکرینی تلف وایتالیانك ضبطنی وروما دولتنك محو ینی تسهیل ایتدیسه‌ده (قاپو) نك ذوق و صفاسنه طالدیغندنمیدر یاخود دیکر برمطالعه‌یه مبنیمیدر ایلرو کیتمدی و برو یاندن رومالولر مشهور جنرال (سپیون) ایله افریقا جهتنه برمکمل اردو کوندروب قارتاج دولتنك پای تختنی تحت محاصره‌یه آلدیغندن (آنیبال) رجعت و پای تخت مذکوری محافظه‌یه مجبور اولدی وهرنقدر یتیشوب براز چارپشدیسه‌ده دفعلرینه مقتدر اوله‌مدیغنه ودولتی نزدنده مسئول، واهالی نظرنده معیوب اوله‌جغنی اکلادیغنه بناء سوریه‌یه ومؤخراً (پتینیا) حکومتنه التجا ایلدی لکن حکومت مذکوره رومالولرك امرندن چیقه‌میوب کندوسنی تسلیم ایده‌جکنی اکلادیغی کبی (٥٤١٢ خ) تاریخنده یعنی میلادك یوز سکسان ایکی سنه مقدمنده ککبوزه‌ده کندو کندوسنی اولدیردی .

§

﴿ آوار ﴾ یاخود (آبار) — ترکستانك (توپا) نامیله متعارف اهالیٔ قدیمه‌سندن و (هون) فاملیاسندن بر بیوك قبیله‌نك اسمیدر . بونلر ابتدا (٥٦٣ م) تاریخنده (دون) اراضیسنك غرب جهتنده کورندیلر وصکره طونه‌نك برو یقه‌سنه یکوب حرباً یرلشدیلر و برقاچ یوز سنه صکره جرمانیا وایتالیایی تسخیر واستانبولی تهدید ایلدیلر ایسه‌ده (٧٩٦ م و ١٨٠ ه) تاریخنده فرانسه ایمپراطوری (شارلمان) ه دیش یکوره‌میوب تسلیم واطاعته مجبور اولدیلر واخیراً اسیر معناسنه اوله‌رق (اسلاو) نامنی آلان طائفه ایله اختلاط ایتدیلر . (جوجان) یاخود (اویغور) ترکلری دخی بونلر ظن اولنیور .

اشبو (آوار) لرك برقسمیده اولوقت طاغستان حوالیسنه یرلشوب صکره مسلمان اولمشلر والیوم قافقاسیه‌نك شمال جهتنده ساکن بولنمشلر ایسه‌ده مقدارلری آزالمشدر وشمدیکی نامری (اوزمی آوار) در . روسیه‌یی

(١٨٣٤ م و ١٢٥٠ ھ) تاریخلرندنبرو یکرمی اوتوز سنه تهدید ایدن مشهور شیخ شامل افندی اشبو اوارلردن یاخود (لزکیلردن ایدی •

§

﴿ آوارین ﴾ یاخود (آواروین) -- موره شبه جزیره‌سنده (ارقادیا) سنجاغی داخلنده وساحل بحرده مستحکم برشهردر . دولت علیه بوشهری (١٤٩٩ م و ٩٠٥ ھ) تاریخنده براً و بحراً محاصره ایدرك امداده کلمش اولان اوروپا دونغاسی رومزه اعانه ایتدیکی حالده ضبط ایلدی وعقیب فتحده اهالیدن برطاقی وندیك عسکریله برابر قلعه درونده کیزلندکلری محللردن و یوصولردن چیقوب قلعه‌یی تکرار آلدیلر ایسه‌ده مشهور کمال رئیس دونغای همایون ایله ینه کیدوب استرداده موفق اولدی ومقدما کیزلتان و یوصویه کیرنلردن اوچیبك قدر عسکر واهالی‌یی اعدام ایتدکدنصکره (انیقه) و (اسوصا) قلعه‌لرینی دخی ضبط ایلدی وقلعهٔ مزبوره (١٦٨٤ م و ١٠٩٦ ھ) تاریخنده ینه وندیکلوله واوتوز برسنه صکره ینه دولت علیه‌یه کچدی و (١٨٢٧ م و ١٢٤٣ ھ) تاریخنده موره سفری مناسبتیله (آوارین) لیماننده یاتمقده بولنان اللی طقوز قطعه دولت علیه ومصر دونغاسندن اللی قطعه‌سنی یونانلوله طرافدارلق ایدن و دولت علیه ایله‌دوست کچینان انکلتره وفرانسه‌وروسیه دونغاسی بغتةً کلوب دوستلق ینه باقی اولمق اوزره احراق و بشبیك قدر عساکر بحریهٔ اسلامیه‌یی اسیر ایلدی . بوکا فرنکلر (ناوارین) دیرلر وبو خساره جسارت ایدن امیرالی کویا یدنده بویله برامر یوغیدی دیو قباحتلی طوتارلر .

§

﴿ اوانس ﴾ — کلدانیلرك وقتیله آله اعتقاد ایتدکلری شخص موهومك اسمیدر . بونی نصف علیاسی انسان ونصف سفلاسی بالق اولمق اوزره تصویر ایدرلر ونوع بنی آدمه مقتضی نظامات وصنعت زراعتی تعلیم ایچون هند دکزندن چیقدیغنه ذاهب اولورلر ایدی .

§

﴿ اوبا ﴾ — یونانستانده واقع (اغریبوز) اطه‌سنك نام عتیقیدر (اغریبوز) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اوتیش ﴾ — برعالم راهبك اسمیدر . بوراهب حضرت مسیح علیه السلامك حین تجسدنده لاهوت ایله ناسوتی اتحاد ایدوب تماماً لاهوت حکمنه کیردیکنی یعنی حضرت عیساده یالکز برطبیعت الوهیة اولدیغنی ادعا ونشر ایلدی وبو مسئله اوزرینه ظهور ایدن اختلافی برطرف ایتمك اوزره (٤٤٩ م) تاریخنده ایمپراطور (تئودوس) لك امریله تشکل ایدن (افس) جمعیت رهبانیه سنده عقیدهٔ مذکوره بردرجه یه قدر قبول اولنوب بعض نصاری رد ایلدی . بو اعتقاد اولوقت (اوتیشست) نامیله شهرت بولوب مؤخراً (قبط) و (یعقوبی) و (ارمنی) شعبه لرینه انقسام ایتمش وجمله سنه بردن (مونوفیزیت) دینلمشدر . (اعتقاد) کلمه سنه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ اَوج ﴾ — شمس منیریمزه تابع اولان کواکب سیاره نك شمسك اطرافنده قطع ناقص مخیلری اوزرنده دورلرنده شمسدن الك بعید بولندقلری نقطه لره (اوج) تعبیر اولنور . کرهٔ ارض انقلاب صیفیده اشبو اوج نقطه سنده بولنور وبونك عکسی اولان یعنی شمسه الك قریب بولنان نقطه لره (خضیض) دنیلور وکرهٔ ارض انقلاب شتویده اشبو خضیض نقطه سنده واقع اولور .

§

﴿ اوحد الدین ﴾ — کبار مشایخ صوفیه دندر ومسقط رأسی (بلیان) اسمی (عبدالله) در . شیخ (ابو علی دقاق) حضرتلرینك احفاد احفادندن واصحاب کراماتدن برمبارك ذات ایدی . بو ذات عالیقدر ابتدای سلوکنده اون برسنه خلقدن انزوا وطاغلرده توطن ایدوب صکره (ابوبکر زاهد) حضرتلرندن تکمیل سلوك بیوردی . برکون مریدلرندن بری برحیه طوتار وحیه دخی مریدی صوقوب وجودینی شیشیرر وشیخ مشار الیه بو حیه یی نیچون طوتدك دیو مریده عتاب ایلدکده مرید (سزخدادن غیری یوقدر) بیورمش ایدیکز بناء علیه بنده حیه یی غیر کورمدم وضرر مأمول ایتمدم دیمسی اوزرینه شیخ مشار الیه (اوغلم نه وقت جناب حق

قهر لباسنده کورر ایسه‌ك اورادن قاچ) جوابنی ویردی ودعا ایدوب اضطرابنی دفع ایلدی . شیخ مشار الیهك وفاتی (١٢٨٧ م و ٦٨٦ ﻫ) تاریخیده‌در .

§

﴿ اوخانس ﴾ — دولت ساسانیه‌یی تشکیل ایدن اردشیرك قتل ایلدیکی ارمنستان حکمدارینك اوغلیدر . پدری مومی الیه حال حیاتنده بونی رومایه کوندرمش واوراده تربیه اوله‌رق بیومش ایدی مومی الیه (٢٨٦م) تاریخنده پدرینك قتل اولندیغنی خبر آلدیغی کبی روماللرك ویردیکی عسکر ایله ارمنستانه کیدوب تخت موروثنه اوتوردی وپت پرست ایکن خرستیانلغی قبول واسمی (تیرداد) ایکن (اوخانس) ه تحویل ایلدی ورومالولرك معاونت معنویه وحمایه‌سیله اللی بش سنه سلطنت سوروب نهایت خرستیانلق علیهنده بولنان تبعه‌سی یدیه قتل وکماحده دفن اولندی .

§

﴿ اوخری ﴾ — مناستر ولایتی داخلنده واوخری کولیله (قره‌دیرین) نهری کنارنده وسلانیك قضاسنك شمال غربیسنده وقرق ساعت بعدنده برقضا مرکزیدر . بوشهر وقتیله برمدت بلغار قراللرینك مرکز اداره‌سی اولمشیدی شمدی انجق التی یدی بیك نفوس واردر .
اوخری کولنك طولی یدی وعرضی برساعتدر .

§

﴿ اوخوس ﴾ یاخود(اوغوز) — ملوك کیانیهٔ فرسدن(اردشیربابك)ك کوچك اوغلی وخلفیدر . (اردشیرثانی) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اودواقر ﴾مقدما آسیادن کلوب ایتالیایه یرلشمش اولان (هرول) طائفهٔ وحشیه‌سنك رئیس یاخود قرالیدر . بوذات ظاهرده روما دولتی حمایه‌سنده بولنور . وبعض محارباتده عسکر ویره‌رك اعانه ایدر وحقیقتده دولت مشار الیهانك ضعفندن استفاده زماننی بکلر ایدی نهایت (٤٧٦م) تاریخنده رومادە براختلال چیقاروب ایمپراطوری خلع وکندوسنك ایتالیا قراللغنی اعلان ایلدی .
بونجه‌سنه‌لردنبرو حکمدارانك کافه‌سنی کندوسنه سرفرو ایتدیرمش ومعمورهٔ

دنیانك همان اکثری محللرینه مالك اولمش اولان قوجه روما دولتی بوصورتله محو اولدی کتدی . عسکری طائفه‌سنه تملیك اراضی اصولی بونك زماننده ایجاد اولنمشدر .

§

﴿ اودوقس ﴾ — یونانستانك (٥٢٢٤ خ) تاریخی یعنی میلادك اوچیوز یتمش سنه مقدمی هیئت علماسندن بر مشهور ذاتدر . سنین شمسیه‌نك اوچیوز التمش بش کون اعتبار اولنمسنه بو ذات قرار ویردی . وعلم هیئت ونجومدن خیلی کتاب یازدی . شمدی هیچ بری میدانده یوقدر .

§

﴿ اودومترو ﴾ — ماشـیاً قطع اولنـان طریقك امتداد مسافه‌سنی حساب وتعیین ایچون یاپلمش بر آلتدر و بو آلت عادتا ساعتکبی اقسام متساویه‌یه تقسیم اولنمش بر دائره اوزرنده اره‌ یی تحریك ایدیجی بر طاقم چرخلردن مرکبدر . بر نوعی جیبده طاشینور ودیکر نوعی عربه‌نك تکرلکنه ربط اولنور .

§

﴿ اوده‌سا ﴾ — روسیه دولتنك قره دکز ساحلنده تجارتکاه وهر تجاره آچیق بر کوزل مملکتیدر . بوراسی مقدما (هوجه‌بك) نامیله معروف بر کوچك قصبه ایکن (١٧٩٥ م و ١٢١٠ هـ) تاریخنده ایکنجی (قترینه) نك امریله توسیع وجوارنده اولان ویونان مهاجرلریله مسکون بولنان اسکی (اوده‌سوس) قصبه‌سـنك نامی اعطا اولندی . بو شهرده شمدی اکثریسی یونانی اولمق اوزره یوز بیك نفوس تخمین اولنمقده‌در وبربیوك کلیساسی وتیاتروخانه‌سی وبورسه وبانقه و باروتخانه‌سی واردر وابنیه‌سی اولدقجه منتظمدر .

§

﴿ اوده‌مش ﴾ — ازمیر سنجاغی داخلنده وتیره اووه سنك جهت شرقیسنده برقضا مرکزیدر وبرکی ناحیه‌سیدر

§

﴿ اودیسا ﴾ — لادقیه شهرینك نام عتیقیدر . لادقیه کلمه‌سـنه مراجعت بیوریله .

§

﴿ اودیب ﴾ — جماهیر یونانیه‌دن (تب) حکمداری (لائووس)ك

اوغلیدر . بوچوجق اناسندن طوغدیغی زمان باباسنك قاتلی واناسنك زوجی اوله‌جغنی اولوقتك اعتقادینه کوره هاتف غیب خبرویردیکندن باباسی بونی صبی ایکن تلف قصدیله طرد وتبعید ایتمش ایدی چوجق ایسه بولندیغی محلده بیویوب بر قهرمان نادر الاقران اولدی وباباسی کیم اولدیغنی بیلمدیکی حالده (تب) شهرینه کیدر ایکن یولده باباسنه راست کلوب خطاءً قتل وبرازصکره اناسنی تزوج ایتدی وخیلی زمان برلکده اولدقلری حالده حقیقت ماده میدانه چیقدیغندن مرقوم (اودیب) جهالتنه بناء والده‌سنك یوزینی بر دها کورمامك ایچون ایکی کوز بنی چیقاردی و والده‌سی دخی بوعار وجهالتله کسه‌نك یوزینه باقه‌مدیغندن کندوسنی تسمیم ایلدی . بوکا (ایدیپوس) دخی دیرلر .

§

﴿اور﴾ — اورفه‌نك اسکی اسمیدر . (اورفه) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿اورانبرغ﴾ — اوروپا ایله آسیانك آیرلدیغی محل جوارنده و (اورال) و (ساقاره) نهرلرینك التقا ایلدیکی محلده وروسیه دولتنك (اوقا) نام ولایتی داخلنده برسنجاق مرکزیدر . روسیه دولتنك ترکستان والیسی بوراده اوتورر واکثریسی مسلمان اولمق اوزره اهالیسی اون بشبیك تخمین اولنور و باقر وشیشه وقطیفه و چوقه کبی شیلر اعمال ایدیلور و اراضیسی اولدقجه منبت ومحصولدار صایلور . بو شهر (اورانبرغ) نامنی (۱۷٤۲ م و۱۱۵۵ ه) تاریخنده آلدی‌آندن اول (اورسق) ایدی . ذکر اولنان (اوقا) ولایتنده یدی یوز قرق بیك مسلمان تخمین اولنور .

§

﴿اورال﴾ — یاخود (آرال) — آسیای‌وسطاده ترکستان‌الکاسنك بر بیوك کولیدر و طولی درتیوز اللی و عرضی ایکیوز قرق کیلومترو و صویی طوزلیجه و سواحلی اپالچقجه‌در . مقدما بو کول (امدریا) دن عد اولنور و (خوارزم کولی) تسمیه ایدیلور ایدی ترکستانده وقره قالپاق دیارنده بولنان اوز بکلر بو کولك وام دریانك سواحلنده ساکن

اولدقلرندن آنلره دخی (اورالر) نامی ویرلمشدر اشبو اورالرك کافه‌سی مسلمان اولدیغی حالده مقدارلری بر بچق ملیون تخمین اولنمقده‌در بو کولك حوالیسنده اولان یوکسك طاغلره اورال طاغلری دیدکلری کبی بو طاغلردن اینوب جنوبه طوغری درتیبك التی یوز کیلومترو اراضی‌یی اسقاو بحر حزره انصباب ایدن نهره دخی اورال نهری دیرلر . اوروپایی آسیادن تفریق ایدن اشبو اورال نهرینك نام دیکری (یایق) در . روسیه دولتنك اورال نامنده برده سنجاغی واردر .

§

﴿ اورانغوتان ﴾ — عربجه نسناس دنیلان بیوك میمونك اسمیدر — بوحیوان براری عتیقه‌نك اك صیجاق محللرنده وخصوصا (صوماتره) و (نیانغ) اطه‌لرنده ومالغه یارم اطه‌سنده پك چوقدر قویروغی اولمیوب اکثری ایاق اوزری بولندیغی جهتله انسانه مشابهتی اولدیغندن وهله کوچك ایکن پك مشابه ایدوکندن بورالرجه یبان آدمی نامنی دخی آلمشدر برونی یاصی و آغزی بیوك وکوزلری بربرینه یقین و اوسـت دوداقلری مرتفعجه و چکه‌سی زیاده چیقیق و بطنی بیوك وقوللری اینجه و اوزونجه و قامتی نهایت ایکی مترویه قریب اولور و دائما کوك ومیوه کبی شیلرله تعیش ایدرك آره‌ده فوق المأمول برمهارتله بالق دخی طوتار و انسانه قولایلقله آلیشور و هر کوردیکی شیئی تقلید ایدر و آلیشانی حالنه کوره خدمت دخی کورر لکن صغوق یرلرده علت صدرایله چابك تلف اولور .

§

﴿ اورانوس ﴾ — اسکی یونانیلرك معبود اتخاذ ایتدکلری اشخاص موهومه‌دن بریدر یاخود ارضك اوغلی یاخود زوجیدر .

امرای عثمانیه‌دن اولوب (۱۳۶۲ م و ۷٦٤ ﻫ) تاریخندن (۷۷٥ ﻫ) تاریخنه قدر روم‌ایلنده جنوب قولی قوماندانی اولان وکومنجنه و واردار وقره‌فریه و عورتحصاری و قواله و درامه و زیخنه و سیروز ممالکنی استیلا ایدن‌ذاتك اسمی دخی (اورانوس) در . بو ذات بروسه دولت عثمانیه‌یه کچمزدن اول اورانك محافظی‌ایدی بروسه فتح اولندقدنصکره اسلامه کلدی وسلیمان پاشا ایله چناق قلعه‌سی بوغازینی کچوب کلیبولی حوالیسنی اوران مجاهدین

ايله برابر بولندى وچوق ايشلر كوردى. بو ذاته فتح ايتديكى محللردن پك چوق اراضى تمليك واحسان بيورلمش اولديغندن جملهسنى خيرات ومبراتنه وقف ايتمش و وقف مذكور اليوم مستثنا بولنمشدر.

§

﴿ اورتودوقس ﴾ — اعتقاد كلمهسنده يدنجى و سكزنجى نمرولره مراجعت بيوريله.

§

﴿ اورخان ﴾ — دولت عثمانيهده ايكنجى پادشاهدر و سلطان (عثمان) حضرتلرينك بيوك اوغلى و حضرت (خداوندكار) ك يعنى سلطان (مراد خان) اولك پدريدر و ولادتى (۱۲۸۱ م و ٦٨٠ ه) جلوسى (۱۳۲٥ م و ۷۲٦ ه) وفاتى (۱۳٥۹ م و ۷٦۱ ه) تاريخندهدر. مشاراليه جلوسى عقيبنده برادرى فضلادن (علاءالدين) پاشايى كندو آرزوسى وجهله مقر سلطنتده اوتوروب ادارهٔ ملكه باقق اوزره وزير يعنى صدراعظم تعيين ايتدى وسركردكاندن (اقجه قوجه) نام قهرمان يديله ازميد و برسنه صكره هركه وقره مرسل ضبط وپاى تخت بروسهيه نقل اولندى وصاريجه زور با دنيلان باشى بوزق عسكرك يرينه وقت سفرده يومى بر اقچه علوفه ويرلمك اوزره وپيادهناميله برنوع موظف عسكر تحرير و اونباشى ويوزباشى و بيكباشى نامليله ضابطلر تعيين ايدلدى بونلردن بشقه دوشيرمه خرستيان و اسير چوجقلرندن يكيچرى ناميله بر نوع عسكر دها ياپلدى و روم ايمپراطورينك ازنيق امدادينه كلان عسكرى مالتپه و طاوشانلى اوهسنده بوزيلوب ازنيق و متعاقباً مدرنى وكمليك فتح اولندى و (۱۳۳٦م و۷۳۷ه) تاريخنده ماناس و باليكسرى و برغمه وقرهسى النوب قرهسى اميرينك ظلمندن و اختلافات واقعهدن شكايت ايدن اهالى مسرور ايدلدى و ايمپراطور (ژان قانتاكوژه) باريشق ايدوب قزى (طونؤدوريه) يى حضرت مشار اليهه ازدواجه عرض ايلديكندن بالقبول (۱۳٤٦ م و ۷٤۷ ه) تاريخنده هيئت خاندانيله اسكداره كلوب ايمپراطور ايله كورشدى و اوچ كون سور و ضيافت ياپلدى ومشاراليهك اوغلى سليمان پاشا روم ايلنده كليبولى و تكفور طاغى و معلقره و ايبصاله وحواليسنى فتحدن صكره ايمپراطورك

التماس و استمدادی اوزرینه استانبوله کیدوب بالقانلرہ تسلط و ایمپراطوری تعجیز ایدن بلغارلری دفع ایلدی .

سلطان (اورخان) حضرتلری باشلرینه دیوانلرده (بورما) تعبیر اولنور بر نوع امامه و اوقات سائرہ‌ده مولوی کلاهنه مشابه صرمه‌لی کلاه کیرلر ایدی . ذکر اولنان علوفه‌لی پیاده مؤخراً باشلرینه بیاض (بورك) کیمش و دها صکره بتون بتون لغو اولنوب یرلرینه (مسلم) نامیله برطاقم تیمارلو سواری تحریر اولنمشدر .

مشارالیهك زماننده یعنی (١٣٢٨ م و٧٢٩ ھ) تاریخنده باقر وکموش اوزرینه سکه ضرب اولنوب بر یوزینه (لااله الاالله محمدالرسول‌الله) و دیکر یوزینه (اورخان خلدالله ملکه) یازلدیغی بعض تواریخده کورلمشدر .

§

﴿ اورشلیم ﴾ — قدس شریفك بنی اسرائیل نزدنده معروف اولان نام عتیقیدر . بوراسی معمور اولمزدن اول دخی بو ناملہ یاد اولنور ایدی حضرت (یعقوب) علیه‌السلام اولاد و انسابیله قونه کوچه حبرون نام محله کلور ایکن محل مزبوره‌اوغرایوب برمعبد بنا و براز مدت آرام‌ایتدیکندن خیلی زمان صکره معبد مذکور مناسبتیله اورالری معمور اولدی وحضرت سلیمان زماننده بیت مقدس یاپلدقدنصکره (قدس) نامنی آلدی (قدس) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ اورفه ﴾ — یاخود (رها) یاخود (رافیا) — حلب ولایتی داخلنده بر سنجاق مرکزیدر . بو شهرك بر کوزل جامع شریفی ونمرود سرایی نامنده برخراب قلعه‌سی واوتوز بیك نفوسی واردر وزیارتکاهی چوقدر ازان جمله قلعه تحتنده اولان برمغاره حضرت (ابراهیم) علیه السلامك طوغدیغی محل و مغاره‌نك ایچنده موجود اولان بر یشیل صندق مشارالیهك بشیکی اولمق اوزره زیارت اولنور . تاریخلرده حضرت ابراهیمك طوغدیغی قریه دنیلان (کوثا) محله‌سی دخی ذکر اولنان مغاره‌نك حذا و اتصالنده اورفه محلاتندن برمحله‌در و حضرت (ایوب) ایله (جابرالانصاری) و (ابوعبیدةالجراح) و (بدیع‌الهمدانی) و (مسعود

خراسـانی) حضراتنك مقاملری دخی مشـهور زیارتكاهلردر. اسکی زمانده مجوسـیلرك اك بیوك آتشـكده‌سی اورفه‌ده ایدی بو آتشکده نك ایچنده پرستش ایتدکلری شمس منیری تقدیسـاً دائمی صورتده آتش یقارلر وقارشوسنده عبادت ایدرلرایدی. اورفه‌شهری رومانوسلر زماننده برمدت پای تخت اولمش ومیـلادك بر عصر اولنـدن اعتباراً درت عصر مدتده (آبغار) نام پرنسلر معرفتیله اداره اولنمشدر وابتدا دین عیسی علیه‌السلامی قبول ایدن شهرمذکور اهالیسیدر. اورفه قلعه‌سی خارج واتصالندن نبعان ایدن و (عین خلیل‌الرحمن) نامی ویریلان صو قلعه‌نك التندن ایچرو کیروب تخمیناً یوز آرشون طولنده ویتمش آرشون عرضنده اولان وجوانب اربعه‌سی طاشلرله ریختم یاپلمش بولنان حوض کبیره دوکیلور وبتون بغچه‌لری صولار سلطان (سلیمان) حضرتلرینك اشـبو صواوزرنده احیا بیوردیغی زاویه‌ده الآن فقرا و درویشـانه اطعام طعام اولنور.

ذکر اولنـان خراب قلعه‌نك بر جنك اوزرنده بربرینـه قرق اللی ذراع یقین وطاشـدن اورمه ایکی عـدد اوزون دیرك خرابه‌سی موجـود و بونلر حضرت ابراهیم ایچون یاپیلان مانجینق اولمق اوزره مشهوردر. محلی اهالیسنك فماً عن فم ایشیدوب روایت ایتدکلرینه کوره اولوقت اشبو ایکی دیره که رمضـانلرده مناره‌لره ماهیـه ایچون کریلدیکی کبی ایکی قات خلاط کریلمش و اشـبو ایکی خلاط بر اغاج ایله بوکیلوب بردن بره براغلمش ایمش اورفه‌دن پك چوق فاضل و ادیب ظهور ایتدی سلطان‌الشعراء (نابی) مرحوم دخی بورالیدر. فرنکلر اورفه‌یه (زریسو) دیرلر.

§

﴿ اورکوب ﴾ — نیکده سنجاغنده بر قضا مرکز یدر و(دوه‌لو) و (یحیالو) و (قره حصار) ناحیه‌لر یدر. نیش سنجاغنده دخی بونامده بر قضا واردر.

§

﴿ اورلوف ﴾ — روسیه امراسـندن بر مشهور ذاتدر. بو آدم ابتدا (استرلیج) اوجاغندن نشئت ایتمش بر یاور اولدیغی حالـده کوزلکی سایه‌سنده (قترینه) یه یار اولدی و (٧٦٢، م و ١١٧٦ ه) تاریخنده

ایمپراطور اوچنجی (پترو) نك علیهنه سرای اختلالنی چیقاروب قترینه‌نك اجلاسنی و پترونك اعدامنی تسهیل ایتدی قترینه دخی تخته چیقدقدن صکره مرقومك خدمت مسبوقه‌سنه مکافاة رتبه‌سنی ترفیع و بر مدت نفسنه محرم طوته‌رق فوق الغایه اعتبار ایلدیسه‌ده مرقوم کبر وعظمتندنمیدر یوخسه بشقه بر مطالعه‌یه مبنیمیدر اولکی کبی خدمته یناشمدیغندن طرد وتبعید مذلتنه دوچار و ینه عفوله نائل اعتبار اولدی لکن حین غیبو بتنده (پوتمکین) نام جنرالك کندوسنه بدل نائل اولدیغی اقبالی چکه‌مدیکندن وقباحت کندوسنده اولدیغی جهتله برشیده سویلیه‌مدیکندن عقلنه خفت کتوروب (۱۷۸۳م و۱۱۹۸ هـ) تاریخنده وفات ایلدی (۱۷۷۰م و۱۱۸٤هـ) تاریخنده روسیه دونتماسیله آق‌دکزه کلوب انکلیز امیراللرندن (آلفستون)ك تدبیریله چشمه‌ده دولت علیه دونتماسنی احراق ایدن روسیه امیرالی اشبو اورلوفك قرنداشی ایدی. بودخی قترینه‌نك سوکیلیلرندن و پترونك قاتللرندن بریدر.

§

﴿ اورله ﴾ — لیدیاده یعنی شمدیکی ایدین ولایتنده وازمید شهرینك ساحل غربیسنده برکوزل تجارتکاه مملکتدر وتخمیناً یدی سکز بیك نفوسی واردر بونك نام عتیقی (کلیزمان) ایدی حکمای یونانیه‌دن مشهور (اناقساغور) و (هرمونیم) بوراده دنیایه کلمشدر اورله‌ده هر درلو محصولی یتشدیکی کبی قوری اوزوم دخی یتیشور وخارجه صاتیلور شمدی (کلیزمان) نامی شهرمز بورك برو طرفنده برکوچك قصبه‌یه ویرلمشدر. سفریحصار اورله‌یه تابع بر ناحیه‌در.

§

﴿ اورنزیب ﴾ یاخود (اورنك‌زیب) — هندستان حکمدارلرندن ومشهور (جلال الدین اکبر) سلاله‌سندن بر غدار وطمعکار آدمدر. (۱٦٥۹ م و ۱۰۷۰ هـ) تاریخنده پدرینی وقرنداشلرینی تسمیم ایدرك (دهلی) ده تخته چیقوب مدبرانه حرکتله نائل اولدیغی فتوحات سایه‌سنده کرکی کبی شوکت بولدی و (پیشاور) و (غولدون) کبی بر قاچ حکومتی تحت حمایه‌سنه ادخال ایتدکدن وسائر حکومات متجاوره‌یی محاربات

متماديه ايله زبون ايلدكدن صكره سكسان سكز ياشنده وفات ايلدى٠ بونك پولتيقه‌جه وعسكر يجه مهارتنه برديه‌جك يوغيدى لكن مرائيلكى وخونريزلكى دخى امثالسز ايدى٠

§

﴿ اورنك آباد ﴾ — هندستانده بومبايك كيروسنده انكليز مستملكاتندن برولايتك اسميدر٠ بوولايتك مقر اداره‌سى برقاچ دفعه تبدل ايتديسه‌ده اكثراوقاتده (احمد آباد) ايدى٠ اشبو (اورنك آباد) لك هواسى برازوخيم ايسه‌ده اراضيسى غايت منبت ومحصولداردر٠

§

﴿ اوروپا ﴾— قطعات خمسهٔ ارضك الك جمعيتلى وزنكين واعتبارليسيدر بو قطعه شمالاً بحر منجمد شمالى و غرباً بحر محيط اطلاسى و جنوباً بحرسفيد و شرقاً اورال نهرى و طاغلرى و بحر حزز و قره دكز ومرمره و اطه‌لر دكزى ايله محدوددر و وسعتى طولاً اوچبيك بشيوز و عرضاً درتبيك كيلو مترودر٠ بو قطعه‌ده موجود اولان عثمانلى و روسيه و اسوج و اوستريا ومجارستان واسويچره وبلچيقاوفرانسه‌وهولانده ودانيمارقه وبريتانياوايرلانده والمانيا و اسپانيا وپورتكيز و يونان ولاياتنده اوچيوز اون التى مليون نفوس تخمين اولنيور٠ اوروپاده ابتدا يونانيلر مدنيته آليشوب كوچك كوچك جمهوريتلره منقسم اولدى وميلاددن سكز عصر مقدم روما دولتى تأسس ايدرك يواش يواش ايتاليا و (غول) و (اسپانيا) و (بريتانياى كبير) و بعض (جرمانيا) و (يونان) و (ايران) و (ارمنستان) ممالكنى استيلا ايلدى و بو دولت (٤٧٦ م) تاريخنده منقرض اولدقدن صكره اوجله اوروپايه صوقولمش و بعضاً دولت مشاراليها حمايه‌سنه كيرمش اولان باربارلر برر حكومت تشكيل ايتدى يعنى (ويزيغوت) لر اسپانياده و (فرانق) لر غول ممالكنده و (لومبارد) لر ايتالياده وجرمانيانك شمال جهتنده استقلال بولدى ودها صكره انكليزلر ساقسونلر ايله برلشوب استقلاللرينى اعلان ايلدى و ميلادك طقوزنجى عصرى ابتدالرنده ايمپراطور مشهور (شارلمان) برحكومت تشكيل ايدرك اوروپاى غربينك همان هرطرفنى يد ضبطنه آلديسه‌ده كندوسندن صكره بو ولايات دخى

طوائف ملوك هیئتنه کیره‌رك المانیا وایتالیا وفرانسه و بورغونیا وامثالی حکومتلر ظهوره کلدی واوننجی عصرده شمال جهتنده‌کی حکومات وحشیه یعنی روسیه واسوج ونوروج ودانیمارقه ظلمت جهالت ونادانیدن چیقوب مدنی دولتلر صره‌سنه کیردی واناطولیده تأسس ایدن دولت عثمانیه اوروپاده دخی بك چوق ممالکه مالك اولدی واسپانیاده‌کی حکومات اسلامیه اتفاقسزلق بلیه‌سیله ورطهٔ انقراضه دوشدی و (١٤٥٣ م و ٨٥٨ ھ) تاریخنده استانبول فتح اولندی وبو تاریخدن صکره بیوك دولتلر تشکل ایتمکه باشلادی واون سکزنجی عصرده پروسیا حکومتی احداث اولندی و (١٧٨٩ م و ١٢٠٤ ھ) تاریخنده میدانه چیقان حرب عمومی اوروپانك حالنی دکشدیروب برقاچ دولتك ظهورینه وبرقاچنك انقراضنه سبب اولدی و (١٨٢٨ م و ١٢٤٤ ھ) تاریخنده یونانستان دولت علیه یدندن چیقوب مستقل قراللق اولدی و (١٨٧٨ م و ١٢٩٥ ھ) تاریخنده دولت علیه‌نك روسیه‌لوره مغلوبیتی اوزرینه مملکتین و بوسنه و صربستان و بلغارستان و یونان ممالك وحدودلرنده خیلی تبدلات وقوعه کلدی.

§

﴿ اورور ﴾ — اسکی یونانیلرك شفق آلهه‌سی اعتقاد ایتدکاری شخص موهومك اسمیدر. کویا سما الٓهی بونك جمالنه عاشق اوله‌رق آلوب سمایه چیقارمش و بتون یلدیزلری دعوت و جمعیت ایدرك کندوسنه نکاح ایتمش وهر صباح کونشك عربه‌سنه سما قپولرینی آچمق ایچون مأموریت ویرمش ایمش. بونك رسمنی درت بیاض آتلی کموش والتون ایله مزین برعربه اوزرنده اوتورر ونقاب ایله یوزینی اورتر صورتده یپارلر. وصباحلری یاغان قیراغی‌یی مرقومه‌نك کوز یاشی اولمق اوزره اعتقاد ایدرلر ایدی.

§

﴿ اورونت ﴾ — عمیق اوه‌سندن وحما وحمصدن انطاکیه‌یه اینوب بحرسفیده دوکیلان (نهر عاصی) نك نام عتیقیدر. بوکا (اقسیوس) دخی دیرلر.

§

﴿ اوره تو ﴾ — ايتالياده برقصبه‌نك اسميدر . بو قصبه‌ده حضرت (مريم) نامنه ياپلمش بر كليسا وكليسانك ايچنده بر كوچك خانه واردر . بو خانه حضرت (عيسى) عليه السلامك قدس شريف جوارنده واقع (ناصره) قريه‌سنده‌كى خانه‌سى ايدى بعدالرفع ملائكه واسطه‌سيله ايتاليايه كلدى ديو اعتقاد اولنمقده‌در .

§

﴿ اوريسا ﴾ هندستانده بر قطعه‌نك اسميدر . يونانيلر (٥٠٠٠خ) تاريخنده يعنى ميلادك بشيوز طقسان درت سنه مقدمنده بوراره قدر كلوب وخيلى كلفتله بو قطعه‌يى آلوب اجراى حكومت ايتديلر . لكن اهالىٔ قديمه محاربه‌دن خالى اولميوب عاقبت (٤٧٣ م) تاريخنده (ياپات‌قسارى) نامنده بر قوماندانك اقدام وغيرتيله قورتارديلر ويونانيلرى بتون اولحواليدن طرد ايتديلر .

§

﴿ اوريمدون ﴾ — تكه سنجاغنده كپرى صويى ديدكلرى نهرك نام عتيقيدر . (٥١١٧ خ) تاريخنده يعنى ميلادك درتيوز يتمش يدى سنه مقدمنده آتنه‌لولر ايله محارب اولان ايرانيلرك دونغاسى بو نهرك آغزنده طورمقده ايكن آتنه‌لولرك دونغاسى كلوب جمله‌سنى احراق ايلدى اتنه‌لولرك اميرالنك اسمى سيمون ايدى .

§

﴿ اوزاعى ﴾ — قدماى فقهاى عربدن و مجتهدين كرامدن برذاتدر وكنيه‌سى (ابوعمرو) اسمى (عبدالرحمن) مسقط رأسى شامدر . بونك اهل سنت طريقنده اجتهاد ايتديكى مذهب مؤخراً منسى ومنقطع اولوب يالكز بر تفسير شريفى و احاديث نبويه وفقهه دائر بعض اثارى موجود ومعتبردر وفاتى (٧٧٣ م و١٥٧ م ه) تاريخنده‌در . (اوزاع) دمشق جوارنده بر كويدر بو نام وقتيله يمن جانبندن كلوب توطن ايدن بر قبيله‌دن قالمشيدى .

§

﴿ اوزان ﴾ — زمان سعادتده جزيرة العرب اوزرنده اوچ نوع اوزان وار ايدى مؤخراً حضرت (عمر) رضى الله عنه زماننده اوزان ثلثه

مذکوره جمع و بین‌العرب بر کونه اختلاف اولمامق ایچون توحید و مساوی برمقدار اخراج اولنوب بونك واحد قیاسی اعتبار ودرهم تسمیه اولنمسنه قرار ویرلدی لکن مؤخراً بو قیاس اوزرینه اعتبار اولنان بیوك کوچك وزنلر هر یرده بر بشقه مقدارده قبول اولندیغنده بناء اوزان و اکیال تنوع و تعدد ایلدی اکثر محللرده زیرده محرر اولدیغی اوزره قبول اولنمشدر ٠

شعیر	بر آرپه
حبه	ایکی آرپه آغری چکردك
طسوج	ایکی چکردك و ثلث شعیرات
دوانك	درت طسوج معربی دوانیقدر
قیراط	بر طسوج وبر آرپه
درهم	اصطلاحده اون‌عرفده سکز قیراط یعنی اون التی چکردك
دینار	اصطلاحده التی دنك
مثقال	اصطلاحده یکرمی قیراط عرفده بر بچق درهم
استار	درت بچق مثقال یعنی التی بچق درهم
رطل	یکرمی استار
من	قرق استار
اوقه	قرق درهم وبعضیلرینه کوره اون ایکی ودرتیوز درهم
لودره	درهم‌عراقی‌ایله یوز یتمش‌بش‌درهم٠ یوزلودره برقنطارایدر
قنطار	بیك ایکیوز اوقه یعنی قرق سکز بیك درهم
وسق	صاع عراقی ایله التمش صاع
صاع عراقی	سکز رطل یعنی بیك قرق درهم
صاع‌حجازی	بش وثلث رطلدر التی یوز وثلث درهم اولور
مدعراقی	ایکی رطل ٠ من کبی
مدحجازی	یوز یتمش بش وثلث درهم
قفیز عراقی	سکز مکوك
مد شامی	اون اوچ مکوك
اردب مصر	یکرمی درت صاع
النش	نصف قیه
مکوك	بر بچق صاع

لدره   يوز درهم
ذراع   ذراع كلمه‌سنه نظر بیوریله

§

﴿ اوزبك ﴾ خان — تركستانده قاپچاق قبيله‌سی خانلرندن برمشهور ذاتدر. بو ذات (١٣٠٥ م و٧٠٥ ﻫ) تاريخندن (١٣٤٢ م و٧٤٣ ﻫ) تاريخنه قدر روسيه ممالكنی زیر حمایه‌سنه آلوب حكمدارلرينی ديلديكی كبی عزل و نصب و استخدامه كسب اقتدار ايتدی واطاعتدن چيقمق استه‌يان مملكتلر اهاليسنی قتل عام ايتمك عادتی اولديغندن اطراف ممالك اهاليسنك كوزلری ييلدی و كيدرك بتون تركستان اهاليسی اطاعته مجبور اولدی بونك اولوقت تشكيل ايلديكی دولته (اوز بكيه) ديرلر و برنجی دولتلر صره‌سنده طوتارلر ايدی لكن خان مومی اليهك اخلافی بولدقلری شوكت و اقتداری ادامه ايده‌ميوب تدريجاً ضايع ايلدكلرندن (اوز بكی) نامنی آلان تبعه‌سی اطرافه طاغيلوب بر چوغی افغانستان و بخارا حمایه‌لرينی قبول و برطاقی جنوبی روسيه ممالكنده واقع (توبولسق) ايالتی داخلنده و بحر حزرك جهت غربيسنده اختيار توطن ايلمشدر.

§

﴿ اوزروان ﴾ — اورفه و ماردين و دياربكر و حواليسی روما دولتی حمایه‌سنده ايكن بو نامله ياد اولنور و نيم استقلال ايله اداره ايدن پرنسلره (آبغار) دنيلور ايدی بو پرنسلرك مركز اداره‌سی (اورفه) شهری ايدی.

§

﴿ اوزلر ﴾ — بر بيوك ترك قبيله‌سی خلقنك اسميدر. بونلر بشنجی عصر هجری‌يه قريب بر زمانده آسيادن قونه كوچه روسيه ممالكنه كلوب بر حكومت تشكيل ايلديلر ايسه‌ده (باچيناق) تركلريله وروم ايمپراطورلريله محاربادن خالی اولمديلر و عاقبت حكومتلرينك يتمشنجی سنه‌سنده يعنی (١٢٢٤ م و٦٢١ ﻫ) تاريخنده مغوللره مغلوب ومنقرض اولديلر. بو قبيله‌نك شرق طرفنده قالان افرادينه اليوم (شرق اوزلری) ياخود (غز تركمانلری) ديرلر. عهد شكن بر طائفه ايدی.

§

﴿ اوژن ﴾ — آلمان دولتی جنراللرندن بر مشهور ذاتدر. بوآدم ابتدا فرانسه اردولرنده سردار ایکن بر خصوصدن دولایی کوجندیرلدیکنه بناء کیدوب آلمانیا دولتی امرای عسکریه‌سی سلکنه داخل اولدی و(١٦٩٧ م و١١٠٩ ﻫ) تاریخنده دولت علیه اوزرینه سوق اولنان اردویه قوماندان تعیین اولندیغندن کلوب بیوك محاربه‌لر قزاندی والتی‌سنه صکره (وارادین) و (بلغراد) ی آلدی و (١٧٤٧ م و١١٦٠ ﻫ) تاریخنه‌قدر وقوعبولان فرانسه و باویرا و لومباردیا محارباتنده دخی فوق‌الغایه ابراز لیاقت ایتدی.

§

﴿ اوزون حسن ﴾ — ایران و کردستان حکمدارلرندندر اصل اسمی (ابوالنصر مظفرالدین) در. بو ذات مشهور آق قیونلی قبیله‌سنه منسوب اولدیغی حالده (١٤٥٣ م و ٨٥٧ ﻫ) تاریخنده تیمورلنك سلاله‌سندن قره قیونلی حکمداری (جهانکیر) ایله محاربه و عاقبت غلبه ایدوب قره قیونلیلرك اکثر ممالکنی ضبط و دیاربکرده سلطنتنی اعلان ایلدی ودولت علیه‌دن انتقام آلمق ارزوسنده اولان ونديکليلرك وقرمان و علائیه امیرلرینك تشویق وترغیبیله سلاحنی دولت علیه علیهنه چویروب ارضروم و بایبورد و ارزنجان ولایاتنی استیلا و بر آره‌لق سوریه ولایتنی تهدید و اهالیسنی انقیاده مجبور ایلدیسه‌ده سلطان (محمد ثانی) حضرتلری (١٤٧٣ م و٨٧٨ ﻫ) تاریخنده یوز بیك کشیلك براردو ایله بایبورده کیدوب اوزون حسنك اردوسنی قیصه بر زمانده تار مار ایلدیکندن امانه دوشدی و عقد مصالحه‌دن صکره کیدوب کرجستانی ضبط ومتعاقباً (١٤٧٨ م و٨٨٣ ﻫ) تاریخنده وفات ایلدی.

مومی الیهك وفاتندن صکره طربزون حکمداری (ژان قومن) ك همشیره‌سی متوفای مومی الیهك زوجه‌سی اولمق ملابسه‌سیله اورته‌یه قونیلان میراث سلطنت دعواسی بر چوق قانلر دوکولمسنه سبب اولمشدر.

§

﴿ اوژیره ﴾ — یونانستانده ابتدا (پیؤتی) و (ایتاکی) حکومتلرینی تأسیس ایدن ذاتدر. بونك (سمرین) نامنده بر ترك سلاله‌سندن اولدیغی و زمان حکومتنده و (٣٧٢٥ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك سکز یوز التمش

طقوز سنه مقدمنده یونانستانده واقع (قوپایس) کولی طاشوب ممالکنده بولنان اهالینك کافه‌سی مغروقاً وفات ایلدیکی مرویدر. یونانیلر مومی الیهی آله‌البحر اعتقاد ایتدکلری (نپتـون) ك اوغلی ظن ایدرلر و وقعهٔ مذکوره‌یه (اوژیزه طـوفانی) دیرلر و اولوقت غرق اولنلرك روحنه حرمةً سنه ده برکون یوزطی طوتارلر ایدی.

§

﴿آوستریا﴾ — اوروپادولتلرینك برنجیلرندندر. اوستریاممالکنك بر قسمی (هون) لر و (واندال) لر وسائر برطاقم اقوام وحشیه یدنده ایکن (٧٩١ م و١٧٥ هـ) تاریخنده فرانسه ایمپراطوری مشهور (شـارلمان) ك قبضهٔ تصرفنه چکوب یوز سکسان یدی سنه صکره (بامبـورغ) قونتلغی نامیله و (مارکی) عنوانیله (لیئوپول) نام کمسنه‌یه احسان اولنمش واولوقت اشبو مالکانه‌یه (اوستریش) دوقه‌لغی دنیلمش ایدی لکن مرقوم لیؤپولك سلاله‌سی مؤخراً منقرض اولدیغندن ذکر اولنان دوقه‌لق داخلنده بولنان ممالك (بوهمیا) لوره ودها صکره آلمانلره چکوب (١٢٨٢ م و٦٨١ هـ) تاریخنده آلمانیا ایمپراطوری طرفندن اوغلی ایکنجی (آلبر) ه تملیك اولندی و اخلافی (آرشیدوق) عنواننی آلدی و (١٤٣٨ م و٨٤٢ هـ) تاریخنده وقوعبولان بوهمیااختلالی عقیبنده مرقوم (آلبر)ك اقرباسندن (فره‌دریق) وراثت صـورتیله و ایمپراطور نامیله تخته چیقوب دولتلر صره‌سنه چکدی بو دولت بر آره‌لق اسویچره واسـپانیایه دخی حکم ایتدیسه‌ده بو حکم‌دوام ایتمدی ومؤخراً (بوهمیا) و(موراویا) و(مجارستان) و(سیلیسیا)حکومتلرینی و(ترانسـیلوانیا) و (خرواتسـتان) ممالکنی و (١٧١٣ م و١١٢٥ هـ) معاهـده‌سی موجبنجه (بلچیقا) و (ناپولی) و (میلان) و (سـاردنیا) یی اخذ ایدوب برسنه صکره ساردنیایی سچلیا ایله مبادله ایلدی و (١٧٤٥ م و١١٥٨ هـ) تاریخنده برنجی (فرانسوا) تخته چیقوب (١٨٠٥ م و١٢٢٠هـ) اختـلالاتندن المانیـا و ایتالیـادن خیلی ممالك ضـایع ایتدی و صکره (بورغونیا) دن ماعدا اسکی ولایتلرینه و لومباردیا و وندیك قطعه‌سنه مالك اولدیسه‌ده (صادوا) مغلوبیتی عقیبنده بو ممالکك برچوغنی ینه ایتالیایه ترکه مجبور اولدی.

اوستریاده اکثریسی قتولك وقصوری روم واسلاو وخروات اولمق اوزره اوتوز سکز مليون يدی يوز بيك نفوسی تخمين اولنمقده‌در و مقدار مذکورك التی مليونی مجار در .
(اوستریش) مقدم شرق معاسنه‌در .
شمديکی ايمپراطورلر مذکور (فرانسوا) سلاله‌سندندر . اوستریا دولتنك قوت واقتداری ايچون (حکومت) کلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿ اوستراليا ﴾ — ياخود (فلمنك جديد) — بحر محيط جنوبيده و (مالزيا) و (پولينزيا) آطه‌لری آره‌سنده بر بيوك اطه‌در و بو اطه کرهٔ ارض اوزرنده اولان اوچ بيوك اطه‌نك الك بيوکی اولوب بر چوق اطه‌لری شاملدر .
آوسترالیانك ايچرولری هنوز تماماً کشف اولنمامش ايسه‌ده سياحين ايچجه ايلرولمش و (الپی) ديدکاری طاغلرده کليتلو التون اولديغنی خبر ويرمشدر . اوستراليا اهاليسی کاملاً زنجی واسمر و بدچهره اولوب آطه‌نك سواحل شرقيه وشماليه‌سنده ساکن اولنلری اولدقجه متمدن ايسه‌ده قصور محللرده کيلر حيوانات کبی حال وحشت و سفالتده‌در و يوزلرينه تمغا اورمق و بورنلرينه حلقه ياخود کميك طاقق واركك چوجقلرينی بالغ اولدقده اوك ديشلرندن برينی چيقارمق عادات مکروهه‌لرندر وهمان کافه‌سنك تعيشی بالق صيديله‌در .
بعض انکليزلر اطهٔ مذکورك سواحل شرقيه‌سنده توطن وزراعت ايدرلر . بوراسنی اسپانيا سياحين بحريه‌سندن (واسقو دوغاما) نامنده بر ذات کشف ايتدی وهندستان سفرينی بعدالاکمال اميد بورننی دخی کشف ايدرك (۱۵۰۳ م و ۹۰۹ ه) تاريخنده (ليزبون) ه عودت ايلدی ديرلر .

§

﴿ اوسترليج ﴾ — اوستريا ممالکی داخلنده واقع (موراويا) قطعه‌سنده بر شهر اسميدر . بو شهر ايکيبيك نفوسی جامع بر کوچك قريه حکمنده ايسه‌ده (۱۸۰۵ م و ۱۲۲۰ ه) تاريخنده فرانسه ايمپراطوری

(بوناپارت) بوراده روسيه واوستريا اردولرينى فنا حالده مغلوب وپريشان ايتديكنه ومشهور (اوسترليج) معاهده‌سى بوراده ياپلديغنه بناء مورخين عندنده شهرتى واردر بومعاهده‌يه (براسبورغ) معاهده‌سى و محاربهٔ مذكوره‌يه اوچ ايمپراطور محاربه‌سى دخى ديرلر.

§

﴿ اوستروغوت ﴾ — آسيانك ايچرولرندن (دينه پر) نهرينك ساحل شرقيسنه كلوب برمدت توطن وكندوجنسلرندن اولوب (ويزيغوت) ناميله شهرت بولان قوم ايله محاربه‌لر ايدوب برقاچ دفعه وطنلرينى تبديل ومشهور (آتيلا) نك وفاتندن يعنى ميلادك درتيوزسكسان طقوز سنه‌سندن صكره شرق ايمپراطورينك مساعده‌سيله و بعض شرائط ايله (پانونى) و (مزى) اراضيسنده توطن ايدن قومك اسميدر . بونلر (٤٨٩ م.) تاريخنده ايمپراطور طرفندن حرب ايچون مأموراً عزيمت ايتدكلرى ايتاليا قطعه‌سنى بكنوب اوراده يرلشمشلر والتمش سنه قدر تحت حمايه‌ده حكومت سورمشلر ايسه‌ده صوكنى كتوره‌مامشلردر .

(اوستروغوت) شرق غوتلرى و (ويزيغوت) غرب غوتلرى ديمكدر .

§

﴿ اوستروغون ﴾ — بدون ولايتى داخلنده برلوا مركزى ايدى .

§

﴿ اوستياق ﴾ — سبيريانك كيرولرنده ساكن بر طائفهٔ وحشيه‌در . بوطائفه لسانلرى وموقعلرى ايجابنجه اوچ صنفه منقسم اولورلر واوق ويايدن بشقه سلاح قوللانمسنى وكلب دريسندن بشقه البسه كيمسنى بيلمزلر منسوجاتدن البسه‌لرى وصيد وشكار وتيمورجيلكدن ماعدا صنعتلرى يوقدر وساكن اولدقلرى اراضئ بارده‌نك اخراجاتى صيد ايتدكلرى حيوانات دريلرندن عبارتدر . روسيه دولتى دخى ويركولرينه بدل كورك ايچون حيوان دريسى آلور .

بو يقينلرده خرستيان اولمغه استعدادلرى سو يلنيور .

§

﴿ اوغلان شيخ ﴾ — طريقت عليهٔ بيراميه‌نك ملامى قولندن بر

بیوك ذاتدر. بوكا (چلبی شیخ) و (اسماعیل معشوقی) دخی دیرلر. بوذات خلفای بیرامیه‌دن (عمر السکینی) حضرتلرینك خلیفه‌سی (بنیامن اباشی) دن صکره طریقت مذکوره‌ده خلیفه وصاحب الوقت اولان (پیر علی سلطان اقسرایی) حضرتلرینك اوغلیدر سلطان (سلیمان) حضرتلری ایران سفرینه کیدرکن مخصوصاً اقسرایه اوغرایوب پیر علی سلطان ایله کورشدی و بعض کراماتنی کوروب دعاسنی آلدی واوغلی مومی الیهك درسعادته کلمسنی رجا ایتدی پیر علی سلطان دخی بنم اوغلمك اسمی اسماعیلدر حق یولنده قربان اولمقدن کیرو طورمز کوندره‌یم دیوب اشبو اوغلان شیخی یعنی اسماعیل معشوقی حضرتلرینی اون سکز یاشنده اولدیغی حالده درسعادته کوندردی مشار الیه التی آی صکره پدری مشار الیهك وفاتیله مقام قطبیته واصل اولدیغی کبی ظاهر شریعته منافی بعض سوزلر سویلمکه باشلادیغندن واهالیٔ استانبول دخی فوق الغایه هجومله زیارته رغبت کوستردیکندن اوته‌ده بروده سویلنانلر چوغالدی ونهایت سلطان سلیمان حضرتلرینك مملکتنه کتسون دیو کوندردیکی خبری بن قدر یمه راضیم ونه اوله‌جغنی بیلورم جوابیله رد ایلدیکنه بناء مشتکیلرك اخبار یله وشیخ الاسلام کمال پاشا زاده‌نك فتواسیله سلطان احدده اوچلر جامعنك اولدیغی محلده اعدام اولندی (۱۵۲۸م و ۹۳۵ ھ) بوکا بعضیلر (اوللر شیخی) دخی دیرلرایسه‌ده صحیح دکلدر و (اوغلان شیخ) دینلمسی کنجلکندن ناشیدر.

§

﴿ اوغوز ﴾ — آسیانك غرب جهتنده مسکون ترك طائفه‌سندن برقبیله‌نك اسمیدر بو اسم مؤخراً بعض ترك پادشاهلرینه عنوان دخی اولمشیدی.

(اوغوز) ترك لساننده صاف و پاك وفتوتلی معناسنه اولدیغی کبی اینمش یعنی خایه‌لری چیقارلمش معناسنه دخی کلور. اوکوز اوغوزك غلطی اولوب انندیکی ایچون بونامی آلمشدر.

§

﴿ اوغوزخان ﴾ — الك اسکی مغول پادشاهلرندن برذاتدر. بوذات

مدت سلطنتنده هند وچین اهالیسیله مدت مدیده محاربه ایدرك پك چوق ممالك فتح و مغولستانی توسیع و برنجی جهانگیر عنواننی احراز ایلدی و (یاس) شهرینی مقر سلطنت یاپدی و (٢٩١٦ خ) تاریخنده یعنی میلادك ایکی بیك التی یوز یتمش سکز سنه مقدمنده وفات ایلدیکندن یرینه کوچك اوغلی (کوك الب) خان بچدی. اشبو کوك الب برروایتده ملوك عثمانیه‌نك برنجیسی اولان سلطان (عثمان غازی) حضرتلرینك جد اعلاسیدر.

§

﴿اوف﴾ — طربزون سنجاغی داخلنده وطربزون شهرینك جانب شرقیسنده واون اوچ ساعت بعدنده برقضا مرکزیدر. بوقضانك ایکی یوز طقسان التی عدد جوامع ومساجدی و یوز قرق بش مکتبی والتمش بش مدرسه‌سی والتی کلیساسی و یکرمی التی بیك بش یوز نفوس ذکوری واردر. بوراده قبا کتان بزی وشمشیر اغاجندن ساعت وآوانی یپارلر وکلیتلو فصولیه یتیشدیررلر.

§

﴿اوقتاو﴾ — (اوکوست) کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿اوقسوس﴾ — جیحون نهرینك نام عتیقیدر. جیحون کلمه‌سنه نظر بیوریله.

§

﴿اوق میدانی﴾ — درسعادتده قاسم پاشا محله‌سنك اوست طرفنده اوق تعلیم اولنان صحرانك اسمیدر. فاتح (سلطان محمد الثانی) حضرتلری صحرای مذکورك اورته‌سنه برجامع شریف وسلطان (بایزید ثانی) حضرتلری برزاویه یاپدیردی وسلطان (محمود ثانی) حضرتلری جامع مذکوری تجدید وتوسیع ایلدی. بوجامع وزاویه‌نك برچوق وقفی وامام وشیخی واردر سلطان (احمد ثالث) حضرتلری دخی اوستریا سفرینه کیدرکن صحرای مذکوری مشتا اتخاذ بیوردیغندن اوراده جمعه نمازی قلنمق ایچون برمنبر یاپدیرمشدر. زاویهٔ مذکوره‌ده کمانکشلر اطعام اولنمق ایچون خیلی وقف باغلنمش اولدیغندن حالا ایام مخصوصه‌سنده

اجرا اولنور. کمانکشلرك پیری اصحاب کرامدن (سعد بن ابی وقاص) حضرتلریدر و کمانکشلر بیننده مکتوم طوتیلان سر علیه الصلاة والسلام افندمزدن مشارالیهه تنبیه بیوریلان شعاردر اوق میدانده فاتح زماندن بر و پك چوق کمانکش مسابقه اجرا ایلدی بونلردن الك مشهورلرینك قاچ کز اوق آته بیلدکلری بروجه زیر بیان اولندی.

کز عدد	
۱۱۶۱	بکلی قره کوز
۱۳۰۵	دوه کمال
۱۲۲۳	چوللی فرح
۱۲۲۵	سلطان محمود ثانی
۱۲۳۹	هاون دلن
۱۲۷۱	شجاع
۱۲۸۱	توز قوپاران

§

﴿ اوقیانوس ﴾ قطعه‌سی — قطعات خمسهٔ ارضك بشنجیسی و الك کوچکیدر. بو قطعه بحر محیط کبیرده برچوق اطه‌لردن عبارت اولوب حدودینك نهایت عرض شمالیسی اوتوز درت درجه ایسه‌ده نهایت عرض جنوبیسی هنوز معلوم اوله‌مامشدر. اوقیانوس قطعه‌سی (مالزیا) و (ملازیا) و (میقرونزیا) و (پولینزیا) و (اراضئ جنوبیه) نامل‌یله بش جزایر مجتمعه‌یه منقسم اولوب مشهور (سونده) و (مالاقه) و (صوماتره) و (جاوه) و (بورنه‌أو) و (اوسترالیا) و (سلیمان) و (زلاند جدید) و امثالی جزایر دخی جزایر خمسهٔ مذکوره‌نك باشلی اطه‌لرندندر و بو اطه‌لرك کافه‌سنده اکثریسی عبدهٔ اصنام و یالکز (مالزیا) لیلرك چوغی اسلام اولمق اوزره اوتوز بش ملیون نفوس تخمین اولنمقده‌در.

اشبو اوقیانوس ممالکی میلادك بیك سکز یوز تاریخلرینه کلنجه‌یه قدر آسیا ممالکندن معدود اولدیغی حالده تاریخ مذکوردن صکره بشنجی قطعه اوله‌رق تفریق و تحدید اولنمشدر. (اوقیانوس) بحر محیط معناسنه‌در.

§

﴿ اوكتاى ﴾ — جنكيز خانك اوچنجى اوغلى وخلفيدر . (١٢٢٦م و٦٢٤ ﻫ) تاريخنده پدرى مومىاليه وفات ايتدكدنصكره مغولستان شهنشاهى اولوب برادرلرينى چين وخوارزمه واويغوردن سمرقندهقدر ممالكه حكمدار تعيين و جملهسنك حمايهسنى درعهده ايدوب مدت سلطنتى اولان اون اوچ سنه ظرفنده چينك شمالى طرفنى وارمنستانى و مسقوهدن لهستان ومجارستانه قدر ممالكى و هندستاندن بعض محللرى استيلا و شرق وخطاى تاتارلرينك حكومتنى محو و برباد ايلدى و وقت حضر و سفرده برابر بولنديرديغى علما و امراى اسلاميهنك همت و دلالتيله خطاى خلقنك اكثريسى مسلمان اولدى . مومى اليهك وفاتى (١٢٣٩ م و٦٣٧ ﻫ) تاريخندهدر . اوكتاى سخى وكريم الطبع بر ذات اولديغندن پك چوق فضلا دائرهسنه انتساب ايتمش وجملهسى مرتبه و اقتدارينه كوره اكرام كورمشدر . مأموريتلرده و از جمله مقام وزارتده استخدام ايچون دكرلى واهل آدم انتخابى بو ذاته مخصوص بر خصلت ايدى .

§

﴿ اوكوست ﴾ — رومادولتى قونسللرندن ايكن بالاستقلال حكمدار اولان (اوقتاو) ك عنوانيدر . (٥٥٥١ خ) تاريخنده يعنى ميلادك قرق اوچ سنه مقدمنده روما ايمپراطورى (سزار) ك اعداميله ممالكى اوچ حكومت مشتركهيه انقسام ايتديكى زمان اشبو (اوقتاو) ك حصهسنه دخى اسپانيا وساردونيا ممالكى دوشمش ايدى لكن مومىاليه حصهٔ مذكورهيه قناعت ايتميوب شركاسيله محاربهلر ايدرك آز مدت ايچنده جملهسنى مغلوب و ممالكنى استيلا و رومادە بالاستقلال حكمدارلغنى اعلان ايتمسى اوزرينه اشبو (اوكوست) يعنى (مظفر) عنوانينه نائل اولمشدر . بو ذات مدت سلطنتى اولان قرق درت سنه ظرفنده پك چوق يرلر فتح ايدوب نفوذينى تاحبشستان وهندستانه قدر يورتدى . وفاتى (عيسى) عليه السلامك ولادتى سنهسندهدر .

اشبو (اوقتاو) غايت قورناز و ايشنه مقدم وغايت حريص بر ذات ايدى حتى شريك سلطنتى و انشتهسى اولان (انطوان) ك عليهنه قيام ايتدكده بيچاره انطوان بر مدت مدافعهيه چاليشوب نهايت آقسيومده مغلوب ومحبوبهسى

و مصر حاكمه‌سی مشـهوره (قله ئوپاتر) ایله مصره فراره مجبـور اولدی وعارندن کندو کندوسـنی اوردی مؤخراً قله‌ئو پاتر دخی کرك عاشـقنك بو صورتله هلاك کندن وکرك اوقتاودن یوز بوله‌مامسندن ناشی مسموماً آخرته کتدی و بومناسـبتله قوجه ملوك بطالسـهٔ مصریه منقرض وممالکی روما دولتنه منتقل اولدی. بوکا (اوکوست) لـُ غلطی اوله‌رق (اغستوس) دخی دیرلر. اشـبو (اوکوست) عنـوانی مؤخراً روما حکمدارلرینك اکثریسی قبول ایتمشلردر. اوقتاوك انقره‌ده برمعبد خرابه‌سنده والتی‌عدد طاش دیرك اوسـتنده بر وصیتنامه‌سی محکوکدر اوروپالیلر بووصیتنامه اوزرینه ایکی کتاب تألیف ایلدیلر .

§

﴿ اولبر ﴾ — علمای هیئتدن المانیالی بر مشهور ذاتدر. (۱۸۰۲ م و۱۲۱۷ ه) تاریخنده (وستا) نام سیاره‌یی (پره‌م) شهری رصد خانه‌سندن کشف وترصید ایتدی و برقاچ قویرقلی یلدیزك دور وحرکاتنی ضبط ایلدی وفاتی (۱۸٤۰ م و۱۲۵٦ ه) تاریخنده‌در.

§

﴿ اولر ﴾ — ریاضیوندن برمشـهور ذاتدر و مسـقط رأسی (بال) شهریدر. بو ذات روسـیه ایمپراطوریچه‌سی ایکنجی (قترینه) طرفندن پترسـبورغه دعوت اولنوب اوراده و (برلین) و (پارس) ده خیلی زمان علوم ریاضیه‌خواجه‌لکی ایتدی وپترسبورغده وبرلینده معارف اعضالغنه قبول اولنـدی. علوم ریاضیه‌یه و تدقیقات و قواعد حسابیه‌یه وسفینه انشا آتنه وتحلیلاته متعلق خیلی تألیفاتی واردر .

§

﴿ اولك ﴾ — برشـنیك یاخود بر اوچلك تخم استیعاب ایدن یعنی ربع کیله تخم اکیله بیلان ترلانك جرمنه مخصوص بر اسمدر.

§

﴿ اولکر ﴾ — (ثریا) دیدکاری یدی عـدد طوپ یلـدیزك ترکجه اسمیدر. (توك) و (حاوه) و (عقـد پروین) دخی دیرلر. بویلدیز (معظم ثریا) دنیلان برجده واقع اولوب (دبران) دیدکلری یلدیزه قریب برمحلده کورنمکده‌در. اسـکی یونانیلر بونلر یدی عـدد قز ایدی التیسی

آلهره عاشق اولوب بریسی نوع بنی آدمدن بریله ازدواج ایتدی و وفاتلرندن صکره جمله‌سی یلدیزه تحویل اولندی دیر ایدی .

§

﴿ اولکون ﴾ — نام دیکر (دولچینو) اشقودره جوارنده وساحل بحرده برکوچك قصبه‌در ولیمانی کوزل وایشلك ایسه‌ده ایکیوزطونیلاته‌دن زیاده سفینه کیره‌مز . (۱۸۱۸ م و۱۲۳٤ ه) تاریخنده یونان قورصانلری بوراسنی خراب ایتدیسه‌ده صکره ینه معمور اولدی و (۱۸۸۱م و۱۲۹۸ ه) تاریخنده قرار دول موجبنجه قره طاغه ترك اولندی .

§

﴿ اولوبورلی ﴾ — اسپارته سنجاغی داخلنده و اسپارته شهرینك جهت شمالیسنده و اون ساعت بعدنده برقضا مرکزیدر . وقرق جامع ومسجدی و اون بر مدرسه‌سی و درت زاویه‌سی و بر کتبخانه‌سی و یکرمی مکتبی وتخمیناً التی بیك نفوسی واردر بوراده کوزل افیون و بادم وسائر هرنوع محصولات یتیشور . اهالیسنك چوغی کوزل صدالیدر وحافظی چوقدر و (یکی بورلی) و (کونان) ناحیه‌لریدر .

§

﴿ اولوج ﴾ یاخود (اووج) — ممالك دولت سلچوقیه‌ده ساکن ترکمان قبیله‌لری رؤساسنه مخصوص برعنواندر . بو رئیسلر دولت مشار الیهانك ویردیکی بعض امتیازاتی محافظه ایله برابر حین اقتضاده عسکرویرمك و بولندیغی حدود وموانعی اعدادن محافظه و لدی الایجاب محاربه ایتمك و آله‌جغی غنائمدن حصه کوندرمك کبی شرائطی اجرایه مجبور ایدیلر دولت علیه‌نك جد اعلاسی اولان سلطان (عثمان) غازی حضرتلری کبی الك بیوکلرینه دخی (ملك الامرا) دیرلر ایدی .

§

﴿ اولوج ﴾ — دولت عثمانیه‌ده قپودان اولان مشهور (قلیچ علی پاشانك) نك عنوانیدر و قلیچ اولوجك غلطیدر . بو ذات اوللری جزایر بکلر بکیسی مشهور خیرالدین پاشا منسوباتندن ایکن علی التدریج قطع مراتب ایدرك نهایت جزایرده انتخاب اهالی ایله بکلربکی اولدی و(تونس) ولایتنی حرباً آلوب جزایره الحاق ایلدی و(۱۵۷۱م و۹۷۹ه) تاریخنده دولت

علیه‌نك (قورفو) و (كفالونیا) یی‌وندیكلولردن اخذی مأموریتیله كیدن دونمای همایونه معاونت ایتمك اوزره جزایر دونماسیله كلوب خیلی ایش كوردكدن صكره (پره‌وزه) آچیقلرنده و قوعبولان مشهور محاربه‌ده قپودان علی پاشا مغلوب وشهید ودونمای همایونك اكثریسی محترق اولدیغی صره‌ده مومی الیه (اولوج علی پاشا) برتقریب كمیسنی قورتاروب درسعادته كلدكده عهده‌سنه قپودانلق رتبهٔ رفیعه‌سی توجیه بیورلدی واندن صكره اون التی سنه دها دولت علیه‌یه خدمت ایدوب (١٥٨٦ م و ٩٩٥ ﻫ) تاریخنده وفات ایلدی.

مشار الیه زماننده مأذن زاده دیمكله مشهور ایدی. طوپخانه‌ده بركوزل و متین جامع شریفی واردر.

§

﴿آولونیا﴾ — روم ایلینده برات سنجاغی داخلنده وونديك دكزی ساحلنده ویانیه‌نك شمال غربیسنده یوز قرق ایكی كیلومترو بعدنده برشهردر بوشهرك اولدیغی موقع بطاقلق وهواسی وخیم اولدیغندن شمدی‌یه قدر توسع ایده‌میوب مقدار نفوسی التی یدی بیك راده‌سنده قالمش ایسه‌ده موقع مزبور دولتجه وعسكریجه غایت مهمدر ولیمانی معتبردر. بوراده اعلا زیتون یاغی چیقار. ایكنجی دفعه فتحی (١٦٩١ م و ١١٠٣ ﻫ) تاریخنده ایدی.

§

﴿اولیس﴾ — جماهیر یونانیه‌دن (ایتاكی) جمهوریتك رئیس یاخود حكمداری ومشهور (تلماق) ك پدریدر. بوذات (٤٣١٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك ایكی یوز سكسان سنه مقدمنده جماهیر سائره حكمدارلریله متفقاً (ترووا) محاربه‌سنه كیدوب اون سنه اوغراشدقدن وترووا حكومتنی محو و برباد وممالكنی خراب و یباب ایتدكدن صكره ایتاكی‌یه عودت ایدركن مخالف هوالره تصادف ایدرك واون بش یكرمی سنه دكزلرده و ایسسز اطه‌لرده و بیلدیكی مملكتلرده سورینه‌رك فنا حالده پریشان ونهایت مملكتنه واصل اولدیسه‌ده زمان غیبوبتنده تختنی وزوجه‌سنی بنسه‌مش اولان طمعكارلرك القاأت وافساداتی سببیله اهالی بیننده اولان

اولكى اعتبار واقبالنى بوله‌مدى . وبر خيلى زمان اعادهٔ اقباله اوغراشوب ايچه موفق اولديسه‌ده كندو اغورينه نيجه فلاكتلر چكورن اوغلى حقيقتلى (تلماق) ى هاتف غيبك يعنى يلانجى پاپاسلرك (اوغلك سنى بركون اولديره‌جك) سوزى اوزرينه ديار آخره طرد وتبعيد ايلمسيله نامنى برباد ايتدى (تلماق) كلمه‌سنه نظر بيوريله .

§

﴿اوليمبوس﴾ ياخود (اوله‌مپ) — ماكيدونيا ايله تساليا آره‌سنده واقع سلسلهٔ جبالك اسميدر . اسكى يونانيلر بو طاغك ايكى بيك طقوز يوز يتمش ايكى مترو ارتفاعنده اولان اك يوكسك محلنى حاشا الهه‌لرك مسكنى اعتقاد ايدرلر . وبروسه‌نك ارقه‌سنده اولان كشيش طاغنه وبولى ايله انقره آره‌سنده اولان (آلاطاغه) دخى بو نامى ويررلر . واو اعتقادى محكم طوتارلر ايدى .

اشبو (آلاطاغ) ده (٥٥٠٠ خ) تاريخنده يعنى ميلادك سكسان طقوز سنه مقدمنده رومالولرك بر شديد محاربه‌سى وقوعبولمش وتواريخده بيوك شهرت آلمشدر .

§

﴿ اوليمپيق ﴾ ياخود (اوليمپ) — اسكى يونانيلرك يونانستانده (اوليمپيا) صحراسنده (آله) اعتقاد ايتدكلرى (زه‌فس) ك نامنه اوله‌رق درت سنه‌ده بركره ياپدقلرى جمعيتك اسميدر . بوجمعيتلرده درلو درلو اويونلر وكوللشلر ومسابقه ومبارزه‌لر ياپارلر وحاصل اولان اجر ومثوباتى وزواردن آلنان پاره‌لرى (زه‌فس) معبدينك پاپاسلرينه ويررلر ايدى . ٤٨١٨ خ) تاريخنده يعنى ميلادك يديوز يتمش التى سنه مقدمنده (قورموس) نامنده بر پهلوان جمعيت مذكوره‌ده فوق الامثال مهارت ابراز ايلديكندن اوسنه (اليد) حكمدارى (ايفيتوس) ك امريله مبداء تاريخ اعتبار اولنوب خيلى زمان دوام ايلدى . و (٥١٩٨ خ) تاريخنده يعنى ميلادك اوچيوز طقسان التى سنه مقدمنده ايمپراطور (تئودوس) ك امريله ترك اولندى . صحراى مذكور موره‌شبه جزيره‌سنك جهت غربيسنده و (الفه اوس) نهرينك جانب يميننده واقعدر .

§

﴿اولينت﴾ — ماكيدونياده اليوم (حاجى ماما) ديدكلرى قصبه‌نك نام عتيقيدر ٠

§

﴿اوليوس﴾ — ايرانده (شستر) قصبه‌سى جوارنده برنهر مشهورك اسميدر ٠ يوكا ايرانيلر (آب زلال) ديرلر ٠ (آب) كلمه‌سنه نظر بيوريله ٠

§

﴿اومماجى﴾ — چوجقلرى قورقوتمق ايچون سويلنيلور برشخص موهوم وخياليدر ٠ بوشخص اسكى يونانيلرك (لامى) ديدكلرى شخص اولمق كرك يونانيلرك زعمنجه اشبو لامى چالى چرپى آره‌سنده كيزلنوب چوجقلرى اكل اتمك اوزره قاپاركوتورر ايمش بونى اولوقت برخرچين قارى صورتنده تصوير ايدرلر ايدى ٠

(اوجاق اناسى) (قويو اناسى) (حمام اناسى) (غول يبانى) (ركش) (جازو) دخى اشبو (اومماجى) قبيلندن اصلسز شيلردر ٠

§

﴿اوميروس﴾ ياخود (هومر) — يونان قدماى شعراسندندر ٠ بوآدم ازميرده دنيايه كلوب (٤٦٨٦ خ) تاريخندن يعنى ميلادك طقوز يوز سكز سنه مقدمندن اوجه شهرت بولدى ٠

بونك برشخص موهوم اولديغنه و (اوديسه) و (ايلياد) كبى منظومه‌لرينك ديكر كمسه‌لر معرفتيله طوپلانمش شيلر ايدوكنه ذاهب اولنلرده واردر ٠ اشبو (اوميروس) على رواية ازميردن ساقز جزيره‌سنه هجرت ايدرك اوراده برمكتب كشاد ايتدى وآخر عمرنده ايكى كوزى عليل و غايت الغايه فقير اولديغندن مملكتلرى طولاشوب انشاد ايتديكى ابياتى كليسا قپولرنده اوقويه‌رق تعيشه مجبور اولدى ٠ ذكر اولنان آثارنده (تروو١) محارباتنك بعض احوالى و (ايتاكى) حكمدارى (اوليس) ك سركذشتى يالان كرچك محرردر وبرچوق صاچمه صپان هجويه‌لر واردر ٠

§

﴿اون﴾ — بنى‌اسرائيل (يوسف) عليه السلامك وفرعون مصرك

مساعده‌سیله ارض کنعاندن مصره هجرت ایتدیکی زمان کندولرینه تملیك اولنان (جاسان) اراضیسی داخلنده برجسیم شهردر . بوشهری اولوقت بنی اسرائیل اعمار وتوسیع ایدوب حوالیسنه دها برچوق قصبات وقرا یاپدیردی وحضرت مشارالیه مرکز حکومت اتخاذ بیوردی . وفاتی دخی بوراده وقوعبولمشدر . شهر مذکورك نام اخیری (عین الشمس) در .

§

﴿ اونیتر ﴾ — عقائد خرستیانیه دن بر اعتقادك اسمیدر . (اعتقاد) کلمه‌سنده ه فرق خرستیانیه دن اون التنجی نومرویه الی ۲۰ نظر بیوریله .

§

﴿ اویس ﴾ ابن عامر القرنی) — سادات تابعیندندر . بوذات عالیقدر یمنده (قرن) قریه‌سنده ساکن اولور ودوه چوبانلغیله اشتغال وتعیش بیورر ودائما علیه الصلاة والسلام افندمزك اثنای عالیلرنده بولنور ایدی . امام علی کرم الله وجهه ورضی الله عنه حضرتلری مخصوصاً زیارتلرینه کیدوب مصاحبت بیورمشلردر . اصحاب کرامدن (هرم بن حیان) حضرتلری دخی کورشمسنی آرزو وقریهٔ مذکوره یه عزیمت ایدوب بصره یه تشریف بیوردقلرینی خبر آلدیغندن اولطرفه توجه وفرات نهری کنارنده آبدست آلور ایکن تصادف ایلدکده حضرت (اویس) اولدن هیچ طانیدیغی حالده کوردیکی کبی بیلوب وبرمقدار مصاحبت ایدوب (علیك بحفظ قلبك یاهرم) بیوردی .
حضرت (اویس) (٦٥٧ م و ٣٧ ه) تاریخنده وقوعبولان صفین محاربه‌سنده جناب (علی المرتضی) طرفنه کلمش واثنای محاربه‌ده شهید اولمشدر (عاش حمیداً ومات شهیداً) .
دین محمدینك ظهورندن اول بلا واسطه ودلیل تحصیل کمال وتنویر بال ایدن صلحایه (برخیان) دیدکلری کبی علیه الصلاة والسلام افندمزی تصدیق وشریعت مطهره‌یه تمسك وتوجه وامداد روحانیت نبویه ومرشدین ایله واصل الی الله اولان ذوات کرامه دخی (اویسی) دیرلر زیرا حضرت (اویس) دخی بوصورتده یعنی علیه الصلاة والسلام افندمزی کورمکسزین

وبر واسطهٔ ظاهره‌یه مراجعت ایتمکسزین امداد روحانیت جناب نبویه ایله واصل سرمنزل مقصود اولمشلر ایدی .

§

﴿ اویغور ﴾ — ترکستان شرقی قبائلندن برجسیم قبیله‌نك اسمیدر . (آوار) کلمه‌سنه مراجعت بیوریله .

§

﴿ اهرام ﴾ -- قاعده‌سی اشکال ذوکثیرة الاضلاعدن بری اوله‌رق وجوهلری مثلثلردن عبارت اولان ومثلثلرك رأسلری خارجده برنقطه‌ده برلشان شکل هندسی‌یه دینور واشبو رأسلرك برلشدیکی نقطه‌یه اهرامك رأسی ورأسدن اهرامك قاعده‌سی اوزرینه نازل اولان عموده اهرامك ارتفاعی ومثلثلردن برینك قاعده‌سی اوزرینه نازل اولان عموده دخی اهرامك ضلع قائمی تسمیه اولنور وارتفاعی قاعده‌سنه عمود اولان اهرامه (اهرام قائم) وارتفاعی قاعده‌سنه عمود اولمیان اهرامه (اهرام مائل) وقاعده‌سی شکل ذوکثیرة الاضلاعدن مثلث اولان اهرامه (اهرام مثلثی) ومربع اولانه (اهرام مربعی) ومخمس اولانه (مخمسی الی آخره) و قاعده‌سی موازی برسطح مستوی ایله قطع اولنه‌رق قسم علیاسی ترك اولنان اهرامه (اهرام ناقص) تعبیر اولنور .

هرقنغی براهرامك حجمی یعنی مساحهٔ جسمیه‌سی قاعده‌سی سطحنك ارتفاعنه ضربنك ثلثی اخذ اولنه‌رق تعیین اولنور مثلا براهرامك قاعده‌سی سطحی ٢٥ زراع مربعی اولسه وارتفاعی دخی ٦ زراع اولسه ($\frac{٦\times٢٥}{٣}=٥٠$) اولور یعنی اهرام مزبور حجمنك اللی ارشون مکعبی اولدیغی آکلاشیلور فقط اهرام ناقصك حجمی قاعده‌لری سطحلری مجموعی ینه قاعده‌لری حاصل ضربنك جذریله جمع اولنوب اشبو مجموع دخی ارتفاعنك ثلثنه ضرب ایله استحصال اولنمق لازمدر مثلا براهرام ناقصك قاعدهٔ فوقانیسنك سطحی ٢٥ زراع مربعی وقاعدهٔ تحتانیسنك سطحی ٦٤ زراع مربعی اولسه وارتفاعی دخی ١٢ زراع ($٢٥\times٦٤\times\sqrt{٦٤\times٢٥}\times\frac{١٢}{٣}$) اولور یعنی اهرام ناقص مزبور حجمنك ٥٠٦ زراع مکعبی اولدیغی تبین ایدر .

مصرده فراعنه‌دن بعضیلرینك کندولرینه مزار اولمق اوزره یاپدیرمش

اولدقلری ظن اولنان وجزه ایله فسطاط نام محل بیننده ویتمش میل مسافه‌ده وغیر منتظم براستقامتده منفرداً واقع اولان مبانیٔ جسیمهٔ مشهوره‌نك اسمی دخی (اهرام) در وبونلرك الك جسیملری جزه اوكنده بولنانلردر وایچلرندن بعضیلرینك اوزرنده (هیروغلیف) دنیلان خط قدیم ایله برطاقم وقایع محرر اولوب خط مزبور ایسه سلطان احمد میدانده‌کی دیکیلی طاشك اوزرنده کورلدیکی کبی برطاقم نقوش وتصاویردن عبارتدر. دردنجی سلالهٔ فراعنه‌دن (خیاپوش) نام دیکر (سوفس) ك یاپدیرمش اولدیغی هرمك قاعده‌سنك برضلعی ایکیوز یکرمی درت وارتفاعی یوز قرق ایکی مترو اولوب زروه‌سنده اوتوز قدم تربیعنده برسطح اوزرنده برقاچ اوطه ایله مکلف برمزار موجود در واون سکزنجی سلاله‌دن (قؤپ) نام فرعونك یاپدیرمش اولدیغی هرمك قاعده‌سی ضلعی ایکیوز اوتوز اوچ وارتفاعی یوز اللی ایکی و (شفرام) نام فرعونك هرمنك قاعده‌سی ضلعی ایکیوز اون بش وارتفاعی یوز اوتوز اوچ متر‌ودر وکافه‌سنك شکل هندسیلری اهرام مربعی اولدیغی کبی جمله‌سنك وجوه اربعه‌سی پوصله‌نك ارائه ایلدیکی جهات اربعه‌یه مطابق اوله‌رق واقعدر والك بیوك هرمك مصنوع اولدیغی طاشك مجموع ثقلتی آلتی ملیون طونولاته یعنی یوز سکز ملیون قنطار اعشاری اولمق اوزره حساب وتخمین اولنمشدر.

(خیاپوش) نام فرعون اهالیدن اوچ ماهده بر تبدیل اولنمق اوزره یوز بیك عمله ترتیب واول امرده جزیرة العربدن کتوریله‌جك طاشلرك نقلنده سهولت اولمق ایچون شوسه قلقلی وفقط اوزری اهرامه قونیلان ایری طاشلردن قالدیرم دوشه‌لی بریول انشاسنه مباشرت ایدوب یالکز یولنی اون سنه‌ده وهرمنی یکرمی سنه‌ده تکمیل ایده بیلدیکنی وهرمك اوزرنده عمله‌یه ویریلان طورپ وصوغان کبی تعییناتك حیرت افزای عقول اولان مصارفی منقوش ومحرر ایدوکنی ابو المورخین (هردوت) بیان ائلمشدر.

خلفای عباسیه‌دن مأمون خلیفه مصره کلدیکنده اهرامدن برینك هدمنی امر ایتمکله طول مدت چالیشیله‌رق برکوچورکنك یکرمی آرشون ثخننده اولان دیواری دلینوب ایچروسنه کیرلدکده براوطه‌جق ایچنده (زبرجد)دن مصنوع برمطهره ایله قرق درهم وزننده بیك عدد مسکوك التون بولنمش

وغرائب اتفاقیه‌دن اوله‌رق مذکور المقدار التونك قیمتی دلیکی آچق ایچون صرف اولنان مبالغه تقابل ایلمشدر .

ملوك ابو بیه‌دن (عبد العزیز عثمان بن صلاح الدین) زماننده طاشلری بعض ابنیهٔ میریه‌یه صرف اولنمق اوزره ینه برکوچورکنك تپه‌سندن هدمنه باشلانیلوب سکز آی چالیشلدیغی حالده کونده انجق سکزر آرشون مکعبی جسامتنده طاشلردن برر ایکیشر دانه‌سی سوکیله بیلدی وبونلر اشاغی براغلدقجه زلزه کبی یری صارصه‌رق قومه کومیلوب هرطاش هزار مشقتله قومدن اخراج و پارچه‌لنه‌رق صرف اولندی وبرطرفدن دخی فضله‌سی برکناره استیف ایدلدی و ییغیلان طاشلری کورنلر اهرامك کافه‌سی ییقلمش وهرمه بقانلر هیچ برطاش بیله قوپارلمامش ظننده وحیرتده قالدی . آمریقاده مکسیقا قطعه‌سنده دخی طاش وطوغله‌دن مصنوع ومصر اهرامنه شبیه مبانیٔ متعددهٔ عتیقه واردر واورالرجه اسملری (نه‌اوقالیس) در اهالی بونلری بیت‌الله اعتقاد ایدرك قپولری اوكارنده قربانلر کسرلر .

§

﴿ اهرمن ﴾ — مجوسیلرك اعتقادنجه موجودات عالمك مبدئی اولان ایکی اصلك بریدر ودیکری (یزدان) در ویزدان قدیم وازلی واهرمن محدث ومخلوقدر . بوخبیثلر کویا یزدان بکا برمنازع ظهور ایدر ایسه عجبا حال نیجه اولور دیو تفکر ایتمسیله و بوتفکر طبیعت نورانیه‌سنه مباین کله‌رك متکدر اولمسیله (اهرمن) یعنی ظلمت حاصل اولدی واهرمن شروفساد وضرر وکساد اوزرینه مطبوع اولدیغیچون حسب الطبیعة یزدانك یعنی نورك اوستنه چیقدی و یزدانك عسکریله اهرمنك عسکری بربرلریله محاربه ایدوب نهایت ملائکه‌نك توسطیله واهرمن یدی‌بیك ییل عالم سفلاده تصرف ایتمك شرطیله مصالحه وقوعبولدی ایسه‌ده اهرمن او اثناده دنیا اهلنی کاملاً هلاك ایلدیکندن میدان کندوسنه قالدی وصکره نوع بنی آدم (کیومرث) دن بدأ وتکثر ایلدی دیرلر .
مجوسیلرك (زردشتی) فرقه‌سی یزدانی واهرمنی خالق واحدك مخلوقیدر دیدیلر و (ثنویه) و (مانویه) فرقه‌لری ایکیسنك دخی قدیم وازلی اولدیغنه ذاهب اولدیلر .

§

﴿ اهل صليب ﴾ — (١٠٤١ م و ٤٣٣ هـ) تاريخنده پاپا بولنان طقوزنجی (بنوا) اسلامك آن بآن ترقی ایتمکده اولدیغی بویله برزمانده اوروپا دولتلرینك بر برلریله مقاتله ومنازعه ایتمسی لایق دکلدر اولا برمصالحهٔ عمومیه عقد اولنسون صکره ایجابی اوزره ایشه مباشرتله قدس شریف اسلامك الرندن قورتارلسون دیه‌رك اوروپا دولتلرینه و بتون خرستیانلره اعلاننامه‌لر کوندروب (متارکهٔ آلهیه) نامیله برمعاهده تنظیم ایتدیرمش و (١٠٩٦ م و ٤٩٠ هـ) تاریخنده پاپا بولنان ایکنجی (اوربن) دخی اولکی ملاحظه‌یی تازه‌لیوب وفرانسه وشرق ایمپراطورلریله (پولونیا) و (نورماندیا) کبی بیوك دوقه‌لقلری تشویق و برچوق اجروموبات وجمیع کناهلردن عفو عمومی وعد ایدوب اورته‌لغی ایاقلندیرمش اولدیغندن هرطرفدن فرانسه‌یه کوکللو عسکر کلمکه باشلادی وطوپلنان اشبو ساده‌دل فدایلرك کوکسلرینه قرمزی چوقه‌دن برخاچ رسمی دیکیلوب اهل صلیب یاخود (قرووزاد) نامی و یرلدی وتاریخ مذکوردن اعتباراً بش سنه ظرفنده انکلتره قرالیله سوق اولنان اهل صلیب قدس شریف وعکا وانطاکیه واورفه و بیروت وحوالیسنی آلدی لکن کلنلرك انجق اوچده بری صاغ قالدی و (١١٤٦ م و ٥٤١ هـ) تاریخندن اعتباراً یدی‌سنه ظرفنده آلمانیا وفرانسه قرالریله کلان اهل صلیب فرقه‌لرندن انجق یوزده یکرمیسی صاغ اوله‌رق قدس شریفه واصل اوله بیلوب ذکر اولنان قرالرقدس شریفی یالکز برزیارتله اکتفا وعودت ایلدی وجنرال (جورج) قوماندا‌سنده بولنان فرقه طرابلس غربی آلوب تونس وقیروان حدودلرینی تهدید ایتدی و (١١٨٧ م و ٥٨٣ هـ) تاریخنده براً و بحراً هجوم ایدن اهل صلیب فرقه‌لرندن المانیا قرالی (فره دریق) قوماندا‌سنده اولان فرقه اناطولی ایچنده مغلوب وموسی الیه برنهرده مغروق اولدی وفرانسه وانکلتره قرالرینك قوماندا‌سنده اولنلر یالکز عکایی تکرارضبط ایدوب دها ایلروسنه واره مدی و (١٢٠٢م و ٥٩٩ هـ) تاریخنده پاپا بولنان اوچنجی (اینوسانس) اوروپالیلری تکرار تشویق ایلدیسه‌ده خلقك کوزی ییلش وثوابدن بیقمش اولدیغندن چوقلق تأثیری اوله‌مدی وطوپلنانلر دخی استانبوله قدر کلوب روم ایمپراطورینك تختنی ضبط

وبرلاتين حكومتى تشكيليله اكتفا ايلدى و بونلرك بركوچك فرقه‌سى اكرچه استانبولدن قدس شريف امدادينه كتمك اوزره يوله چيقديسه‌ده اوكرينه دوشن دليل قره‌دن طوغرى مصره كتوروب جمله‌سنى اسير در ديو صاتدى و (١٢٢٩ م و ٦٢٧ ﻫ) تاريخنده المانيا ايمپراطورى ايكنجى (فره دريق) برچوق عسكر ايله كلوب (دمياط) ى استيلادن صكره (عكا) و (صور) قلعه‌لرى يكى تشكل ايدن قدس قراللغى يدنده قالمق وخرستيانلر قدس شريف زيارتندن محروم اولمامق و بيت مقدسه تعرض ايدلمامك اوزره (ملك كامل) ايله برمصالحه ياپدى و (١٢٥٠ م و ٦٤٨ ﻫ) تاريخنده فرانسه قرالى طقوزنجى (سنت لويى) ايتديكى بر نذر اوزرينه مكمل اردو ترتيب ايدرك قدس شريفى قورتارمغه كلدى و (دمياط) ى استرداد و (منصوره) يى استيلا ايلديسه‌ده بومحاربه‌ده نيلك طغيانى زمانه تصادف ايتديكندن برمعركه‌ده عسكرينك اكثريسى غرق وكندوسى اسير اولمقدن بشقه ايش كوره مدى وصكره الجه قوتيله و بريمين ايله يقايى قورتاروب برتقريب مملكتنه دوشدى و (١٢٦١ م و ٦٦٠ ﻫ) تاريخنده فرانسه قرالى (لويى) دخى اسپانيوللردن و پورتكيزلردن طوپلاديغى برطاقم سبكمغزان و انكليز قرالنك اوغلى (ادوارس) ايله كلديسه‌ده بودخى محجوبيتدن بشقه برايش بجره مدى واردوسنه مستولى اولان وباعلتندن عسكرينك برچوغى وكندوسى وفات ايلدى .

§

﴿ آهو ﴾ — (ظبى) دنيلان حيوانكه بوكا نوعنه كوره (غزال) و (كيك) و (جيلان) و (قره‌جه) دخى ديرلر . فتاوى صاحبى برفقيه حنفينك اسمى دخى (آهو) در فتاواى تاتار خانيه صاحبى بونك كتابندن پك چوق مسئله اخذ ونقل ايلمشدر . تاتارخانينك نقلندن اكلاشلديغنه كوره اشبو (آهو) قاضى خاندن مؤخر ايدى .

§

﴿ اهواز ﴾ ياخود (سوق الاهواز) — بوراسى وقتيله محمره‌دن بصره كورفزينه آقان (كارون) نهرى جوارنده (رامهرمز) و (ايذج) و (عسكر مكرم) و (شدستر) و (جندى شابور) و (سوس) و (سرق)

و (نهرتیرا) و (منادر) شهرلرینك مركزی ایدی و بوشهرلرك مجتمع اولدیغی ولایته (سوزیان) یاخود (خوزستان) دیرلر ایدی . بورالری اسلام یدینه چكدكدن صكره فوق الغایه اهمیت كسب ایلشدر . ششترنهری بورادن آقار . (خوزستان) كلمه‌سنه دخی نظر بیوریله .

§

﴿ آیات ﴾ — فروع علم تفسیردن (علم الآیات المتشابهات) بر بیوك علمدر بوعلمده ابتدا كتاب تصنیف ایدن امام (كسائی) اولوب انی مؤخراً (سخاوی) نظم ایتمشیدی اندن صكره بوعلمده دها پك چوق كتاب تألیف اولندی و (ملاك التأویل) جمله‌سنه ترجیح ایدلدی .

(۱۲۰۹ م و ٦۰٦ ﻫ) تاریخنده وفات ایدن امام (فخرالدین عمرالرازینك تألیف ایتدیكی (ایات البینات) وامام (محمد بن عمر بن دمیه) نك تألیف ایتدیكی (ایات البینات) و (۱٤٤۸ م و ۸٥۲ ﻫ) تاریخنده وفات ایدن حافظ (شهاب الدین) بن حجر العسقلانینك تألیف ایتدیكی (الایات النیرات للخوارق والمعجزات) و (۱٥٤٥ م و ۹٥۲ ﻫ) تاریخنده وفات ایدن شیخ (محمد بن یوسف بن علی الدمشقی) نك تألیف ایتدیكی (الایات العظیمة الباهرة فی معراج سید اهل الدنیا والاخرة) نام كتابی شایان مطالعه‌در .

§

﴿ آیاس ﴾ — بروسه علماسندن برمبارك ذاتدر . بوذات عالیقدر ابتدا تحصیل وتدریس علومله اشتغال ایدوب مؤخراً سلطان (محمد ثانی) حضرتلرینه خواجه‌لك ایتمش ودها صكره علوم باطنه‌دن لذتیاب اوله‌رق اختیار انزوا ایلشدر . زمانك قطبی اولمسی دخی مظنوندر واثارندن بعض حواشیسی موجوددر .

§

﴿ آیاس پاشا ﴾ — سلطان سلیم وسلیمان زمانلرنده‌ایكی سنه صدارت ایتمش برذاتدر واصلی ارنود اولوب (۱٥۳۷ م و ۹٤٤ ﻫ) تاریخنده وفات ایتمشدر .

§

﴿ قاضی آیاس ﴾ — قاضی كلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ آیاش ﴾ مع کودك — انقره ولایتنه تابع برقضـا مرکزیدر . بورادن شرق جانبنه طوغری بش ساعت کیدلدیکی حالده انقره‌یه واریلور ایاشـده پك چوق ذوات کرام مدفوندر . ملحقاتنـدن بکپازارنده اولان بانیه‌نك صویی پك شفالیدر . قاوونی مشهوردر .

§

﴿ آیا سلوغ ﴾ — (افس) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ایاصوفیه ﴾ — درسعادتده آثار عتیقه‌دن معدود برجامع شریفدر بونی استـانبول ایمپراطوری (ژوستنیین) محترق اولان برکلیسا عرصه‌سی اوزرینه یاپدیروب (٥٣٧ م) تاریخنده رسم کشـادینی اجرا ایلدی وقبه‌سی یکرمی سـنه صکره حرکت ارضـدن منهدم اولدیغی جهتله تکرار یاپلدی استـانبول فتح اولندیغی زمان سـلطان (محمـد ثانی) حضرتلرینك امریله جامعه تحویل و تعمـیر ایدیلوب ایلك جمعه نمازی اوراده ادا اولنـدی ایاصوفیه‌نك درونده اولان سـتونلر شام شریفده بعلبك شهر قدیمنده شمس پرسـتلرك شمس نامنه یاپدقلری عبادتخانه‌نك ستونلری ایدی صکره‌بوستونلر قیصر (اورلیانوس) لك امریله رومایه جلب و ینـه شمس نامنه یاپیلان بر معبده وضع اولنـدی ومعبد مذکور خراب اولدقدنصکره اصلزادکاندن برینك زوجه‌سنه میراث‌قالوب ایاصوفیه‌نك‌انشاسی اثناسنده بوقادین‌طرفندن (ژوسـتنیین) ه اهدا ایدلدی . ایاصوفیه‌نك صاغ طرفنده اولان مناره‌یی سلطان مشارالیه وصول طرفنده‌کنی سلطان (بایزید) و دیکر ایکی مناره‌یی سلطان (سلیم ثانی) و درونده اولان مرمر بیوك کوپلری سلطان (مراد ثالث) و طاش کرسی یی سـلطان (مراد رابع) حضراتی یاپدیرمشدر . ایاصوفیه‌نك محرابدن قارشوسنده‌کی بیوك قپویه قدر وسـعتی ایکیوز التمش طقوز و عرضی ایکیوز قرق اوچ و زمیندن قبه‌نك وسطنه قدر ارتفاعی یوز سـکسان سکز قدمدر ودرونده یدی عدد قپو واردر و بیوك شمعدانلر اموال غنایمدندر .

سلطان (سلیم ثانی) وسلطان (مراد ثالث) و فاتح اکری سلطان (محمد) وسلطان (ابراهیم) وشهزادکان حضراتنك تربه‌لری جامع شریف مزبورك

خارجنده‌در و بو تربه‌لرك الك بیوكی اولان وجامع شریفه متصل بولنان تربه جامع شریف ایله برابر یاپلمش اسكی بنالردندر.

كوچك ایاصوفیه دخی ذكر اولنان ایمپراطور (ژوستنیین) لك امریله اعزهٔ خرستیانیه‌دن (سركیوس) و (واقهوس) نامنه یاپلمش وسلطان (بایزید ثانی) حضرتلری زماننده دارالسعادة الشریفه اغاسی (حسین) اغا معرفتیله جامعه تحویل اولنمشدر.

§

﴿ ایبریا ﴾ یاخود (هیبریا) — اسپانیا شبه جزیره‌سنك روماللولر یدینه یچمزدن اولكی نامیدر. اولوقت اسپانیایه بیوك هیبریا وایتالیایه كوچك هیبریا دیرلر ایدی.

اسپانیایه اولوقت (هیسپانیه) دینلدیكی دخی بعض تواریخده كورلمشدر.

روسیه ممالكندن اولان (ایمه‌ره‌لی) ولایتنك نام عتیقی دخی (ایبریا) در.

§

﴿ ایپسامتیس ﴾ — (پیسامه‌تیك) مصرك غرب شمالیسنده مشتركاً حكومت ایتمش اون ایكی حكمدارك بریدر. اشبو حكمدارلر اون بش سنه مشتركاً حكومت ایتدكدن صكره (٤٩٤٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك التی یوز اللی سنه مقدمنده ایچلرندن بونی برسبب غریبه مبنی چیقاروب طرد ایتدكلرندن بودخی اناطولی طرفنه كچدی واواثناده یونانستاندن ازمیر وآیدین وموغله طرفلرینه هجرت ایتمكده اولان حشراتك ویونان قورصانلرینك اعانه‌سیله كیدوب مصری ضبط ویكرمی التنجی سلالهٔ فراعنه‌یی تشكیل ایتدی و (منفیس) و (تب) شهرلرینی تزیین و (توقراتی) شهرینی یونان تجارینه كشاد ایلدی.

(ایپسامتیس) لك سبب طردی شو وجهله‌دركه اشبو اون ایكی حكمدار اشتراك حكومت معاهده‌سنی یاپدقدن صكره عجبا بو معاهده‌یی ایچمزدن كیم بوزه بیلور وبزه كیم غلبه ایده بیلور دیو هاتف غیبه سؤال وهاتف غیبك (ایچیكزدن هركیم تیمور طاس ایله شراب ایچر ایسه اوكمسه بو معاهده‌یی بوزار) جوابی اوزرینه بونلر دخی تیمور طاس ایله شراب ایچلمامسنی بربرلرینه قویاً تنبیه ایدرلر وبوصورتله اداره ایدوب

کیدرلو ایکن بر کون (ایپسامتیس) باشـنده کی شابقـه ایله بر شراب ایچر وصکره شابقه‌نك ایچنده تیمور اولدیغنی اکلایوب پاپاسلره اخبار ایتمسیله ایش اکلاشیلور ودرحال طرد وتبعید اولنور.

بووقعه هاتف غیب دیدکاری پاپاسلر معرفتیله صکره دن اویدیرلمش برشیٔ دکلده‌ندر. (لابرنت) کلمه‌سـنه نظر دخی بیوریله.

§

﴿ ایپسوس ﴾ — آسیای صغراده (فریکیا) داخلنده برقصبه‌در. اسکندر یونانی وفات ایدوب ممالکی امراسی بیننده تقسیم اولندیغی صره‌ده جنرال (سـلوکوس) ك حصه‌سـنه دوشن ممالکه تسـلط ایدن (لیدیا) وفریکیا حکمـداری (انتی غون) علیهنـه وقوعبولان متفقین محـاربهٔ جسیمه‌سی اشبو (ایپسوس) قصبه‌سی جوارنده اولمش ایدی. شمدیکی اسمی (بولاوادین) در قره حصـارك جانب شرقیسـنده ویکرمی سکز میل بعدنده‌در.

§

﴿ ایپك ﴾ — روم ایلنده قوصوه ولایتنه ملحق (پرزرین) سنجاغی داخلنده بر قضا مرکزیدر. بو شهریکی پازارك اون سکز ساعت بعدنده و (بستریچه) نهری اوزرنده واقع اولوب درونـنده اون برجامع شریف وایکی مدرسـه واون ایکی مکتب وقضاسـنده یکرمی بیك نفوس واردر ونام عتیق (بتشیوم) در. ایپك شهرینك اوچ درت ساعت خارجنده (دچان) نامیله معروف اولان مناسـترده موجود اولان راهبـلر کلان پچن یولجیلره وزواره اکرام ایدرلر.

§

﴿ ایپك بوجکی ﴾ — صنف هوامدن بربوجکدر بوقیمتلو بوجك فی‌الاصل بلاد شرقیـه‌یه وباخصوص چین وژاپون ممالکنه مخصـوص ایکن شمدیکی بلاد معتدله‌نك همان کافه‌سـنده تدارك اولندی.

بو بوجکك تخمی خشخاش تخمی قدر اوفق یمورطـه‌لردن عبارت اولوب سیجاغی کوردیکی کبی اشبو یمورطه‌لردن کوچك طرطل شکلنده چیقه‌رق آق توت یپراغیله بسله‌نیلور وبربچق ماه ظرفنده تدریجاً بیور ایسه‌ده برمدت معلومه ظرفنده اویوشوب بیومکدن قالور وبعده مذکور طرطللر

ینه بیومکه باشلایوب نهایت کمالنی بولدیغی کبی میشه داللری اوزرنده جوفندن چیقاردیغی اینك تلی ایله (ارهشید) دنیلان عر بستان فندیغی شکلنده بوغمیجه بر محفظه یاپوب کندوسنی درونـنده حفظ ایدر ومذکور محفظهیه قوزه دنیلور مؤخراً قوزه درونـنده شکلنه تبدلات عارض اولهرق اسمرجه بر بیوك سیکك قیافتنه کیرمسیله برابر ینه اویوشور قالور و یدی سکز کون صکره قیافت وهیئتی ینه دکیشهرك قوزهیی دلوب بیوجك بیاض کلبك صورتنده دیشاری چیقار واولوقت چفتلشملریله دیشیسی بالاده ذکر اولنان تخملری یمورطلغه باشلار و یمورطلسنی متعاقب ارکك ودیشیسی هلاك اولور فقط ایپکی استحصال اولنهجق قوزهلرك بوجکلری ینه قوزهیی دلوب چیقمغه میدان و یرلمیوب قوزهلر فرونه قونهرق یاخود قزغین کونشه سریلهرك هلاك ایدیلور چونکه دلیك قوزهلر منسوجاتده استعمال اولنهمز ومع مافیه (صیداق) تعبیر اولنان بوکبی دلیك قوزهلر صیجاق صوده قینادلدقدن صکره ال ایله دیدیلیهرك (کوکول) تعبیر اولنان اینك یوکی یاپلق و بونکله ایپلك اعمال اولنمق ممکن اولور . بر درهم اعشاری اعلا بوجك تخمندن ١٣٥٠ درهم اعشاری قوزه و بو مقدار قوزهدن ١٣٣ درهم اعشاری اینك استحصالی مجر بدر .

§

﴿ ایمالح ﴾ — دولت اسرائیلیه حکمدارلرندن بر غدار آدمدر . (٤٢٨٥ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك اوچیوز طقوز سنه مقدمنده پدری (کدعون) ك وفاتی اوزرینه کندو یه طرفدار اولان قبیله خلقنك معاونتیله التمش طقوز نفر قرنداشلرینی بر کونده کاملاً اعدام ایدرك تخته چیقدیسهده اوچ سنهدن زیاده سلطنت سورهمدی و بر کون سوقاقدن چکر ایکن بر جانی یانمش قارینك آتدیغی طاش ایله مجروح اولوب حیاتندن امیدی کسدکده بر قادینك آتدیغی طاش ایله هلاك اولدی دیدیرتمامك ایچون قرناسندن برینه قفاسنك کسلمسنی امر ایتدی ووقوعبولان ابرام والحاحی اوزرینه حریف قفاسنی کسوب یقاپی قورتاردی .

§

﴿ ايبيس ﴾ — مصرده صوده تعيش ايدر بر نوع قره بطاق قوشيدر . بوقوش صوده اولان حيواناتی تلف ايتديكيچون مصرليلرك نزدنده فوق الغايه تقديس اولنان حيواناتدن اولوب كندوسنه برده قدرت الوهيه ويرلمشيدی . مصرليلرك اولوقت پرستش ايتدكلری (اوزيريس) نام آلههنك قاريسنك اسمی دخی (ايبيس) واوغلنك اسمی (اور) ياخود (اوروس) ايمش .

§

﴿ ايتاليا ﴾ — اوروپا قطعهسنك جهت جنوبيسنده شمالاً فرانسه واوستريا واسويچره وشرقاً ونديك كورفزی و يونان دكزی وجنوباً بحر سفيد وغرباً سچليا دكزی وجنوه كورفزيله محدود بر قطعهٔ جسيمهدر . ايتاليا شمالدن جنوبه طوغری اوزامش بر شبه جزيره اولوب اراضيسنك مساحهٔ سطحيهسی تربيعاً ايكی يوز طقسان التی بيك كيلو مترو ونفوسی يكرمی يدی مليوندر هواسی معتدل ايسهده وسطندهكی بطاقلقلر خيلی امراض توليدينه سبب اولمقدهدر . بوراسی روما دولتی منقرض اولدقدن صكره پك چوق الاره كچديكی كبی (٥٧٠ م) تاريخنده دخی شرق ايمپراطورلغيله لومبارديا قراللغی بيننده تقسيم و بر چوق زمان دوقهلق وقونتلق وجهله ادارهٔ اولندی واون ايكنجی واون اوچنجی عصرلرده سواحلنده ونديك وجنوه وناپولی كبی جمهوريتلر تشكل ايتدی وپاپا حكومتلرينك كسب وسعت ايتمسی ونورماندلرك ايتاليای جنوبيدهكی فتوحاتی والمانلرك لومباردلری تحت اطاعته المسی كبی حادثات جسيمه ايتاليانك نوع نوع انقلابنه سبب اولدی و (١٨٥٩ م و ١٢٧٦ ﻫ) تاريخنه قدر (ساردنيا و (موناقو) و (لومبارديا) و (طوسقانه) و (سچلياتين) كبی مستقلاً اداره اولنان طقوز عدد ولايات تاريخ مذكورده وقوعبولان محاربات عقيبنده برلشديريلوب ابتدا ساردنيا ومؤخراً ايتاليا نامی ويرلدی ودها صكره ذكر اولنان (لومبارديا) و (ونديك) ممالكی فرانسزلرك قوت واعانتيله اوستريادن آلنوب ايتاليايه ويرلدی وايتاليا دخی فرانسزلرك اشبو معاونت وهمتنه مقابلةً (ساوه) و (نيس) ايالتلرينی فرانسزلره اعطا واحسان ايلدی .

ایتالیا دولتنك قوت ومکنتی ایچون (حکومت) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ آی چیچکی ﴾ — معروف بر چیچکدر اناطولی وروم ایلی اهالیسی کون چیچکی دخی دیرلر . بو چیچك اوروپاده کلیت اوزره ترلاترلا اکیلور وچیچکندن وتخمندن وصاپندن والحاصل هرشیئندن بشقه بشقه استفاده اولنور واکیلان محلك هواسنی تصحیح و بطاقلقلرك علل متنوعه ظهورینی مستلزم اولان وخامتنی محو ایدر .

چیچکندن آریلر کلیتلی وغایت لذیذ بال آلور وتخمندن یمك و یاغ وصابون یاپمق ایچون اعلا یاغ چیقاریلور وینه تخمیله طاوق وامثالی کوچك حیوانات و یاش وقوری یپراقلریله بیوك حیوانات بسله‌نیلور ودانه‌لرینك قبوغی چیقاریله‌رق بلغور و پرنج کبی پیشیریلور ودانه‌لری قاوریلوب بعض بهارات ایله قاریشدیریلور ایسه چقولاته‌یه معادل برشیء حاصل اولور وچیچکی آچلزدن اول غنچه‌سی سائر سبزه مثللو طبخ واکل ایدیلور ایسه انکنار لذتی ویرر . وچیچکلرك تخمی الندقدن صکره قالان طبانی صوده حشلانوبده اینکره و یرلدیکی حالده سودینی آرتیرر . چینلولر صاپنده اولان لیفلردن غایت اینجه ولطیف برنوع قماش طوقویوب اپك منسوجاتدن بهالی صتارلر ودانه‌لرینك قبوغندن قباکاغد وصاپنك اوزندن یازی کاغدی اعمال ایدرلر . آی چیچکی زراعتی روسیه‌ده اول درجه ایلرولمشدرکه (۱۸٦٥ م و ۱۲۸۲ ﻫ) تاریخنده پروسیه ممالکنه (٥۰) ملیون قیه آی چیچکی تخمی ادخال اولنمش وبهاسی ۳۸ ملیون غروشه بالغ اولمشدر . چونکه بیدیکمز سبزیاغنك ایچنده یوزده اون بش یکرمی آی چیچکی یاغی واردر . واه (زراعمز) واه (تشویق) واه (طریق)

§

﴿ ایدومنه ﴾ — اسکی کرید حکمدارلرندن برغدار حریفدر . بوآدم (٤۳۱٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك ایکیوز سکسان سنه مقدمنده جاهیر یونانیه ایله متفقاً (تروا) محاربه‌سنه کیدوب اوراده اون سنه اوغراشدقدن و (تروا) حکومتی محو و برباد وممالکنی خراب و یباب ایتدکدن صکره عودت ایدرکن برفورتنه‌یه طوتلدیغندن سلامتله کریده وصول میسر اولدیغی حالده ایلك کوردیکی شخصی آله البحر اعتقاد ایتدیکی (نبتون)

یاخود (پوسیدون) ه قربان ایده جکنی نذر ایلمشیدی مجنون حریف فورتنه دن قورتیلوب کریده واصل اولدقده انواع مسرتله هر کسدن اول استقباله چیقان اون سکز یاشنده کی کوزل اوغلنی یاتیروب قور یاسی الیله قربان ایلدی وبوغدری سبیله تبعه سی نزدنده منفور اولوب آز وقت ایچنده کندوسیده حکومتدن خلع وطرد اولندی .

§

﴿ آیدین ﴾ — ازمیرك جنوب شرقیسنده و یکرمی درت ساعت بعدنده تجارتگاه برشهردر بو شهر مرکز لواء اولدیغی حالده نامی منسوب بولندیغی ولایته دخی و یرلمشدر درونده متعدد جوامع شریفه ومساجد وتکایا و مکاتب و کلیسا واردر بورادن ازمیره دائما شمندوفر ایشلکده وکلیتلو حبوبات وقوری انجیر واوزم وزیتون وافیون وبویا وپلاموط وسائره کوندر یلوب اکثر یسی خارجه صاتلقده‌در . نفس ایدینك هواسی براز آغرجه ایسه‌ده اراضیسی غایت منبت ومحصولدار اولدیغندن بین الاهالی اوه‌لر ینه التون اوه‌سی تعبیر اولنور وپك چوق قیشی اولمدیغندن باغچه‌لرنده لیمون و پورتقال حاصل اولور .

(ایدین) برمدت ملوك سلجوقیه ودولت علیه حمایه‌سنده بچینان (اولو ج) بکلرندن برینك اسمی اولدیغی جهتله متصرف اولدیغی ممالکه (ایدین ایلی) دیمشلر وصکره (کوزلحصار ایدین) دنیلوب شمدی کوزلحصارلغنی‌ده قالدیرمشلردر .

بوراسی دولت علیه‌یه بچمکسزین امیری اولان ذات (۱٤۵۱ م و ۸۵۵ ه) تاریخنده کرمیان ومنتشا اوغللریله دولت علیه علیهنه قرمان اوغلی ابراهیم بك ایله اتفاق ایلدیکندن سلطان (محمد ثانی) حضرتلری قونیه‌یه کیدوب مرقوم ابراهیم بکی تربیه ایتدکدن صکره ذکر اولنان ذاتلرك ممالکنی واو صره‌ده ایدینی دخی استیلا ایدرك ممالك دولت علیه‌یه الحاق ایلدی .

قره‌سی سنجاغی داخلنده و (اردك) قصبه‌سنه اوچ ساعت مسافه‌ده دخی (ایدنجق) نامنده برکوچك قصبه واردر .

§

﴿ ایران ﴾ — آسیای غربیده شرقاً افغانستان و بلوجستان وجنوباً

بصره کورفزی وهرمز بوغازی وغرباً عراق عرب وکردستان وشمالاً ترکستان و بحر حزز ایله محدود ممالکك اسمیدر ممالك محدودهٔ مذکورەنك وسعتی طولاً بیك ایکیوز وعرضاً سکز یوز اللی میلدن عبارت اولوب نفوسی بش ملیون بشیوز بیك تخمین اولنمقده و بونك برملیونی مدنی وایکی ملیونی بدوی وسیار وایکی بچق ملیونی اهالیٔ قراطن ایدلمکدەدر .

ایرانیلرك اصلی بعض متأخرینك تخمیننه کوره وقتیله سند طرفندن کلان (اریا) لردر وایران نامی دخی اریادن محرفدر ·

ایرانك اسکی تاریخی خرافات قبیلندن اولدیغی جهتله شایان اعتماد وتحریر دکل ایسەده تواریخ شرقیەده محرر اولدیغی اوزره درت طبقەیه منقسم اولان ملوك ایرانیەنك برنجی طبقەسی (پیشدادیان) دنیلان سلالهٔ حکمرانی اولدیغنده و بونلرك برنجیسی (کیومرث) نامنده برذات اولوب ایچلرندن (جمشید) و (بیوراسب الضحاك) و (افریدون) و (افراسیاب) کبی شدید وشجیع پادشاهلر کلدیکنده شبهه یوقدر و (کیانیه) دنیلان ایکنجی طبقه (٤٨٨٥ خ) تاریخنده یعنی میلادك یدییوز طقوز سنه مقدمنده (کیقباد) نامنده برقهرمان یدیله تأسس ایدوب (٥٢٦٤ خ) تاریخنده یعنی میلادك اوچیوز اوتوز سنه مقدمنده مشهور اسکندر رومینك غلبهٔ جهانکیرانه سیله منقرض اولمش واون طقوز سنه صکره مشار الیهك جنراللرندن (سلفقوس) یدیله (سلوسید) دولتی تشکل ایتمشدر ·

اشبو دولت (٥٣٣٨ خ) تاریخنه یعنی میلادك ایکیوز اللی التی سنه مقدمنه قدر دوام ایدوب تاریخ مذکورده بودخی منقرض اولەرق (ارشك) نامنده برصاحب خروجك اقدامیله اوچنجی طبقه اعتبار اولنان دولت (اشکانیه) و (٢٣٠ م) تاریخنده (اردشیر) معرفتیله دردنجی طبقه اعتبار اولنان دولت (ساسانیه) ظهوره کلدی اشبو ساسانیلرك یکرمی طقوزنجی پادشاهی اولان اوچنجی (یزدجرد)·(٦٥٢ م و ٣٢ ھ) تاریخنده اسلامك هجومیله مغلوب ودولتی منقرض اولدی وممالك ایرانیه (٨٧١ م و ٢٥٨ ھ) تاریخنه قدر خلفای اسلامیه معرفتیله اداره اولندی واندنصکره سمت سمت (بنی طاهر) و(بنی لیث الصفار) و (آل سامان) و (آل بویه) کبی طوائف ملوك ادارەلرنده ومؤخراً ملوك (غزنویه) و (البتکین)

و(سبکتکین) وسلاچقهٔ ایرانیه تصرفلرنده قالدی و (۱۱۵٤ م و٥٤۹ ه) تاریخنده ملوك غوریه یاخود خوارزمیه حکمنه و (۱۲۲٤ م و ٦۲۱ ه) تاریخنده سلالهٔ جنکیزیه وبعده ایلخانیه اداره سنه انتقال ایتدی و (۱٤۰٦م و ۸۰۹ ه) تاریخنده آق قیونلی وصکره قره قیونلی ترکمانلری و (۱۵۰۰ م و ۹۰۸ ه) تاریخنده ملوك صفویه یه تصرف ایدوب (۱۷٤۷ م و ۱۱٦۰ ه) اختلالنده بعض ولایاتی افغانیلره وبلوجیلره چکوب برطاقم ترکستان خانلری دخی استقلالنی اعلان ایتدی و (۱۸۲۷ م و ۱۲٤۳ ه) تاریخنده روان وآذربایجان جهتلرندن خیلی ممالك روسیه انتقال ایلدی . شمدی سلطنت ایرانیه قجارعشیرتنه منسوب سلالهٔ حکمرانی یدنده در .

ایران ممالکی وقتیله ممالك متمدنه نك مرکزی اولدیغی کبی تقلبات سیاسیه نك دخی میدانی اولدیغندن بالاده خلاصةً کوسترلدیکی وجهله پك چوق اللره چکمش ونیجه دفعه خراب ومعمور و ینه خراب اولمش و بیوك شهرلر کوچیلوب کوچك شهرلر بیومشدر .

ایرانیلر مبالغه لی سوزی وعظمتی سورلر لکن شدت وذکا وفطانتلرینه دیه جك یوقدر .

	ایران ولایتلری	مرکز ولایات
۱	عراق عجم	طهران
۱	طبرستان	دماوند
۱	مازندران	مازندران
۱	کیلان	رشت
۱	آذربایجان	تبریز
۱	کردستان عجم	کرمانشاه
۱	خوزستان	شستر
۱	فارس	شیراز
۱	کرمان	کرمان
۱	کوهستان	کوه
۱	خراسان غربی	مشهد
۱۱		

§

﴿ ایرلانده ﴾ — انکلتره دولتی ممالکندن بریتانیا اطه‌سنك جهت غربیسنده وجوارنده برجسیم اطه‌در . بو اطه شمالدن جنوبه طوغری درتیوز اللی وشرقدن غربه طوغری ایکیوز سکسان کیلو مترو وسعتنده اولوب اهالیسی مقدما دها زیاده اولدیغی حالده شمدی بش ملیون اوچیوز بیك راده سنده ایسه‌ده اکثریسی فقیر وحال بدویتده وهمان کافه سی قتولك مذهبنده‌در ومقر اداره‌سی (دو بلین) شهریدر .

ایرلانده‌نك اراضی ومرعاسی ایجه ایسه‌ده بطاقلغی ورطوبتی چوقدر ایرلانده مقدما مستقل بر قراللق ایکن نیجه سنه‌لر محاربادن صکره (١٣٦١ م و ٧٦٣ هـ) تاریخنده انکلتره حمایه‌سنی قبوله و (١٨٠٠ م و ١٢١٥ هـ) تاریخنده بتون بتون انقیاده مجبور اولدی .

شمدی ایرلانده جزیره‌سی درت ایالتـه و اوتوز ایکی قونتلغه منقسمدر قرا اهالیسی کمال فقر واحتیاجلرندن یبانی پاته اکلیله وقصبات اهالیسنك اکثریسی بز طوقومق کبی عادی صنعتلرله چکنمکده‌در .

§

﴿ ایرن ﴾ — استانبول ایمپراطوریچه‌سیدر . بوقزك اصلی اتنه‌لی ونسلی مجهول اولدیغی حالده کمال عقل وذکا وحسن وآن وادا ایله کسب اشتهار ایلدیکندن ایمپراطور (قسطنطین) درسعادته کتوردوب نائل وصال اولمق ایستدیسه‌ده امکان بوله مدیغی جهتله (٧٦٩ م و ١٥٢ هـ) تاریخنده اوغلنه عقدایتمشیدی برمدت صکره مومی الیه قسطنطین ومتعاقباً ایمپراطور اولان اوغلی یعنی مرقومه‌نك زوجی وفات ایتمکله ایمپراطورلق مرقومه‌نك اوکی اوغلنه قالوب کندوسی دخی وصی انتخاب اولندی لکن براز صکره مرقومه‌نك اقبالی ادباره منقلب اوله‌رق خلفای عباسیه‌دن (هارون الرشید)ك بعض تکالیف مهمه‌سنی قبول ایتدیکی ووصیسی اولدیغی چوجغی نعمت بصردن محروم ایلدیکی جهتله بدنام اولدی وآز زمان ایچنده باش خزینه داری معرفتیله تختدن ایندیریلوب مدللو جزیره‌سنه دفع ایدلدی واوراده وفات ایدنجه‌یه قدر ایپلك اکیروب عمرینی مذلت وسفالتله چکوردی . مرقومه‌نك بوقدر غدری میدانده ایکن روملرك بونی اعزه صره‌سنه قویوب

هرسنه اغستوسك اون بشنجی كونی يورطيسنی طوتملری شايان استغرابدر .

§

﴿ ايزدين ﴾ — يونانستان شماليده (فوكيس) سنجاغنك مقر ادارەسی اولان وشمدی (زيتونی) دنيلان شهردر . بوكا (لاميا) دخی ديرلر . محل مذكورده بونامده برده كورفز واردر .

§

﴿ ايزلاندا ﴾ — ياخود (ارسلاند) — بحر محيط شماليده واوروپا ايله امريقا آرەسنده ودانيمارقه دولتی حمايەسنده بربيوك اطەدر اهاليسی اللی بيك ايله يوز بيك آرەسنده اولوب جمله سنك حسن حال وصداقت ومهماننوازلقلری مشهوردر .

بو اطه التمش اوچ ايله التمش التی عرض شماليده واقع اولديغی حالده هواسی غايت معتدلدر بناء عليه اسوج ديارنده باشی صيقيلانلر بورايه هجرت وراحت ايدرلر لكن اوزرنده اون عدد (وولقان) واوتەسنده بروسنده چامور وطاش ايله قاريشق قينار صومنبعلری موجود اولديغندن دائما تهلكەدە بولنورلر .

§

﴿ ايزوورنيق ﴾ — بوسنه سراينك اون يدی ساعت شمالنده طولانی بر شهردر . بو شهرك اوەسی استحكامات طبيعيه ايله محفوظ بر صورتده اولديغنه وكوچك ايزوورنيق بيوك ايزوورنيقك محافظی بولنديغنه بناءً موقعی غايت مهمدر . بوراسی (١٤٦٢ م و٨٦٧ ﻫ) تاريخنده هرسك دوقه‌لغندن حرباً دولت عليه‌يه انتقال ايتدی وصكره برمدت اوستريالولرك يد ضبطنده قالوب (١٦٨٨ م و ١١٠٠ ﻫ) تاريخنده اهاليسنك همتيله استرداد اولندی .

§

﴿ ايساغوجی ﴾ — علم منطقدن بركتابدر مؤلفی (اثيرالدين فضل) ياخود (اثير الدين مفضل) الابهری السمرقنديدر . اشبو (ايساغوجی) نامی ابتدا كليات خمس ايچون موضوع اولديغی حالده مؤخراً كتاب مزبورك عمومنه اطلاق اولنمشدر . قاضيرك متنی اولان (هدايه) نام كتاب دخی مؤلف مومی اليهكدر و قاضمير حسين الميبدينكدر .

(اثیرالدین) لك وفاتی حقنده اختلاف اولندی بعضیلر (۱۲٦۱ م و ٦٦٠ ھ) و بعضیلر (۱۳۰۰ م و ۷۰۰ ھ) تاریخنده دیدیلر .

ایساغوجی اوزرینه پك چوق شروح و حواشی یازلدی جملەدن بری (۱٤۳۰ م و ۸۳٤ ھ) تاریخنده وفات ایدن فاضل علامه شمس الدین محمد بن حمزة الفناری‌نك شرح لطیف بلاغت ردیفیدر مومی الیه بونی برکونده کشیدهٔ سلك سطور تألیف ایلدی و بونك اوزرینه دخی ابو بکر بن عبد الوهاب حلبی (فرائد السنیه فی حل الفوائد الفناریه) نامیله وبرهان الدین بن کمال الدین (فوائد البرهانیه) نامیله حواشی یازدی .

سید شریف جرجانی تلامیذندن (۱٤۵۷ م و ۸٦۲ ھ) تاریخنده وفات ایدن شریف نورالدین علی بن ابراهیم شیرازی و (۱۵٦۱ م و ۹٦۹ ھ) تاریخنده ارتحال ایدن مصلح الدین مصطفی بن شعبان سروری وفاضل مشهور عبد اللطیف عجمی مثللو فضلانك دخی برچوق شرحلری واردر .

§

﴿ ایساق ﴾ — علمای یهود دندر ومسقط رأسی (پورتکیز) ولقبی (دون ابراوانل) در .

بوآدم علوم طبیه وفنون سائرەده تحصیل کمال ایدرك اون اوچ جلدی جامع برکتاب یازدی وپورتکیز قرالی مانولك حسن توجهنی قزانه رق رتبهٔ وزارته ومشورت قرالی یه نائل اولدیسەده آره دن چوق کچمکسزین قرال مومی الیهك وفاتی واوغلی (دون جوانی) نك جلوسی مناسبتیله اولکی اعتباردن دوشدی وبر آرەلق اعداسنك تسمیم افکارنده اولدقلرینی اکلادیغی کبی اسپانیایه قاچوب یقایی قورتاردی .

وفاتی (۱٤٦۵ م و ۸۷۰ ھ) تاریخنده در .

§

﴿ آیکه ﴾ — (شعیب) علیه السلامك قومی اولان (مدین) اهالیسنك قرآن کریم ناطق اولدیغی اوزره اسم مخصوصیدر .

ایکەنك اصل معناسی اورمانلق محل دیمکدر . (ابجد) و(مدین) و(شعیب) کلمەلرینه دخی مراجعت بیوریله .

§

﴿ ایلبصان ﴾ — روم ایلنده مناستر ولایتنه ملحق (دبره) سنجاغی

داخلنده کوزل برقضامر کزیدر . بو قصبه ایچنده یکرمی بش جامع و مدرسه وسکز یوز دکان واون ایکیبـك نفوس واردر وجوار قصبه ده اولان قابلیجه لر غایت شفالیدر . بوراده هردرلو حبوبات و پرنج و کوزل میوه حاصل اولور واعلا اسلحه اعمال اولنور و (اشقومی) و (جارنیقه) نهرلری شهرك اورته سندن نبعان وجریان ایلدیکندن کوزل برمنظره پیدا ایدر .

§

﴿ ایلخان ﴾ — مغولستان شهنشاهی (منکو) قاآن ایران والیسی بولنان برادری (هلاکو) خانه (١٢٥٣ م و ٦٥١ ه) تاریخنده ایلخان عنوانیله استقلال اعطا ایلدیکندن مومی الیهك حکومتنه (دولت ایلخانیه) دنیلدی . دولت مشار الیها جیحون نهرندن مصره و اناطولی یه قدر نفوذینی اجرا اتمش و (تبریز) شهرینی مقر سلطنت اتخاذ ایلمشدر .
بوعنوان شرق ترکلرینك یعنی (هون) ممالکنك جهت غربیسنده و (سو) حکومتی حمایه سنده اولان طائفه نك رئیسی (توموئن) ه دخی و یرلمش و (توموئن) بوعنوانه نائل اولدیغی اثناده زوجه سی دخی (خاتون) عنوانته نائل اولمشیدی .
سلاله ٔ ایلخانیه (١٣٣٥ م و ٧٣٦ ه) تاریخنده (ابوسعید بهادر) لك وفاتیله انقراضه یوز طوتوب مؤخراً ممالکی طوائف ملوك حالنه کیردی واکثریسی جلایریلره انتقال ایلدی .

§

﴿ ایلغازی ﴾ — ماردین ودیار بکر وحوالیسنده نیم استقلال ایله حکومت ایدن ملوك (آرتقیه) دن (نجم الدین بن آرتق بن اکسب) لك عنوانیدر . بونك پدری وفات ایتدیکی زمان قرنداشی (سقمان) صدر حکومته اوتورمش و کندوسی بیت مقدس والیسی اولمش ایدی (١١٠٤ م و ٤٩٨ ه) تاریخنده برادری دخی وفات ایتدیکی کبی کاوب ماردین تختنه اوتوردی وبرقاچ قلعه فتح ایلدیکی جهتله سلطان محمد سلجوقی طرفندن استقلال ویرلدی . اخلاقی اوچیوز اون برسنه حکومت سورمشدر .
مومی الیهك سلطان مشار الیهه و پدرینك سلطان ملکشاه سلجوقی یه پك چوق خدمتی واردر وهیچ برمحاربه ده مغلوبیتی کورلمامشدر .

بیوك پدری (اکسك) نامیله مشهور ایسه‌ده صحیحی (اکسب) در .

§

﴿ ایلیجه ﴾ — برغمه قضاسنه ملحق برقصبه‌در دیار بکرده دخی بونامده برملحه واردر بوملحه‌ده قرمزی طوز حاصل اولور .

§

﴿ ایلیریا ﴾ یاخود (ایللیریا) — اوستریا ممالکنك جهت غربیسنده اوچ ایالتك نام عمومیسیدر (تریسته) و (تیرول) ایالتلری دخی بوعمومك داخلنده اولدیغی حالده جمله‌سنه بردن (ایلیریا) سواحلی و (کوستنلاند) دخی دیرلر .

بوممالك مقدما یونان ایلیریاسی و باربار ایلیریاسی ناملریله ایکی منقسم ایکن صکره رومالیلره انتقالنده بو ناملر برلشدی و برمدت طونه وروم ایالینك همان نصفنه قدر شمولی اولدی لکن مؤخراً اسلاو ومجارلرك حکومتلری میدانه چیقدقده نام مذکور اونودیلوب فقط و ندیکلولر (دالماچیا) جهتنده قالان نام مذکوری محافظه ایده بیلدی .

§

﴿ ایمرالی ﴾ — اردك قضاسنه تابع ناحیه حکمنده برجزیرهٔ صغیره‌نك اسمی اولوب صحیحی (أمیرعلی) در بوناحیه قیشه الویریشلی خیلی صوغان یتشدیرر .

§

﴿ ایمه‌ره‌لی ﴾ یاخود (ایمه‌ره‌تی) — روسیه دولتنك ممالك جنوبیه‌سندن معدود برولایتك مرکزیدر . بوولایت شمالاً چرکزستانی تفریق ایدن قفقاس طاغلری وشرقاً کرجستان وجنوباً قارص و (منقریلیا) ایله محدود اولوب نفس ایمه‌ره‌لینك اهالیسی ارمنی و یهودی و (ایمه‌ریت) لردن عبارت اولمق اوزره سکسان بیك تخمین اولنمقده‌در واراضیسی منبت ومحصولداردر . بو ولایت برآره‌لق مستقلاً اداره اولنوب (١٨٠٤ م و ١٢١٩ ه) تاریخنده دولت علیه حمایه‌سنه چکدیسه‌ده مؤخراً اهالیسی روسیه‌نك تشویقاتیله حمایهٔ مذکوره‌یی ترك ایدوب روسیه‌نك تابعیتنی قبول ایلدیلر .

§

﴿ اینا کوس ﴾ — آتنه‌ده (ارغوس) حکومت قدیمه‌سنك مؤسس اولیدر. بوذات فی‌الاصل فنیکه اهالیسندن اولوب (٣٧٠٠خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك سکز یوز طقسان درت سنه مقدمنده فنیکه چو بانلرندن ومصر سرسریلرندن طوپلادیغی برچوق آدم ایله یونانستانك اولوقت (ارغولید) دنیلان موره جهتنه هجرت ایتدی واورمانلر ایچنده ووحشی برحالده یشایان اهالئ قدیمهٔ یونانیه‌یی تدریجاً جلب وجمع وزراعت وفلاحتی وآتش یاقوب اتمك طبخ اتمکی تعلیم وجمله‌سنك ریاستنی درعهده ایلدی التمش سنه صکره وفات ایلدکده اوغلی واخلافی برچوق زمان حکمدارلق ایدوب مؤخراً (بلاشژ) نامنی الان ملت ظهوره کلدی. (ارغولیس) و (قورینت) شهرلرینی ابتدا تأسیس ایدن ذوات اشبو (اینا کوس) لك احفادیدر.

§

﴿ اینجولی چاوش ﴾ — رجال دولت علیه‌دن خوشکو وحاضر جواب برذاتدر واسمی مصطفادر. دولت علیه ایله عقد مصالحه ایچون ایران شاهی (عباس خان) طرفندن درسعادته کلان ایلچی (١٦١٣ م و ١٠٢٠ ﻫ) تاریخنده اکمال مأموریتله عودت ایدرکن طرف دولت علیه‌دن دخی لسان فارسی‌یه واقف اولدیغیچون بوذات ترفیق واعزام اولنمش وحسب‌الایجاب اوراده برمدت اقامت ایتمش‌ایدی.

§

﴿ اینجه قره صو ﴾ — روم ایلنده مناستر ولایتنه تابع (قارستوریا) جوارندن چیقوب ابتدا جنوب شرقی‌یه وصکره شمال شرقی‌یه طوغری جریان وایکیوز اللی کیلو مترو مسافه قطع ایدرك سلانیك کورفزنده بحره منصب اولان نهرك اسمیدر.

اناطولیده قیصریه‌نك جهت غربیسندن قزل‌ایرماغه منصب اولان برکوچك نهره وبونهرك اوزرنده اولان برشهره دخی (اینجه صو) دیرلر.

§

﴿ اینه‌بولی ﴾ — قسطمونی شهرینك جهت شمالیسنده واون سکز

ساعت بعدنده وقره دکز ساحلنده برقضا مرکزیدر بوراسی قسطمونی سنجاغنك اسکله سی اولدیغندن واپورلرك اوغراغیدر وملحقاتیله برابر (اینه بولی) نك نفوسی یکرمی سکز بیك راده سنده اولوب یوز اون یدی جامع ومسجدی وبش مدرسه سی وطقوز تکیه وزاویه سی ویوز قرق مکتبی وطقوز حمامی وبرچوق اورمانی وکوره قصبه سنده برباقر معدنی واردر .

§

﴿آینه روز﴾ یاخود (آیازوس) — سلانیك شهرینك جنوب شرقیسنده وکسندره جوارنده برشبه جزیره در بوجزیره اون درت ساعت طولنده وایکی اوچ ساعت عرضنده بردیل اولوب اوزرنده یکرمی سکز عدد مناستردن بشقه ابنیه ویدی سکز بیك بیکار پاپاس وخدمه دن ماعدا کمسه یوقدر . بوپاپاسلرك کافه سی روسیه ممالکندن وسائر روم مملکتلرندن ثواب ایچون کوندریلان پاره لرایله وسلانیك سنجاغی داخلنده بولنان اللی سکز عدد چفتلکات واراضیٔ موقوفه وارداتیله کچینورلر و بعض موسملرده اوته دن بروده ن زوار کلوب حال تجرد وانزواده بولنان مذکور پاپاسلره اعانه ایدرلر . دولت علیه دخی بونلری برکوچك ویرکوی مقطوعدن بشقه کافهٔ تکالیفدن معاف طوتمشدر .

اشبو پاپاسلردن برطاقنك بوش طورمامق ایچون اغاجدن قاشق وقشاغی ومتکا کبی شیلر اعمالیله زوار وسائره یه اهدا وبوصورتله تعیش ایلدکلری دخی مسموعدر .

§

﴿اینه کول﴾ — خداوندکار ولایتی داخلنده ویکی شهر قصبه سنك جهت جنوبیسنده و بروسه یه سکز ساعت مسافه ده برمرکز قضادر بوقضانك یتمش التی قریه سی ودرت بیك خانه سی واردر .
اورادن کچن برکوچك نهره دخی اینه کول نهری دیرلر .
ایدین سنجاغی داخلنده دخی بونامده برقصبه واردر (اینه آباد) بشقه .

§

﴿اینه س﴾ — کوزللك وبدبختلك ایله مشهوره برقادیندر . بوقادین پورتکیزده اورته حالی برفامیلیادن اولدیغی حالده پورتکیز قرالی دردنجی

(الفونس) لك اوغلی (دون بدور) تعشق ایدرك پدرندن کیزلی اوله‌رق کندوسنه نکاح ایتمشیدی آره‌دن براز زمان گچدکدن صکره پدری کیفیتی خبر الوب تطلیقنی امر ایتمکله (دون بدور) راضی اولمدیغندن پدر ایله اوغل اره‌سنه صغوقلق کیردی وبروقت فرصتده یعنی دون بدورك قوناغنده بولنمدیغی بر زمانده الفونس خفیاً و تبدیلاً آدم كوندروب بیچاره قزی اعدام ایتدیردی (١٣٥٥ م و ٧٥٧ ﻫ) تاریخنده مرقوم الفونس وفات ایدوب یرینه اولوقتدنبرو کوزیاشی دوکمکده اولان مرقوم (دون بدور) گچدیکی کبی مقدما پدرینی اغفال ایدرك معشوقه‌سنك قاتله کیرن کیمسه‌لری بولدیروب برربرراعدام ایتدیردکدن صکره مظلومهٔ مرقومه‌یی مزاردن چیقارتوب وباشنه برتاج کیدیروب وکلاسنه تعظیم ایتدیرمشدر .

§

﴿ ایوالق ﴾ — خداوندکار ولایتنه تابع قره‌سی سنجاغی داخلنده وادرمید خلیجی درونده برقضا مرکزیدر . بورادن بر وسعه‌یه اللی طقوز ساعتده واریلور وجمله‌سی خرستیان اولمق اوزره اون‌بشبیك نفوسی تخمین ایدیلور . بیغا سنجاغنه تابع (ایواجق) ناحیه‌سی یوزدن زیاده دکلدر وجامع و مدرسه‌سی واردر .

§

﴿ آیوان ﴾ — یاخود (ایوان کسری) — اکاسره‌نك پای تختی اولان مداین شهرنده ودجله نهرینك جانب شرقیسنده برجسیم بنا ایدی بونك بانیسی حقنده اختلاف واردر بعضیلری (شابور ذوالاکتاف) لك وبعضیلری (نوشروان) کدر دیرلر ابن خلدون شابورك بناسی اولدیغنه ذاهب اولمشدر

بوبنانك وسعتی حقنده دخی مبالغه‌لی روایتلر چوق ایسه‌ده صحیحی طولاً وعرضاً طقسان وارتفاعاً سکسان ذراعدن عبارتدر . خلفای عباسیه‌دن (ابوجعفر المنصور) بغدادی بنا ایتدیردیکی زمان ایوان مذکوری هدم وانقاضنی جلب مراد ایتدکده وزیری خالد برمکی خلق بونی سزلك عجزیکزه ویرر بوایسه شانکزه خلل کتورر دیدیکی جهتله ترك ایدوب (شابور بن اردشیر) لك ینه مداینده بنا ایتدیریکی (قصر ابیض)لك هدمنی امر

ایلدیسه‌ده هدم ایچون وقوعبـوله‌جق مصرف آلنه‌جق انقاضك یکیدن اعمالندن زیاده‌یه واره‌جغی بالتجربه اکلاشلدیغندن بودنخی ترك اولندی .
علی‌روایة (طاق کسری) نك اوزرنده بعض ملوکك ونوشروانك‌ومحاربه ایدیلان انطاکیه ملکنك رسملری ودها برچوق تماثیل وتصاویر وارایمش .
(٦٣٧ م و ١٦ ه) تاریخنده (سـعدبن عباده) حضرتلری مداین شهرینی فتح ایتدکده طاق کسراده بلافاصله سـکز رکعت صلاة فتح قیلوب غزاة مسلمین‌ایله تکبیر کتوردی لکن تماثیل مذکوره‌یه طوقنمدی .

ایوان مذکور حقنده ابن حاجبك ایدوکی روایت اولنان ابیات

یامن بناه بشـاهق البنیـان
انسیت صنع الدهر بالایوان

هندی المصانع والدساکر والبنا
وقصور کسرانا انوشروان

کتب اللیالی فی زارهـا اسطرا
بید البـلی وانا مل الحـدثان

ان‌الحوادث والخطوب اذا سطت
اودت بکل موثوق الارکان

جلال الوله ابن بویه‌نك ابیاتی

یاایها المغرور بالدنیا اعتبر
بدیار کسری فهی معتبرالوری

غنیت زماناً بالملوك واصبحت
من بعد حادثة الزمان کما تری

§

﴿ ایوب ﴾ علیه‌السلام — بن (موصی) بن (راعویل) —
سوریه‌ده (عوص) ولایتنده تولد ایدوب حوران وپیشنه اهالیسنه بعث وارسال بیورلمش برپیغمبر ذیشاندر و (لوط) علیه السلامك کریمه زاده‌سیدر . بعضیلری جبل عیسوده (جزه) نام محلده تولد ایتدی دیدیلر وبعض مورخلر غورالاردن دیارینـه حکم ایدن (یواب بن زراخ) ایوب علیه‌السلامدر ظن ایلدیلر .

هرنه‌حال‌ایسه بولندیغی مملکتك الك زنکینی ومعتبری وخاندانی‌ایدی کندوسنك اون نفر اوغلی و یدی‌بیك قیونی واوچ بیك دوه‌سی وبشیوز چفت اوکوزی ومواشیٔ سائره‌سی وبونلری اداره وزراعت ایچون برچوق خدمه‌سی اولدیغی حالده من طرف الله امتحان ضمننده اولاد واموال ومواشی وسائره‌سی از وقت ایچنده کاملاً فوت وتلف اولدی او یغونسز علته مبتلا اوله‌رق برقاچ سنه دوام ایتدیکندن احبا واصدقاسی سمتنه اوغرامقدن کسلدی لکن مشار الیه مبتلا اولدیغی اشبو بلایانك کافه‌سنه صبر و یاکلش نصیحت ایدنلرك نصیحتلرینی حکیمانه رد ایدرك (رب انی مسنی الضر وانت ارحم الراحمین) دعاسیله جناب حقه مناجاتدن آیرلمدیغیچون جناب حق کمال لطف و عنایتیله صحت واولکینك ایکی مثلی اولاد واموال احسان بیوردی و یوز قرق سنه دها عمر سوردکدن ودرت بطن اولاد واحفادینی کوردکدن صکره (٣٧٨٧ خ) تاریخنده یعنی میلادك بیك سکز یوز یدی سنه مقدمنده وفات ایلدی.

§

﴿ ایوب ﴾ الانصاری — اصحاب کرامدندر. (خالد) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ ایوبیه ﴾ — شام وموصل اتابکی (نورالدین) ك برادر زاده‌سی سلطان (صلاح الدین ایوبی) (١١٧٣ م و ٥٦٩ ه) تاریخنده مصرده تشکیل ایلدیکی حکومتك اسمیدر. مشار الیهك اخلافی مصرده وشام وموصل و بلاد سائره‌ده سکسان سنه حکومت سورمش و برآره‌لق ارمنستانه دخی مالك اولمشدر.

بونلرك مصر وشام جهتلرنده‌اولان سلطنتی (١٢٥١ م و ٦٤٩ ه) تاریخندن صکره ملوك اتراك یدینه کچدیسه‌ده حلب وحما وارمنستان و یمنده‌کی حکومتلری براز مدت دها امتداد ایلمشدر . (صلاح الدین) کلمه‌سنه نظر بیوریله .

§

﴿ آینه ﴾ — (مرایا) کلمه سنه نظر بیوریله .

طوغریدن طوغری‌یه اداره اولنان ممالك دولت علیه

(در حرف الف)

اسم	واعتباری	در قضاه	در لواء	در ولایت
آب	قضا		تعز	یمن
ابانه (کینولی)	ناحیه		سینوب	قسطمونی
ابدیسر	ناحیه		حله	بغداد
ابرادی	ناحیه	اقسکی	تکه	قونیه
آب صاق	ناحیه		ازمید	شهر امانتی
آبقرون	ناحیه		اسفاکیا	کرید
آبکور وبهر امکی	ناحیه		دیار بکر	دیار بکر
ابو الحصیب	ناحیه		بصره	بغداد
ابو الخیر	ناحیه	کره‌سون	طربزون	طربزون
ابو سلیمان	عشیرت		موصل	موصل
ابو طاهر	ناحیه		معمورة العزیز	معمورة العزیز
ابو عریش	قضا		حدیده	یمن
ابو غریب	ناحیه		بغداد	بغداد
ابو کلتك	ناحیه		بغداد	بغداد
ابو کمال	قضا		زور	حلب
ابها	ناحیه		عسیر	یمن
آتاق	ناحیه		دیار بکر	دیار بکر
آتجه	ناحیه		ایدین	ایدین
آتنه	قضا		لازستان	طربزون
احسا (لحسا)	قضا		نجد	بغداد
اخته بولی	قضا		قرق کلیسا	ادرنه
اخلاط	قضا		بتلیس	بتلیس
اخی چلبی	قضا		کوملجنه	ادرنه
ادرمید	قضا		قره‌سی	قره‌سی
ادرنه	مرکز ولایت		ادرنه	ادرنه
ادلب	قضا		حلب	حلب
ادمانلو	ناحیه		بایزید	بایزید
ادیم اغاج	ناحیه		اورفه	حلب
آراج	قضا		قسطمونی	قسطمونی
آرپاز	ناحیه		ایدین	ایدین
اربد	ناحیه	عجلون	حوران	سوریه
اربعه (صونیسا)	قضا		توقاد	سیواس
اربلی	ناحیه		وان	وان

اسم واعتباری		در قضاء	در لواء	در ولایت
اربیل	قضا		کرکوك	موصل
آرتق آباد	ناحیه		توقاد	سیواس
ارجیش	قضا		وان	وان
ارخوی	ناحیه		لازستان	طربزون
اردك	قضا		قره‌سی	قره‌سی
اردو	قضا		طربزون	طربزون
اردو	ناحیه		حلب	حلب
ارزنجان	مرکزلوا		ارزنجان	ارضروم
ارضروم	مرکز ولایت		ارضروم	ارضروم
ارطوی علیا سفلا	ناحیه		موش	وان
ارغادی	ناحیه	قره طاش	ایچ ایل	اطنه
ارغنی معدنی	مرکز لوا		ارغنی	معمورة العزیز
ارغوان	ناحیه		معمورة العزیز	معمورة العزیز
ارغید خانی	ناحیه	ایلغین	قونیه	قونیه
ارکری	مرکز لوا		ارکری	یانیه
ارکلی	قضا	تکفور طاغی	تکفورطاغی	ادرنه
ارکلی	قضا		بولی	قسطمونی
ارکلی	قضا		قونیه	قونیه
ارماوه (حرم آباد)	ناحیه		سلیمانیه	موصل
ارمناك	ناحیه		ایچ ایل	اطنه
ارمودلی	ناحیه		کوتاهیه	خداوندکار
ارن کویی	ناحیه		بیغا	قره‌سی
ارواد	ناحیه	جزیره	طرابلس شام	سوریه
آروا	قضا		سعرد	بتلیس
اریحا	ناحیه	ادلب	حلب	حلب
ازطوای	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
ازمید	مرکزلوا		ازمید	شهر امانتی
ازمیر	مرکزلوا		ازمیر	ایدین
ازمیرنیك	ناحیه	کیلان	اسکوب	قوصوه
ازناور	ناحیه		ماردین	دیاربکر
ازنیق	ناحیه	یکیشهر	بروسه	خداوندکار
ازینه ایاسلوغ	ناحیه		ازمیر	ایدین
ازینه قازطاغی (پازار)	قضا		بیغا	قره‌سی
ازینه لادقیه (سرای)	ناحیه	ایدین	ایدین	ایدین
اسپارته (حمید)	مرکزلواء		اسپارته	قونیه
اسباط	ناحیه		دبره	مناستر

اسم	واعتباری	در قضاء	درلواء	در ولایت
اسپر مع طورطوم	قضا		بایبورد	ارضروم
اسپر لانقه	ناحیه		لاشید	کرید
اسپکشان (آتچکن)	قضا		قونیه	قونیه
استاروه	قضا		کوریجه	مناستر
استانبول	مرکز سلطنت			استانبول
استانبول	ناحیه		اسفاکیا	کرید
استانکوی	قضا		ساقز	جزایر بحرسفید
استانوز	ناحیه	چبق اباد	انقره	انقره
استانوس	ناحیه		تکه	قونیه
استرپالیا (اوستربالیه)	ناحیه	استانکوی	ساقز	جزایر بحرسفید
استروجه	قضا		سلانیك	سلانیك
استروه	ناحیه	وودینه	سلانیك	سلانیك
استروه (استوروه)	ناحیه		سرفیجه	سرفیجه
استفان (ساحل)	قضا		سینوب	قسطمونی
استیه	قضا		لاشید	کرید
اسحاقلو	ناحیه	بولوادین	قره حصار	خداوندکار
اسفاکیا	مرکز لواء		اسفاکیا	کرید
اسفکسر	ناحیه		قره حصار	سیواس
اسقراپار	قضا	برات	برات	یانیه
اسکچه (اسکیجه)	قضا		کوملجنه	ادرنه
اسکلیب	قضا		قسطمونی	قسطمونی
اسکندریه	ناحیه	سماوه	حله	بغداد
اسکندریه	ناحیه		بغداد	بغداد
اسکندرون	قضا		حلب	حلب
اسکوب	مرکز لوا		اسکوب	قوصوه
اسکوبی	ناحیه		بولی	قسطمونی
اسکی ایل	ناحیه		قونیه	قونیه
اسکیجه	قضا		کوملجنه	ادرنه
اسکی حصار	ناحیه		منتشا	ایدین
اسکی شهر	قضا		کوتاهیه	خداوندکار
اسماعیل	عشیرت		سلیمانیه	موصل
اشتب	قضا		اسکوب	قوصوه
اشقودره (اسکندریه)	مرکز ولایت			اشقودره
اشمه	قضا		صاروخان	ایدین
اشن	ناحیه		منتشا	ایدین
آشودی	ناحیه		سیواس	سیواس

اسم واعتباری		در قضاء	درلواء	در ولایت
اصابع کربه	ناحیه		جبل غربیه	طرابلس غرب
اصلاحیه	قضا		جبل برکت	اطنه
اطراف شهر	ناحیه		کوتاهیه	خداوندکار
اطرانوس	قضا		بروسه	خداوندکار
اطله	قضا		صاروخان	ایدین
اطمالی	ناحیه		مرعش	حلب
اطمه لی	ناحیه		انقره	انقره
آطنه	مرکز ولایت			اطنه
اطه لر		قائممقاملق		شهر امانتی
اطه بازاری	قضا		ازمید	شهر امانتی
اعزاز ترکمان	ناحیه		حلب	حلب
اعزاز فلاح	ناحیه		حلب	حلب
اعظمیه	ناحیه		بغداد	بغداد
اغاجلو	ناحیه		ازمید	شهر امانتی
اغاکس	ناحیه		وان	وان
آغبار	ناحیه		جبل برکت	اطنه
آغجه لر	ناحیه		سلیمانیه	موصل
آغروس	ناحیه	اکردیر	اسپارته	قونیه
اغریجان	ناحیه		کلیبولی	ادرنه
اغریدوس	ناحیه		منتشا	ایدین
اغستوس	ناحیه	سلانیك	سلانیك	سلانیك
اغلاسون	ناحیه	بوردور	بوردور	قونیه
اغین	ناحیه		معمورة العزیز	معمورة العزیز
افراز	ناحیه		جانیك	طربزون
افسوس	ناحیه	البستان	مرعش	حلب
افشار	ناحیه	قره اغاج	اسپارته	قونیه
افشار	عشیرت		یوزغاد	انقره
افشاره	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
افلانی	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
آفنی	ناحیه	کوش اباد	بولی	قسطمونی
آق اووه	یازی	طاشکبری	ازمید	شهر امانتی
اقباله	ناحیه	بوقه	اشقودره	اشقودره
آق چای	ناحیه		جانیك	طربزون
اقچه اباد	ناحیه		بیغا	قرهسی
اقچه آباد	ناحیه		طربزون	طربزون
اقچه آباد	ناحیه		ایچ ایل	اطنه

اسم واعتباری		درقضاء	در لواء	در ولایت
اقجه حصار	ناحیه	تیران	اوخری	اشقودره
اقجه شهر(سوکه)	ناحیه		ازمیر	ایدین
اقجه شهر	ناحیه		بولی	قسطمونی
اقجه شهر	ناحیه	اسکی ایل	قونیه	قونیه
اقجه طاغ	قضا	ملاطیه	ملاطیه	دیار بکر
اقجه قیونلی	عشیرت		اطنه	اطنه
آق حصار	قضا		صاروخان	ایدین
آق حصار کیوه	ناحیه		ازمید	شهر امانتی
آق حصار (اقجه حصار)	قضا		اشقودره	اشقودره
اقسرای	قضا		نیکده	قونیه
آقسکی (نواحی)	قضا		تکه	قونیه
آقشهر	قضا		قونیه	قونیه
آقشهر اباد	ناحیه		قره حصار	سیواس
آق صاچلی	عشیرت		کنغری	قسطمونی
آق صو	ناحیه		خداوندکار	خداوندکار
آق طاغ	ناحیه		اماسیه	سیواس
آق طاغ	قضا		یوزغاد	انقره
آق طاغ (معدن)	ناحیه		یوزغاد	انقره
آق طاش	ناحیه	زعفرانبولی	قسطمونی	قسطمونی
آق قیا	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
اق قیا	ناحیه		سینوب	قسطمونی
اق قیس	ناحیه		سعرد	بتلیس
اق کوپری	ناحیه		بولی	قسطمونی
آق کوپری (قودیء همایون)	ناحیه		انقره	انقره
اق کوی	ناحیه	کرهسون	طربزون	طربزون
اقلیجه	ناحیه	وادرالعجم	شام	سوریه
اقلیم البلان	ناحیه		شام	سوریه
اقلیم الشوم	ناحیه	صیدا	بیروت	سوریه
اقوه	ناحیه		اشقودره	اشقودره
اقوه	قضا		یکی پازار	قوصوه
اقیازی	ناحیه	خندق	ازمید	شهر امانتی
اق یورك	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
اکدبر	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
اکدیر	ناحیه	المالو	تکه	قونیه
اکردیر	قضا		اسپارته	قونیه
اکری بوجاق	قضا		مناستر	مناستر

اسم واعتباری		درقضاء	درلواء	در ولایت
اکری دره	ناحیه		اسکوب	قوصوه
اکری کوز	ناحیه	سماو	کوتاهیه	خداوندکار
اکو	عشیرت		کرکوك	موصل
اکیل	ناحیه		معدن ارغنی	معمورة العزیز
اکین	قضا		معمورة العزیز	معمورة العزیز
الاپلی	ناحیه		بولی	قسطمونی
الاچاطی (اینه اباد)	ناحیه		ازمیر	ایدین
الاچام	ناحیه	اونیه	جانیك	طربزون
الاچام	ناحیه	بافره	جانیك	طربزون
الاشهر	قضا		صاروخان	ایدین
الاصونیه	قضا		سرفیجه	
الاطاغ	ناحیه	خادم	قونیه	قونیه
الاکراد	ناحیه		حما	سوریه
الامری	ناحیه	پره وزه	پره وزه	یانیه
الان	ناحیه		سلیمانیه	موصل
الباق	مرکز لوا		الباق	حکاری
اکباکی	اطه	سومبکی	ردوس	جزایر بحرسفید
البدیر	ناحیه		حله	بغداد
البستان	قضا		مرعش	حلب
الب صوفی	ناحیه		ازمید	شهر امانتی
البوجوادیر	ناحیه		حله	بغداد
التون کوپری	ناحیه		کرکوك	موصل
التون طاش	ناحیه	کوتاهیه	کوتاهیه	خداوندکار
التون اوزی	ناحیه	انطاکیه	حلب	حلب
الحدا	ناحیه		صنعا	یمن
الشکرد (طپراق قلعه)	قضا		بایزید	ارضروم
القائم	ناحیه		بغداد	بغداد
المالو	قضا		تکه	قونیه
الماطاغی	ناحیه		ایچ ایل	اطنه
المصرین	ناحیه		حلب	حلب
الموس	ناحیه		موصل	موصل
الوانلی	ناحیه		اطنه	اطنه
الوجره	ناحیه		قره حصار	سیواس
الیاطلو	عشیرت	سیورك	ارغنی	معمورة العزیز
الیکان	ناحیه		حانیه	کرید
ام العم	ناحیه		عکا	سوریه

اسم واعتباری		در قضاء	در لواء	در ولایت
اماری (اماریه)	قضا		رسمو	کرید
اماسیه	مرکز لوا		اماسیه	سیواس
اماسیه	ناحیه		ایدین	ایدین
اماصری	ناحیه		بولی	قسطمونی
امام دور	ناحیه		سامرا	بغداد
امرود اباد	ناحیه	ادرمید	قرهسی	قرهسی
املاك	ناحیه		سیواس	سیواس
املاك	ناحیه		یوزغاد	انقره
امو	ناحیه		کوتاهیه	خداوندکار
امیرطاغی	ناحیه		قره حصار	خداوندکار
امیرلر	ناحیه		انقره	انقره
انامور (معموریه)	قضا		ایچ ایل	اطنه
انبار	ناحیه		بغداد	بغداد
انجیرلی پازاری	ناحیه		بوردور	قونیه
انجیرلی	ناحیه		ساقز	جزایر بحر سفید
اندرون	ناحیه		مرعش	حلب
اندرین	قضا		مرعش	حلب
اندوغی (اورته قیا)	ناحیه	بور	نیکده	قونیه
انس (النس)	قضا		صنعا	یمن
انطاکیه	قضا		حلب	حلب
انطالیه	قضا		تکه	قونیه
انقره	مرکز ولایت			انقره
اوانوس	ناحیه		قیرشهری	انقره
اوپار	ناحیه		کوریجه	مناستر
اوجله	قضا		بنغازی	بنغازی
اوخری	قضا		مناستر	مناستر
اودهمش	قضا		ازمیر	ایدین
اوراشه (اورشه)	ناحیه		کالیپولی	ادرنه
اورانیه	ناحیه		قسطمونی	قسطمونی
اورته (نابلو)	ناحیه		قرهحصار	سیواس
اورته پاره	عشیرت		سیواس	سیواس
اورته کوی	قضا		دیمتوقه	ادرنه
اورغانلو (ایلیجه)	ناحیه		صاروخان	ایدین
اورفانو	ناحیه	قواله	درامه	سلانیك
اورفله	قضا		خمس	طرابلس غرب
اورفه (رها)	مرکز لوا		اورفه	حلب

اسم واعتبارى		در قضاء	در لواء	درولايت
اوركوب	قضا		نيكده	قونيه
اورمانلق (زور)	قضا		حلب	حلب
اورمان دوسكى چلدى	قضا		كوار	حكارى
اورل	ناحيه	عينتاب	حلب	حلب
اورله	قضا		ازمير	ايدين
اورو	ناحيه		حلب	حلب
اوزغره	ناحيه	اردو	طربزون	طربزون
اوزملو	ناحيه	مكرى	منتشا	ايدين
اوزمليلى	ناحيه	قزل قيا	تكه	قونيه
اوزون كوپرى	قضا		ادرنه	ادرنه
اوغلاق دره	ناحيه		قسطمونى	قسطمونى
اوف	قضا		لازستان	طربزون
اوفرحقلى	ناحيه		مرعش	حلب
اوقاف	ناحيه		ايچ ايلى	اطنه
اوقجى (عزالدينلى)	ناحيه		مرعش	حلب
اوقجى	ناحيه		حلب	حلب
اوكسه	ناحيه		جانيك	طربزون
اوكزمع (قارغى)	ناحيه		كنغرى	قسطمونى
اوكوز	ناحيه	طوسيه	زعفرانبولى	قسطمونى
اول	ناحيه	جاعين	بلقا	سوريه
اولاد احمد			جبل غربيه	طرابلس غرب
اولادتيران			جبل غربيه	طرابلس غرب
اولاد شبل			جبل غربيه	طرابلس غرب
اولاد محمود			جبل غربيه	طرابلس غرب
اولاد يوسف			جبل غربيه	طرابلس غرب
اولاش	ناحيه		جبل بركت	اطنه
اولاق دره	ناحيه		قسطمونى	قسطمونى
اولوبك	ناحيه	اردو	طربزون	طربزون
اوبوزلى	قضا		اسپارته	قونيه
اولوجره	قضا		قره حصار	سيواس
اولوس	ناحيه		قسطمونى	قسطمونى
اولوس	ناحيه		قره حصار	خداوندكار
اولوصو	ناحيه		بولى	قسطمونى
اولوقشله (شجاع الدين)	ناحيه	اقشهر	قونيه	قونيه
اولوكوبك	ناحيه		كوتاهيه	خداوندكار
اولونيا	قضا		برات	يانيه

اسم واعتباری		در قضاء	در لواء	در ولایت
اوله	ناحیه		منتشا	ایدین
اونیه	قضا		جانیك	طربزون
اونبه	ناحیه	ادرمید	قرهسی	قرهسی
اووه	قضا		ارضروم	ارضروم
اووهجق	قضا		خوزات	درسم
اووهجق	ناحیه		کنغری	قسطمونی
اووه یوزی	ناحیه	بارطین	بولی	قسطمونی
اوبروندی	ناحیه		قرهسی	قرهسی
اویانو	قضا		لاشید	کرید
ایازمند	ناحیه	برغمه	ازمیر	ایدین
ایاس	ناحیه		ایچ ایل	اطنه
ایاسفید (کلزمان)	ناحیه	ازمیر	ازمیر	ایدین
ایاسلوغ	ناحیه	تیره	ایدین	ایدین
ایاش	قضا		انقره	انقره
ایاندون	ناحیه		سینوب	قسطمونی
ایاصدی	قضا		طربزون	طربزون
ایدصاره	قضا		ساقز	جزایر بحرسفید
ایدصاله	ناحیه		کلیبولی	ادرنه
ایپك	مرکز لوا		ایپك	قوصوه
ایچ ایل	مرکز لوا		ایچ ایل	اطنه
ایدنجك	ناحیه	باندرمه	قرهسی	قرهسی
آیدونات (برامتیا)	قضا		یانیه	یانیه
ایدین	مرکز لوا		ایدین	ایدین
ایراك	ناحیه		سیواس	سیواس
ایرله مع باوبجه	ناحیه	قره اغاج	بوردور	قونیه
ایزولی	عشیرت		معمورة العزیز	معمورة العزیز
ایشیقلی (شیخلر)	ناحیه		قره حصار	خداوندکار
ایغاریتونی (اخی کریه)	ناحیه		ردوس	جزایر بحرسفید
ایکیقپولی (حسیه)	ناحیه		حما	سوریه
ایاپصان	قضا		دبره	مناستر
ایلپکلو	ناحیه	سیواس	سیواس	سیواس
ایل بکلی	ناحیه		حلب	حلب
ایلغین	قضا		قونیه	قونیه
ایلیابکی	اطه		ردوس	جزایر بحرسفید
ایلیجه	ناحیه	صاروخان	صاروخان	ایدین
ایلیجه	ناحیه	برغمه	ازمیر	ایدین

اسم واعتباری		در قضاء	در لواء	در ولایت
ایمرالی (امیر علی)	ناحیه	اردك	قره‌سی	قره‌سی
ایمروز (امروز)	اطه ناحیه		لمنی	جزایر بحرسفید
اینااللو (بالالو)	ناحیه		کنغری	قسطمونی
این‌اوکی	ناحیه	اسکیشهر	کوتاهیه	خداوندکار
ایناى	ناحیه		صاروخان	ایدین
اینجکز	ناحیه		چتالجه	شهرامانتی
اینجه	ناحیه		ایدین	ایدین
اینجه صو	قضا		قیصریه	انقره
ان صو یه	ناحیه	قره پیکار	قونیه	قونیه
اینوس (اینوز)	قضا		کلیبولی	ادرنه
اینه اباد	ناحیه		ایدین	ایدین
اینه بولی	قضا		قسطمونی	قسطمونی
اینه جك	ناحیه	تکفورطاغی	تکفورطاغی	ادرنه
اینه روز	قضا		سلانیك	سلانیك
اینه کول	ناحیه	الاشهر	صاروخان	ایدین
اینه کول	قضا		بروسه	خداوندکار
ایواجق (قزلجه طوزله)	قضا		بیغا	قره‌سی
ایواجق	ناحیه		جانیك	طربزون
ایوالق	قضا		قره‌سی	قره‌سی
ایوالو دره	ناحیه		معدن ارغنی	معمورة العزیز
ایوب ایلی	ناحیه	اقسرای	نیکده	قونیه
ایورندی	ناحیه		قره‌سی	قره‌سی
ایو واسیل	قضا		اسفاکیه	کرید
ایو واسیل	ناحیه	کیره‌سون	طربزون	طربزون
ایه جك	ناحیه	ارکوب	نیکده	قونیه